

SÖYLEYECEĞİZ BAŞKA YOLU YOK!

ŞANVER İSMAİLOĞLU

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI Yayın No: 157

**SÖYLEYECEĞİZ
BAŞKA YOLU YOK!**

●
ŞANVER İSMAİLOĞLU

SÖYLEYECEĞİZ BAŞKA YOLU YOK!

Şanver İsmailoğlu

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası yayınları - 157

1. Baskı: Kasım 2024

ISBN: 978-605-01-1380-8

Sertifika No: 63704

Kapak Tasarım: İlhan Ulusoy

Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası'na aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz. Kitaptaki yazıların her türlü hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Matbaacılık

Sertifika No: 42488

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası

Kocatepe Mah. Hatay Sokak No: 21

Kızılay/Ankara

T: 90 850 4950006

www.jmo.org.tr

jmo@jmo.org.tr

SÖYLEYECEĞİZ BAŞKA YOLU YOK!

•
ŞANVER İSMAİLOĞLU

TMMOB
JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASI
CHAMBER OF GEOLOGICAL ENGINEERS OF TURKEY

Şanver İsmailoğlu, 1958 yılında Sürmene’de doğdu. 1979 Yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü’nden mezun oldu. 1980 Yılında göreve başladığı MTA’dan 2006 Yılında emekli oldu. 1985-1994 Yılları arasında TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yönetim Kurulunda II. Başkan ve Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yaptı. TMMOB JMO Haber Bülteni’ni ilk çıkaran ekip içinde sorumlu olarak yer aldı; ilk sayıların editörlüğünü yaptı. TMMOB’nin 1980’li yıllarda çıkardığı “Teknokrat Dergisi” çalışmalarına katkı koydu. Türkiye Jeoloji Kurultaylarında Düzenleme ve Yürütme Kurulu üyesi olarak görev aldı. 1998-2000 yıllarında TMMOB Yönetim ve Yürütme Kurulu üyeliği, 2000-2002 yıllarında TMMOB Yüksek Onur Kurulu üyeliği yaptı. TMMOB JMO ve TMMOB adına yayınlanan çok sayıda rapora katkı koydu ve birçok komisyonda görev aldı. 1998 Yılında TMMOB’nin yayınladığı “Aşağı Filyos Vadisi, Bartın, Alaplı, Sel ve Heyelan Raporu”nun koordinatörlüğünü yaptı. TMMOB’nin “1999 Batı Marmara Depremleri Raporu”nun yazarlarından biridir. Uzun yıllar çeşitli gazete ve internet gazetelerinde ekoloji, deprem, sel, maden katliamları, bilime aykırı büyük mühendislik yapıları ve politik konularda makaleler yazdı. Kısa bir MTA tarihi ile jeoloji mühendislerinin çalışma koşullarını da anlatan ve Silopi-Uludere-Roboski’de geçen anı kitabı “Unutma Bizi” 2022 Yılında İmge Yayınevi tarafından yayınlandı.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	9
Ruşen Keleş	
SUNUŞ.....	13
Yavuz Önen	
BAŞLARKEN	15
ÖNSÖZ	17
Sen Bu Yaylaları Yaylayamazsın	21
Hopa Sele Teslim!.....	26
Bodrum... Unut Gitsin!.....	29
Kaldırımlarında Öldük Ey Garip Ülkem... ..	32
Depremini Bekle(me)yen İstanbul.....	34
“Dünyanın Sonu Bina ile Zinadan Gelecek!”	37
Toledo ve “TOKİdo”	40
Kanal İstanbul: Şaka mı Bu?	43
Cerattepe'nin Doğası; Kapitalizmin Doğası.....	49
Saldır Şimdi Doğaya, Saldır da Büyü.....	53
Biz Belki Affederiz de Tarih Affetmez!.....	56
Nükleerin mi Var, Derdin Var... ..	59
Kömürlü Termik Santraller	
Yüzyılın Kavgası	63
HES'lere Karşı Alakır'dan Başlasın Kurtuluş... ..	67
Karadeniz, Zulme Direniyorsun!.....	71
Bu Meydanlar Bizim.....	78
Karanlığın Gözüne Bakarak Yürümek.....	81
Soma Üzerinden Kömür Politikaları.....	86
Fetih Devam Ediyor!.....	90
Cerattepe, Sur, Kanal İstanbul: Bu Gidişat Nereye?	95

Bir Çıkış Olmalı!	100
Doğanın Parlamentosu Yok; Yasalarını Kendi Yapar!....	103
Seller ve Doğaya Yeni Ferman: Madde 70	107
Kıymayın Efendiler!.....	111
Madenlerde Ölüm Fıtrat mı?.....	114
Bu Kez de Mersin'i Sel Aldı.....	120
Sürmene Yangınına Bakarken... ..	123
Doğru, Bizim Beynimiz Yıkanmış!	128
Ankara'nın Asbestle İmtihanı	132
Rize-Artvin Havaalanı: Her Şeyin 'Hayır'lısı.....	137
Sürmene: Yangın Sadece Ormanda Değil!.....	142
Ege Depremleri Bize Ne Söylüyor?	146
Hafriyat Kamyonlarının İstanbul'u.....	150
İstanbul'un Doğal Olmayan Afetleri... ..	154
Yaylanın Çimenine.....	158
Kaçak Madende Ölüm; Bu Kez Şırnak... ..	162
Karadeniz'de Akla Ziyan İşler	166
Bizans'ın Palamutu Odessa'nın Hamsisi'ne Ne Oldu? .	170
Söyleyeceğiz, Başka Yolu Yok!.....	176
Ölen Burdur Gölü mü Sadece?	180
Zamansız Bir Deprem Yazısı	186
Unutursak... ..	190
Diren Salda Gölü!.....	194
Neyin Afeti Bunlar	202
Samos'tan İzmir'e Aynı Acı... ..	206
Deprem Ülkesindeki İşsiz Mühendisler	209
Salda Gölü'nden Mars'a	213
Doğanın Talanında Sıra İkizdere'de	217
Marmara Ölürse Hepimiz Ölürüz... ..	220
Marmara: Hal-i Pürmelimiz!	224

“...Doğanın iradesi sürekliliktir. Doğa, bu sürekliliğin kesintiye uğratılmasını hoş görmez. Birilerini hiç umursamaksızın yıkarken, ötekilerden günlük çalışmalarını sabırla sürdürmelerini talep eder. Bizler kimi zaman umursamaz görünüyorsak, bunun suçu, yarattıklarının acıları karşısında kayıtsız kalan doğaya aittir. Ve bizler, çöken dünyanın yıkıntılarına bakıp durmak yerine, yeni ve daha iyi bir dünya inşa etmeye çalıştığımızda, yalnızca doğanın karşı çıkılmaz buyruğunu dinlemiş oluruz”.

Stefan Zweig

SUNUŞ

Elimizde, başta yönetim zafiyeti olmak üzere ülkenin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan ve doğal değerlerimizin tahribatıyla sonuçlanan çok sayıda çarpıcı örneğin ele alınıp değerlendirildiği önemli bir yapıt var. Jeoloji Mühendisi değerli meslektaşımız Şanver İsmailoğlu'nun 2015-2021 yılları arasını kapsayan 6 yıl içinde çeşitli yayın organlarında yayımladığı yazılardan oluşan bu kitapta, ekolojik değerlerimizden birçoğunun acımasız bir biçimde yok edildiğini açıkça görüyoruz.

Bilindiği gibi Türkiye, sahip bulunduğu doğal ve tarihsel varlıklar ve değerler açısından, yeryüzünde şanslı sayılabilecek bir coğrafyada yer alıyor. Elimizdeki kitapta ele alınan ve sayıları 50'nin üzerindeki örnekler, dünyada ülkemizde çevre duyarlılığının hız kazandığı 1970'li yıllardan bu yana kimi olumlu adımlar atılmış olsa bile, genel olarak çevre değerlerimizin korunması açısından çok gerilerde kaldığımızı açıkça gösteriyor. Başta Karadeniz Bölgesindeki kıyı kentlerimiz olmak üzere, Akdeniz, Ege ve Marmara kıyılarıyla, tarım ve madencilik etkinliklerinin yoğunlukta olduğu öteki bölgelerimizde, Cerattepe, Fırtına Vadisi, Kanal İstanbul, kömürlü termik santraller, devlet öncülüğünde doğal afet olasılıklarına

duyarsız yükseklikteki yapılaşmalar, Salda Gölü benzeri göllerle doğal değerlerini ve güzelliklerini yitirecek resmi adımlar, havaalanları ve stadyumlar için yanlış yer seçimleri, ülkemizin yakın gelecekte çevresel güvenlik yönünden çok ciddi tehlikelerle karşı karşıya bulunduğunu düşündürmektedir.

Bütün bu ve benzeri örneklerde, yönetim mercileri açısından yapılması gerektiği halde yapılmayanlarla, yapılmaması gerektiği halde yapılanların çok önemli payı vardır. Yasalarla yerel yönetimlere de bu konularda kimi görevler verilmiş olsa bile, asıl sorumluluğun merkezi yönetim kuruluşlarında olduğu herkesçe bilinmektedir. Rant yaratma ve paylaştırmayı kararlarında itici güç olarak benimsemiş olan yönetimlerden doğal ve tarihsel varlıklarımıza sahip çıkmakta gereken duyarlılığı beklemek elbette olanaksızdır. Ülke çapında, ekonomiyi inşaat sektörünün öncülüğüne terk etmiş olan ve bunu da rant yaratıp yandaşlar arasında paylaştırmaya dayandıran merkezi yönetim kuruluşlarının, karar süreçlerinde, kamu yararını egemen kılmak üzere bilinçli yerel yönetimlerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla, yani odalarla ve sivil toplum örgütleriyle yakın temas halinde olmalarında zorunluluk vardır. Doğal ve tarihsel değerlerine sahip çıkmakta halkın yeterli bir bilinç düzeyine erişmiş olmasını da, hiç kuşkusuz korumanın temel güvencesi saymak gerekir.

Değindiklerimin hepsi, her düzeydeki karar süreçlerinde halkın sesine kulak vermekle sağlanabilir. Bu da ülkede her düzeyde demokrasinin tüm kurum ve kuralarıyla oturmuş, olgunlaşmış olmasına bağlıdır. Değerli meslektaşımız, Saygıdeğer yazarımız Şanver İsmailoğlu'nun gerçek bir emek ürünü olan bu kitapta çok açık bir biçimde vurguladığı gibi, ülkemiz henüz bu düzeye erişmiş olmadığı içindir ki, 2000'li yılların başlarından bu yana daha da hızlandığına tanık olduğumuz ekolojik yıkım hızla sürüp gitmektedir. Her konuda olduğu gibi bu alanda da, örgün eğitim kurumları kadar ve ondan da

fazla yaygın eğitim yöntemlerinden, halk eğitiminden medet ummak zorundayız. Bunun da yolu, akıl dışı hurafeleri temel alan eğitim değil, gerçek devlet adamı, yalnız devlet adamı değil, aynı zamanda “adam” da olan ulu önder Mustafa Kemal Atatürk’ün ısrarla üzerinde durduğu “çağdaş bilimdir”.

Elimizdeki kitabın, bu doğrultuda, her düzeydeki yöneticiler, meslek odaları, eğitim kurumlarındaki akademisyenler ve öğrencilerle halkın kendisi için çok değerli bir kaynak olacağı inancıyla yazarı Şanver İsmailoğlu’nu kutluyorum.

Prof. Dr. Ruşen Keleş
Ankara, Ekim 2024

SUNUŞ

Sevgili Şanver'in derlenmiş yazılarından oluşan bu kitap, ülkemizde yarım yüzyılı aşkın bir süre içinde toplumcu, kamusal ve ulusal bağımsızlığı savunan devrimci mühendis, mimar ve şehir plancılarının ürettiği, yarattığı bir hafızanın tamamlayıcı bir parçasıdır. Türkiye toplumunun sosyal mücadelesinde yeri özgündür. Evrensel-uluslararası alanda da çok ender bir örnektir. TMMOB ortamında yer alan çok sayıda meslek gurubu ülke ve meslek sorunlarına dair çok fazla eleştiri ve öneri yazmıştır; eski deyimiyle çok zengin bir külliyyat yaratmıştır. Yaratılan hafıza ve bu yolda verilen mücadele, devrimci mühendis-mimarların halkına, ülkesine ve meslek ahlakına karşı sorumluluğun-görevin gereği olarak yaşanmıştır. Bu bir destandır ve bedeli ağır ödenmiştir.

Şanver İsmailoğlu bu destanın yaratıcılarındanıdır. 1998 Yılından sonra TMMOB Yönetim Kurulunda birlikte çalıştık. Onun mücadelesini, yeteneklerini, tevazusunu ve kararlılığını 1980li yıllardan beri biliyorum.

Jeoloji mühendisi olarak yer bilimlerinin ışığında deprem-heyelan vb. doğal afet anlarında birlikte çalıştık, görev yaptık. Bu yazılar, uzun, zorlu ve kararlı bir yürüyüşün ortamında ve sonrasında üretildi.

Toplumsal hafızadan bilimin silinmeye çalışıldığı, kökten dinci bir karşı devrimin ülkenin doğal kaynaklarını yağmaladığı güncel ortamda genç kuşakların okuması gereken bir kitap. Hafızayı besleyecek; yeni kuşakları doğaya çevreye duyarlı kılacak; onlara yol gösterecek; onlarda direnme ve mücadele bilinci yaratacak böylesi bir derlemeyi yaptığı için Şanver İsmailoğlu'nu kutluyorum.

Hafızası olmayan toplumların özgür olamayacağına inanıyorum ve bu bağlamda bu yazıların okunmasını diliyorum.

Yavuz Önen
Seferihisar, Ekim 2024

BAŞLARKEN

Üyesi olmaktan onur duyduğum ve mesleğe başladığım ilk yıllarda uzun süre yönetiminde sorumluluk aldığım Jeoloji Mühendisleri Odası'nın kuruluşunun ellinci yılındayız. Odamız, 18 Mayıs 1974 tarihinde; *“Doğal kaynaklar ve enerji üretiminin temeldeki hizmetlerini oluşturan jeoloji mühendisliğinin bir örgüt biçiminde oluşturulması, bireysel olarak sorunlara çözüm getirilemeyeceği bilincine varan jeoloji mühendislerinin birlikte verdikleri karar”* (1. Genel Kurul) ile kuruldu.

“...Tüm teknik elemanların daha başka bir güçlenme gereksinimi duyduğu 1973 lerde, amacımız, ihtisasımızla ilgili ülke sorunlarını, çalışanların ve halkın sorunlarıyla bütünleştirmek; jeoloji sorunları açısından ekonomimizi bağımlı kılan tutum ve davranışları izlemek, ortaya koymak ve bizlerden oluşan TMMOB ye ulaştırmaktı. Ülkenin ilerici meslek odaları yanında, başta ülke sorunları olmak üzere, kendi meslek sorunlarımız açısından da halkımızı aydınlatmak, öneri ve çözümleri yurt çıkarları doğrultusunda ortaya koymaktı isteğimiz. Sanayileşmenin temeli olan doğal kaynakların bulunması üzerinde ihtisas sahibi olan meslek dalımız, egemen güçlerin bilinçli yürüttükleri yöntemlerle, kavram ve amaç bakımından karmaşıklığa sürüklenmiş, kişiliğini bulması önlenmiş ve örgütlenmesi geciktirilmişti.

Odamız, kuruluşundan bu güne dek, gerek toplum ve gerekse çalışanların sorunlarının, kendi sorunlarından soyutlanamayacağı ve çözümlenemeyeceği gerçeğine inanarak, çalışmalarını TMMOB ilkeleri doğrultusunda yürütmüş ve yürütecektir. Odamızı yararlı ve etkin duruma getirmek, ihtisas gereklerini TMMOB ile birlikte halk yararına sunmak, kuşkusuz güçlü bir örgütlenme ile olacaktır.

Yurtsever jeoloji mühendisinin, henüz emekleme devresindeki Odasına tüm olanakları ile yardım etmesi, jeoloji mühendisinin toplum için yararlarını belirleyeceği gibi, halkın sorunlarının çözümüne de hız kazandıracaktır.

Meslek sorunlarımızın ülke sorunlarından bağımsız olarak çözümlenemeyeceği bilincinde olan bizler, ileriki çalışmaların da aynı görüşlerle süregideceği inancını taşımaktayız.” (1.Genel Kurul)

Geçen elli yıllık süreçte, bu ilkelerine sadık kalarak gerek meslek alanımıza, gerekse ülkemizi ve halkımızı ilgilendiren yaşamın her alanına ilişkin konularda ilkelerinden ve üyelerinden aldığı güçle, bıkmadan, yorulmadan mücadele ederek, üreterek, geride, gerçekten de kutlanması gereken bir tarih bırakmıştır. Bu emek ve özveri dolu mücadele süreçlerinde bilimden, halktan, emekten, barış ve özgürlüklerden yana tavır alarak, bilimin ve tekniğin gereklerini yerine getirmesi, doğal olarak onu zaman zaman egemenlerin hedefi haline getirmiş ama Odamız doğru bildiği yoldan şaşmamıştır. Kutlu olsun!

Kuruluş ilkelerinin hayata geçirildiği bu elli yıllık süreçte, birçok yöneticimiz ve üyemiz ağır bedeller ödemiş, zorlu saha çalışması süreçlerinde yaşamını yitirmiş, birçoğu da sakat kalmıştır. Bu kitabı, doğa olaylarının afete dönüştüğü ülkemizde, bu olayların en çok acı çekenleri olan ve bilimin ve tekniğin gerekleri yerine getirilmediği için yaşamını yitiren tüm yoksullarla birlikte, 21 Temmuz 1993 tarihinde Çankırı-Orta’da saha çalışması sırasında aracının devrilmesi sonucu yaşamını yitiren; Odamızın komisyonlarında yıllarca emek vermiş, öldüğünde cüzdanında yine katılacağı bir komisyon toplantısının notu bulunan, demokrat ve yurtsever insan, şefim, Jeoloji Yüksek Mühendisi Fikret Siyako’ya adıyorum... Kitabın hazırlanma aşamasında kızım Ekin İsmailoğlu Karcı’nın desteği olmasaydı işim bayağı zordu; teşekkürü bir borç bilirim.

Şanver İsmailoğlu
Ankara, Ekim 2024

ÖNSÖZ

“Hatalar kötü değil, onları düzeltmemek bile kötü değil. Kötü olan onları gizlemektir.”

Bertolt Brecht

Bu kitapta yer alan yazılar, ülkemizin yakın tarihinde yaşanan ve afete dönüşen depremler, seller ve heyelanlar gibi doğa olayları, doğayı ve çevreyi geri dönüşsüz biçimde yok eden madencilik faaliyetleri, çevreyi ve canlı yaşamını olumsuz etkileyen termik santraller, ülkemizin akarsularını yok eden ve o bölgeleri yöre insanı ve tüm canlılar açısından yaşanmaz hale getiren hidroelektrik santralleri (HES) ve özellikle son yıllarda mühendislik bilgi ve birikimine aykırı olarak planlanan şehirler, otoyollar, köprüler; deniz dolgusu üzerine yapılan havaalanları, stadyumlar gibi büyük mühendislik yapıları konularında; afete dönüşen doğa olaylarının hemen akabinde; bilime ve tekniğe aykırı büyük projeler gündeme geldiklerinde “sıcağı sıcağına” değişik basın ve yayın organlarında yazılmış yazılarımın bir bölümüdür.

Bunları bir kitap olarak yayınlamayı düşünmüyordum. Yazıldıkları günlerde okuyan arkadaşlarımdan, bunları kitaplaştırarak, içerdikleri bilgilerin kalıcı hale gelmesini önermelerine

rağmen düşünmemiştim. Ama, özellikle yaşanan afetlerin boyutlarının büyüyerek tekrarlanması ve büyük can ve mal kayıplarına yol açması, bir çok bilimsel araştırmayı ve uzun yılların deneyim ve birikimlerini de içeren bu yazıların kalıcı bir belgeye dönüştürülmesini zorunlu kılmıştır. Özellikle, gerek 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş-Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde meydana gelen 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde iki depremin bölge genelinde yarattığı ve tüm ülkeyi etkileyen büyük yıkım ve resmi makamlarca elli üç bin insanımızın yaşamını yitirmesi (bilim insanları ve meslek örgütlerine göre ise bu sayı çok daha fazla), yüz binden fazla insanımızın yaralanması ve gerekse 13 Şubat 2024 tarihinde Erzincan- İliç Çöpler Altın Madeninde yığın liçi sahasına yığılmış malzemenin duraysızlık sonucu kaymasıyla oluşan büyük çevre felaketinde dokuz yurttaşımızın milyonlarca tonluk malzemenin altında kalarak yaşamını yitirmesi, yıllardır bilim insanlarının ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin yani bizlerin yaptığı uyarıların ülkeyi yönetenler tarafından dikkate alınmamasının bir sonucu olarak gerçekleşmiş, aynı politikalar sürdürüldüğü sürece de ileriki yıllarda benzerlerinin yaşanmasının kaçınılmaz olması nedeniyle bu yazılar bir uyarı olarak da düşünülebilir.

Ayrıca, 1948 yılından bugüne değin çıkarılan otuz iki imar affının afetlerdeki rolü, daha ilk aşamalarından beri karşı çıktığımız ama engelleyemediğimiz Karadeniz Sahil Yolu gibi büyük mühendislik yapılarının ileriki yıllarda yarattığı ve yaratmaya devam edeceği büyük sorunlar, Rize gibi deniz dolgusu üzerine yapılıp zamanla batan şehirler gibi yine deniz dolgusu üzerine yapılan havaalanlarını zamanla bekleyen tehlikeler, Kanal İstanbul gibi bilim dışı projeler, betonlaşan şehirler, kurutulan, kirletilen akarsular ve göller, yok edilen ormanlar, yaylalar, vahşi madencilik uygulamaları ile geri döndürülemez biçimde yok edilen coğrafyamız, bu işletmelerde kullanılan siyanürle zehirlenen doğamız, işletmeler sonucu ortaya çıkan

asit kaya drenajı ile zehirlenen yeraltı sularımız, derelerimiz, tarım arazilerimiz ve tüm bu nedenlerle artık balık yetişmeyen denizlerimiz, sadece “Biz demiştik!” ile geçiştirilemeyecek, bu uyarıların ve birikimlerin gelecek nesillere aktarılmasını zorunlu kılan önemdedir ve yaşamsaldır.

Bu yazıların, olayların hemen gerçekleştiği günlerde ‘sıcağı sıcağına’ yazılmasının bazı eksiklikleri içermesi doğaldır. Fakat uzun yıllar mühendis odalarında görev yapmanın getirdiği bilgi birikimi ve oluşturduğu hafıza, hızlıca yapılan bir mesleki, bilimsel yayın taraması ile birleştiğinde, meramımı anlatabilmem zor olmamıştır. Burada tek zorluk, yazıların içerdiği konuların tamamına yakınının çeşitli uzmanlık alanlarını ilgilendiren bilimsel konular olması nedeniyle, konunun uzmanlarını tatmin edebilmesinin yanında, ortalama okuyucunun da anlayabileceği bir dille ve köşe yazısı formatında yazılmasının zorunluluğudur. Sanırım bu da büyük ölçüde başarılıdır. Daha kapsamlı ve bilimsel rapor formatında yazılan bazı deprem, sel ve heyelan raporlarına katkı olarak yazılan bazı yazıların doğal olarak bu kitapta yer almamıştır.

Bu kitabın, eksik olarak görülebilecek bir yönü de konularla ilişkili, yakın tarihlerde yaşanmış bazı olayların kitapta yer almıyor olması olabilir ki, olaylar o kadar tekrar ve benzer ki, okuyucuların bunu anlayışla karşılayacağını umuyorum.

Bu yazıların tamamına yakını, Nazım Hikmet, Pablo Neruda ve bazı büyük şairlerin şiirleriyle bitiyordu. Nazım Usta'nın yaşamın her alanıyla birebir örtüşen şiirleri, Neruda'nın özellikle insanlık dışı koşullarda çalışmaya zorlanan Şilili madenciler üzerine yazdığı şiirler, konularla birebir ilişkileri nedeniyle yazıları bütünleyen bir özellik içeriyordu. Çok istememe rağmen, insanlığın mücadelesi tarihine mal olmuş bu şiirlere bu kitapta yer veremedim. Hepsi adına, Nazım Usta'nın “En Mühim Mesele” şiirine bir ayrıcalık tanıdım. Bu şiir, kitabın özü gibiydi ve olmazsa olmazdı:

*Toprak doyurası gözleri doymuyor
çok para kazanmak istiyorlar;
öldürmemiz, ölmemiz lazım geliyor
çok para kazanmaları için.*

*Elbet aşikare yapmıyorlar bunu:
renk renk fener asmışlar kuru dallara,
yalanları salmışlar yollara,
hepsinin de kuyruğu telli pullu.*

*Davullar dövüliüyor pazar yerinde
çadırlarda kaplan adam, deniz kızı, kesik baş,
pembe donlu cambazlar tellerin üzerinde
hepsinin de yüzü gözü boyalı.*

*Aldanıp aldanmamak,
İşte bütün mesele.
Aldanmazsak: Varız!
Aldanırsak : Yok!*

Nazım Hikmet

Sen Bu Yaylaları Yaylayamazsın

4 Temmuz 2015

Özellikle son yıllarda Doğu Karadeniz Bölgesi'nin neredeyse tamamı ranta açılmış durumda. Her gün bölgeye ilişkin yeni bir bilim dışı proje ülkenin gündemine getiriliyor. Uygulanmak istenen bu akıl dışı projeler, yöre halkının ve örgütlenmiş az sayıdaki derneğin genel anlamda yaşam alanlarını korumaya dönük bütün karşı çıkışlarına rağmen inatla sürdürülüyor. Öyle bir hızla yapıyorlar ki bunu, itiraza bile zaman bırakmıyorlar. Çünkü sermaye grupları her gün yeni kazançlar istiyor. Onların önceliği, doğaları gereği yeni kâr alanları ve kaybedecek zamanları yok! Şimdi de, Artvin'den Samsun'a kadar sekiz ilin yaylalarını birleştirecek; doğayı ve yeşili katledeceği açıkken bile, adını hiç utanmadan, sıkılmadan 'Yeşil Yol' koydukları doğa ve kültür düşmanı bir proje ile karşımızdalar.

Özellikle 1998-2000 Yıllarında başta Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'nin, birçok yerel oluşumun ve halkın yoğun itirazına rağmen yapılan sahil yolu ucubesinin ne kadar yanlış bir proje olduğu bugün daha iyi anlaşılıyor. Ama çok geç artık!

Sürmene- Kara Cehennem Plajı deniz dolgusu-1998

Şimdiki konumuz olmamakla birlikte, geçmişini anımsatma adına buraya not düşelim:

Karadeniz Sahil yolu, TMMOB'ye bağlı mühendislerin :

Yolun en az yüzde altmış deniz dolgusu yapılmadan, iç kesimlerden geçirilebilir itirazına; Karadeniz Bölgesi potansiyel heyelan bölgesidir, yolun kendisi ve deniz dolgusu için açtığınız taş ocakları heyelanları ve su baskınlarını tetikler" (-ki bir yıl sonra Rize ve Trabzon'da iki köy, açılan taş ocakları nedeniyle bütünüyle heyelana maruz kaldı.) Kuzeye çalışmadığı için tek yönlüdür ve rantabl değildir. Yol yapım maliyeti ilk yapım maliyeti değil yıllara yayılan maliyettir uyarılarına rağmen yapıldı.

Yolun ilk maliyeti de ucuz olmayıp, ayrıca libor +10'lara kadar çıkan dış kaynaklı krediler kullanılmıştır ve bu maliyet sürekli artacaktır (-ki yılda birkaç kez, gerek dalga hasarı, gerek seller ve gerekse heyelanlarla bu olmaktadır.) Yol boyunca sürekli heyelanlar olmakta ve olağan yağmurlarda bile kent merkezleri, sular denize ulaşamadığı için su altında kalmakta.

Çizgisel bir kent özelliğinde olan tüm Karadeniz il ve ilçeleri, koyları, kıyıları ve falezleri doldurularak, önlerine ka-

Giresun sahiline dökülen ilk kayalar-1998

yalardan set çekilerek, milyonlarca yılda oluşmuş farklı kıyı jeomorfolojisi yok edildi ve birbirine benzetildi. Bu konuda, TMMOB tarafından yerel ölçekte açılan bazı davalardan kısmen olumlu sonuçlar alınsa da bu durum genele yansıyamadı. Bölge insanının denizle ilişkisi sakatlandı. Deniz ve kıyı katliamı bugünlerde havaalanı ve stadyum yapımı olarak devam ediyor!

Ordu- Giresun Havaalanı dolgusu

Deniz ve sahillerden sonra sıra derelere geldi doğal olarak. Sözüm ona enerji açığını çözmek adına (-ki ülkenin enerji gereksinimine sadece yüzde üçlük bir ilavedir) bütün Karadeniz dereleri sermayenin kullanımına verildi. HES projesi adı altında, hiçbir ekolojik, jeolojik ve sosyolojik kritere uymayan uygulamalarla dereler kurutuldu ve doğaya geriye dönülmez hasarlar verildi! Sahil yolu engeli nedeniyle eskisi gibi denize ulaşamayan derelerin, yerleşim yerlerinde sel ve su baskınlarına yol açmasını engellemek için dereleri kurutmayı düşündüler sanırım!

Sahil yolu yapımının başlangıç döneminde TMMOB olarak heyetlerle defalarca gittiğimiz bölgede, o günlerde var olmayan çevre bilinci bugün çok gelişmiş durumda. HES'lere karşı verilen mücadelelerde de bunu görüyoruz. Ama onca mücadele ve mahkeme kararlarına karşın bu akıl dışı uygulamalar ısrarla sürdürülüyor. Karadeniz'de süreç öyle hızlı ki, bir yıl önce gördüğümüz doğal bir güzellik, bir yıl sonra gittiğinizde artık yok! Bu nedenle, henüz Karadeniz'i görmemiş olanlar varsa hala görülebilecek yerler varken acele etsinler. Çünkü birkaç yıl sonra görecekleri yer başka bir Karadeniz olacak!

Deniz, sahil ve derelerden sonra sıranın yaylalara geleceği belliydi. İçinden otobanlar geçen şehirlere (Ankara en tipik örneğidir) alışmaya çalışırken, şimdi de içinden otobanlar geçen yaylalar gündemde. Şaka gibi! Dünyada eşi benzeri olmayan Karadeniz yaylalarında turizm tesisleri planlanıyor. Doğayı yok ederek doğa turizmi yapmak! Yıllar önce "okulları kapat-sak milli eğitimi ne güzel idare ederim" diyen Bakan'ı anımsadım. Akıl aynı akıl! Adına akıl denirse tabii! Amaçlarının turizmi geliştirmek olmadığı çok açık. O coğrafyaları birilerine peşkeş çekecekler. Yapılaşmaya açacaklar. Nasıl ki rant adına sahil yolu ucubesiyle bütün ilçelerin kimliğini yok ederek hepsini birbirine benzettiler, şimdi de Yeşil Yol denen bir proje ile bütün yaylaları birbirine bağlayarak, birbirine benzeterak rant

için yok edecekler. Oysa her yaylanın kendine özgü bir kültürü, özgün bir yolu vardır ve o yollardan insanıyla, inekleriyle yaylaya çıkış bir ritüeldir.

Yüzyıllardır türkölere konu olmuş o güzelim yayla yolları otobanların kenarından devam eder mi bilinmez ama bilinen bir şey var ki, o otobanlarda yeni türköler yazılamaz, yazılamayacak!...

Bir teşekkür; Karadeniz Sahil Yolu projesi gündeme ilk geldiğinde, çabaları bir sonuç vermese de deniz dolgusuna karşı çıkarak, mesleki birikimi ve ülke sevgisiyle, bilimin ışığında alternatif güzergah üreten mühendislere ve ilk günlerde, deniz dolgusuna karşı binlerce imza toplayan Sürmeneli gençlere...

Güncel Not: Karadeniz sahil yolu, TMMOB Raporunda vurguladığımız gibi hız nedeniyle her gün artan ölümlü kazalarla, dalga hasarları ile, heyelanlar ve seller nedeniyle kapanmalarla, ilçelerin sular altında kalmasına yol açmasıyla gündemden düşmeme özelliğini sürdürüyor...

Kitabın baskıya hazırlandığı günlerde, Sürmene ve Araklı'da yağışlar sonucu; daraltılan dere yataklarından taşan ve Sahil Yolu seddi nedeniyle denizle buluşamayan sular İlçe merkezlerini bastı. (19 Eylül 2024)

Hopa Sele Teslim!

25 Ağustos 2015

24 Ağustos'ta Artvin-Hopa yöresinde can kayıpları ve büyük ekonomik kayıplara yol açan sel ve heyelanlar yaşadı. Üzüntümüz büyük elbette ama bu bizi olayların nedenlerini irdelemekten alıkoymamalı. Tam aksine üstüne üstüne gitmek zorundayız. Bıkmadan gerçekleri tekrar tekrar söylemek durumundayız. Çünkü biz ulus olarak deprem, sel, heyelan gibi doğa olayları afete dönüşünce üzülür, bir süre sonra da unutturuz. Sadece çok büyük olanlarını yıldönümlerinde anımsar sonra yine yaşamımıza aynen devam ederiz. Yapılması gerekenleri yapmayanlara hesap sormaz, verilmiş olan sözlerin tutulup tutulmadığı ile de ilgilenmeyiz. Ülkeyi yöneten iktidarların sorumsuzluğu her seferinde yakıcı bir şekilde ortaya çıkar ama bizim sorgulamayan, hesap sormayan tavrımız devam eder. Bunun nedeni, bu olayları çok sık yaşadığımız için kanıksama da olabilir, bunların engellenmesinin mümkün olduğuna; basit doğa olaylarının doğal afete dönüşmesini engellemenin bir yolu olduğuna inanmamamız da olabilir. Her ne olursa olsun biz böyle davranmaya devam ettikçe bu acılar da yaşanmaya devam edecek. Önce bunu bir kenara yazalım.

Sel ve heyelanlar da depremler gibi doğa olaylarıdır. Dünyaya olduğundan beri varlar ve olmaya devam edecekler. Ne kadar önlem alırsak alalım hasar vermelerini önleyemeyiz. Ama afete dönüşmelerini önlemek bizim elimizde.

Bunun ilk koşulu doğaya uygun bir yaşamı benimsemek ve bilime saygı duymaktır. Karadeniz bölgesinin jeolojik yapısı nedeniyle heyelana son derece açık bir bölge olduğunu, potansiyel olarak her an oluşmasının mümkün olduğunu yıllardır tüm yerbilimciler söylemektedir. Bölgede yıllardır yaşanan doğa olaylarının tarihsel kayıtları ve yapılan bilimsel çalışmalar bu konuda hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak kadar açıktır. Bu nedenle bölgede doğaya yapılacak en küçük bir müdahalenin neyle sonuçlanabileceğini iyi hesaplamak gerekir. Çünkü doğanın orada kendi içinde kurduğu hassas bir denge vardır. Siz, bilimsel parametrelere bağlı kalmaksızın yapacağınız bir müdahale ile bu stabil durumu değiştirirsiniz ve istenmeyen sonuçlara neden olursunuz.1988 Yılı'nda Trabzon- Maçka'da 48 kişinin ölümüne neden olan heyelan, yol yapımı sırasında yapılan işlemlerin, bu doğal dengeyi bozmasıyla oluşmuştu.

Karadeniz Bölgesinde son yıllarda buna benzer inanılmaz çok müdahaleler olmakta. Siz dönemsel yoğun yağışlarda yağmur sularını tutacak ormanlık arazileri yok ederseniz, dere yataklarını islah etme yerine, beton içine hapsederek rant uğruna daraltırsanız, derelerin taşkın alanlarını imara açarsanız, milyonlarca yılda oluşmuş eski orijinal yataklarını göz önüne almayıp şu andaki su debisine bakarak denizle buluştuğu yerlere daracık menfezler, sahil yolu denen beton ve kayadan setler yaparsanız, HES'lerle o derelerin doğal dengesini bozarsanız bu afetleri yaşamak kaçınılmaz olur. Dünyanın yedi gecede yaratıldığına değil de milyonlarca yıllık bir evrimin ürünü olduğuna inanmak için tarihsel jeoloji bilmeye gerek yok!

1998 yılında yaşanan ve büyük ekonomik kayıplara yol açan Aşağı Filyos Vadisi, Bartın, Karabük, Zonguldak sel ve heyelanları ve yine o yıl yaşanan Isparta-Senirkent, Urfa, Sürmene-Köprübaşı-Beşkøy'de 44 kişinin ölümüne neden olan sel ve heyelanlardan ve yine İstanbul, İzmir ve Ankara'da, olağanı az aşan yağışlarda taşkınlar türünde yaşanan felaketlerden sonra TMMOB adına yazdığımız raporlarda:

“...Afete dönüşen olayların sadece doğal etkenlerin bir sonucu olmadığını, uygulanan çağdışı imar politikalarının, gerek afetin oluşmasının, gerekse afetin boyutlarının büyümesinin birincil nedeni olduğunu belirtmek gerekir. Yapılması gereken; imar politikalarında köklü bir değişiklik ile tüm imar planlarının mühendislik bilimlerinin bilgi birikimlerinin ortak ürünü kılınarak, çıkar gruplarının rant aracı olmaktan çıkarılmasıdır. Yerleşim alanları ve sanayi tesislerinin yer seçimi ve bunlara ilişkin altyapı düzenlemeleri şehir plancıları, jeoloji, inşaat, ziraat, orman ve meteoroloji mühendisliği alanlarına ilişkin verilerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda oluşturulduğunda risk ve kayıp olasılıklarının en aza indirgenmesi söz konusu olabilecektir.

Bu doğa olayların afete dönüşmesi, toplum ve doğayı bütünsel bir denge içinde yaşatacak toplumsal, ekonomik ve teknolojik yeni politikaların oluşturulmasının zorunluluğunu göstermiştir. Planlamanın yasalarla da belirlenmiş en temel ilkesi olan ‘ Kamu Yararı İlkesi’ içeriksiz bir kavram olup, en aykırı taleplerin de gerçekleştirilmesinde gerekçe olarak kullanılmaktadır.

İnsan yaşamının korunması ve koşulların gelecek kuşakların da talep ve ihtiyaçları gözetilerek geliştirilmesini içermesi gereken kamu ya da toplum yararı kavramları içeriklendirilmeli ve bir toplumsal politika olarak benimsenmelidir. Planlama kararlarının oluşumunda yerel çıkar gruplarının etkilerini azaltmak amacıyla, planlama sürecine yöre halkının aktif katılımını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmalıdır” demişiz.

Demişiz ama dinleyen olmamış! Olsun biz söylemeye devam edeceğiz. Çünkü bu memleket bizim. Rant politikalarının ülkeyi teslim almasına ve yok etmesine karşı sesimizi yükseltmeliyiz!

Güncel Not: Hopa’da doğa talanına karşı ormanlarını koruyan gençlerin üzerine ateş açıldı. Doğa savunucusu Reşit Kibar yaşamını yitirdi. (3 Eylül 2024)

Bodrum... Unut Gitsin!

25 Eylül 2015

Hopa'daki sel ve heyelan faciası da diğer yaşanmış benzerleri gibi unutulmaya yüz tutmuşken ve sadece istatistiki bir bilgi olarak kayıtlardaki yerini almışken, bu kez Bodrum "olağandışı" bir yağış sonucu, sıklıkla yaşamaya alışkın olduğu su baskınlarının en büyüğüyle yüzleşti. Bunun yeni kuşak Bodrumluların başına gelen en büyük afet olduğu aşikar. Fakat yakın bir gelecekte, yapılaşma bu hızla devam ederse ki aksine bir emare yok, dönemin Bodrum sakinlerini daha büyük afetlerin vurması kaçınılmaz!

Kendini hatırlatan doğa gibi gözüксе de aslında hatırlanması gereken çağdışı imar politikaları ve bu politikaları günlük çıkarları için uygulayan yöneticilerdir. Ne zaman ülkenin herhangi bir yerinde böyle bir olayla karşılaşsak (son yıllarda sıkça yaşıyor olmamıza karşın), uzun yıllardır yetkili ağızlardan duyduğumuz ilk cümleler; "aşırı yağmur yağdı", "beş yüz yıldır böyle yağış görülmedi", "böyle bir afetle dünyanın hiçbir ülkesi baş edemez" şeklinde.

Peki soralım o zaman: Ey! Ülkemin 'sorumlu' yöneticisi; nereden biliyorsun beş yüz yıllık yağış ortalamalarını?

DSİ bile yüzyıl geriye sadece simülasyonla gidebilirken hangi kayıtlara göre konuşuyorsun?

Selden sonra Bodrum

Birkaç yüz yıl öncesine ait deprem kayıtlarını bile 1999 Ko-caeli Depremi sonrası Amerikan Jeoloji Enstitüsü kayıtlarından öğrenmedik mi?

Sen bu basmakalıp açıklamaları yaparken toplumun sığ hafızasına mı güveniyorsun?

Peki, yapılaşmaya açtığınız o dere yataklarının kaç milyon yılda oluştuğunu da biliyor musun?

Oraların eski dere yatağı olduğunu Bodrumlu esnaf biliyor da sen bilmiyor musun?

Dere o yatağı oluştururken oradan akan suyun miktarını da biliyor musun?

Devlet arazisi olan ana drenaj ağlarını yapılaşmaya açan kim?

Ya da bina ile doldurduğunuz Bodrum tepelerinin kaç milyon yılda oluştuğunu biliyor musun?

Bodrum için özel yasalar çıkaranların, Haremten sırtlarını yapılaşmaya açarak yel değirmenlerine komşu olmaya çalışanların, yanan orman arazilerini yandaş sermayeye pazarlayanların mumu artık yatsıya kadar bile yanmıyor!

Dünyada artık afetlere ilişkin önleyici politikalar ön plan-

da. Türkiye'nin de katıldığı Kobe Konferansı (Japonya, 2005) uyarınca uygulanmakta olan Hyogo Eylem Planı (2005-2015) kapsamında 'Dirençli Kentler Kampanyası' ile yeni bir evreye girmiş bulunan politikaların ana hedefleri: afetler öncesinde riskleri azaltmak amacıyla çok yönlü önlemler alınması; 'sürdürülebilirlik' ilkesi gözetilerek her ölçekteki planlama çalışmalarına entegre edilmesi; günümüzde başlıca risk alanlarının kentler olduğu gerçeğine dayanarak, kentlilerin doğrudan katıldığı süreç ve yöntemlerle risk azaltma kararlarının alınması ve uygulanması gerektiği; ve bu amaçla 'platformlar' oluşturulması; dar gelirli kesimlerin risklerine öncelik verilmesi olarak özetlenebilir. Peki, ülkemizde bunları dillendirenlere muktedirlerin ne dediğini tekrar hatırlatmaya gerek var mı?

Ben Halikarnas Balıkcısı değilim. Ama otuz yıldır kısa aralıklarla gittiğim Bodrum'u hep yerbilimci gözüyle inceledim. Her gittiğimde yeni doğa katliamlarına tanık oldum. Bodrum'u havadan gözlemlene şansım olmadı ama öğretmen bir arkadaşımın emekli ikramiyesiyle aldığı filikadan dönüştürme teknesiyle son on yıldır denizden hep gözledim. Her yıl başka bir Bodrum gördüm. Hep kötüye giden bir Bodrum gördüm.

Ben de biliyorum elbette içinde çağdaşlarına karşı en küçük bir sorumluluk duygusu barındırmayanlara gelecek kuşaklardan bahsetmenin anlamsızlığını. Ama görevimiz bu, bu ülkeye borcumuz var.

Kaldırımlarında Öldük Ey Garip Ülkem...

2 Ekim 2015

Yıllar önce şehir plancısı bir dostum söylemişti: “*Otomobil faşist bir aygıttır; bütün kenti kendine göre planlar!*” Bunu kent merkezlerinde yayalar yerine araçlara öncelik verilmesi; yolların genişletilip kaldırımların daraltılması; yol için yeşil alanların yok edilmesi ve yaya haklarının ikinci planda kalması bağlamında söylemişti.

O yıllar, Ankara'nın ana meydanlarının alt ve üst geçitlerle giderek yok edildiği; yaya geçitlerinin kaldırılarak yayaların, belediyenin kiralık dükkânların yer aldığı alt geçitlere yönlendirilmek istendiği; Ankara'nın su havzalarından otoyolların geçirildiği; Belediye Başkanı'nın bir altgeçidi on beş günde yapmakla övündüğü (her yağmurda göle dönen altgeçitler) yıllardı. Bu uygulamalar yakın geçmişte ODTÜ arazisi ve Atatürk Orman Çiftliği'nin talanıyla devam etti. Bu uygulamaların Ankara ile sınırlı olmadığını, Kuzey Ormanları ve sahilleri yok edilen İstanbul'u, sahillerinden sonra yaylaları da yok edilmek istenen Karadeniz'i ve ülkenin tamamını kapsadığını hepimiz biliyoruz. Ne uğruna? Bu yazının konusu bu değil ama kısaca rant!

Kent içi ulaşım yollarının artan otomobil sayısına paralel olarak genişletilmesi, yaya kaldırımlarının her tadilat döneminde

biraz daha daraltılması 'faşist aygıtın' çıkarlarına uygun. Çünkü yol genişlediğinde sürati artacak. Kazaların da o oranda artacak olması onu ilgilendirmiyor. Daralan kaldırımlarda otobüs bekleyen onlarca insan daha da sıkışacak, bir gün bir otobüs şoförü 'kaza' ile yirmi beş- otuz insanımızı birden ezip geçecek, onlarca ölecek; hız sınırını aşan sürücüler kolayca kaldırılma çıkıp çiçek satanın da, okuluna gidenin de, çocukları ile yürüyüşe çıkanın da canını alacak ama onun hiç umurunda değil. Önemli olan onun bir an önce gideceği yere ulaşması. Gerisi vaka-i adiyeye. Ayrıca daralan kaldırımların da çoğunlukla araçlar tarafından işgal edilmesi bize ait bir gerçeklik...

Bugün Ankara'nın ana arterlerinden birinde, yazıyı yazarken henüz kimlikleri dahi belli olmayan, ilk açıklamalara göre otobüs bekleyen on iki insan yaşamını yitirdi. Görgü tanıklarından biri TV haberlerinde 'Vietnam gibiydi!' diyordu. Savaş sahnesine benzettiği görüntülerden dehşete düştüğü her halinden belliydi. Her bayram tatilinde yüzlerce insanını trafikte yitiren, kaldırımlarında en fazla trafik kazası yaşanan ülke olduğu söylenen, bize özgü 'kazalar' dediğimiz birçok olayı artık yadırgamadığımız ülkemiz de daha çok 'Vietnamlar' yaşayacağız!...

Ulaşım politikalarımızı sorgulamayıp, olayı otobüs şoförünün dikkatsizliği veya otobüsün bakımı ile ilişkilendiren görüşler mutlaka söylenecek. Yazıyı yazarken TV de konuşan bir belediye yetkilisi, şoförün sekiz yıllık olduğunu söyleyerek savunmaya geçmişti. Bir muhalif milletvekili otobüs bakımlarının gereği gibi yapılmadığını söyleyerek muhaliflik görevini yapıyordu! Neyse ki şoförün bu kez herhangi bir sağlık sorunu yoktu. Kalp krizi de geçirmemişti. Bu yüzden bir tuhaflık vardı. Konu araştırılıp sonuç kamuoyu ile paylaşılacaktı. Bekleyelim bakalım. Belki de ülkemizin ulaşım politikalarını sil baştan değiştirmek gerekir diye bir sonuç çıkar! Kim bilir!

Depremini Bekle(me)yen İstanbul

17 Kasım 2015

Bu uzun zamandır yazmayı düşündüğüm bir yazıydı. Aslında uzun zamandır yapmayı düşündüğüm bir uyarı demek daha doğru olur sanırım. Gel gör ki öyle yoğun bir gündemle yaşıyor ve de öylesine 'acil' konularla uğraşıyoruz ki, gündemin sizi de belirlemesi kaçınılmaz oluyor.

Ayrıca günlük yaşamımızı sürdürmeye çalışırken bile, trafikten bombaya tesadüfen yaşarken o kadar riskle karşı karşıyayız ki, durup dururken insanların huzurunu bir de ben kaçırmayayım diyorsun. Üstelik beklenen bu deprem kimine göre otuz, kimine göre yüz otuz yıl sonra gibi belirsizlikler ve bütün yaşamsal, insani parametrelerden soyutlanmış anlayışlarla o kadar çok konuşuldu ki, insanın bu konuda bir şey de ben söyleyeyim diye yüzü kalmıyor. Ama gelin görün ki, son günlerde homurtularını yakından duymaya başladığımız, kendini bize hatırlatma konusunda çok da dürüst davranan deprem konusunda bir şeyler söylemenin tam da zamanıdır.

Deprem, Avrupa Kıtası ve deprem ülkeleri ABD ve Japonya için artık afet olmaktan büyük oranda çıkmıştır. Yunanistan'ı da bizden sayarsak, bizim gibi yoksul coğrafyaların 'kaderi' olması ise kaçınılmazdır.

1998 Adana-Ceyhan depremiyle başlayarak, Kocaeli-Gölcük'le süren ve Van depremi ile ayyuka çıkan aymazlıklar

ve sorumsuzluklar sürecinde birçok şey yazıldı ve söylendi. Yaklaşık yirmi yıldır, artık bir daha bunlar yaşanmasın diye çabalayanlar oldu. 1999 Kocaeli Depremi sonrası 2000 yılında oluşturulan, deprem konusuyla ilgili çeşitli alanlardan seçilen uzmanlardan oluşan ve bağımsız bir yapıya sahip olan Ulusal Deprem Konseyi bunlardan biriydi. Başlıca görevleri, kamuoyuna güvenilir bilgi vermek, deprem zararlarını önlemek için çıkarılacak yasalara destek olmak, öncelikli araştırma alanlarını belirlemek, kamu yetkililerine danışmanlık yapmak ve etik konularla ilgili değerlendirmeler yapmak olan bu kurul, 2007 yılında Başbakanlık genelgesiyle lağvedildi. Daha sonra bireysel olarak fikir beyan edenleri de pek dinleyen olmadı. Bu süreçlerde üretilen birçok görüş doğrultusunda alınan, daha doğrusu alınmak zorunda kalınan birçok karar da sonraki yıllarda ya uygulamadan kaldırıldı ya da görmezden gelindi. Sadece bu örnek bile bilimsel çalışmalara veril(mey)en değeri, küreselleşme politikalarına teslim olmuş bir sistemin toplumsal ve insani sorunlar karşısında ne kadar körleştüğünü, kamu örgütlenmesinin ne kadar aciz bir yapıya dönüştüğünü ve kamu yönetiminin ne kadar etkisizleştiğini açıkça gösteriyor.

Aslında yeni bir şey de söylemeye gerek yok. Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı'nın başkenti olmuş, 2 bin 600 yıllık tarihiyle Dünya'da iki kıta üzerine kurulu tek şehir olan İstanbul'un, ormanları, sahilleri, su havzaları, vadileri, dere yatakları, boğazları, adaları, dağları, tepeleri yağmalanarak, beton bloklarla doldurularak, 1950'lerden günümüze kadar, çıkarılan imar aflarıyla ve kaçak yapılarla da desteklenen bir süreçle, binlerce yıllık tarihinde görmediği bir yıkıma tanık olduğu çok söylen-di; belki de depremin bile yıkamayacağı kadar!..

Daha yakın zamanda, Kocaeli depremi sonrasında alınan kararlar İstanbul'da, deprem sonrası toplanma alanı olarak belirlenen 493 yerin 300'ünün imara açıldığını ve yerlerine alışveriş merkezi ve gökdelen yapıldığını görmedik mi? Muhtemelen deprem sonrasında halkın bu alanlara ulaşması zaten

mümkün olmayacak diye gereksiz bulunduğu düşüncesiyle!..

Deprem kuşağında yaşadığımızı göre depremi de yaşamamız kaçınılmaz. Ha bugün ha otuz yıl sonra. Bunun bir önemi yok. Bu doğa olayını hiçbir güç engelleyemeyeceği gibi, ne zaman olacağını da kimse bilemez. Bilimsel ve istatistiki verilerle yaklaşık kestirimlerde bulunabiliriz sadece. Bu da zaten zaman zaman bazı araştırmacılar tarafından yapılıyor. Esas önemli olan, gelecek depreme karşı, akla ve bilime uygun politikalarla hazırlanma süreci ve deprem sonrası can kayıpları ve zararları azaltma konusunda erk sahiplerine düşen sorumluluğun yerine getirilip getirilmediği. Yani yarın deprem olacak gibisinden bir sorumlulukla. Rantı değil insanı önceleyen anlayışlarla.

Albert Einstein'ın dediği gibi: *“Uzun yaşamımda öğrendiğim bir şey var; gerçeklikle ölçüştürüldüğünde tüm bilimimiz ilkel ve çocukça kalmaktadır; ama gene de sahip olduğumuz en değerli şeydir bilim!”*

“Dünyanın Sonu Bina ile Zinadan Gelecek!”

10 Ocak 2016

Eskiler, bina ile zina artarsa dünyanın sonu gelecek derlerdi de biz gülerdik. Çünkü eğitimini aldığımız jeoloji bilimi, dünyanın sonunun aşırı ısınma ya da aşırı soğuma ile olabileceği üzerine iki ayrı teoriyi tartışmaktaydı uzun zamandır. Bu üçüncü teori o yüzden bilim çevrelerinde hak ettiği değeri bulamadı ve yeterince tartışılmadı; gerici bir paye de verilerek gündem dışına itildi! Oysa bu teoriyi ileri sürenlerin, bir bildiklerinin olduğu bu günlerde daha iyi anlaşılıyor!

Tam bu konuda bir şeyler yazmayı düşünürken- zina kısmına karışmam ama bina kısmı konuşulmaya muhtaç bağlamında- gel gör ki zina kısmı da konuşulmaya muhtaçmış!

Biz bina kısmı ile başlayalım yine de. Uzun zamandır ülkemizin ekonomisinin ana motorunun inşaat sektörü olduğu herkesin malumu. Öyle ki, devlet, ‘tüyü bitmemiş yetimin hakkı’ olan kamu binalarını, işletmelerini, kombinalarını, ez-cümle her şeyini haraç mezat satarken, karşı çıkana vatan haini demek vaka-i adiyeden olmuşken, bir yandan da kendisi bina yapmaya başladı. Adına TOKİ denen, içinde insan gibi yaşamak hariç, her derde deva olan kıyamet alametleri. Dere yatakları, taşkın alanları, suya en yakın olmaları nedeniyle ranta en uygun alüvyonal araziler, ormanlar, sit alanları, sit özelliği olan jeolojik yapılar ne varsa bu amaçla yerle yeksan edilip

bu kıyamet alametlerine dönüştürülüyor. Bina deyince elbette sadece konutları anlamamak; doğa düşmanı yollar, santraller, köprüler, HES'ler ve bilumum büyük sanayi yapılarını da düşünmek gerekir.

Bu yapılar henüz insanlığın sonunu getiremediyse de, kuruldukları alanlarda daha şimdiden birçok canlı türünü yok etmeyi ya da göç ettirmeyi başardılar! Sayıları arttıkça etkileri de katlanarak artıyor.

Bunu söylerken kastım elbette İstanbul Boğazı'nı yüzerek geçmeye çalışan domuzlar değil! Ama İstanbul ormanlarının yok edilmesine karşı yüzerek ilk tepkiyi koymaları ve 'büyük medyanın' ilgisine mazhar olmaları nedeniyle en büyük payeyi onlara vermek gerekir. Yaşasın domuzlar! Adlarını temize çıkarıp, ironik anlamıyla domuzluğu gerçek sahiplerine iade ettikleri için de tarihsel bir görev gördüler. Benzer karşı çıkışları yerinden yurdundan edilen diğer canlı türleri de gösteriyordur kendi çaplarında ama henüz domuzlarıinki gibi bir eylem ile taçlandıramadılar. Ama umutluyuz.

Gerçi ben geçtiğimiz aylarda gece yarısı, Dikmen sırtlarındaki gecekonduların yıkılıp yerlerine koca koca bloklar dikildiğinden ve çöplerin de uygar bir şekilde çöp konteynerlerine atıldığından bu yana dost gecekondulu halkının verdiği kemiklerden mahrum kalan yüz on beş sokak köpeğinin (tek tek saydım) ortak bir eylemine tanık oldum. Kemik niyetine adı bende saklı bir araba modelinin tampon kısmını ısırırmaktaydılar. Üstelik bu eylemi ertesi gece aynı saatte, aynı arabaya saldırmaya tekrarladılar. İleride birleşik, organize bir eylem türünü bütün canlılardan bekliyoruz...

İnsanlar bu ortak eylemlere katılır mı bilmiyorum, henüz o yönde bir işaret yok. Çünkü onlar daha henüz durumu kavrayamadılar. İnsanı nefes alamaz duruma getiren, adeta boğan bina yoğunluğunun ve buna paralel olarak artan trafik yoğunluğunun, korna sesinin, egzoz gazının psikolojilerini ve sağlıklarını nasıl etkilediğini anlamaları zaman alacak. Çünkü psi-

koloğa gitmek bizde makbul sayılan bir durum değildir. Ama son günlerde kalitesiz kömür ve egzoz gazı dayanişmasıyla kat kat açılan hava kirlilik limitleri, sağ olsun 'büyük medyamızın' dikkatinden kaçmadı. Halkımızı uyardılar, artık gerisini halkımız halleder!..

Böylece bina-zina teorisinin bina kısmı doğrulanmış oldu! En azından şimdilik hayvanlar âlemi için. Teori, sosyolojik bağlamda hala geliştirilmeye muhtaç olsa da, soğuma teorisini geride bırakarak, sera gazları dopingi ile öne geçen ısınma teorisinin tek rakibi olmayı başardı!

Fark ettiğiniz üzere sözü gereksiz yere uzatmamın nedeni, teorisinin ikinci ayağı olan zina meselesine, farklı bir uzmanlık alanının konusu olması nedeniyle girmek istemeyişimden. Son yıllarda siyasi hayatımızı yakından ilgilendiren kaset konusuna da bu yüzden hiç ilgi duymadım. Hiçbir kaseti de izlemedim. Elbette izleyenlere ahkm kesecek de değilim. Ayrıca, bazılarının siyasi hayatının sonunu getirecek etkiyi gösterebilmelerine rağmen, dünyanın sonunu getirecek yoğunluğa ulaşıp ulaşmadıklarını da bilecek durumda değilim. Ben bilmiyorum ama birileri biliyor olabilir! Eğer yle ise bu konuda onların konuşması daha doğru olur diye düşünüyorum. Son günlerde bu konuda bazı emareler de belirlemekte stelik! Bekleyip görelim derim.

Ayrıca şu Diyanet'in ensest fetvası konusu da can sıkıcı. şimdi bu konuda bir şey söylemeye kalkarsın, yarın montaj olduğunu ispat ederler rezil olursun! Riskli alan. En iyisi mi kepezeliğin bu kadarı da olmaz gibi yuvarlak bir sözle konuyu geçiştirmek. İkinci fetvaya kadar durumu böylece idare etmiş oluruz. Belki fetva insanlık âlemine ilişkin değil de, yine uzmanlık alanıma girmeyen hayvanlar âlemine ilişkindir!

Velhasıl gelişmelere bakınca Dünya'nın değil ama insanlığın sonunun binadan geleceği kesin gibi. Alacağınız olsun beton lobicileri! Yok ettiğiniz yeşillik kadar taş düşün başınıza desem düşmez ki!

Toledo ve “TOKİdo”

6 Şubat 2016

Birkaç gündür Başbakan Ahmet Davutoğlu sayesinde ülkenin gündemine giren Toledo konusunda tam birkaç şey de ben söylemek isterken laptopumun azizliğine uğradım. Zaten uzun zamandır klavyesi bozulmuş, bir kelimeyi üç denemede yazmaktan canımdan bezdirmişti. Tam Toledo diye başlarken bir de kablo arızası çıkmasın mı! Her işte bir hayır vardır diyerek yeni bir alet almaya karar verdim. Pek anladığım bir konu olmadığı için, Özbek asıllı ABD’li briç partnerim Pavel’e danışayım dedim. Kendisi Sovyetler döneminde hem matematik hem de Marksizm üniversitesini bitirmiş, uzun yıllardır ABD’de Microsoft dahil birçok büyük şirkette programcı olarak çalışmıştı. “Ben artık sadece PC kullanıyorum, laptoplar yüzünden emekliye ayrıldım, mazoşist isen yeni bir laptop alırsın” dedi. Aldım ama ona söylemeyeceğim. Gerçi briç oyuncuları partnerinin mazoşistliğini değil egoistliğini sevmez ama olsun...

Yine konuyu dağıttık. Dönelim her işte bir hayır vardır kısmına. Hayır, Davutoğlu’nun sonraki açıklamasının ardından gerçekleşti. Toledo-Sur benzetmesini Unesco Dünya Kültür Mirası bağlamında yaptığını, konunun başka taraflara çekildiğini söyledi. Ama bu iki yer ismi yan yana gelince kafalar karışıyor. Yoksa biz de biliyoruz, Başbakanın Franco faşizmine karşı barikatlarda verilen Toledo direnişini kastetmediği-

ni, özerklik meselesini aklının ucuna bile getirmediğini, hele de ayrı bir bayrağa sahip olduğunu hiç mi hiç düşünmediğini. Bunlar aklına gelse eminim ki Toledo'dan hiç bahsetmezdi.

Demek ki aydınlatıcı son açıklamaları beklemeden konuya dahil olmamak gerekiyormuş! Bunu hep düstur olarak kabul ederim. Ama sanırım bu son açıklama daha büyük tartışmalara neden olacak gibi. İşin içine kültür meselesi girince konu ülkemiz açısından daha da içinden çıkılmaz bir duruma evriliyor.

1999 yılında Yavuz (Önen) abiyle Madrid'e WFEO'nun (Dünya Mühendisler Federasyonu Organizasyonu) toplantısına Türkiye delegasyonu olarak gittiğimizde, İspanyol meslektaşlarımız Toledo ve Aranjuez'e (Aranjuez konusunu hiç açmayalım, Toledo benzeri bir başka konu çıkar karşımıza. Belki bir gün başka bir başbakan da Trabzon'u Aranjuez gibi yapacağız derse o konuya da gireriz) götürdüler bizi. Gurur duyuyorlardı, tarihi, kültürel miraslarını korumak için gösterilen özeni yabancılara göstermekten.

Irak heyetinden bir mühendis Endülüs'e gönderme yaparak: "Buralar eskiden bizimdi, belki bir gün yine geri alırız" deyince, İspanyol meslektaşlarımız çok gülmüştü. O zamanlar Suriye ve Irak'ta henüz IŞİD, binlerce yıllık kültür miraslarını yerle yeksan etmediği için gülmüşlerdi ama sanırım aynı espriye bugün aynı rahatlıkla gülemezlerdi.

Küreselleşmenin çok canlı tartışıldığı yıllarda, küreselleşmenin kültürel boyutuna ilişkin bir tartışma da mimari alanda idi. Şehirlerin iklim, topoğrafya ve kültürel özelliklerinden beslenen mimari yapılarının yok edilerek, günümüzde artık sıkça gördüğümüz, dışarıdan içeriye göstermeyen camlarla kaplı koca gökdelenlerle yer değiştirmesi süreci. Daha da beteri varmış göreceğimiz; mimari hiçbir kısıntı taşımayan TOKİ ucubeleri.

Şimdi bütün bu verilerin ışığında Sur'u Toledo'laştırarak... Üçüncü açıklamayı bekleyelim derim. Bakarsın mevzuu hala anlamamış olabiliriz. Açığa düşmekten çok korkarım neme lazım.

Son olarak Toledo demişken, ünlü İspanyol ressam El Greco'dan bahsetmeden olmaz. Müze haline getirilmiş evinde büyük bir duvarda, 1586-88 yıllarında yaptığı, çağdaşı ve yakın arkadaşı Cervantes'i de resmettiği "Kont Orgaz'ın Cenazesi" tablosu görülmeye değer. Bu bağlamda, İspanyollar Davutoğlu'na ne kadar teşekkür etse az. Sur'da görülecek pek bir şey kalmadı belki ama Türklerin Toledo'yu görmesinde büyük yarar var...

Kanal İstanbul: Şaka mı Bu?

13 Şubat 2016

“1680 yılında bir gün, sabahın erken saatlerinde, Luigi Ferdinando Marsigli adlı genç bir İtalyan, İstanbul açıklarında Boğaz’da demirlenmiş bir gemide, aşağıya ağırlık sarkıtıyordu.

Bütün denizciler Karadeniz’in Boğazlardan kuvvetli bir akıntıyla batıya doğru aktığını ve Marmara Denizi ile Çanak-kale Boğazı’nı geçerek Akdeniz’e ulaştığını bilirler ve daima bilmişlerdir. İÖ üçüncü yüzyılda, Rodoslu Apollonios, İason’la Argonotların teknelerini Boğaz’dan geçirip akıntıya karşı mücadele ederek nasıl doğuya doğru gittiklerini, ‘iki tarafı engebeli kayalıklarla çevrili rüzgârlı bir geçitten, alttan akan güçlü burgacın suları ilerleyen gemiye çarparken’ Karadeniz’e kürek çektiklerini anlatır. Şimdi aynı akıntı Marsigli’nin teknesini demirini zorlayarak uzaktaki Akdeniz’e doğru çekiyordu.

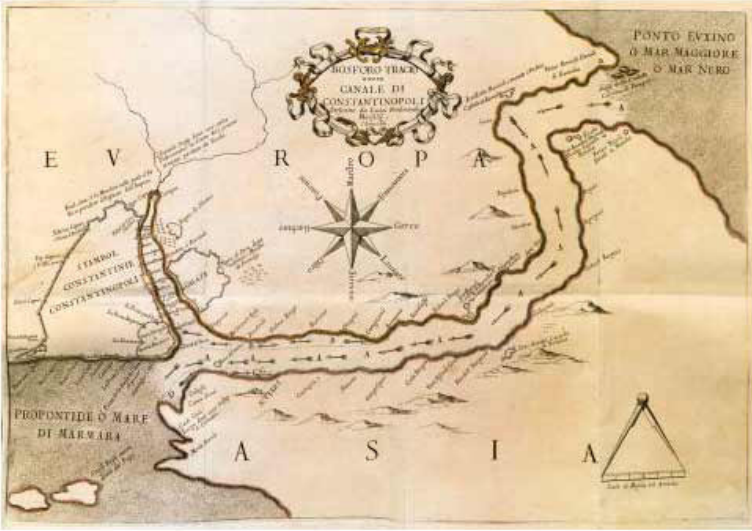
Marsigli denize attığı ipe aynı aralıklarla beyaz boyalı mantar işaretler bağ-

Luigi Ferdinando Marsigli

lamıştı. Önce ipi serbest bıraktı, işaretlerin, Karadeniz'den gelen akıntıyla batıya yönelip kıça doğru sürüklenişini seyretti. Ama sonra, azimle aşağıyı gözlemleyerek, görmeyi umduğunu gördü.

Daha derindeki işaretler, aşağıda parıldayarak, ters yönde ilerlemeye başlamışlardı. Yavaş yavaş teknenin altından geçecek kadar ilerlediler ve ağır ip, yüzeye yakın yerde batıya yönelirken, daha derinlerde doğuya dönüp yay şeklini almıştı. Şimdi biliyordu. Boğaz'da iki akıntı vardı, tek değil. Üstte bir akıntı, bir de daha derinde karşı yönde bir akıntı vardı; Akdeniz'in derinliklerinden Karadeniz'e doğru akıyordu.

Luigi Ferdinando Marsigli'nin haritası

Marsigli henüz yalnızca yirmi bir yaşındaydı.(..) Sonraları Avrupa'nın ilk oşinografi merkezini Fransa'nın güneyinde Cassis'de kurmuştu. Ama daha sonra yaptığı hiçbir iş Boğaz'ın alttan geçen akıntısını keşfetmesi kadar önemli değildi. Bu buluş, yöntem ve etkileriyle yeni deniz biliminin tarihinde bir dönüm noktasıydı.”*

* Karadeniz, Neal Ascherson, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mayıs 2001

2016 yılında ise, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanını Binali Yıldırım: “Kanal İstanbul güzergâhında jeolojik yapılar var. Uzmanların yaptığı çalışmalarda sit bölgeleri için bazı tereddütler oluştu. Bu yüzden de güzergâh konusunu yeni baştan ele almak ihtiyacı doğdu. Vatandaşlar acele davranmasınlar, hayal kırıklığı yaşamassınlar, şuraya kanal yapılacak, buraya hücum edelim falan diye düşünmesinler. Sonra bizi suçlamassınlar, bizim henüz ilân ettiğimiz bir güzergâh yok.”

336 yıl ara ile yaşanmış bu iki bölümün birbiriyle hiçbir açıdan benzerliği yok elbette! Ayrı dünyalara, ayrı medeniyetlere aitler ama talihsiz ve bir o kadar da sorunlu ilişkileri var; hem de gelecek yüzyılları bile etkileyecek türden!

Bakan Yıldırım’ın jeolojik yapılardan ve sit alanlarından söz etmesi elbette dikkate değer ama konunun gerçek uzmanlarının görüşlerini dinleseydi, sorunun sadece güzergâh üzerindeki jeolojik yapılarla sınırlı olmadığını, daha büyük çevresel ve jeolojik sorunlar içerdiğini, “çılgın proje”lerinin gerçekten de tam bir çılgınlık olduğunu görebilirdi.

Karadeniz’in su düzeyi Marmara’ya göre 30 cm. daha yüksektir. Doğal olarak bu da İstanbul Boğazı’nda Karadeniz’den Marmara’ya doğru sürekli bir yüzey suyu akışına yol açmaktadır. Çünkü Karadeniz’in suyu Akdeniz’e göre daha az tuzlu ve dolayısıyla hafiftir. Ancak tuzlu ve ağır olan Akdeniz suyu da Marmara Denizi üzerinden ve alttan Karadeniz’e doğru ilerlemektedir. Bu iki yönlü akıntı sistemi yaklaşık dokuz bin sene önce gelişmiş ve her iki deniz arasında bugün var olan dengeyi kurmuştur. Karadeniz Boğazlar üzerinden Akdeniz ile buluşmuştur.

Konunun uzmanı bazı meslektaşlarımız, bu projenin beklenen Büyük İstanbul Depremine ilişkin riski arttıracaklarını; Doğu Trakya drenaj sistemini tümüyle etkileyerek yeraltı suyu kaybına neden olabileceğini ve İstanbul’un su rezerv alanlarını kaybetmesine yol açabileceğini de öngörmektedir. Birçok bilim insanının kendi meslek alanlarına ilişkin çeşitli itirazlarını da

biliyoruz. Hepsi çok değerli ama bu yazının konusu Marmara Denizi ve Karadeniz'in su ilişkisi ile sınırlı.

Yeni bir kanal açılarak iki yönlü su döngüsünün bozulmasının yaratacağı yaşamsal bir tehlike var. Marmara Denizi'ni Akdeniz ve Karadeniz'in astımlı çocuğu olarak tanımlayan deniz bilimci Prof. Dr. Cemal Saydam'ın da sıklıkla vurguladığı hidrojen sülfür tehlikesi. Üstelik oluşmasının çok da uzun sürmeyeceğini, yaklaşık on yıl gibi çok kısa bir sürede bütün Marmara'yı, oradan da akıntılarla Boğaz'ı kaplayacağını söylediği ölümcül gaz...

Bu meseleyi açalım biraz: Karadeniz'e egemen olan ırmaklardır. Karadeniz'den daha büyük olan Akdeniz'e yalnızca üç büyük ırmak akar: Rhone, Nil ve Po. Oysa Karadeniz'e akan beş büyük ırmak vardır: Kuban, Don, Dinyeper, Dinyester ve hepsinden önemlisi, havzası Fransa sınırına kadar uzanan ve bütün doğu ve orta Avrupa'yı kapsayan Tuna Nehri. Tuna tek başına her yıl 203 kilometre küp, kimyasal atıklarla dolu tatlı suyu Karadeniz'e taşır. Bu miktar Kuzey Denizi'ne akan bütün tatlı sulardan fazladır. Geçtikleri yerlerde yaşam kaynağı olan bu ırmaklar, aynı zamanda on binlerce yıl boyunca Karadeniz'in derinliklerinde yaşamı öldürmüştür. Karadeniz'de 100-150 metre derinlikten sonra oksijen, dolayısıyla yaşam yoktur.

Kimyasal atıkları bir yana bırakalım. Irmaklardan gelen organik madde miktarı deniz suyundaki bakterilerin normalde ayrıştırabileceğinden çok daha fazladır. Bu yüzden besinlerini okside ederek alan bakteriler, normal oksijen yetmeyince, deniz suyunun bir bileşeni olan sülfür iyonlarından oksijeni ayırırlar. Bu işlem sonucunda ortaya dünyanın en öldürücü maddelerinden hidrojen sülfür gazı çıkar. Bu yüzden Karadeniz dünyanın en büyük hidrojen sülfür deposudur. Dolu dolu bir nefes çekmek insanı öldürmeye yeter. Su döngüsü bozulduğunda derinliği dolayısıyla kısa sürede bir hidrojen sülfür deposuna dönebilecek Marmara Denizi'ni düşünmek bile istemiyor insan!

Gerçekten inanılmaz bir şey; bir ülke kendine ait bir iç denizi (kendine ait olması konumsal olarak, yoksa denizlerin hepsi bütün canlılara aittir. Bu yüzden korunmaları da tüm insanlığa ve canlılara karşı bir sorumluluktur), sürekli kirlenen uluslararası bir denize, üstelik de kirliliği arttıracak bir şekilde yeniden bağlamak istemektedir. Olası sonuçlarını hiç düşünmeden, basit günlük çıkarlar için!

Kanal İstanbul

Her şey bir yana, böyle bir kanal açılırken ortaya çıkacak olan milyarlarca ton hafriyatı ne yapmayı düşünüyorsunuz beyler? Kolay soru değil mi! Evet, sizin uzmanlık alanınızdan bir soru oldu. Yanıtınızı duyuyorum: Denizler ne güne duruyor, doldur gitsin! Doldurduğun yerden de rant gelsin üstelik. Bir taşla birçok kuş!

Peki size son bir soru: Bütün bu bilimsel gerçekler uzun yıllardır bilinmesine rağmen, “çılgın proje” diye adlandırdığınız bu projeyi yapma hakkını nereden alıyorsunuz? Seçim sandığından demeyin sakın; burası orası değil! Demokrasi anlayışınız, çevreye bakışınız, doğa ile ilişkiniz farklı olabilir; istediğiniz yasayı çıkarabilir, istediğinizi yok sayabilirsiniz ama bu kez durum o kadar ‘basit’ değil! Karşınızda, var olduğundan bu yana kendi dinamikleri ile oluşturduğu doğanın kendi yasalrı var. Size rağmen, bize rağmen her koşulda o kendi yasa-

larını işletmeye devam eder. Hadi doğanın bu mekanizmasını bilmiyorsunuz diyelim; *“İnsan, doğaya uygun bir yaşam biçimi geliştirmelidir”* diyen Stoik filozoflardan da mı hiç haberiniz olmadı? Ya da *“...Doğanın iradesi sürekliliktir. Doğa, bu sürekliliğin kesintiye uğratılmasını hoş görmez...”* diyen Stefan Zweig’i de mi hiç duymadınız?

İnsan eliyle kıyılara, denizlere, ovalara, yaylalara, akarsulara, ormanlara, adalara ve ezcümle doğaya verilen zararların bir kısmını zamanla doğanın kendisi düzeltebilir. Ama bu kanal meselesi öyle bir konu değil; geriye dönüşü yok! Dokuz bin yıldır devam eden su döngüsüne ve milyonlarca yıllık jeolojik evrime müdahale etmeyi düşünüyorsunuz; şaka gibi! Yoksa dünyanın sonunun yakın olduğuna dair bir duyum aldınız da bize mi söylemiyorsunuz. Aşk olsun size!...

Cerattepe'nin Doğası; Kapitalizmin Doğası

25 Şubat 2016

Cerattepe gibi bir konuyu tüm boyutları ile bir köşe yazısında irdelemek zor. Teknik boyutu var, hukuki boyutu var, çevre boyutu var, sosyolojik boyutu var, direniş boyutu var. Her şeyden önemlisi insanlık boyutu var! Bir şehrin hikayesi var! Belki bir yazı dizisi, ya da yöre halkının yıllardır süren mücadelesini de içeren başka bir format daha uygun düşebilir. Bu yüzden, konunun artık kamuoyu tarafından da bilinen yanlarını bir kenara bırakarak çevre ve maden boyutunu yazmak, kendi mesleki açımdan da, kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından da daha uygun.

Üniversitede saha stajımı ve ayrıca okul bitirme çalışmamı da yaptığım Artvin'in yakından bildiğim jeolojik ve topoğrafik özellikleri, yani doğal yapısı, tüm Karadeniz Bölgesinin karakteristiği olan heyelanların yoğun olarak yaşandığı ve yaşanma riski yüksek olan bir coğrafyayı işaret eder. Yakın zamanda yaşanan Hopa sel ve heyelanı hala tazeliğini korurken, Artvin gibi bir coğrafyada doğal dengeye herhangi bir müdahalede bulunmadan önce tüm bilimsel uyarıları ve yaşanmış üzücü deneyimleri dikkate almak olmazsa olmaz koşuldur. Nitekim uzmanlarca yörede daha önce yapılan heyelan varlığını belirleme çalışmaları bu konuda yapılan uyarılarla doludur.

Cerattepe bölgesindeki volkanik kayalar, bölgenin yoğun yağışları sonucu bozuşmuş topraklara dönüşmüş ve bu topraklar yıllardır çeşitli kaymalarla ana kayaların üzerine örtmüştür. 1 ile 10 metre kalınlığında ve sağlam bir zemin oluşturmayan bu yapı zaman zaman heyelanlara neden olur. Bölge, MTA'nın 1998 yılında yayınlanan "Artvin İlinin Çevre Jeolojisi ve Maden Kaynakları" çalışmasında da heyelan riski yüksek bölge olarak belirtilmiştir. Bölgenin heyelanların en sık yaşandığı bölge olmasının başlıca nedenleri; anlık yağış değerlerinin yüksek olması, arazinin eğimli ve sarp olması, nem oranının yüksekliği nedeniyle toprağın çoğunlukla suya doygun ve buharlaşmanın az olmasıdır.

İşletilecek maden sahasının tamamı ormanlık arazi içerisinde kalmaktadır. Kapalı işletme yapılması durumunda bile yaklaşık elli bin ağacın kesilmesinin planlandığı söylenmektedir. Bu da yeni sel ve heyelanları tetikleyecek bir faktördür.

Maden sahası civarında çok sayıda su kaynağı bulunmaktadır. Artvin'in içme suyunun da bu kaynaklardan sağlandığı bilinmektedir. Flora ve fauna olarak çok değerli türleri barındıran bölgeye verilecek zararın telafisi olanaksızdır. Saha ayrıca Artvin'in turizm bölgelerine de çok yakın bir konumdadır.

Karadeniz bölgesinin genelinde bakır-kurşun- çinko içeren jeolojik formasyonlar, aynı zamanda, genellikle ekonomik kabul edilmeyen tenörde (cevherin tonu başına kıymetli elementin gramı) altın da içerirler. Bu nedenle işletilmeleri karlı olarak kabul edilmez. Çok sorulduğu için geçerken belirtiyim; zaman zaman gündeme getirilen; Karadeniz Bölgesinin her yerinde altın var söylemi bu bağlamda bir şehir efsanesidir ve bilimselliği yoktur.

Fakat Cerattepe maden sahası bu açıdan tamamen farklı özelliktedir. Fazlaca teknik terimlere girmeden ruhsat sahasının madenselliğini kısaca ortaya koymak yararlı olur. Yapılmış olan çok sayıda sondaj ve numune analiz sonuçlarına göre maden sahası; bakır, altın, gümüş ve cıva cevherleşme sahası

olarak adlandırılabilir. Yatağın bazı bölümleri çinko ve kurşun da içerir. Ama maden sahasının yıllardır gündemde olmasının nedeni zengin bakır içeriğinden değil zengin altın içeriğinden kaynaklanıyor. Yıllardır yabancı şirketlerin de iştahını kabartan ve bir türlü vazgeçilemeyen bu altındır.

Cerattepe sahası jeolojik olarak ilginç bir yapıya sahiptir. Yapıyı bir koni olarak düşünürsek, koninin üst kısımlarındaki bakır içerisinde, bu tip altın cevherleşmelerinde (volkanojenik masif sülfür) az rastlanan olağanüstü yüksek tenörde (tonda 3,58 gram) altın, daha derinlerdeki bakır içerisinde ise sık rastlanan yine ekonomik tenörde (tonda 1,15 gram) altın cevherleşmesi mevcuttur. Kaba bir hespla üst bölümde 27 ton, daha derinde 8 ton olmak üzere toplam 35 ton altın rezervinden söz edebiliriz. Cevherleşmenin tamamında ise 14 yıl içerisinde tüvenan* olarak 6 milyon ton bakır cevheri üretimi planlanmıştır.

Yapılan açıklamalarda bakır ruhsat alındığı ve madenin kapalı işletme (yeraltında galeri sürülerek) yöntemiyle çıkarılacağı söylenmektedir. Bu mümkündür. Ama bu doğada bir tünel açmakla aynı şey değildir. Galerilerde üretim sırasında yapılacak delme patlatma yöntemlerinin taşıdığı riskler bir yana, stok sahaları, cevherin taşınması için gerekli yollar, galeriler açılması sırasında çıkan pasalar, çalışanlar ihtiyaçları için gerekli yapılar ve idari binalar için açılacak alanların hepsi orman alanlarından sağlanacaktır.

Gelelim altın konusuna, yani en gizemli konuya. Maden sahasının üst kısımlarında yer alan yaklaşık 27 ton altını kapalı işletme yöntemiyle çıkarmak teknik olarak mümkün değildir. İşletme konusunun uzmanları, ancak yüzde otuzluk bir kısmının bu yolla çıkarılabileceğini söylüyorlar. Tamamını çıkarabilmek ancak açık işletme yöntemiyle mümkün. Açık işletme demek, madenin üstündeki bütün ormanın kesilmesi, toprak örtününün kaldırılması demek! Cerattepe'yi bir anlamda harita-

* Maden ocağından çıkarılan ve herhangi bir zenginleştirme işlemine tabii tutulmamış cevher, kömür veya kum çakıl karışımı malzeme.

dan silmek demek! Yani doğanın katli demek!

Son söz: Hiçbir maden işletmecisi, orada bakır çıkarıp, o altını bırakmaz. Bu madenciliğin de, kapitalizmin de doğasına aykırı!...

Çok bilinen bir Kızılderili atasözünü bir kez daha tekrarlayalım; unutulmasın diye:

Son ağaç kesildiğinde, son nehir kuruduğunda, son balık öldüğünde, beyaz adam, paranın yenmeyen bir şey olduğunu anlayacak!

Saldır Şimdi Doğaya, Saldır da Büyü

7 Mart 2016

Kalkınma için gerekli; yatırım yapıyoruz teraneleriyle doğaya sürekli saldırılıyor ve verilen zararlara karşı yerel anlamda mücadeleler de devam ediyor. Bu, şimdilerde dozu artan zarar ve de doğal olarak daha örgütlü itiraz boyutuyla gündeme gelse de aslında günümüzün sorunu değil. Uzun yıllardır bu ülkede doğaya karşı sürdürülen bir saldırı var ve hız kesmeden de devam ediyor. Ne yazık ki kalkınma için yapıldığı söylenen bu kıyımın rağmen bir türlü de kalkınmıyoruz. Sağlanan rant az sayıdaki belirli sermaye gruplarını büyütüyor; gelir dağılımları arasındaki makas alt tabakalar aleyhine sürekli açılıyor. Çünkü bütün bu zorunlu olduğu söylenen 'yatırımların' çoğu popülist ve doğanın kaynakları tüketilerek yapılıyor. Projeler büyütülerek, rantın da boyutu büyütülüyor.

Peki bu arada bir sanayi ülkesi olabildik mi? Tarım ülkesi özelliğimizi koruyabildik mi? Hayvancılığı yaşatabildik mi? Denizlerimizin, akarsularımızın, ovalarımızın, yaylalarımızın, ormanlarımızın değerini bildik mi? Kendimi bildim bileli gelişmekte olan ülke olarak adlandırılırız ama bir türlü gelişemedik vesselam! Ülke gelişemedi ama her dönem birileri gelişti ve gelişmeye devam ediyor! Her dönemin karar vericileri ve kıyııcıları değişiyor ama sistem değişmeden devam ediyor!

Çok gerilere, Marshall yardımı olarak yutturulan; aslında ürettikleri otomobillere yeni pazarlar yaratabilmek ve petrol bağımlılığımızı pekiştirmek amacıyla, yüzde doksanı yol yapımına harcanması koşuluyla verilen krediler dönemlerine gitmeye gerek yok. Doksanlı yılların sonlarında 1600 dönümlük İzmit-SEKA fidanlığı sermayeye otomobil fabrikası olarak peşkeş çekilirken, karşı çıkanları vatan haini olarak ilan eden ve gerekirse Çankaya Köşkünün bahçesini de veririm diyen Cumhurbaşkanlarını da gördü bu Ülke! Aynı dönemde, kendisine yönelik eleştirilere; asıl böyle bir yatırımı reddetmek vatan hainliğidir yanıtını veren Başbakanları da gördü bu Ülke! Verdikleri kendi mülkleri değildi; halkın, Ülkenin malıydı!

Birinci Boğaz Köprüsü'ne, bu köprü İstanbul'un trafik sorununu çözmez diye karşı çıkanlar, Üçüncü Köprü'nün açılışının yapılacağı bugünlerde haksız mı çıktılar! Daha kaç köprü yapmak gerekecek eşsiz Boğaz'a! Köprüleri yapanlar farklı ama Üçüncü Köprü'nün güzergahındaki yüz binlerce ağacın geleceğinden kaygı duyan ve aylardır seslerini duyurmaya çalışan çevreciler aynı vatan hainleri! Belki de önceki hainlerin çocukları! İyi ki varlar ve iyi ki hainler!..

Son zamanlarda sağda solda inşaat sektöründeki başarılarımızla öğünmemiz, başka ülkelere saraylar, şehirler inşa etmek isteyişimizde haklılık payı var! Gelişmiş ülkelerin aksine diğer konularda değil de bu konuda söz sahibi olmamız anlaşılabilir bir durum! Birçok gelişmiş ülkede imar planları kırk-elli yıllık sürelerde revize ediliyor. Arsa alacaksın kırk-elli sene bekleyeceksin. Yok öyle al tarlayı, üç gün sonra değiştir imarı, yap gökdelenleri, kap rantı. Bu kadar yapılaşmaya uygun arsa yaratmak ve oralarda inşaatla uğraşmak elbette insanı geliştiriyor ve konunun uzmanı yapıyor! Gelişmiş ülkelerdeki restorasyon uzmanlığı para kazandırmıyor günümüzde! Sıfırdan inşa etmek, yıkıp yenisini yapmak geçer akçe!

Havasından, suyuna toprağına, ezcümle doğaya karşı sevgisizce ve acımasızca yapılan bu saldırılara karşı yerelde ve

rilen mücadeleler zaman zaman başarı kazansa da sonucu değiştirmiyor. Cerattepe'de ki durum da böyle. Halkın kararlı mücadelesine karşı bir süreliğine geri çekiliniğ, tepenin arkasından- siz kanun anlayın- dolanılmaya çalışılıyor. Bu nedenle bu sorunlar sadece o yörede yaşayanların sorunu olarak algılandıkça ve karşı çıkışlar yerellikle sınırlı kaldıkça nihai kazanımlar olanaksız. Munzur'la Cerattepe'yi ayrı düşünemeyiz. Tek tek kaybedildiklerinde, farklı yörelerde de olsalar bir bütün olarak düşünöldüğünde, yaşadığımız coğrafyada gelecek kuşaklara bırakma sorumluluğumuz olan doğa miraslarının tümünü kaybediyoruz. Böyle bir durumda insanlığımızı koruyabildiğimizi kim söyleyebilir!...

Biz Belki Affederiz de Tarih Affetmez!

29 Mart 2016

Türkiye Halklarının zaten uzun zamandır içinde debelenip durduğu frustration durumu son bombalı saldırılarla iyice derinleşti. Yaratılan mutsuzluk ve umutsuzluk ortamı; bırakın daha güzel yaşam beklentilerini, artık sıradan gündelik yaşamların dahi sürdürülebilmesini olanaksız kılıyor.

Sosyal yaşamdan kopartılarak içine kapanmaya zorlanan toplum kesimleri; bilinçli olarak yaratılan bu ortamda, en azından dil olarak tekelleşen 'basın yayın organlarında' kendilerine sunulan tek yanlı egemen dilin görüşleriyle yetinmeye zorlanıyorlar.

Analiz, sorgulama ve itiraz yönü zaten eksik olan genetiğimiz daha da beteriyle değiştirilmek isteniyor!

Yaratılan bütün bu gürültü patırtı ortamında birçok konuya yeterince tartışılmadan gündemden düşüyor ya da gereği kadar ilgi görmüyor. İnsan hakkı ihlalleri sıradanlaşıyor; doğal yaşam ve çevre mücadeleleri egemen dilin etkisiyle bastırılıp yok edilmek, edilemezse de yalnızlaştırılmak isteniyor.

Yaşam kaygısına düşürülen toplum kesimlerinin bir arada olma ve yaşam alanlarını birlikte savunabilme hakları ellerinden alınmak isteniyor. Yaratılan bu baskı ve korku ortamında canını koruyabilmeyi başaranların, doğayı da korumak gibi 'ekstra' konularla uğraşabilmesi; insani sorumluluklarını yerine getirebilmesi olanaksız hale getirilmek isteniyor!

Böyle ortamlarda örgütlü tacizler gündemden düşürülme-ye çalışılıyor. İstiklal Caddesinde katledilenler için gül bırakırken, karanfille gülün farkını ekonomiyle açıklayan iş adamları böyle günlerde medyada daha çok arz-ı endam edebiliyor.

Aynı kişi geçtiğimiz günlerde Cumhuriyet Gazetesinde kendisiyle yapılan röportajda şöyle diyor: “Uludağ’ın durumu ortada. Orman ve Su İşleri Bakanlığı başta olmak üzere bürokratlar, Uludağ’ın içine ettik. Tabii ki yatırımcının da burada günahı var. Herkes bencillik yaptı. Uludağ’da turizmi ileri götüreceğimize, tam tersine geri götürdük. 2000 yılında Turizm, Bayındırlık ve Orman Bakanlığı bir proje hazırladı. Mevcut binalara ek bina yapılacaktı. Biz de ek bina yaptık o zamanlar. Uludağ hepten rezil olup gitti.”

Nedamet getirdi diyeceğim ama şu anda da İstanbul Beykoz Ormanlarıyla meşgul!

O günlerde daha Uludağ rezil edilmeden, 1999 yılının başlarında Bursa’da Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) yöneticileri ve Odaların Bursa şube ve temsilcilik yöneticileriyle düzenlediğimiz basın toplantılarında, Yeşil ‘kaçak’ Şehir, Cargill Kimyasal Tesisi, Uludağ’da kaçak yapılaşma ve su kaynaklarının tahribi, taş ocakları konularında uyarılarda bulunmuşuz.

Ama dinleyen kim!

Şimdi yanlış yaptık diyenler ‘zaman aşımından’ bu konularda hesap vermeyeceklerine olan güvenleriyle konuşmakta bir beis görmüyorlar. Yeni doğa katliamlarını da bu güvenle yapıyorlar! Nasıl yapmasınlar ki! Yakın tarihimiz hesabını vermeden gidenlerle dolu değil mi! Hesap sorulmayanlarla demek daha doğru!

Çernobil’in olduğu günlerde dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral; “Çaylarımızda radyasyon yok” deyip televizyonda içerken- içtiğinin çay olduğu da kesin değildi; biz market raflarındaki çay paketlerinde arazide uranyum aranan aletlerle yaptığımız kontrollerde yoğun radyoaktif sinyaller al-

mıştık. O günlerde halka açıkladık ama bozguncu ilan edildik.

Halkın sağlığıyla oynanan bu tür örnekler o kadar çok yaşandı ki bu ülkede.

Tüm bu örnekler ülkemizin 'kaderi', olmazsa olmazı gibi maalesef. Her gün daha beterleri ile yer değiştiren bu absürtlüklerin, yapanlarının yanına kâr kaldığı garip ülkem!

Muhafif sesler ve yayınların susturulup, toplumun sağlıklı haber alabilme hakkının her geçen gün daha da artan biçimde engellendiği böylesi zamanlarda, medya tekellerinin hegemonyasına alternatif olarak; meslek kuruluşlarından, demokratik kitle örgütlerinden, yerel TV, gazete ve muhabirlerden sağlıklı haber alınabilmesi ve halka ulaştırılması amacını da taşıyarak 1990'ların ikinci yarısında ilk adımları atılan bianet ve ardılı internet gazetelerinin önemi her geçen gün daha da artıyor.

Bu arada açıklanan Sanayi Bakanlığı'nın Girişimci Bilgi Sistemi verilerine göre 2006-2014 yılları arasında tüm sektörlerde faaliyet kârı yüzde 137 artarken, madencilik sektörünün kârında yüzde 288 artış yaşanmış. Kârlılık oranı en yüksek sektör yüzde 10 ile madencilik.

Nasıl olmasın ki! Al sahayı devletten kelepirci fiyattına; çevreyi korumak için yatırım yok, sendika yok, ucuz iş gücü, güvenliksiz çalışma. Sonuç bol kâr. Bu arada madencilikte iş cinayetleri inşaat sektörüyle yarışır olmuş, kimin umurunda...

Önemli maden sahaları devletin elinde iken, özelleştirmelere gerekçe oluşturabilmek için zarar ettirilen işletmeler bugünün en kârlı alanları. O yıllarda kurumunun kâr ettiğini açıkladığı için dönemin Başbakanından fırça yiyen genel müdürler olmuştu!.

Şimdi biz yakın geçmişte bütün bu yaşananları unuttuk mu?

Hadi diyelim bizim hafızamız zayıf unuttuk! Ama tarih unutmuyor!

Hadi diyelim biz affettik sizi! Tarih affetmiyor! Affetmeyecek!

Nükleerin mi Var, Derdin Var...

4 Nisan 2016

Uzun yıllardır bu ülkede bir nükleer enerji ve doğal olarak da nükleer santral konusu tartışılıp duruyor. Dışa bağımlı hale getirilmiş enerji seçenekleri yüzünden – ki bu yıllardır özellikle tercih edildi- “Diğer ülkelerin nükleeri var bizim niye yok”, “enerji açığımız var” gibi aslı astarı olmayan açıklamalar yapıldı. Hadi enerji açığımız var diyelim, ama çözümünüz çözüm değil...

Bu gün yine “bizim kalkınmamızı istemiyorlar”, “böyle giderse yakında karanlıkta kalırız” gibi “umacı yalanları” ile gündemi belirlemeye devam ediyorlar. Sonuçta Sinop’ta, Akkuyu’da, İğneada’da üç adet nükleer santral yapılmak isteniyor. Akkuyu’dakinin yapımı devam ediyor.

Yakın tarihimizde yaşanan nükleer felaketler bağlamında, yöresine sahip çıkma adına duyarlı insanların yıllardır verdiği mücadeleler bir yana, Elektrik Mühendisleri Odasının son Nükleer Enerji Paporu’ndan bir kaç cümle durumu özetliyor: “Dünyada elektrik üretiminde nükleerin payı 1996 yılında yüzde 17.6 iken, bu oran günümüzde yüzde 10.8 e gerilemiştir. Kurulu 438 nükleer reaktörden, kazalar nedeniyle devrede olmayanları saymazsak, aktif olan 391 reaktörden 250’sinin yaşı 30’un üzerindedir. Yani ortalama santral ömrünün 40 yıl oldu-

ğu dikkate alındığında, nükleer santral devrinin kapanmakta olduğu açıktır”.

Son yirmi yılda artan bir ivmeyle gelişmiş ülkeler, nükleer enerjiden vaz geçerek santrallerini kapatıyorlar. Ömrünü dolduran santralleri de yenilemiyorlar. Onlar sadece yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yaparken, kısıtlı sayıda nükleer santral Asya ülkelerinde planlanıyor. Kendi ülkelerinde artık iş yapamayan ve iflas etmek üzere olan Fransız ve Japon şirketleri de Türkiye’ de ihale alarak nükleer santral yapmaya girişiyor.

Biz devri kapanan teknolojiyi yabancılara kurdurup, beş-altı yıl sonra nükleer enerji üretmeyi hedeflerken; kırk yıldır bu teknolojiye sahip Almanya beş-altı yıl sonra son nükleer santralini de kapatmayı planlıyor. Aynı teknolojiye sahip Fransa’da bırakın yeni santral planlamayı, enerji üretiminde en büyük paya sahip santrallerin çoğu kırk yıllık ömürlerini doldurduğu için kapatılmaları tartışılıyor. Çalışma sürelerini on yıl daha arttırabilmek için rehabilite edilmeleri bile Fransız kamuoyu tarafından kabul edilmiyor. İsviçre 2034’e kadar mevcut beş reaktörünü kapatacağını söyleyerek, nükleer enerjiden kademeli olarak vazgeçeceğini, Belçika ise 2016-2025 yılları arasında nükleer enerjiden tamamen vazgeçeceğini açıkladı daha önce.

Japonya 2011 Fukushima nükleer felaketinden sonra elli iki santralin tamamının faaliyetlerini durdurmuş, kalan 2 santrali de geçici olarak kapatmıştı. Hala yaşadıkları travmayı atlatabilmiş değiller. Uzun yıllar boyunca da atlatabacaklar çünkü etkilerini hala yaşamaktalar. Kazanın Tohoku Depremi sonrası oluştuğunu da geçerken belirtelim ki kulaklara küpe olsun!

En büyük nükleer felaket Çernobil’i artık söylemeye bile gerek yok. Etkilerini hala biz bile yaşamaktayız... Fukushima felaketi sırasında Japonya Başbakanı olan Naoto Kan, Türkiye’ye nükleer santral yapımı için Japon teknolojisini önerdiği için

çok pişman olduğunu açıkladı ama artık onu dinleyen yok.

Peki, herkes nükleerden vazgeçerken; güneşi ayda birkaç kez görebilen ülkeler bile güneş ve rüzgar enerjisine, yani geleceğin enerjisine yönelirken, biz kurmak için neden bu kadar can atıyoruz? Neden mevcut ortalama elektrik alım fiyatlarının yüzde 50 daha fazlası alım garantileri ile anlaşmalar yapıyoruz? Dışa bağımlılığımız azalacaksa hadi eyvallah diyelim! Ama o da yok!

Geçmiş tarihlerde, nükleer santrallere haklılık kazandırabilmek için ülkemizde zengin uranyum-toryum yatakları olduğu açıklanmıştı memleketi idare edenler tarafından. Uzun bir süre bununla oyalandık durduk. Evet, MTA tarafından 1950'li yıllardan bu yana yapılan saha çalışmalarında Türkiye'nin 4-5 bölgesinde (rezervler çok az olmakla birlikte) uranyum ve toryum bulundu ama toryumu nükleer yakıtla dönüştürmek öyle kolay iş değil. Yıllar önce bu konuda MTA'da yapılan laboratuvar çalışmaları da bir aşamadan sonra durdurulmuştu. Bu anlamda yakıt konusunda da dışa bağımlı bir teknolojiden bahsediyoruz. Nükleer santral anlaşmalarındaki; ülkemizde üretilmeyen ve tek kaynaktan temin edilmesi zorunlu olan yakıt çubukları maddesi durumu açıklıyor. Ayrıca dünya uranyum rezervlerinin de 40-50 yıllık ömrü var.

Dezenformasyon konusundaki uzmanlığımızın tarihi çok eskilere gider. Gün gelir petrol denizlerinde yüzeriz. Öyle ya komşularımızda var da bizde niye olmasın (arz-ı endam eder işe her yeni başlayan enerji bakanı yeni bulunan 'yüksek graviteli' bir petrol kuyusunun başında. Bereketli ve uğurlu biri olduğu kazınır beyinlere. Üç gün sonra suya dönüşür çıkan sıvı ama o haber olmaz artık). Gün gelir Karadeniz Dağlarında milyonlarca ton altınımız yatar, gün gelir Güneydoğu Bölgesinin zengin maden yataklarıdır kavganın esas nedeni! Bizi çekemeyenlerdir yıllardır bunları bulup çıkarmamızın engeli! Altını Almanlar engeller, petrolü İngilizler ve Amerikalılar. (Peki kimler verdi petrol ruhsatlarını yabancı şirketlere?). Za-

manında bulunan petrol kuyularına çaput tı kayıp giden Rusları da unutmamalım bu arada. Yedi düvel yıllardır işini gücünü bırakmış bizimle uğraşır vesselam.

Peki sormazlar mı insana; sen hayal peşinde koşacağına, dünyanın en kaliteli bor madeni, üstelik dünya rezervlerinin yüzde 73'ü senin ülkende. Neden gerektiği gibi değeri değerlendiriyorsun? Neden yüzde 6 rezerve sahip ABD, dünya pazarının yüzde seksenine sahip? Önce elindeki bir değerlendir bakalım! İzin vermiyorlar mı? Hay Allah! Bu kapitalist-emperyalist sistemin de canı cehenneme desek o da bize uymaz!

Peki, gerçekten nedir bu nükleer ısrarının nedeni? Yine bizim bilmediğimiz, anlamadığımız derin mevzular mı var? Her açıdan riskli ve dışı bağımlı bu teknolojiyi kurmak zorunda mıyız? Başka ülkelerin ve insanlığın deneyimlerinden yararlanmak ve güvenli bir coğrafyada yaşamak, bu ülke insanının hakkı değil mi?

Kömürlü Termik Santraller Yüzyılın Kavgası

29 Mart 2016

Ülkeler bir süredir küresel ısınma ve iklim değışikliklerini önleyerek insanlığın geleceğini kurtarabilmek için çareler arıyor, konferanslar düzenliyor. İklim değışikliği konusunda ilk toplantı 1979 yılında Cenevre’de yapıldı. Çözümüne dönük ilk konferans ise Birleşmiş Milletler tarafından 1995 yılında Berlin’de düzenlenmişti. Ülkelerin atmosfere saldıkları karbon miktarını, 1990 yılındaki düzeyine düşürmesi hedefiyle 1997’de imzalanan, ama ancak 2005’te yürürlüğe girebilen ve 2020 yılında uygulama süresi bitecek olan Kyoto Protokolü; uygulama süresince beklenen sonuçları veremediği için başarısızlıkla sonuçlandı. Çeşitli ülkelerin, kendi sanayileri ve üretimleri bağlamında koyduğu kısıtlamalar başarısızlığı da beraberinde getirdi. Türkiye, protokolü Şubat 2009’da kabul etmişti. 2015 Aralık ayında bu kez Paris’te 195 ülkeden 40 binden fazla delegenin katıldığı Paris İklim Konferansı toplandı. Uzun ve yorucu pazarlıkların ardından mutabakat metni tüm ülkelerin oylarıyla kabul edildi. Paris Mutabakatı, şu ana kadar iklim değışikliği ve küresel ısınma konusunda uluslararası düzeyde en geniş katılımı almış ve içeriği bağlamında en büyük umut vaat eden mutabakat olarak tüm dünyaya ilan edildi. Uygulamasının yüzyılın sonuna kadar sürmesi hedefleniyor.

Peki başarılı olabilecek mi?

Paris Konferansı sonrası dünyanın elinde artık bir eylem planı ve buna dair bir yol haritası var. 1880 yılından 2014 yılına kadar dünyanın 0.85°C ısındığı ve böyle giderse bu yüzyılın sonunda $2,7 - 3^{\circ}\text{C}$ ısınacağı düşünüldüğünde, durumun vahameti daha iyi anlaşılıyor. Konferansta karara bağlanan; dünyanın bugünkü ortalama sıcaklığı ile sanayi devrimi öncesi dönemdeki değerleri arasında farkın, bu yüzyılın sonuna kadar 2°C 'nin altında tutulması hedefi, elbette ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirmesi ve kararlara bağlı kalmasıyla olanaklı. Ülkeler, bu farkın $1,5'$ ta tutulabilmesi için fazladan çaba göstereceklerini de ayrıca beyan ettiler.

Mutabakat, 2020 yılından sonra uygulamaya girecek ve beş yılda bir ülkelerin taahhütlerini yerine getirip getirmedikleri denetlenecek. Varılan antlaşmada: küresel ısınma konusunda, gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkelerin aynı derecede sorumlu tutulamayacağı, denetim süreçlerinde gelişmiş ülkelere karşı katı bir tutum takınılırken, gelişmekte olan ülkelere bazı esnekliklerin tanınacağı vurgulanıyor. Bunun, ileride çıkabilecek birçok sorunu içinde barındıran bir yaklaşım olduğu açık. Gelişmemiş ülkelere sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için verilecek yardımların yetersizliği ve kesin hükme bağlanmamış olması da ayrı bir tartışma konusu.

Uygulamanın henüz başlamamış olmasına karşın birçok Avrupa ülkesi, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelerek, kömüre dayalı termik enerjiden kademeli olarak vazgeçerken ve gelecek yüzyılın enerji planlarını uygulamaya koyarken (Örn: Birleşik Krallık Hükümeti, elektrik üretiminin yüzde 20'den fazlasını karşılayan kömür santrallerinin tamamını 2025 yılına kadar kapatmayı teklif etti. Kıbrıs, Lüksemburg, Malta ve Baltık Ülkelerinden sonra Belçika da son kömürlü santralini geçen ay kapatarak kömüre veda etti), ülkemizdeki durum tersi bir seyir izliyor. Aşağıdaki cümleler Enerji Bakanlığı'nın sitesinden: "Hidroelektrik santraller termik santraller gibi çevre-

yi fazla kirletmezler". "36'sı lisanslı, 24'ü lisanssız 60 termik santralimiz bulunmaktadır."

" 2015 yılında elektrik üretimimizin yüzde 28,4 ü kömürden elde edilmektedir." "İthal bir kaynak olan doğal gazın elektrik üretiminde kullanılması yerine, rezervleri belirlenen ve termik santral kurulabilecek özellikte olan linyit sahalarımızın hızla devreye sokulması ve mevcut santrallere yeni ünitelerin ilavesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir." "6446 Sayılı yeni Elektrik Piyasası Kanunu ile yeni üretim yatırımlarının özel sektör tarafından yapılması öngörülmüştür." Son sürat!...

Türkiye'nin kömür rezervlerinin büyük kısmı düşük kalorili ve sadece termik santrallerde kullanılmaya uygundur. 1990'lardan itibaren, devletin elindeki termik santrale uygun büyük linyit sahaları, büyük sermaye gruplarına peşkeş çekildi. Sahalar, sonrasında ya büyük paralarla el değiştirdi ya da yabancı şirketlerle ortaklıklara dönüştürüldü. Bu süreçte, uzun yıllardır 8,3 milyar ton civarında seyreden linyit rezervleri, son 10 yılda, en büyük rezervin olduğu Afşin- Elbistan Kömür Havzasında yapılan çalışmalarla 14 milyar tonun üzerine çıkartıldı. Bu rezervler doğal olarak kendi ülkelerinde kömüre dayalı termik santral kurma işine girişemeyen yabancı büyük enerji şirketlerinin iştahını kabarttı. EPDK (Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu) verilerine göre şu anda Türkiye'de 651 santral inşa halinde. 21 tanesi kömüre dayalı termik santral. İçlerinde en büyükleri de (1000MWe'nin üstü) kömüre dayalı termik santraller.

Bugünkü üretim ve kullanım potansiyeli göz önüne alındığında, dünya kömür rezervlerinin 150 yıla yakın bir ömrü var. Bu da sermayenin kolayca gözden çıkaramayacağı bir kaynak.

Anlaşılan 2020 yılında Paris Mutabakatı kontrolleri başlayana kadar elimizi çabuk tutmamız ve kömüre dayalı santralleri yapmamız gerekiyor! Sonrası Allah Kerim! Polisten korktuğu için emniyet kemeri takan yurdum insanı misali. Belli mi olur, bakarsın Mutabakat da iptal falan olur, yapanın da yanına kâr

kalır! O da olmazsa, teftiŖe gelene; biz geliŖmemiŖ ülkeyiz kardeŖim, biz sizinle aynı derecede sorumlu tutulamayız demeyi de mi beceremeyeceğiz! Ŗu geliŖmekte olan ülke statümüzün de sonunda bir faydasını görelim ölüp gitmeden!

Ŗimdi bu tabloya bakıldığında, bırakın Paris Mutabakatı'nı, daha temiz bir çevrede yaŖamak ve geleceğimizin daha sağıklı olacağı umudunu besleyen bir emare görebiliyor musunuz? Türkiye'nin kömür rezervleri göz önüne alındığında, termik santraller kavgasının daha uzun yıllar süreceğini söylemek kâhinlik olmaz. Hepimize kolay gelsin...

HES'lere Karşı Alakır'dan Başlasın Kurtuluş...

20 Nisan 2016

Ülkemizin son yıllarının en önemli sorunlarından hidroelektrik santralleri (HES) ne zaman gündeme gelse kendime de bir pay çıkartırım. Meslek alanımla olan ilgisi beni alır geçmişe götürür. Bu konuda bilimsel anlamda savunduklarımız, yazdıklarımız düşer aklıma. Aldığımız eğitim; yeraltı zenginliklerini arayıp bulmak, ülkenin hizmetine sunmaktı. Uzun yıllar devlet sektöründe kömür aramalarında ve fizibilitesinde çalıştım. O dönemlerde ne görev verilirse o konuda çalışırdın. Seçme hakkın yoktu. İşe başladığım yıllar kömür aramalarının en yoğun yapıldığı yıllardı. Birçok arkadaşımız, zor saha koşullarında, yolu olmayan dağ başlarında yaşamlarını yitirdiler; adına kaza denen iş cinayetlerinde. Hepsi halkına hizmet için çalışan idealist ve devrimci mühendislerdi. Bu sadece kömür arayan değil; bakır, demir, mermer, petrol vs. arayan arkadaşlarımız için de geçerliydi. Koşullar zor da olsa halkına hizmet etmekten gurur duyan bir kuşaktık.

İlerleyen yıllarda dünyada çevre bilinci geliştikçe, bizler de yaman bir çelişkiyi yaşamaya başladık. Bu doğa katliamlarında bizim de bir payımız yok muydu? Biz mühendisler bunun için mi eğitilmiştik? Maden Yasalarına; "maden işletmecisi, madeni işlettikten sonra maden sahasının doğasını eski hali-

ne getirmek zorundadır” hükmünü koydurmak yeterli miydi? Bu bile uzun yılların mücadelesi sonucu yasalaşmış ama çoğu zaman gereği yerine getirilmemiş bir konuydu. Bir tarafta aldığımız eğitim; yer altı zenginliklerini halkımızın hizmetine sunma ideali, diğer tarafta doğaya verilen onarılmaz hasarlar. Ne yapmalıydık?

Dünyada yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelim ve fosil yakıtlardan enerji üretiminin yarattığı kirlilik bizim de düşüncelerimizde değişikliğe yol açtı. Kömüre dayalı termik santrallere karşı, yenilenebilir ve temiz enerji bağlamında akarsulardan elektrik üretiminden yana tavır koyduk. 1974 yılında kurulan Mühendis Odamızın kuruluşundan itibaren verdiği “yer altı zenginlikleri halkın malıdır” mücadelesine, bizler de katıldık. Bizler de bu ülkenin kaynaklarını ortaya çıkararak halkımızın refahına katkıda bulunmak istiyorduk. Emperyalistlerin, ülkemiz doğal kaynaklarını (petrolden madenlere) talanına karşı çıkıyor, yasalardaki düzenlemelerin bu doğrultuda yapılması için mücadele ediyorduk. Daha açıkçası tüyü bitmemiş yetim hakkını savunuyorduk o yılların deyimiyle. Yıllarca yaşamlar pahasına ortaya çıkarılan kaynakların, sermayeye peşkeş çekilmesi süreçlerini izlerken, genç yaşlarda yitirdiğim arkadaşlarımı anımsarım hep!..

Dışa bağımlı olmaması, yenilenebilir olması ve çevre kirliliği yaratmaması nedeniyle, 1970’li yılların ikinci yarısından itibaren termik santrallere hayır, hidroelektrik santrallere evet diyorduk. Koca koca akarsularımız boşa akarken, biz dışarıdan elektrik alıyorduk. Üstelik termik santrallerin ayyuka çıkmış kirliliğine de bir çözüm olacaktı hidroelektrik santralleri. Bizim o dönemlerde savunduğumuz hidroelektrik santrallerinin bugünkü HES’lerle uzaktan yakından ilgisi yoktu elbette! Büyük akarsularımız üzerine yapılacak santrallerden söz ediyorduk. Dünyada da eğilim o yönde idi. Alternatif enerji kaynaklarına (rüzgara, güneşe)yönelimin henüz yoğun olarak başlamadığı yıllardı.

Ayrıca o yıllar Dünyada Atatürk Barajı, Keban, Karakaya, Hirfanlı, Altınkaya gibi büyük barajların yapılmasının trend olduğu yıllardı. Sonraki yıllarda bu tür barajların, yapıldığı bölgenin iklimini olumsuz yönde etkiledikleri ortaya çıktı ama artık geriye dönüşü yoktu. Özellikle karasal iklime sahip bölgelerin ikliminde gözle görülür bir yumuşama olmuş ve bu etki her geçen gün artıyordu. Doğal olarak o Bölgelerin doğal yaşamı da büyük ölçüde değişiyordu. Bu nedenlerle Dünyada uzunca bir zamandır büyük barajların yapımından vazgeçilmiş, daha küçük ölçekte barajlara yönelinmiştir.

İnsanlık tarihi buna benzer birçok örnekle doludur. Sulak alüvyonal bölgelerde yerleşen ilk uygarlıkların, depremlerde yaşadıkları acı tecrübeler sonrası, kayalık, sert zeminli bölgelere çekilmesi çarpıcı bir örnektir. Doğa olayları bir bakıma insanı eğitip doğruyu bulmasına da yardım eder. Bir dönem doğru kabul edilenin, bir süre sonra yanlışlığı ortaya çıkar. Uygarlık böyle gelişir. Aynı işlemi yapıp farklı sonuç beklenemeyeceği için aynı yanlışlar tekrar edilmez. Edilmemesi gerekir. Anlayan için değil, insan olan için tabî ki! Anlayıp da çıkarı elvermeyenlerin karar verici oldukları koşullarda, geriye kalan tek çözüm karar vericileri değiştirmektir.

Ama gel gör ki; hidroelektrik santral diyorsun, sermaye küçükük dereleri talan ediyor. Rüzgar enerjisine yönelim diyorsunuz, gidip yerleşim yerinin dibine kuruyorlar sistemi! Mevzuat hak getire! Kardeşim bir baksana uygar ülkelerde nasıl yapılıyor bu işler. Bilmez mi! İşine gelmez! Al sana yeni bir mücadele alanı! Hiç mi düzgün bir işimiz olmayacak! Rüzgar dediğimize pişman edecekler neredeyse!

Uzun yıllardır verilen mücadelelere karşın, birçok bölgede HES yapımları hukuksuz bir biçimde sürüyor. Neyse ki en sonunda Antik Likya'nın Alakır Vadisi için Danıştay'dan karar çıktı. Alakır Nehri üzerinde dördü faaliyette sekiz HES projesi bulunuyor. Danıştay 14. Dairesi, 15 Nisan günü "1. Derece Doğal Sit Alanı" olduğu için Alakır üzerinde HES yapılamayaca-

ğına hükmetti. Bu karar Vadide faaliyette olan tüm HES'ler için de bağlayıcı nitelikte. Uygulamayı bekleyip göreceğiz.

Alakır Nehri

Yolunuz düştüğünde HES kurulan o güzelim Karadeniz Derelerine bir bakın. Artık betonla daraltılan dar kanallar içinden akıyormuş gibiler. Hiç birinde; bırakın insanına coşku veren, destanlara konu olmuş, çocukluk anılarının, yaşam sevgilerinin, aşklarının kaynağı eski haşmetli akışlarını, yakın bir gelecekte suyu görmek mümkün olmayacak! Geride kalanları kurtarmak için mücadele etmekten başka çıkar yol yok. Alakır Nehri'nin özgür akacak suyu, sadece Antik Likya ovalarına ve oradan da Akdeniz'e akmayacak, tüm derelerimize ulaşacak elbette!

Karadeniz, Zulme Direniyorsun!

25 Nisan 2016

Denizi doldurarak Rize'yi 'büyüten' ve bu yüzden heykeli dikilen; heykelinin kaidesine, "*Denizi Kara, Karayı Para Yapan Adam*" yazılan Belediye Başkanı Ekrem Orhon'dan bu yana yaklaşık 50 yıl geçti. Elbette bu Türkiye'nin ilk deniz dolgusu değildi. 1950'li yıllarda Menderes Döneminde, Karadeniz'in ilk deniz dolguları karayolu yapılması koşulu ile verilen Marshall Kredisi ile yapıldı. Düşünün, size borç para veriyorlar, onunla ne yapacağınız da onlar karar veriyor. Karayolu istiyorlar; araç satacaklar, benzin satacaklar! Demiryoluna mı kullandırırlar verdikleri parayı! O günden bu yana Karadeniz Sahilleri doldurulmaya devam ediyor. Bölgede en büyük en kapsamlı doğa katliamı, yapımına 1998 yılında başlanan 542 km'lik Sahil Yolu Projesi'dir. Bir yanı deniz olduğu için kuzeye kullanımı olmayan ve daha başında rantabilitesi yüzde 50 eksik olan bu yol, sadece sahillere zarar vermedi; dolgu malzemesi için açılan taş ocakları nedeniyle bütün Karadeniz coğrafyasını etkiledi. Bozulan yamaç stabiliteleri heyelanları tetikledi. Bu yol şimdilerde etkisini, sellerde suların önünde oluşturduğu set yapısıyla sürdürüyor. Dik yamaçlardan akışa geçen sel suları artık denizle buluşamıyor. Sahil kasabaları su altında kalıyor. Ağustos 2015 Hopa Sel Felaketi ve birçok örnekte olduğu gibi.

Elli yıl önce Rize’de yaklaşık 8 km boyunca denize doğru 500 metre doldurulan dolgu alanındaki yapılaşmada neler olduğuna bakmakta yarar var: Zamanla birçok binada oturmalar oluştu, bazı binalar yan yattı, birçok bina boşaltıldı. Birçok binanın temelinde, tuzlu deniz suyu etkisiyle korozyon oluştu. Demir aksamları büyük ölçüde özelliğini yitirdi. Zamanla büyüyen tehlikenin boyutları pek bilinebilir değil. Diğer taraftan dolgu alanındaki ‘imar planlamasında’, denize paralel yapılan caddelerdeki yüksek yapılaşma hava akımını engelledi. Rize deniz rüzgarlarını alamaz hale geldi. Nem yüksek oranlara ulaştı.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünden Prof. Dr. Osman Bektaş, Rize örneğinden hareketle, Trabzon Akyazı’da stat için yapılan dolguya: Trabzon ikinci batan Rize olmasın diyerek karşı çıkmıştı. Ayrıca Karadeniz tabanı jeolojik formasyonlarındaki faylardan metan gazı çıkışlarını hatırlatarak: “Akyazı ve Trabzon civarında denizden yer kazanma işlemi 20- 25m metan gazı kritik su derinliği ile sınırlandırılmalıdır. Bu derinlikten sonra yapılacak dolgular riskli olup zemini tıpkı tüpgaz üzerinde oturtmaya benzer” demişti.

Prof. Dr Osman Bektaş; Trabzon’un faylarının aktif olduğu ve 6.6’lık bir depremde Akyazı Stadında ve Ordu-Giresun Havalimanında bir facia yaşanabileceği uyarılarını uzun zamandır yapıyor. Ayrıca Akyazı’nın aktif bir heyelan bölgesi olduğunu, stat ve dolgu alanındaki diğer yapıların set oluşturarak, yamaçlardan gelen suların önünü keseceğini ve yeraltı su seviyesini yükselteceğini, bunun da heyelanlara neden olacağını söylüyor.

Bütün yaşanmışlıklara ve uyarılara rağmen deniz dolgusu üzerine yapılan projelerin birçoğu bitti. Bazılarının yapımı devam ediyor. Bu arada sahil kentleri, bu imalatlarla denizden her geçen gün uzaklaşıyor kimin umurunda!

Eski belediye başkanının, sadece Rize sahilini doldurduğu için heykeli dikildi; ama Hopa- Sarp’tan başlayarak Samsun’a

Dolgu alanına yapılan Trabzon Akyazı Stadı ve yapımı süren şehir hastanesi

kadar bütün Karadeniz Sahilini dolduranların heykelini kimse dikmedi; işte vefasızlık diye ben buna derim! Daha zaman var, belki ileride dikerler. Sadece onların değil, onların izinden giden bütün siyasilerin ve belediye başkanlarının da!

Birkaç gün önce Ordu'da deniz dolgusuna direnen Orduluları da Allaha havale ediyorum! İflah olmaz bunlar! Bütün Karadeniz sahillerini doldurduk, şurada azıcık bir yer kaldı, bırakın da huzur içinde dolduralım! Deniz dolgusu üzerinde bisikletle gezmekten daha keyifli ne olabilir!

Yapılan bu projelere ilişkin birkaç örnek vermekte yarar var. İçlerinde sanayiye, teknolojiye, üretime, tarıma ilişkin örnek olmaması sizleri yanıltmasın. Hepsi de kendi alanlarında çok özel projeler! Eşleri, benzerleri yokmuş yeryüzünde! Aslında bu eşi benzeri olmaması meselesi biraz kafa karıştırıyor (sakın ola ki deniz dolgusu meselesi yüzünden olmasın!). Her neyse bu meseleyi fazla kurcalamamak lazım diyeceğim ama kendileri olur olmaz demeçlerle bu dolgu meselesini övünç kaynağı olarak ilan etmek de bir beis görmüyorlar. Aklımıza mukayyet olabilme konusunda sınıyor muz diyerek de düşünmeden edemiyor insan!

Ordu – Giresun: 36 milyon ton taş dökülerek deniz dolgusu ile yapılan havaalanı. Yakın geçmişte konuyla ilgili bazı gazete haberleri şöyle idi: "Türkiye, havacılık alanında ilginç bir proje ile daha dünya literatürüne adını yazdırmaya hazırlanıyor. Çünkü Japonya ve Hong Kong'dan sonra Türkiye'de de denize dolgu yapılarak hizmete sokulmuş bir havaalanı olacak. Ordu – Giresun Havaalanı hizmete açıldığı zaman ülkemizi de bu alanda farklı bir lige sokmuş olacak. İlk kez 1970 de vaat edilen Ordu- Giresun Havaalanı projesi, 41 yılda 3 cumhurbaşkanı, 11 başbakan, 30 bakan eskitti. Adı da dert olan havaalanı için her iki şehir de kendi isminin konulmasını istedi. Sonunda orta yol bulundu Or-Gi de karar kılındı. Ancak Bakanlığın bulduğu bu ismin İngilizcede 'topluluks' anlamına gelen "orgy" ile benzerliği ortaya çıkınca sıkıntı başladı. Sonunda bundan da vazgeçilip adı Ordu-Giresun Havalimanı olarak kullanılmaya başladı."

Artvin – Rize'nin neyi eksik! Sırada Ulaştırma Bakanlığının öncelikli yatırım programına aldığı ve 766 hektardan 266 hek-

Rize-Artvin Havaalanı

tarının deniz dolgusu ile yapılacağı Rize- Artvin havaalanı var.

Trabzon geri kalmasın; 800 dönüm deniz dolgusu ile yapılan Akyazı Spor kompleksi. Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanı: "Akyazı'da yapılmakta olan stadyum, TOKİ tarafından yurt genelinde gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilmekte olan toplam 18 stadyum inşaatı içerisinde en özellikli olan stadyumdur. Diğer statlar, sadece stat özelliği taşıyor. Bizim stadımız ise bir kompleks tesis. 41 bin kişilik stat yapılırken yanında 6 tane normlara uygun saha, Trabzonspor'un kullanacağı çok modern kamp eğitim tesisleri de yapılıyor. Bu stadyum sadece Türkiye'de değil, Avrupa'daki statlar içerisinde de en özelliklilerinden bir tanesi. Bu tesis sadece Trabzonspor'umuza değil, milli takımımıza da hizmet edecek. Çünkü böylesi yok".

Samsun; sırayla kalkınmaya devam; Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı: "Biz 6 ayda sadece bir golf alanını bitirmekle kalmadık, oradaki 200 dönümün önüne 220 dönüm daha dönüm yer doldurduk. Şu anda bizim dolgu alanımız 420 dönümdür. Biz bunun sadece 300 dönümünü golf için kullandık. Fiziksel ve zihinsel olarak faydaları tartışılmaz. Golf size doğada, temiz havada, gürültüden uzak, kuş sesleri içinde iki üç saat yürümenizi, arkadaşlarınızla oynayarak sohbet etme

imkânı sağlar. Sosyal tarafı da cabası. Golf öncelikle size kendi kendinizi terbiye etmesini öğretiyor, bu terbiye kurallarının dışına çıktığınızda hemen sizi cezalandırıyor. Golf sporunda 1 puan kazanacağım derken 3-4 puan kaybedebiliyorsunuz. Kısaca bu spor çok büyük hırs yapmamayı, kanaatkâr olmayı öğütüyor”.

Batı Park’a yapımı devam eden golf sahasının dünyada dolgu üzerine yapılan ilk golf sahası olduğunu vurgulayan Golf Federasyonu Başkanı Ağaoğlu: “Samsun’daki golf sahasını ilk defa bir belediye olması gerektiği gibi bir golf sahasını gerçekleştiren bir kurum olarak karşımıza çıkıyor. Bu saha Karadeniz’de ilktir ve dolgu alanına yapılan dünyadaki ilk sahadır. O açıdan baktığımız zaman çok daha değerli oluyor” .

Görüyorsunuz değil mi ne kadar çok heykeli dikilecek çok insan var! İrili ufaklılarını da saymadık daha. Böyle giderse bu konuda bir kanun ya da yönetmelik çıkarmak farz olacak. Belki de bir torba kanun. Kaç hektar dolduranın heykelinin dikileceğini kanunla belirlemekte fayda var! Ayrıca nereye kadar doldurulacağına da şimdiden karar vermek gerekir. Bu arada Rusya’ya da fazla yaklaşmamak lazım; onların sağı solu hiç belli olmaz!

Aslında benim tek endişem şu: Karadeniz’e fazla güvenilmez, hırçındır. Geçtiğimiz yıllarda azgınlaştığında Sahil Yoluna verdiği zararları unutmamak lazım. Maazallah bir gün tepesi atar da, bütün bu güzide yatırımları yerle yeksan ederse nice olur halimiz! Acırım da şu golf sahasına acırım o zaman. Federasyon Başkanının da dediği gibi: “Dünyadaki golf sahalarının yarısından fazlası halk tipi golf sahalarıdır. Güney Kore, Fransa, Amerika, İngiltere, İtalya, Almanya, Japonya, İspanya hatta dünyanın her yerinde golf sahalarını belediyeler yapar. Golf zengin sporu değildir, golf halk sporudur.” Gel de üzülme şimdi! Nerede spor yapacak artık emekçi halkın çocukları! Ya da golf sahasının görüntülerini hayranlıkla izleyen AB Bakanı Bozkuş’un: “Golf ile Samsun’un ünü dünyaya yayılacak.

Kentin tanıtımı için bu proje çok önemli olmuş. Projeyi hayata geçiren belediye başkanımızı tebrik ediyorum. Bu proje ile beraber Samsun Avrupa standartlarında bir şehir haline gelmiş” demesini anımsadıkça ağlarım, ağlarım! Tam Avrupa standartlarını yakalamışken oldu mu bu Karadeniz’in yaptığı şimdi!

Kıyılardaki üreme alanları dolgularla yok edilen ve her geçen gün nesilleri tükenen balık mevzuuna da kısaca değinelim: Çocukluğumuzun Karadeniz’inde, yakalayamasak bile seyretmekten keyif aldığımız, vatozlar, karagözler, kofanalar yok olalı uzun zaman oldu! İzmarit bile kalmadı şimdilerde. Şükredelim denir ya hep! Ben bir tek şeye şükrederim; bunca hoyratlığa rağmen, bu denizlerde az da olsa hâla balık yaşayabilmesine!

Son söz: Bu denizler size mi ait ki her istediğinizi yapma hakkını kendinizde bulabiliyorsunuz? Gelecek nesillerin, sizin gördüğünüz Karadeniz’i görme hakları yok mu? Karadeniz’in jeolojik yaşı ile sizin yaşam süreniz kıyas kabul eder mi? Milyonlarca yıllık jeolojik evrimle oluşmuş kıyıları, falezleri, kumsalları yol dediğiniz bir ucube ile yok ettiniz! Yetmedi mi!..

Güncel Not: Avrupa Uzay Ajansı’nın Sentinel-1 uydusuyla bir buçuk yıl boyunca dolgu alanı izleyen bilim insanları, Ordu-Giresun havalimanının bulunduğu alanın kuzeyinde çökme, güneyinde yükselme tespit etti (basından). Bu kitabı yazarken, 36 milyon taş ile dolgu yapılan Ordu-Giresun havaalanı zemin oturması nedeniyle elli gün süre ile bakıma alındı. Hay aksi!!!

Trabzon-Akyazı Stadyumu deniz dolgu alanına bir de şehir hastanesi yapılıyor!

Bu Meydanlar Bizim

3 Mayıs 2016

İktidarların, bu ülkede meydanlarla uzun zamandır sorunu var. Kent meydanlarını, mitingler için işçilere, emekçilere ve halka kapatmakla kalmıyorlar, sistematik olarak da daraltıyorlar. Kendilerince 'haklı' birçok nedenleri var! Burada bunları saymak gerekmiyor, çünkü gerçeklikle hiçbir ilgileri yok. Oysa bizlerin, işçi- emekçi mücadelelerine, Türkiye sol tarihinin büyük eylemlerine ve aynı zamanda büyük katliamlarına da tanıklık etmiş bu meydanları kullanmak isteşimizizin birçok haklı nedeni var. O alanlarda yitirdiğimiz onlarca yoldaşımız var. Onların anılarının yaşatılması bağlamında simgesel anlamları var. Hepsinin ötesinde yurttaş olarak da yaşadığımız kentin meydanlarını kullanma hakkımız var. Ama bırakın 1 Mayıs'ın Taksim Meydanı'nda kutlanmasını veya Ankara'da Kızılay Meydanı'nı, artık Sıhhiye Meydanı'na da izin yok. Şimdilik Kolej Meydanı serbest!

Ama oraya da meydan denmez. Bu 1 Mayıs'ta kitle alana sığmadı doğal olarak. Gerçi Sıhhiye' ye de sığmıyordu önemli mitinglerde. Kızılay uzun zamandır zaten yasak. 1995 yılında emekçilerin Meydanı iki gün boyunca zapt ettiği günlerden bu yana egemenlerin Kızılay fobisi sürüyor.

Kentlerin tarihini, kültürünü, mimarisini ve yaşam şeklini en iyi yansıtan yer kent meydanlarıdır. Şehrin ortak alanıdır,

kentte yaşayan insanların bir araya geldiği yerdir. Ezcümle kentin kendisidir. Korunmaları, tarihe ve insanlığa karşı bir sorumluluktur. Taksim Meydanı uzun zamandır gündemde. Her geçen gün biraz daha tarihi köklerinden uzaklaştırılıyor. Ankara'nın da başı bu anlamda uzun zamandır belada.

Yıllar önce Ankara'da bilim insanlarının ve halkın bütün itirazlarına karşın, meydan özellikleri de olan Kuğulu ve Akay Kavşakları, alt geçitlerle yok edildi. Ankaralıların en yoğun olarak kullandığı Kızılay Meydanı ise, Meydana adını veren ve korunması gereken tarihi Kızılay Binasının 1979 yılında yıktırılmasıyla bir anlamda genişleme olanağı yakalamıştı. Dünyanın tanınmış meydanları, birçok tarihi yapıyla çevrili olduğu için, oraları büyütme olanağı yok. Ama acımasız bir kararla da olsa, Ankara'nın kalbinde yakalanan bu olanak kullanılmadı ve açılan birçok davaya rağmen AVM yapımı ile sonuçlandı. Bu günlerde ise Meydan her vesile ile daraltılmaya devam ediyor. Her köşe başına kurulan büfeler, çirkinlik abidesi büyük saksılar, ATM'ler, Meydanı hem daraltıyor, hem de çirkinleştiriyor.

Meydanları küçültmek yönetenlerin tercihi. Büyük meydan demek, büyük kalabalıkların toplanması demek. Büyük kalabalıklar her zaman tehlike onlar için. Küçük meydanlarda kontrol edilmesi kolay kalabalıkların. İnsanlık tarihinde yerini almış, büyük devrimlere ev sahipliği yapmış meydanlar; isyan eden kitlelerin gönlünde özel bir yere sahipken, egemenleri her zaman korkutmuştur. Bu yüzden Ülkemizdeki politika; yok et gitsin meydanları! İşin doğrusu bizim gibi deprem ülkelerinde meydanları özellikle büyütmeye çalışmak gerekir. Deprem sonrası halkın toplanma ve geçici barınmasına dönük biçimde planlanmaları zorunludur. Kentlerin kalbi sayılan meydanlarda gereksiz hiçbir yapı, engel bulunmamalıdır. Bu gibi alanlarda tarihi değer taşımayan yapıların kamulaştırma ile yıkılıp yeşil alana dönüştürülmesi zorunluluktur.

Ama dünyanın birçok şehri hala meydanlarıyla ünlü ve insanlığın ortak mirası olarak korunuyor. Yüzyıllardır, tarihi,

kültürel ve mimari dokuları korunarak geleceğe taşınıyor. Uygarlığın gelişimine katkı sunmaya devam ediyorlar. Sadece o kentin insanına değil, bütün insanlığa ait olma özellikleriyle yaşamaya devam ediyorlar. Henüz birçoğunu göremesek de, varlığından mutlu olduğumuz ve görme umudunu taşıdığımız en ünlülerini sayalım da birilerine de hatırlatmış olalım:

Kızıl Meydan (Moskova; 13. Yüz Yıl'dan kalma, Rusya tarihinin simgesi), Devrim Meydanı (Havana), Grand Place (Brüksel; Avrupa'da Orta Çağ'dan kalma en güzel meydanlardan biri. Çoğu 17. Yüzyıldan kalma binalarla çevrili), Tiananmen Meydanı (Pekin; Dünyanın en çok ziyaret edilen yerlerinden biri ve aynı zamanda dünyanın en büyük meydanı), Eski Kent Meydanı-Staromestske Namesti (Prag; Gotik, barok tarzı yapılarıyla Avrupa'nın en güzel Orta Çağ meydanı örneklerinden), Piazza San Pietro-Aziz Peter Meydanı (Roma; Gizemli, mistik ve büyüleyici meydanlar), Plaza Mayor ve Puerta del Sol -güneşin kapısı- (Madrid; İspanya'nın en önemli iki tarihi meydanı), Trafalgar Meydanı (Londra; 1805 Trafalgar Muharebesi'nden adını alan tarihi meydan), Potsdam Meydanı (Berlin), Concorde Meydanı (Paris)...

Karanlığın Gözüne Bakarak Yürümek

11 Mayıs 2016

Hepimizin bildiği bir mevzu, belki de bir rivayet; bizim siyasetçiler zamanın birinde heyet halinde İsviçre'ye gitmişler. Resmi görüşmede karşı heyette Denizcilik Bakanı varmış.

Bizimkilerden biri karşı heyetin başkanına sormuş: "Ekselans, İsviçre'de deniz var mı?"

İsviçre heyet başkanı bozulmuş ve şu yanıtı vermiş: "Biz size Türkiye'de Adalet Bakanlığı neden var diye soruyor muyuz?"

Rivayet de olsa fark etmez. Adalet ve hukuk sistemimiz şimdilerde daha da kötü durumda.

Machiavelli'nin "hukuk, siyasal iktidarın toplumu tek taraflı olarak kurmanın, egemenin iradesinin topluma dayatılmasının bir aracıdır" anlayışı, sadece bizde değil, yüzyıllardır egemenler tarafından dünyanın bütün coğrafyalarında uygulanıyor. İstediklerini yapabilmek, mazlumları baskı altına alabilmek, iktidarlarını sürdürürebilmek için her yolu mubah görüyorlar. Ülkemizde de bu anlayış her olayda karşımıza çıkıyor ve bütün hayatımızı derinden etkilemeye devam ediyor. Adeta nefes almamızı engelliyor.

Bir de, yanlış anımsamıyorsam, Kültür Bakanlığı var da; Deniz Bakanlığı niye yok meselesi vardı bir zamanlar. Kültür

Bakanlığının olmasının yararını ne kadar gördük, onu da herkes kendi açısından değerlendirebilir! Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili, yarımada bir ülkeyiz; bununla hep övünürüz de Deniz Bakanlığı yok! Aslında 1925 yılında varmış da yolsuzluk nedeniyle 1927 yılında lağvedilmiş. Yavuz zırhlısının onarımı için havuz alımı sırasında Fransız şirketinden rüşvet alındığı iddiasıyla ilgili Bakan Yüce Divanda yargılanmış, bu olay tarihe de **“Yavuz-Havuz Yolsuzluğu”** olarak geçmiş. Sonra da seksen yıl bir daha kurulmamış. Ne olur ne olmaz; sonra deniz ulaşımı olsun diye tutturur malum çevreler. Denizleri koruyalım, deniz ulaşımını geliştirelim derken rüşvete bulaşırız neme lazım kapat gitsin!

Denizcilikle başladık madem biraz daha oradan devam edelim. Doğal olarak beklenti şu; “Denizcilik Bakanlığımız olursa, deniz yolu ile ulaşım geliştirilir, denizlerimiz kirliliğe karşı korunur, balıkçılık kontrol altına alınarak balık çeşitliliğimiz korunur, kıyılarımız korunur vs”.

Peki öyle mi oldu?

Osmanlı döneminde 1870’lerde; Çarşamba günleri Osmaniye Kumpanya Vapuru Cumartesi günleri Rusya Kumpanya Vapuru (Batum’a kadar), Cuma günleri Avusturya Kumpanya Vapuru, Pazartesi günleri Fransız Kumpanya Vapuru Dersaadet’ten başlayarak, Ereğli, Amasra, İnebolu, Sinop, Samsun, Ünye, Ordu, Giresun, Tirebolu iskelelerine uğrayarak Trabzon’a gider, oradan tekrar Dersaadet’e geri dönerdi. Son İstanbul- Trabzon vapuruna çocukluğumuzda yetiştik neyse ki. O da çok eskilerde kaldı. Deniz ulaşımımız uzun yıllardır feribot seferleri düzeyinde.

Deniz ulaşımını geliştirmesi beklenen Bakanlık bunu gerçekleştiremedi ama deniz üzerinden ulaşımın kara yolu ile geliştirilmesine yardımcı oldu! Denizler doldurulup yol yapılırken de engel olmadı! Adının Ulaştırma ve Denizcilik olmasının anlamı bu olsa gerek! Sadece yol yapana değil, deniz dolgusu üzerinde ‘yatırım’ yapan bütün bakanlıklara da; havaliman-

ları, stadyumlar vb. konularda ses çıkarmadı! Kıyılarımız her geçen biraz daha betonlaştı.

Bu arada balıkçılık ne oldu? Balık çeşitliliğimiz bir yana, geriye kalan birkaç tür bugünlerde saklanarak neslini sürdürebilme uğraşında. Yapılanları görünce, “Denizcilik Bakanlığımız” hiç olmasaydı daha iyi olmaz mıydı acaba diye düşünmeden edemiyorum!

Peki, “Orman ve Su İşleri Bakanlığımız” ne yapıyor? Onun da ormanlarımızı ve akarsularımızı koruması gerekiyor doğal olarak. Ya da biz öyle sanıyoruz. Ama bunun tam tersi örnekler o kadar çok ki, hepsini burada sıralamak mümkün değil. Yazı dizisi olmak durumunda.

Orman bağlamında; bugünlerde 3. Havaalanı ve 3. Köprü devamındaki bağlantı yollarının Kuzey Ormanlarını yok etmesine, Fatih Ormanındaki yapılaşmanın ve taş ocaklarının verdiği zararlara sessiz kalmasını, hatta ormanlardan geçen otoyolların açılışlarına katılarak destek vermesini söylemek yeterli sanırım. Su havzalarının yakınlarında ki yapılaşmalara, derelerimizin HES’lerle işgal edilip yok edilmesine verilen destek de ‘su işleri’ bağlamında her şeyi açıklıyor! Kısaca görev alanındaki orman ve su dışında her şey itinayla korunuyor!

Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız da var ne yazık ki!

O da üzerine düşeni fazlasıyla yapıyor! Şehirler son yıllarda kimliğini hızla yitirip, kendilerine has mimari özellikleri yok edilerek birbirine benzetilirken; gökdelenlerle, AVM’lerle, çarpık, çirkin yapılaşmada birbiriyle yarışır hale gelirken; TOKİ ucubeleri ülkenin dört bir yanını sararken; tarihi Ermeni, Süryani, Kürt kentleri yıkılıp yerle bir edilerek yeni rant alanları açılırken, insanlar uzun yıllardır yaşadıkları çevrelerden koparılıp, sosyal ve kültürel birikimleri yok edilirken, görevini yapmanın huzuru içinde icraatlarını sürdürüyor!

Ülkenin her köşesinde insanlar, yaşam alanlarına sahip çıkma ve çevreyi koruma mücadeleleri verirken, gerçekleştirilecek projelerin çevreye olumlu ya da olumsuz etkilerinin

belirlenmesi ve olumsuzlukların giderilmesi bağlamında hazırlanan ve Bakanlığın onay verdiği taraflı çevre etki değerlendirme (ÇED) raporlarıyla da uğraşmak durumundalar. Çevreyi ilgilendiren konulardaki yaklaşımlarını göz önüne alınca, çevre kavramının, yaşadığımız çevre değil de, inşaatın çevresi kastıyla kullanıldığı anlaşılıyor.

Enerji Bakanlığı ise başlı başına bir yazı konusu. Dünya fosil yakıtlardan vazgeçerken, Türkiye’de bu sözleşmelere imza atmışken, fosil yakıt destekleri ve kömüre dayalı santral yapımları son sürat devam ediyor. Nükleer santral konusu ürkütücü. Enerji adına yaşamdan vazgeçebilecek bir anlayış. Enerjimizi ‘düşünenler’, sağlığımızı hiçe sayıyor. Ekoloji kavramıyla sorunlular. Çevreye alerjileri var.

Konu, içine girildikçe çıkılmaz hale dönüşmeye başladı. Şimdi, tarım ve hayvancılığımızın yok edilmesinden hareketle ilgili Bakanlık ya da sporda şiddetin ve ırkçılığın her geçen gün daha da arttığı bu günlerde Spor Bakanlığını; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı’nın yaptığı bütün açıklamaları; yaz-boz tahtasına dönüştürülen eğitimin niteliksizliğini, sağlık alanındaki paralı uygulamaları; yargının ve adaletin acıklı durumunu irdelemeye kalkarsak konu iyice vahim bir hale dönüşebilir.

Ayrıca halkımız, bu alanlardaki uygulamalarla gündelik yaşamlarında o kadar sıklıkla karşılaşılıyor ki, fazla söze hacet yok.

Düzelir mi peki? İşte o konuda yakın vadede henüz bir umut ışığı gözükmüyor. İtirazların, henüz bu düzeni ve gidişatı değiştirecek boyutta olmadığı ortada. Ama gitgide, yaşam alanlarının yok edilmesine karşı yerel anlamda verilen mücadeleler, çevre bilincinin gelişmesini de beraberinde getiriyor. Şimdilik yerelle sınırlı bu itirazların ivme kazandığı ve uzun vadede etkisinin artacağını söylemek mümkün. Doğaya saldırılar arttıkça, karşı çıkışlar da çoğalacak ve bir yörenin derdi diğerini de ilgilendirdiği ölçüde anlam kazanacak. Sadece yaşadığımız bölgeyi değil, başkalarının yaşam alanlarını da (tüm

canlı yaşamı ile birlikte) savunduğumuz zaman insanca yaşamayı hak ediyor olacağız.

Bergama köylülerinin onurlu ve kararlı direnişlerinin üzerinden yıllar geçti. Onların verdiği haklı ve sempatik mücadele, şimdilerde Doğu Karadeniz'in derelerinde, yaylalarında sürüyor. Alakır'dan Akdeniz'e, Munzur'dan Mezopotamya'ya akıyor. Sinop'tan Akkuyu'ya, oradan Aliağa ve Yırca'ya uzanıyor, Karaburun'a ulaşıyor. Kuzey Ormanlarından Trakya Havzasına geçiyor. Anadolu'nun verimli ovalarında dolaşıp ete kemiğe bürünüyor. Umudu besliyor. Büyüyerek sürüyor...

Soma Üzerinden Kömür Politikaları

17 Mayıs 2016

Yüzyılın maden faciası Soma ile ilgili olarak birçok gerçek yazıldı, söylendi. Uzun yıllar daha yazılmaya devam edecek. Çünkü Soma sadece bir maden katliamı değildi. Uygulanan kömür politikalarının ve özelleştirmelerin doğal bir sonucuydu. Bu olayı yaratan nedenler devam ettikçe de ne yazık ki son olmayacak!

Yüz yıla yakındır üretim yapılan ve bütün jeolojik ve yapısal özellikleri bilinen Soma linyit havzasında böyle bir olayın olmasının arkasında yatan nedenlere geçmeden önce; TMMOB ve TTB'nin "Soma maden faciası ve inceleme raporu"ndan birkaç çarpıcı noktayı, (teknik bir yazı olmadığı için, planlama ve işletme yöntemleri konularına girmeden), özetleyerek tekrar belirtmekte fayda var:

Maden ocağında karbon monoksit tehlike sınırı olan 50 ppm'in, olaydan birkaç ay öncesinden başlayarak çok kez aşılması, sensör verilerinde bulunmasına rağmen dikkate alınmamıştır. Olay günü ise 500 ppm'i aşmıştır (sensörler bile en fazla 500 ppm'e kadar gösterebiliyor). Değerler 50 ppm olunca, ocağın kesinlikle tahliye edilmesi gerekir. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı tarafından hazırlanan olayla ilgili raporda da ölümlerin ani ve çok yüksek dozda karbon monoksit sonucu zehirlenme olduğu tespit edilmiştir.

Yangına müsait kömür damarları içeren ocakta, havalandırma kriterleri çok önemli olmasına karşın, buradaki yanlış uygulamalar yangını büyütmüş ve ölümleri arttırmıştır.

İşletme esnasında max.20C° olması gereken ocak sıcaklığı, Soma-Eynez kömürlerinin içten yanma özelliğine bağlı olarak, görülemeyen iç yangın nedeniyle uzun zamandır artmış, olay günü 45C° dereceye ulaşmıştır.

Ocakta çalışan işçilerde C₂O zehirlenmelerinin uzun zamandır başladığı, buna rağmen her gün onlarca işçiye baş ağrısı ilacı verilip gönderildiği saptanmıştır.

En önemli konulardan birisi olan ve madencilikte özel eğitilmiş tahlisiye ekiplerince yapılması gereken kurtarma çalışmalarında ise tam bir karmaşa yaşanmıştır. Yetkisiz birçok kişi ve kurum öncelikle ocağa girmiş, bu konuda eğitilmiş uzmanlardan oluşan TTK tahlisiye ekibi, bu karmaşa nedeniyle ancak 15 saat sonra çalışmaya başlayabilmiştir.

Ruhsatı TKİ'nin olan kömür sahasının, 2006 yılında hizmet alım sözleşmesi ile verildiği Park Teknik AŞ tarafından; " üretim çalışmaları sırasında oluşan yangınlardan dolayı üretim yapılamaması ve sahada daha önce çalışılan bölgelerde taraflarca tahmin edilmesi bile mümkün olmayan büyük miktarlardaki su birikimlerinin üretim çalışmalarına büyük engel teşkil ettiği, ileride telafisi mümkün olmayacak problemlerle karşılaşılacağı anlaşılan bu durumda.." gerekçeleriyle sözleşme devri talep edilmiş ve 2009 yılında Soma Kömür AŞ'ye devredilmiştir. Park Teknik AŞ tarafından, yılda max. 1.5 milyon ton üretim yapılabileceği rapor edilen sahada üretim; zorlama yapılarak, aynı altyapı ile, sadece işçi sayısını arttırarak 2012 yılında 3.8 milyon ton düzeyine çıkartılmıştır. Üstelik çoğu maden deneyimine sahip olmayan emekçilerle.

Sadece bu söylenenler bile Soma-Eynez Ocağı özelinde katliamın oluşma nedenlerini açıklamaktadır. Bütün veriler değerlendirildiğinde, facianın önceden öngörülebileceği ve önlenilebileceği anlaşılmaktadır. Peki bütün bu gerçekler bize neyi

anlatıyor. Soma'da yitirdiğimiz 301 maden emekçisinin ölümü kader değildir. Facianın boyutlarının büyüklüğü; madencilik sektöründeki acımasız ve insan yaşamını hiçe sayan bilime aykırı üretim yöntemlerini acı bir sonuçla da olsa kamuoyunun önüne koyması bağlamında bir milattır. Ama sonrasında ülkenin irili ufaklı maden ocaklarında her gün haber bile olmayan iş cinayetleri devam ediyor. Maden sektöründeki ölümler, inşaat sektörü ile yarış eder durumda. Alınması gereken önlemler, yapılması gereken yasal düzenlemeler, sermaye grupları tarafından engelleniyor, öteleniyor. Maden Yasası; bilimsel gerçekleri, işçi sağlığı ve iş güvenliğini de önceleyecek yaklaşımlarla yeniden ele alınmıyor. Sendikalaşmanın önündeki, İLO standartlarıyla çelişen engellemeler sürdürülüyor. İşçileri köleleştiren taşeron sistemi devam ediyor. Kapitalizmin, daha az yatırımla daha fazla kar elde etme anlayışı sürdükçe, ölümlerin artarak sürmesi de kaçınılmaz oluyor!

Bu arada Ülkemizin kömür politikalarına da ayrı bir başlık açmak gerekiyor.

Dünya, Paris İklim Sözleşmesi ile küresel sıcaklık artışını 2C°'nin altında tutabilmek için fosil yakıtlardan vazgeçerken, Türkiye de bu sözleşmeyi geçen yıl imzalamışken ve 2020 den itibaren bu konudaki denetimlerin başlaması karar altına alınmışken, Türkiye'de kömür aramaları hızlandırılıyor. Yetmişin üzerinde yeni termik santral yapım ya da planlanma aşamasında. Bunların çoğu kömüre dayalı.

Enerji Bakanlığı verilerine göre; birincil enerji üretiminde, yerli kömürün yüzde 31.5 olan payı, yüzde 52 oranında artırılarak, 14 bin 82 MW ye yükseltilecek. 9 bin 245 MW kurulu güçteki yerli kömüre dayalı termik santraller ile 6 bin 409 MW güçteki ithal kömüre dayalı santrallere, üretim lisansı ve ön lisans almış on üç adet kömüre dayalı yeni termik santral eklenecek.

Yapılacak yeni santrallere haklılık kazandırabilmek için; ülkemizde zengin linyit yataklarının olduğu; kalorifik değerleri bağlamında sadece termik santrallerde kullanıma uygun

olduğu; bu yer altı zenginliklerinin ekonomiye kazandırılması gerekliliği sürekli gündemde tutuluyor. Uzun yıllardır 8.5 milyar ton düzeyinde seyreden Türkiye linyit rezervlerinin, daha önce de bilinen ama ekonomikliği tartışmalı sahalarda kömür aramalarının hızlandırılmasıyla, 2009 yılında 9.6 milyar tona, şimdilerde ise 14.2 milyar tona(görünür rezerv= ekonomikliği olan ve boyutları belirlenmiş) çıkartıldığı resmi kaynaklarda açıklanıyor. Bu rezervlerin muhtemel rezerv bağlamında 16 milyar olabileceği de kaynaklarda yer alıyor. Özellikle Afşin-Elbistan, Konya-Karapınar, Afyon-Dinar ve Eskişehir- Alpu'da sürdürölen aramalar, bu rezerv artışlarını sağlamış durumda.

Fakat bu rezerv artışlarında kullanılan kriterler, uluslararası kriterlerle tam uyum sağlamamaktadır. Kömür ve diğer maden rezervlerinin, uluslararası borsalarda geçerli olabilmesi, uzun zamandır bazı kriterlere bağlanmış durumda. Geçmişte bazı ölkelerde yaşanan skandallar, bu konularda bazı standart ve sıkı kuralları gündeme getirmiştir. Bu konuda uluslararası komite olan CRIRSCO (Combined Reserves İnternational Reporting Standarts Committee)nun kabul ettiği raporlama kriterleri ve asgari standartlar belirleyicidir. Madencilik mevzuatımız ise henüz uluslararası standartlara uyumlu değildir. Bu bağlamda; ilan edilen bu linyit rezervlerinin, uluslararası alanda henüz bir geçerliliği yoktur. Ama ölkemiz, termik santrallere uygun kömür potansiyeli açısından, alelacele birilerinin gözüne sokulmaya çalışılıyor! Pazara sürölüyor!

Uygulanan ve hedeflenen politikalar göz önüne alındığında, bırakın Soma gibi katliamların engellenebilmesini, tüm yaşam alanlarımızın olumsuz etkileneceği süreçlere doğru yol aldığımız acı bir gerçek. Ölkemiz bir termik santral cehennemine dönüştürölmek, geleceğimiz kömür karasına bulanmak isteniyor! Örneğin Aliağa'da dört termik santral daha yapılmak isteniyor. 15 Mayıs 2016'da Aliağa'dan yükselen çığlığın duyulması kadar, sahiplenilmesi de son derece önemli. Henüz her şey bitmemişken!..

Fetih Devam Ediyor!

31 Mayıs 2016

İstanbul'un son "Fetih Söleni"nde mevzunun İstanbul'u aşarak, Sur, Cizre, Nusaybin'in fethine kadar uzanmasının elbette bir anlamı var. Hatta bütün ülkenin, yeni bir anlayışla yeniden fethedilmesi gerekli!

İstanbul'da ve tüm ülkede uygulanan büyük projelerin uygulanabilmesi ve hayat bulabilmesi de yeni fetihlerle ilgili. Yeni fetihler demek, yeni doğa katliamları demek, yapılaşmaya açılan yeni alanlar demek, yok edilen ormanlar demek, talan edilen dereler demek, yok edilen kültürler demek.

Öyle ya! Osmanlı'nın bile kutlamadığı fethin, bugünlerde bu kadar görkemli kutlanmasının bir anlamı olsa gerek!

Şölende başbakan: "Fatih Sultan Mehmet Han gemileri karadan yürüttü. Şimdi onun torunları, trenleri, otomobilleri denizin altından yürütüyor" dedi.

Bu projelerin Osmanlı döneminden kalma olduğunu açıklayarak meseleyi de açıklığa kavuşturdu. Bunu daha önce de söylediği için biliyorduk ama olsun. Bu vesileyle o dönemlerin bilimsel düzeyine tekrar vurgu yapmanın bir zararı yok.

Hayırlı torun dediğin de böyle olur!

Sanırım bütün bu projelerin Osmanlı'dan kalma olduğunu söyleyerek, ÇED sürecinden yırtmaya çalışıyorlar! Nasılsa o

dönemde henüz ÇED raporu gibi gereksiz bir iş icat edilmediği!

Konumuz olmamakla birlikte, bahsi geçmişken, bu 'torunlar' meselesi de biraz netemeli bir konu. Onu tarihçilere bırakmakta fayda var. Ama o kadar kardeş, evlat katline rağmen bugünlere bu kadar torun bırakabilmek de önemli bir başarı olsa gerek.

Ayrıca herkes kendini istediğinin torunu olarak kabul de edebilir kime ne!

Neyse biz yine Başbakan Binali Yıldırım'ın dediği mevzuya dönelim. Eksik söyledi Başbakan; torunlar, sadece denizin altından değil, üstünden de yürüttüler otomobilleri, haklarını yemeyelim. Osmanlı döneminde henüz otomobil icat edilmediği için, doğal olarak Karadeniz'deki gibi deniz üzerinden otoyol gibi bir proje de yapılmamıştı. O iş mecburen torunlara kaldı.

Atlılar geçsin diye denizin altından tünel açmanın da ekonomiklik bağlamında gündeme gelmeyeceğini varsayarsak, projelerin tarihi o kadar eski olamazdı.

Osmanlı'nın bilimde, sanatta ileri olduğu hep söylenir. Bu kadar söylendiğine göre doğrudur, olabilir. Fakat yine de bu büyük projelerin kimler tarafından tasarlandığını da merak etmiyor değil insan.

İnternet sağ olsun. Yaz projeyi çıksın sahibi. Gerçi Osmanlı Döneminde internet henüz icat edilmediği için, projeler internete padişahlar tarafından yüklenmiş olamazlardı. Ama torunlar işte böyle günler için lazım. Sağ olsunlar her birini eksiksiz olarak yüklemişler:

"Kanal İstanbul: İlk kez Kanuni Sultan Süleyman tarafından gündeme getirilen proje, İstanbul Boğazı'ndaki gemi trafiğini rahatlatmak amacıyla Karadeniz ile Marmara Denizi arasında yapay bir su yolu olacak."

"Asrın Projesi Marmaray: İstanbul Boğazı'nın altından geçecek bir demiryolu tüneli düşüncesi ilk defa Sultan Abdülme-

cid döneminde planlanmıştı. İstanbul'un Avrupa ve Asya yataklarındaki demiryolu hatlarını İstanbul Boğazı altından tüp tünelle birleştiren 76 km'lik demiryolu projesi, iki kıta arasında kesintisiz ulaşım sağlıyor."

"Avrasya Tüp Geçidi: İstanbul Boğazı Karayolu Geçiş Projesi tüp geçidi, Asya ve Avrupa kıtalarını İstanbul Boğazı'nın altından karayolu ile birleştirecek. Sultan Abdulhamit Han'ın hayalindeki proje."

"Ovit Tüneli: Osmanlı döneminden bu yana hayali kurulan Ovit Tüneli'nin temeli 2012'de atıldı."

"Asırlık Hayal 'Çine Barajı': Osmanlı döneminde sedde talebi ile gündeme gelen baraj yaklaşık 1,5 asır sonra gerçek oldu."

Belki benim bulamadığım başka projeler de vardır bilmiyorum. Ama ilerde bir torun çıkıp da; o proje onun değil benim dedemindi, der mi bilemem! Gerçi bu zamana kadar bir itiraz gelmediyse, sanırım bundan sonra da gelmez!

Fakat bu projelerin ve bunlara entegre diğer projelerin hayata geçirilme süreçlerinde yaşananlar biraz kafa karıştırıyor.

Hani diyeceksiniz ki; uygulamasının Osmanlı ile ilgisi yok. Ama uygulayanlar, biz onların torunları ve devamımız diyorlar. Eğer öyleyse bu konuda unutulmaması gereken bir konu var. Fatih Sultan Mehmet'in: "Ormanlarımdan bir dal kesenin kellesini keserim" fetvası doğru ise durum pek iç açıcı değil.

İstanbul'da yapılan büyük projelerin bağlantı yollarının, Kuzey Ormanları örneğinde olduğu gibi, ormanlık alanlarda yaptığı tahribatı gördüğünde; ya da torunlarının, İstanbul'un tepelerini, ormanlarını, kıyılarını, ucube yapılaşmalarla betonlayarak tanınmaz hale getirdiğini gördüğünde; keşke İstanbul'u hiç fethetmeseydim diyecek hali yok.

Benim bildiğim Fatih sözünün arkasında durur!

Eğer bu fetvanın doğru olmama ihtimaline güveniliyorsa sorun yok. Bana göre de öyle bir ihtimal var. Çünkü İstanbul alındığında plastik, fiberglass henüz icat edilmemişti. Yani karadan yürütülen gemilerin ahşaptan başka yapılma şansı yok.

Ya da kömürün 19. yüzyıldan önce kullanıldığına ilişkin bir kayıt olmadığı için, Osmanlı hamamlarını kömür ya da doğal gazla ısıtma olanağı da yok. Her durumda ormanlar kesilecek ve odun kullanılacak.

Bazı kaynaklarda, Osmanlı döneminde ormanlardan yakacak, bina yapımı ve gemi inşası için faydalandığı, donanmanın ihtiyacının karşılandığı ormanların Tersane-i Amire tarafından idare edildiği ve devletin koruması altında olduğu, her isteyenin gidip avlanmadığı ve korulardan ağaç kesemediği, bu konuda onlarca fermanın da olduğu, ormanı yakana müebbedin kürek çekme cezası verildiği yazılı.

Ama tüm bu önlemlerle ve fetvalarla ormanları koruma nedeninin, ilerde devlet için gerekli zamanlarda kullanılma amaçlı olduğu sonucu çıkıyor.

13 Ocak 1870 tarihinde ilan edilen ve Tanzimat'la birlikte bütün kurum ve kuruluşlarda yapılan düzenlemeler paralelinde hazırlanarak,1937 yılına kadar yürürlükte kalan Orman Nizamnamesi'nin içeriğine bakalım.

Amaçlar şöyle:

- Ormanları devlet lehinde bir statüye kavuşturmak,
- Ormanlardan gelişi güzel faydalanma dönemini sona erdirip, Osmanlı ormancılığının teknik yöntemlerle ve tek elden idare edilmesine giden süreci başlatmak,
- Zorunlu kullanımları yasal ve kontrollü hale getirerek, sınırsız kullanım dönemini sona erdirmek,
- Ormanları devletin ticari hedeflerine hizmet eder hale getirmek,
- Ormanları mera olarak kullanma alışkanlığından vazgeçirmek,
- Ormanı, altındaki ve üstündeki tüm varlıklarıyla birlikte bütün halinde değerlendirme bilinci aşılacak
- Ormanlardan faydalanmada standart bir ceza sistemi getirmek...

Anlaşılan Osmanlı'nın da ormanlarla ilişkisinin sorunlu ol-

duğunu ve doğadan rant sağlama anlayışımızın genetik olduğu söylemek yanlış olmaz. Ama yine de ihtiyatlı olmakta fayda var. Mebbedin kürek çekmek neyse de, diğeri için değmez!

Gerçekleştirilen bazı projelerin Osmanlı'dan kalıp kalmadığı değil sorun elbette. Olabilir de. Bir kısmının gerekli olup olmadığını da bir kenara koyalım. Ama günümüzde gerçekleştirilen birçok projeye baktığımızda, ihale edilme aşamalarından, uygulama aşamalarına kadar yaşanan süreçlerin; ormanından suyuna, havasından canlısına, tüm yaşam alanlarına verdikleri zararların; gelecekte yaşanacak birçok olumsuzluğu göz ardı eden, sadece ekonomik çıkarları önceleyen politik yaklaşımların ürünü olduklarını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bizim kuşaklar; *“Baltalar elimizde, uzun ip belimizde, biz gideriz ormana hey ormana”* şarkılarıyla büyüdü. Bugünlerde baltaların yerini zalim iş makinaları aldı. Onların hiç insafı yok. Baltalı günler iyi gnlerimizmiş meğer! Biz her şeye rağmen Fatih'in Fermanı'nı sevmiştik. Baş kesme kısmına katılmasak da. Yeni fermanlara alışmamız zor görünüyor.

Cerattepe, Sur, Kanal İstanbul: Bu Gidişat Nereye?

14 Haziran 2016

Hafta sonu, yaşını başını almış, eskiden memleket meselelerine kafa yoran bir dostuma rastladım. Uzun zamandır görüşmemiştik. Oturup bir çay içelim, biraz da sohbet ederiz dedik. Amacım hem hasret gidermek, hem de ülkenin içinde bulunduğu duruma ilişkin dertleşmekti. Fakat bir türlü konuya giremiyorduk. Sürekli havadan sudan mevzular açıyordu. “Ne olacak bu memleketin hali?” diye sormam da işe yaramıyordu.

Bir ara “Ne düşünüyorsun son gelişmeler hakkında?” dedim.

“Hangi gelişmeler?” dedi.

“Yahu işte dokunulmazlıklar konusu, çatışmalar, başkanlık meselesi, çevre sorunları falan” dedim.

“Sanırım çok haber izliyorsun, ben pek izlemiyorum” dedi.

“Nasıl yani?” dedim!

“Hepsi ortak yayın yapıyor” dedi. “Aynı şeyleri söylüyorlar. Önemli bir şey olunca nasıl olsa duyuyorsun bir biçimde” diye ekledi.

“Peki TV izlemiyorsun, çok mu okuyorsun?” dedim.

“Yok, yok; çok izliyorum, Survivor’ı hiç kaçırmam” dedi. “Kafam rahat, stres yok, eşim de seviyor, bütün gecemizi dolduruyor zaten. Senin izlediğin kanallar bizim pakette yok ayrıca”.

Sosyal medya falan” diyecek oldum, vazgeçtim. Bir çay daha içip ayrıldık. Ayrılırken yüzündeki huzurlu ifade gerçek miydi tam anlayamadım.

Akşam TV’de haberleri açarken hala aklımdaydı. Şimdi bir sürü can sıkıcı haberi izleyip kendime işkence ederken, onun bunları izlemeyeceğini düşündüm. Haklı mıydı acaba?

Haberlerde Başbakan, İstanbul’a bir Boğazın yetmeyeceğini, Kanal İstanbul’a yakında başlayacaklarını söylüyordu.

Çevre ve Şehircilik Bakanı, Sur’da evleri yıkılanlara, isterlerse Mardin ya da İstanbul’dan ev verileceğini müjdeliyordu!

Cerattepe’ye ilişkin ‘bilirkişi’ raporu idi bir diğer konu. Ana muhalefet liderine yönelik kurşunlu tehdide karşı yapılan destek amaçlı eylemler, Kürt illerinden yeni çatışma haberleri, sokakta basit trafik meseleleri yüzünden birbirine acımasızca saldıran, birbirini bıçaklayan insanlar, eşyaları içerdeyken evi inşaat firması tarafından yıkılan kadın v.s devam edip gidiyordu...

Hani daral geldi derler ya! Kapadım televizyonu. Ama huzurum kaçmıştı bir kere.

Başbakan’ın “İstanbul’a bir Boğaz yetmez” sözünü düşündüm uzun süre. Kanal İstanbul Projesi hakkında, Türkiye’nin sayılı oşinograflarından Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cemal Saydam’ın, Çapul TV de yaptığı uzun söyleşiyi anımsadım. Bir kez daha izledim. Şöyle başlıyordu sözlerine: “Uzun yıllardır yaptığımız çalışmalar sonucu, denizlerimizin özelliklerini artık çok iyi biliyoruz. Anadolu yerkürede olabilecek en zıt deniz suları ile çevrilmiştir. Akdeniz’den başlayıp Karadeniz’de biten bir sefer, dünyada olabilecek en zıt deniz koşullarından geçmiş oluyor. Akdeniz denizin çölü; derinlemesine oksijen var fakat besin yok, Karadeniz ise çok besinli ama 100-150 m. derinlikten sonra oksijen yok. Marmara ise bunların doğuştan astımlı çocuğu. Astımlı olduğu için de çok dikkat etmeniz gerekiyordur doğal olarak.”

Uzun uzun denizlerimizin özelliklerini anlatan Prof. Dr. Saydam, Kanal İstanbul için; “Hani herkes işini yapsın diyor-

lar ya, işte bu da benim işim; ben Türkiye'nin neredeyse ilk kimyasal oşinografiyim. Bana bu konuda henüz bir şey soran yetkili olmadı" diyordu.

Özet olarak söylemek gerekirse, şöyle bitirdi konuşmasını:

"İkinci bir Boğaz geçişi yapılırsa, tüm Marmara'nın etrafı ve tüm İstanbul er veya geç, ama mutlaka, hidrojen sülfür (çürük yumurta kokusu) ile kaplanır. Eskiden Haliç ve İzmir Bayraklı'dan geçerken duyduğunuz koku gibi. Kanal İstanbul Projesi rafa kaldırılmamalı; kesinlikle unutulmalı."

Böyle akıldışı projeleri bilimsel açıdan eleştirmeye çalışmak da ayrı bir zulüm. Ama zorunlu, yapacak başka bir şey yok. Projenin diğer birçok sakıncasını daha önce yazmıştık. Gündem hızla değiştiği için diğer konulara da kısaca değinelim. Hepsi birbirinden çılgınca. Her gün yazsan yetişemezsin.

Bir önceki Başbakan, Sur'u Toledo gibi yapacağız demişti. Sanırım dil sürçmesiydi. Sonra bir daha bu konudan bahseden olmadı. Belki eski başbakanla birlikte gündemden kalktı. Yeni Çevre ve Şehircilik Bakanının projesi daha maliyetsiz; Sur'da evi, mahallesi yıkılanları gönder Mardin'e, İstanbul'a veya kim nereye isterse. Buralarda ayak altında dolaşmasınlar yeter. Bizim buralarla işimiz var daha!

Bu yıkım projelerinin amacının sadece rantla ilişkili olmadığını, bölgenin tüm yaşam ilişkilerini, tarihsel ve kültürel birikimlerini yerle bir etme amaçlı olduğunu daha önce de yazdık. Bu coğrafyaların çok alışık olduğu ama uzun vadede hiçbir zaman beklenen sonuçları vermeyen uygulamalar. Acıları çoğalmaktan ve birlikte yaşama umutlarını yok etmekten başka bir işe yaramayan, yakıcı sonuçlarını hayatın her alanında yakından hissetmeye başladığımız ve gündelik hayatımızın artık ayrılmaz bir parçası olan projeler.

Bu arada Cerattepe'ye ilişkin bilirkişi raporu da açıklandı. Bilirkişiler, üniversite bitirme tezlerinde bu görüşleri savun-salardı kesinlikle mezun olamazlardı. Bilim dışı bu görüşlere ilişkin çok şey söylenebilir. Ama uzunca bir süredir, konunun

uzmanlarınca bilimsel birçok konu yazıldı, söylendi. Ayrıntılı raporlar yayınlandı. Gerçek uzmanların açıkladığı görüşlerle, son bilirkişi raporunun uzaktan yakından ilişkisi yok. Bu iş burada yapılacak, bu madenler (altın, gümüş, bakır v.d) çıkarılacak anlayışına uyarlanmış bir rapor.

Konunun meslek alanıyla ilgili birkaç noktasına değineyim sadece.

Bütün jeoloji mühendisleri bilir ki; Doğu Karadeniz potansiyel bir heyelan ve sel bölgesidir. Stabil denge her an değişebilecek potansiyele sahiptir. Yakın zamandaki Hopa örneği gibi. Bölge genelinde doğal dengeye yapılacak en küçük bir müdahalenin yaratacağı sonuçları önceden kestirmek olanaksızdır. Geçmişte buna ilişkin yüzlerce olay yaşanmıştır. Küçük bir yol çalışması bile büyük bir heyelanı tetikleyebilir. 1988 yılında 46 kişinin yaşamını yitirdiği Trabzon-Maçka- Çatak Heyelanı örneği. Bilirkişiler, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin arşivlerine girip baksalardı eğer, bölgede yaşanmış daha birçok tarihsel heyelanların nedenlerini ve sonuçlarını görebilirlerdi.

Hiç değinilmeyen en önemli konulardan birisi de "asit kaya drenajı" sorunu. Cerattepe gibi masif sülfid cevher yataklarının yarattığı en önemli ekolojik sorun. Başta prit, kalkoprit, sfalerit, galen gibi sülfidli minerallerin, hava ve su ile temas sonucu oksidasyona uğraması ve sülfid mineralleri ile beslenen bazı bakteri türlerinin bu oksidasyon hızını arttırması sonucu oluşan doğal drenaja asit kaya drenajı denir. Artvin gibi yağışı bol ve nemi fazla iklimlerde oksidasyon hızı en üst noktadadır. Hava ve su ile temas eden sülfid içerikli birimlerin, pasa alanlarında, cevher stok alanlarında, açık ocak şevlerinde ve yer altı ocak duvarlarında oluşturduğu asit kaya drenajı ve metal liçi nedeniyle, yerüstü ve yer altı suları olumsuz etkilenir ve kirli sarı renkli bu asidik sular bütün canlı yaşamını tehlikeye sokar. Konu su olunca, uzaklık veya yakınlık kavramlarının da anlamsızlığı ortadadır. Konu sadece içme suyu sorunu da değildir. Bütün yüzey ve yer altı suları tehlike altına girer. Ön-

lenmesi çok zor ve çok maliyetli bir konudur. Ama işin başında çok ciddi bilimsel ve teknik önlemler alınmadığında (ki bunlar bize göre işler değildir) sonradan olanaksızdır. Ama Artvin'in klimatolojik, jeolojik ve topoğrafik özellikleri göz önüne alındığında baştan da önlenmesi pek olanaklı değildir.

Uzun uzun sıralamaya da gerek yok aslında. Her bir neden tek başına, Cerattepe'ye dokunulmaması için yeterlidir. Gel gör ki sermaye o madenleri çıkarmakta kararlı görünüyor. Ama unutulmaması gereken bir husus var ki, karşılarında onlardan daha kararlı bir yöre halkı var!

Geçtiğimiz hafta kabul edilen ve yerli kömür santrallerine teşvik verilerek kurulmasının önünü açan Elektrik Piyasası Yasasını yazmayı düşünüyordum ama o konu daha çok tartışılacak. Büyük sermaye, yerli kömür olmazsa olmaz diyor. Dünya ise tam tersini söylüyor. Her bakımdan uzaklaşıyoruz çağdaş dünyadan. Doğanın da insanın da değeri yok onlar için!

Son yıllarda ülkenin her yanına, her şeyine tam bir talan zihniyetiyle saldırılıyor. Büyüyen, büyüdükçe daha da azgınlaşan, saldırganlaşan ve doymak bilmeyen bir güç tarafından. Adına sermaye denen !...

Ne güzel söylemiş Pablo Neruda: "Tüm çiçekleri kopartabilirler ama yine de baharın gelmesini asla engelleyemezler!"

Bir Çıkış Olmalı!

2 Temmuz 2016

Bu ülkede yazacak insan konu sıkıntısı çekmez denir. Doğrudur. Ama artık başka bir duruma evrildik. Hangisine öncelik verileceği durumu içinden çıkılmaz bir hale dönüştü; insanı bunaltıyor. Aslında ekolojik meseleler gibi çok önemli konular, (daha doğrusu çağdaş ülkelerde önemli kabul edilen demek daha doğru), hızla gündemden düşüyor. Çünkü can güvenliği kaygıları, başka bir şey düşünmeye ve bunun dışında bir konuda itiraz geliştirmeye uygun ortamların oluşmasının önünde engel oluşturuyor.

Doğal olarak böylesi ortamlarda, yıllardır verilen mücadelelerle elde edilen bazı kazanımlar (örneğin Alakır'a ilişkin Danıştay'ın kesin hükmüne rağmen HES yapımının sürmesi), güvenlik nedeniyle denilerek doğanın ve ormanların içindeki tüm canlılarla birlikte yok edilmesi (örneğin Lice ve Cudi orman yangınları), doğal sit alanı olmasına rağmen kaçak yapılaşmaya açılan Olimpos ve Adresan ormanlarının birkaç yılda bir büyük yangınlarla yüzleşmesi (üstelik kaçak yapıları korumak adına yangını ormanlık alana yönlendirmeyi başarı olarak sunan bir anlayış), Zonguldak Kömür İşletmeleri'nin özelleştirme çalışmaları (maden katliamlarının ana nedeninin özelleştirmeler olduğunun defalarca ortaya çıkmasına karşın) böylesi ortamlarda elbette gündeme gelemiyor, gelse de gün-

demde kalamıyor. Bir anlamda vaka-i adiyeye dönüştürülüyor

İnsanlıktan nasibini almamış IŞID denilen örgüt ülkemizde katliamlarını sürdürürken, insanlar her geçen gün daha fazla yaşam kaygısı taşımaya başlıyorlar. Sokağa çıkmaya bile cesaret edemez hala geliyor. Sosyal yaşamdan kopuyor, içine kapanıyor. Bu katliamların daha da artacağına ilişkin haberler bu psikolojiyi ve travmayı daha da derinleştiriyor. Zaten hiç gerçek demokrasi ile tanışmamış halkımız, şimdi kör karanlık dehlizlerde, gelecek için bir ışık umudu bile olmadan yaşamını sürdürmeye alıştırmaya çalışılıyor!

Böyle bir ortamda, daha fazla özgürlük, daha fazla demokrasi ve insan hakları, sağlıklı çevre ve sağlıklı yaşam hakkı, nitelikli eğitim, iş ve iş güvenliği talepleri gündeme gelemiyor, açlık, yoksulluk artıyor. Ülkenin her köşesinden, taciz olayları, kadın cinayetleri haberleri gelmeye devam ediyor.

Bu kadar kötü gidişe rağmen hiçbir yetkili sorumluluk alıp istifa etmeyi aklından bile geçirmiyor. Son bir yılda bombalamalarla, üç yüzün üstünde ölüm, binin üzerinde yaralı olmasına karşın, Adalet Bakanı "Bu güne kadar hiçbir terör örgütü Türkiye'de terör eylemleri ile hedeflerine ulaşamamıştır, bundan sonra da ulaşamayacaktır" diyebiliyor. Peki sormazlar mı 'Hedef kaç ölü' diye!

Her yaşanan katliamda "Güvenlik zaafı yoktur" söylemini en yetkili ağızlar dillendirmeye devam ediyor. Peki sormazlar mı güvenlik zaafı kavramının anlamını! İnsanlar bu ülkede kendini güvende hissetmiyorsa, sizin güvenlikten ne anladığınızı sorgulamak gerekmiyor mu? Sizler için bir güvenlik zaafı olmayabilir, ama bir referandum yapın bakalım halk aynı görüşte mi? Hiç sanmıyorum! Sizin bu söyleminiz, yaşamını yitirenlerin yakınları ve hayatlarının bundan sonraki bölümünde sakat yaşamak zorunda kalacak yüzlerce insan için ne ifade ediyor düşünüyor musunuz?

Üstelik katliamının boyutları da birkaç güvenlik görevlisinin müdahalesi olmasa daha korkunç olabilirdi. Başbakan,

bundan sonra havaalanlarında daha fazla güvenlik önlemi alacaklarını ve özel eğitimli ekipler oluşturulacağını söyledi. Peki diğer yaşam alanları ne olacak? Sadece polisiye yöntemlerle bu tür eylemlerin engellenemeyeceğini tüm dünya kabul ediyor. Bunu aslında sizler de biliyorsunuz. Günü kurtarmak anlayışı insanların yaşamını kurtarmıyor ne yazık ki!

En küçük bir muhalefete tahammül edemiyorsunuz. Dünyaca tanınan, bilinen, kaçma şüphesi olmayan insan hakları savunucuları, bilim insanları, gazeteciler, gözdağı amacıyla zindanlara atılıyor, sonra da “bu ülkede hukuk var” havası yaratılarak serbest bırakılıyor, tutuksuz yargılama kararı alınıyor. Herkesin yattığı yanına kâr kalıyor! Başkaları sırasını bekliyor! Oysa İŞİDciler ortalıkta cirit atıyor, yıllardır sadece izlenmekle yetiniliyor. Eyleme kalkışmadığı sürece bir şey yapılamayacağını da siz söylemişsiniz!

Peki bu koşullarda insanlar nasıl güvende hissedecekler? Yaşamını yitirenler de size göre güvendeydiler ve daha önceki katliamlardan sonra verdiğiniz “güvenlik zaafı yok” demeçlerinize inanmışlardı belki de. Ama güvende değillermiş! Hiçbirimiz değiliz!

Yazıyı bitirmek üzere iken beton santralinde iki işçinin yaşamını yitirdiğini, ardından da Osmangazi Köprüsü'nün açılışını veriyordu haberler!...

Doğanın Parlamentosu Yok; Yasalarını Kendi Yapar!

16 Temmuz 2016

İnsanlık tarihi aynı zamanda mücadeleler tarihidir de. Ezilenlerin, mazlumların, yoksulların, daha eşit ve daha özgür yaşamak için egemenlere karşı verdiği mücadeleler yanında; yaşayabilmek ve nesillerini devam ettirebilmek için doğaya ve doğa olaylarına karşı verilen mücadeleler ve bu uğurda ödenen bedellerle de dolu bir tarihtir. Hiçbir deneyim, hiçbir kazanım bedel ödmeden edinilmemiştir. Bundan sonra da edinilmeyecektir. Bu, değişimin değişmezliği kadar gerçektir.

Mevzu derin. Bir yerlerden başlamak lazım. Ete kemiğe bürünsün diye çok eskilerden başlayalım. İnsanın ortaya çıkışı ve sonrasında doğayla ilişkisi üzerinden yürümenin, doğanın milyonlarca yılda oluşan hassas mekanizmalarına değinmenin, bu günleri değerlendirmemize yararı olacağı inancıyla. Fazla da ayrıntıya girmeden...

Yaklaşık 4,5 milyar yıl yaşında olan dünya, jeolojik birçok süreçten geçerek bu günkü konumunu kazanmıştır. Jeolojik ve paleontolojik veriler, sürüngenler çağı olarak bilinen Jura Döneminin bir yerinde (199,6 -145,5 milyon yıl önce) dünyanın tek parça olduğunu (Pangea) ortaya koymaktadır. Bu dönemde dünya önce ikiye ayrılmış, sonrasında da kıtalar birbirinden ayrılarak bugünkü halini almıştır. Zamanla deniz olan

birçok bölge karaya dönüşmüş, okyanuslar, denizler ve göller oluşmuştur. Bütün bu değişim süreçleri milyonlarca yıla karşılık gelmektedir. Bu süreçlere doğa kendi mekanizmalarını kurmuş, bir anlamda yasalarını oluşturmuştur. Günümüzde Anadolu Bloğunun yılda 2 santimetre Ege Denizine doğru ilerlemesi de bu mekanizmayla yani kıtaları oluşturan levha hareketleriyle ilişkilidir. Bu kadar uzun zaman dilimlerinde oluşan bu mekanizmalara, günlük kararlarla müdahale eden ve Kanal İstanbul benzeri “çılgın” projeleri ortaya atanların biraz jeoloji okumasında yarar var. Doğanın yasalarına aykırı uygulamaların ağır bedellerinin ortaya çıkması, biyolojik zamanda hemen olmayabilir. Ama jeolojik zamanlara ilişkin uzun süreçleri beklemeyeceği de unutulmamalıdır.

İlk insansıların atalarının ortaya çıkışı, bulunan fosiller bağlamında bazı paleoantropologlara göre 5-7 milyon yıl öncesine kadar uzanmasına karşın, fosil kayıtlarına göre anatomik olarak çağdaş insan tanımına uyan en eski fosiller yaklaşık 195.000 yıl öncesine aittir ve Afrika’da bulunmuştur. Evrim geçirerek, çağdaş tipte Homo Sapiens alt türünün ilk ırkı olan Cro-Magnon insanının ortaya çıktığı 50.000 yıldan bu yana alırsak, insanın doğaya karşı verdiği tutunabilme mücadelesi (bu mücadele doğadaki tüm canlılar için de geçerlidir) zorlu bir süreçtir. Kolay olmamıştır. Birçok tür yok olmuştur. Kalanlar devam ediyor. Elbette uyum sağlamadaki becerilerine bağlı olarak. Ama ne yazık ki bu paleontolojik ve historik gerçek günümüz insanı tarafından henüz tam olarak algılanabilmiş değil. Doğaya verilen zararların kendi sonumuzu da yakınlaştırdığını anlayabildiğimiz kesinlikle söylenemez.

Sanayileşen kapitalizm ile başlayan süreçte, endüstriyel ve teknolojik gelişmeler, nüfus artışı ve buna bağlı olarak beliren enerji ihtiyacı, egemenlerin daha çok kâr odaklı ve bu bağlamda da hoyrat yaklaşımıyla doğaya ve gezegenimize geri dönülmez zararlar verme noktasına vardırdı. Bunun kaçınılmaz bir sonucu olan ve etkilerini her geçen gün daha fazla hissetmeye

başladığımız iklim değişikliklerindeki olumsuz gidişat, tam anlamıyla; bindik bir alamete, gidiyoruz kıyamete modunda.

İklim değişiklikleri dünyanın izostatik dengesini (yer kabuğu parçalarının dengede durma durumu) bozan en önemli etkidir. Büyük ölçekte regrasyona (deniz çekilmesi) ya da transgresyona (deniz ilerlemesi) yol açar. Buzulların erimesi ve su kütlelerinin genişmesi sonucu deniz seviyesinin yükselmesiyle ovalarda çökmeler yaşanmasının ve tarihsel yerleşimlerin yok olmasının izlerini bizim coğrafyamızda da çokça görmek mümkün. Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) raporlarında, 21. yüzyılda deniz seviyesinde 1 metrelik bir yükselmenin beklenebileceği belirtilmiştir. Bu birçok kara parçasının sularla kaplanacağı anlamına gelmektedir. Örneğin Hollanda'nın yüzde 6'sı, Mısır'ın yüzde 1'i, Bangladeş'in yüzde 5'inin sular altında kalacağı tahmin ediliyor. Bu mevzu, denizlerde ve kıyılarda, havaalanları, stadyumlar, nükleer santraller ve otoyollar gibi büyük yapılar yapanların ilgisini çeker mi ki.

Yaşam alanlarına ve atmosfere ilişkin yaşanan olumsuz gelişmelerin etkisiyle, günümüzde bir sürü melanetle karşılaşırken, fiziksel çöküntüye uğrarken, beyinsel ve dolayısıyla düşünsel fonksiyonlarımızın da bundan etkilenmesi kaçınılmaz. Eğer öyle olmasaydı; bize bahsedilen 'büyük projeler' in, yaşam alanlarımıza verdiği geri dönüşsüz zararlar karşısında bu derece edilgen bir durumda olur muyduk? Milyonlarca yıllık bir evrim süreci birikimlerinin günlük çıkarlar için hoyratça tüketilmesine ortak olmayı içimize sindirebilir miydik? Bir parçası olduğumuz doğa tükenirken, bizim de birlikte tükenmekte olduğumuz gerçeğinden bu denli bihaber olabilir miydik? Ezcümle insanın, doğayı ve doğal olarak da tüm canlı yaşamını yok ediciliği karşısında, hala daha insan olarak kalabildiğimize inanmakta ısrarcı olabilir miydik?

Ama hayat da bir yandan devam ediyor ve edecek. Her ne kadar gezegenimizi yaşanamayacak bir yere dönüştürmek için elimizden geleni ardımıza koymuyorsak da, en güzel günler

henüz yaşamadıklarımızdır kesinlikle. Bu bütün insanlık için geçerli olmakla birlikte, doğal olarak yoksul halklar için daha da bir kesinlik içerir. Gündelik gidişatın bu yönde olmaması; özellikle yoksul coğrafyalarda karanlığın ve zulmün her geçen gün daha da artması bu gerçeği değiştirmez. Zulüm, baskı ve dezenformasyon ile ilelebet hükümranlığın sürdürülmesi insanlık tarihinde görülmemiştir. Er ya da geç insanlık kazanır. Baskının ve yok ediciliğin yeri her zaman tarihin çöplüğü olmuştur.

Binlerce yıllık insanlık tarihinde, doğanın bu ölçekte ve bu denli sistematik yok edilmesine ilişkin olmasa da, yaşanmış büyük doğa felaketleri ve toplumsal mücadeleler bağlamında daha karanlık ve umutsuz dönemler yaşandı ve aşıldı. İnsanlık, bir yolunu bulup uzun yürüyüşünü sürdürdü. Bedeller ödedi ama deneyim biriktirdi. Aynı hataları daha az yapar oldu. Belki bir gün hiç yapmamayı da öğrenecek. Bütün bu tükenmişlik, çaresizlik ve umutsuzlukla çepeçevre kuşatılmışlığın bünyesinde aynı zamanda, daha güzel yaşanacak bir dünyanın tohumlarını da yeşerten ve büyüten, umudu besleyen damar hiç eksik olmadı olmayacak da; tıpkı doğadaki gibi. Bu diyalektiğin de temel yasasıdır. İşte yapılması gereken, sadece insanlığı değil, tüm canlı yaşamı ile birlikte gezegenimizi de kurtaracak olan bu damarı beslemek ve büyütmek...

Seller ve Doğaya Yeni Ferman: Madde 70

15 Ağustos 2016

Hafta sonu televizyonlarda bir kaç dakikalık bir haber: Bartın'ı sel aldı. Dereler taşıp binaları yıkmış, otomobilleri önüne katıp sürüklemiş. Halk çaresizlik içinde ne yapacağını bilemez halde. Bu, Batı Karadeniz Bölgesinde ve Bartın'da yaşanan ilk sel ve heyelan hadisesi değil elbette. Son olmayacağını söylemek için de kahin olmaya gerek yok.

1998 yılında Aşağı Filyos Vadisi-Karabük- Bartın- Alaplı ve yakın yörelerinde yaşanan sel ve heyelanların son olmayacağını söylediğimizde ve ayrıntılı rapor yazıp yetkilileri uyardığımızda da kahin olmadığımız gibi!

Olaydan bir yıl sonra, Çaycuma Köprüsü'nün yıkılıp insanların ölümlerine dahi ulaşamadığı hafızalarda tazeliğini koruyor hala. Ama sanırım yakınlarını yitirenlerin hafızalarında sadece! Üzülerek söylüyoruz her defasında; birileri için bunlar bir istatistikten ibaret!

Aşağı Filyos Vadisi orjinal yatağı bir devlet kurumu olan MTA mühendislerinin, yıllar önce ayrıntılı olarak hazırladıkları "Arazi Kullanım Potansiyel Haritalarına" göre asla yerleşime açılmaması gerekiyordu. Buna rağmen potansiyel taşkın alanları ve yöredeki dere yatakları, merkezi ve yerel idarelerin günlük politik çıkarları için yerleşimlere açıldı. Yatırımlar

planlandı, dere yatakları daraltıldı ve suyu tutabilecek ormanlık araziler yok edildi. Tüm bunlar 1998 yılında Aşağı Filyos Vadisinde, Karabük-Bartın- Alaplı- Mengen ve yakın yörelerinde can ve mal kayıplarına yol açan sel ve heyelanların ana nedeniydi.

Bu alanlarda alınan bütün yatırım kararlarının iptal edilmesi gerektiği, özellikle Bartın'da belirli bir topoğrafik kotun altında yapılaşmaya kesinlikle izin verilmemesi ve yerleşim planlamalarının tarihsel hidrolojik veriler dikkate alınarak yapılması gerektiği defalarca yazıldı, söylendi.

Refah-Yol İktidarı döneminde Zonguldak'ın Filyos Vadisi'ne taşınma planlarını; o sıralarda taşkın bölgesinde yapımına yeni başlanmış olan Saltukova Havaalanı'nın 1998 yılındaki selde bir metre su altında kalmasını, oysa hala bu yanlış projenin sürdürüldüğünü, olaydan birkaç ay sonra, artık başbakan olmayan Tansu Çiller'e TMMOB ziyareti sırasında söylediğimde, yanıtı: "Tüh tüh! Onu da mı yanlış yapmışız" olmuştu. Güler misin ağlar mısınız!

Geçmiş yıllarda, bu denli hasar yaratan doğa olayları ile neden aynı sıklıkta karşılaşmadığımız sorusu, olayların nedenleri hakkında bizi bazı ipuçları ile buluşturacaktır. Bu aynı ölçekte doğa olayları olmadığı anlamına gelmiyor kesinlikle. Bu, doğa tahribatının son yıllarda artan bir ivme ile sürmesi ve yapılaşmanın riskli alanlarda yoğunluk kazanması ile birebir ilişkilidir. Geçmişte aynı ölçekte gerçekleşen ama bu denli hasar yaratmayan doğa olayları haber değeri taşıyorlardı doğal olarak.

Onbeş- yirmi yıl öncesinde bu denli hasar yaratan doğasal olaylar, televizyonlarda birinci haber olur ve haber bültenlerinde üç-beş gün tazeliğini korurdu. Şimdi ise ilk haber olmadıkları gibi, birkaç dakikada geçiştirilip, meşhur "yaraları sarma" politikamızın şefkatli kollarına havale edilmekteler!

Doğayı hoyratça sömürmeyi ve en kolay kar edilecek anlayış ve politikalarla yok etmeyi amaçlayan ve asla doymak

bilmeyen yok edicilerin, uyguladıkları doğa düşmanı politikaların yol açtığı yıkımları saklamakta ve olağanüstü doğa koşulları ile ilişkilendirmekteki marifetleri de bilinmez değil.

Geçen yıl Bodrum'da yaşanan sel olayında ve benzer birçok olayda yetkililerin; her zamanki dezenformasyon taktikleri ve sorumluluğu üzerlerinden atmanın en kepaşe haliyle söyledikleri: "500 yıldır böyle yağış görülmedi" söylemi bunun en çarpıcı örneğidir. Konuyla ilgili kurum olan Devlet Su İşleri bile, son yüz yıllık yağış değerlerini ancak simülasyonla hesaplayabiliyorken, yetkililer, 500 yıllık yağış ortalamalarını bilebiliyor. Aldatmanın ve halkla alay etmenin zirvesi.

Karadeniz Bölgesi'nin bütününe (özellikle doğusu), jeolojik, topoğrafik ve klimatolojik özellikleri nedeniyle, dünyanın sel ve heyelanlara en yatkın bölgelerinden biri olduğunu, kaç iktidara, kaç defa daha söyleyeceğiz! Bunu yerbilimleri okuyan her öğrenci bilir. Ama iktidarlar bir türlü öğrenemedi.

Bu bölgelerde planlanacak projelerin, yerleşim planlamalarının bilime ve tekniğe mutlaka uygun olması gerektiğini, ormanlık alanların korunmasını ve artırılmasının gerekliliğini, dere yataklarının paleotopoğrafik yapısının asla ve asla değiştirilmemesini, oralarda ne amaçla olursa olsun hiçbir yatırıma asla izin verilmemesi gerektiğini ve bu bölgede doğaya müdahale ederken kırk defa düşünmemiz gerektiğini daha ne kadar anlatacağız.

Hadi bizi dinlemiyorsunuz. Peki doğa sizi kaç kez daha uyaracak? Tümüyle bir yok oluşa doludizgin giderken, sizi bu politikalarınızdan vazgeçirmek ve akl-i selime davet etmek için daha ne yapmak gerekiyor?

Doğayı ve doğal yaşamı yok ederek insanlık çok sağlıklı olmasa da bir süre daha elbette yaşayabilir. Ama nasıl ki doğaya uyum sağlayamadıkları için binlerce canlı türü artık yaşamıyor, insanlığın da kaderi benzer bir seyir izleyecektir. Atmosferde yaşanan ısı artışı ve doğal olayların sıklıkla felakete dönüşme süreci tersine döndürülemezse, insanlığın neslini

sürdürebilme şansı da kalmayacaktır. İnsan doğanın bir eseri-
dir ve onsuz yaşama şansı yoktur.

Bu geri dönüşü olmayan gidişatı daha da yakıcı hale dö-
nüştüren uygulamalardan süratle vazgeçmek gerekiyor. Geliş-
mekte olan ülke statüsü sığınılacak bir argüman değildir.

Darbe girişimi ile ülke yangın yerine dönmüşken, doğaya
darbe planlarından, yangından mal kaçırma anlayışından vaz-
geçmek gerekiyor.

18 Ağustos 2016 Salı günü TBMM bir torba yasayı oylaya-
cak. Bu pakette “Madde 70” de var. Bu madde geçerse, yatı-
rımın ‘stratejik gerekliliği ve aciliyeti’ bağlamında, zaten
mevcut olan hukuksuzlukların ve mevzuat eksikliklerinin önu
daha da açılacak, doğanın talanı yasal hale gelecek. Bu yolla,
zaten sınırlı olan ve sesi sürekli kısılan ekolojik mücadele pra-
tiklerinin yerle yeksan edilmesi sağlanacak, doğa tamamen
yok edicilerin olmayan insafına terkedilecek. “İnşaat ya resu-
lallah” anlayışı ülkenin bütün derelerini, ormanlarını, kıyıla-
rını, denizlerini, ovalarını, yaylalarını teslim alacak, nükleer,
termik denen ‘stratejik’(!) projelerle, doğayla birlikte insanlığın
da katline ferman olacak!

Kıymayın Efendiler!

10 Eylül 2016

“Kurt dumanlı havayı sever” sözü sanırım bu günlerimiz için en uygun tanımlama olacaktır. İçeride darbe girişimi sonrası yaşanan –yaratılan karmaşa (“at izinin it izine karışması”), ülkenin bir bölümünde şiddetini her gün arttıran çatışmalar; artan ölümler, yaşama dair derin kaygılar (yetkililerce her gün, yakalandığının açıklanmasında bir beis görülmeyen canlı-cansız bomba listeleri) ve aynı anda Suriye’de geleceği belirsiz bir savaşa dahil olunması, sanırım bazı çevrelerce vaktin erdiği olarak algılandı.

Uzun yıllardır her istediğini, bazen itirazlar nedeniyle zorlansa da, bazen yasa ve mevzuat engellerine takılsa da gerçekleştirmenin bir yolunu bulmuş olan sermaye çevrelerinin, böyle bir fırsatı kaza etmesi zaten beklenemezdi. Tez elden gereği yerine getirildi! Darbelerin mantığı gereği bir gece “herkes uykudayken” sabaha karşı doğaya darbe yapıldı, katlinin fermanı onaylandı.

Başka bir ülkede olsa kıyametin kopması gerekirken, sessiz sedasız, mecliste ciddi bir itirazla da karşılaşmadan geçti yasa. Zaten pratikte bir geçerliliği de kalmamış olan rektör atamaları maddesinin çıkardığı gürültü patırtı arasında. Onun geri çekilmesi de sanırım milli mutabakatın devam ettiğini göstermeye

yönelik bir hamle ve rakibi yorma taktiği idi. Oysa rakip zaten oyunda değildi. Murat başkaydı.

Siyasi partilerin işin ciddiyetini pek kavradıkları söylene-
mez. Zaten böyle bir beklenti içinde olmamak için de partile-
rin milletvekili profillerine bakmak yeterli. Baro kuracak kadar
avukat ve şantiyelere yetecek kadar inşaatçı mevcut çok şükür.
Bırakın yönetici kadrolarını, bünyelerinde ne bir yerbilimci, ne
de bir doğal yaşam savunucusu mevcut. Doğanın mekanizma-
larını ve dengelerini bilmeden, bırakın nasıl oluştuğunu, doğa-
ya yapılan müdahalelerin ileride nelerle sonuçlanacağına dair
yeterli bir bilgiye sahip olmayanların, hangi hukuki bilgiye sa-
hip olursa olsun meseleyi tam anlayamayacağını söylemek zor
olmasa gerek.

Eğer böyle olmasaydı, her seferinde kopya afetlere dönü-
şen doğa olaylarına karşı gereken önlemler alınabilir, doğanın
yıkımı, halkın çaresizliği ve mağduriyeti büyük ölçüde önlene-
bilirdi. Ama inşaatçılarımız da bu günler için var değiller mi.
Yıkılanın daha kârlısını yaparlar evellallah.

Kamuoyunun gündemine önce “Madde 70” olarak giren,
bu isimle Meclis Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen, Mec-
listen sabaha karşı “Madde 75” olarak geçirilen, yeni adı ise
“Madde 80” Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi.

“Madde 80”in ayrıntılarına girmenin bir anlamı yok. Her
bir maddesi doğaya ayrı bir hançer! Söylenmesi gereken tek bir
şey var; insanlık tarihi boyunca kanun (veya benzeri) yapılan
herhangi bir toplulukta herhangi bir medeniyette, herhangi bir
devlette doğayı ve yaşamı böylesine yok etmeye dönük, böy-
lesine acımasız, böylesine hukuksuz bir karar alınmamıştır.
Artık içinde yaşayan bütün canlı türleri ile birlikte doğa, yok
edicilere karşı tamamen sahipsiz ve savunmasız bir durumda.

Artık hiçbir hukuksal mevzuat bu gidişata dur diyemeye-
cek, hiçbir bilimsel ve teknik itiraz dikkate alınmayacak, taraf
olunan uluslararası sözleşmeler göz ardı edilecek. “Stratejik
gerekliklik ve aciliyet” denilince akan sular duracak. Trabzon

Valisinin veciz ifadesiyle de, “Karşı çıkanın kafası kopartılacaktır.”

Böyle bir konuda yazarken insan gerçekten zorlanıyor. Ne denmeli, nasıl söylemeli bağlamında değil elbette. Bu güne kadar ne söylenmedi, söylemediğimiz ne kaldı, tehlikeyi nasıl daha çarpıcı bir biçimde anlatmalı diye.

Geleceğimizi bekleyen zifiri karanlığı; sağlıklı, yaşanabilir bir çevrenin en temel insan hakkı olduğunu; gelecek nesillerin daha doğmadan elinden alınmak istenen haklarını; doğanın, içinde yaşayan bütün sahipsiz canlılara da ait olduğunu nasıl ve hangi cümlelerle anlatabiliriz? Gözü paradan başka bir şey görmeyen yok edicileri, milyonlarca yıllık doğal birikimleri ve doğal varlıkları, dünyanın yaşı ile kıyaslandığında, kısacık ömürlerinde ele geçirdikleri güç ve iktidarla yok etmeye hakları olmadığına nasıl ikna edebiliriz?

İşin bu kısmı çok zor gözüküyor. Anlaşılan, onların nezdinde, bizim bütün söylediklerimizin bir kıymet-i harbiyesi yok. Bilmediğimiz bir durum değil elbette. Onlar yok etmeye, bizlerse karşı çıkmaya devam edeceğiz. İnsanlık tarihi böyle şekilleniyor. Elbette kısa vadede kaybedilenler olacaktır. Ama bu uzun soluklu bir mücadeledir. İnsanlığın ortaya çıkışından başlayan, sınıflı toplumla şekil değiştiren ve şiddetlenen.

Doğa da bir yandan mücadelesini kendi çapında sürdürecektir. Milyonlarca yıllık birikimlerini savunacak, kaybettiklerinin yerine yenilerini koymak için önünde uzun zamanlar var, onları başka uygarlıklarla paylaşacak. Onlar için de var olmaya devam edecek. Tarih ise hükmünü elbette bütün yaşananlara ve yaşatanlara bakarak verecek.

Madenlerde Ölüm Fıtrat mı?

11 Aralık 2016

Siirt-Şirvan'da 17 Kasım'da meydana gelen maden faciasının üzerinden üç hafta geçti. On altı yoksul maden emekçisi yaşamını yitirdi, ikisi hala toprak altında.

Bazı doğa olayları afete dönüşünce, nedenleri çok açık olduğu için hemen yorumlamak mümkün. Örneğin sel ve heyelanların veya depremin afete dönüşmesi gibi. Deyim yerindeyse, ülkemizde kopya olaylar gibiler. Ama konu maden işletmesi olduğunda, her ne kadar ana nedenler biliniyor olmasına karşın, yorumlamak için teknik inceleme sonuçlarını beklemek gereklidir.

Olayın gerçekleştiği andan itibaren, oluşma nedenleri hakkında birçok resmi açıklama yapıldı. Tümünde, aşırı yağışlar sonucu meydana gelen doğal bir heyelan olayı öne çıkarılmaya çalışıldı. Bir anlamda sorumluluktan kaçma çabalarıydı. Ama nafi! Ne demişti Karl Marx: *Görünen gerçek olsaydı, bilime gerek kalmazdı.*

Olayın, ülkemizin jeolojik-topoğrafik ve iklimsel faktörler nedeniyle heyelana elverişli bölgelerinde, alınmayan bilimsel önlemler ve uygulanan yanlış yerleşim politikaları sonucu yaşanan facialara alıştırılmış bir toplumun unutkan hafızasına havale edilme çabaları, namuslu mühendislerin gözlem ve açık-

lamalarıyla boşa çıkarıldı. Tarihsel jeolojik verilerin göz önüne alınmaması, işletme sürecinde ortaya çıkan zemin hareketlerinin ve olası risklerin değerlendirilmemesi, açık maden işletmeciliğinde mutlaka uyulması gereken olmazsa olmaz kuralların ve işletme tekniklerinin uygulanmaması nedeniyle; daha az yatırım, daha çok kâr mantığı şeklinde formüle edilen uygulamaların en vahşi örneklerinden birinin daha acı sonuçlarıyla karşılaştık. Üstelik aylar öncesinden geliyorum diyen, 25 Temmuz 2016 tarihinde uyarı niteliğinde benzer bir olayın yaşanmasına karşın hiçbir önlem alınmayan bir sürecin sonunda.

İşletme sorumlusu ve iş güvenliği uzmanı dört mühendisin tutuklanması da klasik bir uygulamaya dönüşmüş durumda. Geçmiş olaylarda da buna benzer tutuklamalar oldu. Hiçbir mühendisin bilerek böyle bir olayın oluşmasına göz yumacağı beklenemez.

O zaman geriye iki alternatif kalıyor. Ya bu mühendisler mesleki olarak yetersizler (ki bu son yıllarda özelleştirmeler sonucu kamudaki deneyimli mühendislerin devreden çıkmasıyla sıkça karşılaşılan bir durum), ya da bu riskleri ortadan kaldıracak maliyetli yatırımların işverence yerine getirilmemesi ki son yıllardaki birçok olayın asıl nedeni de bu.

Jeoloji Mühendisleri Odası, maden sahasında yaptığı gözlemleri geçtiğimiz günlerde kamuoyu ile paylaştı. Birçok okur için ayrıntı olabilir ama sahanın jeolojisini bilen uzmanların katkılarını da içeren rapor, birçok tartışmalı konuya ışık tutması açısından önemli ve bilgi verici. İçerik bütünlüğü açısından uzunca bir alıntı zorunluydu.

“Açık ocak yöntemiyle işletilen maden ocağındaki jeolojik birimler, alttan üste doğru, bazalt, yeşil renkli kiltası ve kireçtaşlarıdır. Sahada, çok eski tarihlerde, ocak işletmeye açılmadan önce kireçtaşı içinde bir heyelanın (paleoheyelan) meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu heyelan nedeniyle kayan malzeme bugün ocak içinde yeşil kiltasının hemen üzerinde gözlenmektedir. İşletmenin genişlemesi nedeniyle bu paleoheyelan içinde de yeni basamaklar oluşturulmaya/açılmaya

başlanmıştır. Paleoheyelan nedeniyle bu kesimdeki malzeme alttaki jeolojik birimelere göre oldukça zayıf dayanımlıdır. Paleoheyelan topuğundan itibaren takriben +1550/+1577 metre kotlarında açılan üç basamak nedeniyle eski heyelanın zaten zayıf olan malzemesinin dengesi bozulmuştur. Bozulan denge nedeniyle çalışma basamaklarının üstünden +1662 kotunda (basamakların üstündeki doğal topoğrafyada) oluşan gerilim çatlağından kopma ile kayma meydana gelmiş ve 16 emekçimiz kayan malzemenin altında kalmıştır. Sonuç olarak olay, bu eski heyelan içinde yapılan çalışma neticesinde meydana gelmiştir.

İşletmede yapılan görüşmelere ve basına da yansıyan bilgilere göre olay bölgesinin üst kesimlerinde ilk başlarda çatlakların geliştiği daha sonra da kaymanın oluştuğu belirtilmektedir. Teknik olarak bilinmektedir ki, kaymalar oluşmadan önce meydana gelen çatlaklar kayma olacağıının habercisi niteliğindedir. Ayrıca, ocak içerisinde kayma öncesinde oluşan gerilim çatlaklarının sürekli olarak kil ile doldurulduğu ve önemsenmediği de iddia edilmektedir.

Olayın meydana geldiği ocak bölgesinde kaymanın belirtileri olan çatlaklardaki hareket izleme çalışmalarının sürekli yapıldığı ve bir hareketin belirlenemediği de basına yansımıştır.

Diğer taraftan edinilen bilgilere göre paleoheyelanın heyelan düzlüğünde su çıkışları da bulunmaktadır. Bu alandaki kaynaklardan sızan suların, zaten zayıf olan heyelan malzemesini suya doygun hale getirerek, malzemenin daha da zayıflamasına sebep olmuştur.

Yapılan gözlemler ve incelemeler sonucunda;

Herhangi bir bakir arazide doğal olarak meydana gelen heyelanlarda veya açık ocaklarda meydana gelen kaymalarda, hareketten önce (günler hatta aylar önce) çatlaklar gelişmeden büyük kaymaların oluşması durumu bugüne kadar görülmemiştir. Ocak içinde yapıldığı belirtilen hareket izleme çalışmalarında, hareketin belirlenememiş olması mümkün görülmemektedir. Eğer hareket tespit edilememişse ya ölçüm aletinde bir sorun vardır, ya da alınan ölçümler doğru değerlendirile-

memiştir. Aletin bozuk olması veya değerlendirmenin yanlış olması alınacak önlemlerin göz ardı edilmesine neden olmalıdır. Çalışanlar tarafından belirtilen çatlak oluşumlarının ocak içinde gözlenmesi, önlem alınması için yeterli bir sebeptir.

Bu gözlem ve değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılabilmesi için aşağıda belirtilen soruların cevaplanması gerekmektedir.

1. Olayın meydana geldiği kesimde Çatlak oluşumları ilk ne zaman gözlenmiştir?
2. Çatlak oluşumları gözlenmesine rağmen ne tür önlemler alınmıştır?
3. Gözlenen çatlak oluşumları hareket izleme cihazı ile tespit edilmiş midir? Eğer tespit edilememişse, hareket izleme ölçüm aletinin bozuk olup olmadığı veya değerlendirmelerin doğru yapıp yapılmadığı araştırılmış mıdır?
4. Çatlak oluşumlarından önce ve sonra tecrübeli mühendislerden oluşan bir ekip tarafından şev stabilitesi çalışmaları yapılmış mıdır veya bu çalışmalar yaptırılmış mıdır?

Eğer bu çalışmalar yapılmışsa,

I. Paleoheyelanın (zayıf malzemenin) varlığı saptanmış mıdır?

II. Olası kayma mekanizmaları incelenmiş midir?

III. Kayma mekanizmaları incelenmişse, kaymanın sadece heyelan malzemesinin içinde mi oluşacağı veya kaymada alttaki yeşil kiltaşının da bir rolü olup olmadığı araştırılmış mıdır?

IV. Yapılan çalışmalar sonunda zayıf olan paleoheyelan malzemesi içinde oluşturulacak işletme basamaklarının şev açıları, basamak yükseklikleri ve basamak genişlikleri için neler önerilmiştir?

V. Önerilen proje uygulanmış mıdır?

VI. Bu tür zayıf malzemelerde ilk çalışmalara paleoheyelanın (zayıf malzemenin) topuğundan değil üst kotlardan baş-

lanması gerektiği önerilmiş midir?

Kaymanın gerçek nedeni yukarıdaki soruların cevaplandırılması, proje çalışmalarının, uygulama aşamalarının ve işletme süreçlerinin detaylı incelenmesi sonucu belirlenebilecektir.

Ancak, Siirt Madenköy bakır ocağında meydana gelen kayma sonucunda yaşanan facianın nedenleri de, daha önce başka ocaklarda meydana gelen kaymalar nedeniyle yaşanan faciaların nedenlerinden farklı değildir. Afşin-Elbistan Çöllolar sahası vb. facialar dahil bu felaketin her yönüyle irdelenmesi ve araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Buradan hareketle, ülkemizde halen devam etmekte olan tüm madencilik faaliyetleri ve projelerinin olası riskler, işçi sağlığı ve güvenliği açısından yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.”

Madenlerde ölümlerin inşaatlardaki ölümlerle yarıştığını daha önce de yazmıştık. İşçi sağlığı ve güvenliğini önceleyen değil, daha az yatırımı ve daha çok kârı önceleyen özeleştirme ve taşaronlaştırma politikalarında ısrar edilmeye devam edildiği sürece bu katliamların süreceğini de. Ülkenin her yanı inşaat şantiyesine dönüşmüş olmasaydı, madenlerdeki ölümler inşaatı da geçebilirdi. Madencilik potansiyeli bağlamında değerlendirildiğinde, maden ölümlerinde dünya sıralamasında ilk sıralarda olmamız bir şeyleri anlatmaya yetmiyorsa daha ne denebilir?

Her ilinde, birçok ilçesinde üniversitesi, bunca yetişmiş yetenekli mühendisi olan bir ülkede bilinmeyen veya becerilemeyen ne var?

Bunca yıldır söylenmeyen ne kaldı?

Her katliamdan sonra tartışılan konuların içeriğinin benzer olması bir anlam ifade etmiyor mu?

Bütün bu yaşananların nedenlerini tek tek araştırmak elbette gereklidir. Ama bunların temelinde yatan yanlış politikaları bütüncül bir anlayışla sorgulamadan, değiştirmeden, insanı önceleyen anlayışları hakim kılmadan bu katliamların sonla-

nacağını düşünmek saflıktan öte cehaletle açıklanabilir.

Elbette biliyoruz bütün yaşanmışlıklara rağmen süre giden bu politikaların neden değişmediğini... Neden karar vericilerin bu uyarılara kulaklarını tıkadığını... Neden yoksulların hanesine hep ölümün yazıldığını...

Elbette biliyoruz tüm yaşananların sorumlusu olan kapitalist sistemin vahşiliğini, zalimliğini. Üstelik yeni değil, dünya sahnesinde yer aldığından bu yana. Elbette tanıyoruz onu! İnsanca yaşama hakkını savunan her sese karşı acımasız oluşundan tanıyoruz. Emek sömürsünden, emekçi düşmanlığından tanıyoruz. Yoksul coğrafyaları yıllardır sömürmesinden, dünya üzerinde milyonlarca insanın açlıktan ölmesine yol açan politikalarından tanıyoruz. Daha çok sömürü ve kâr uğruna çıkardığı savaşlardan tanıyoruz. Yaşadığımız doğal çevreye verdiği geri dönülmez zararlardan tanıyoruz. Para için her kötülüğü mübah gören zalimliğinden; Marx'ın dediği gibi: Gölgesini satamadığı ağacı kesen alçaklığından tanıyoruz.

Bu Kez de Mersin'i Sel Aldı

30 Aralık 2016

Uzun zamandır bir sel sorunu yaşıyoruz ülkemizde; sorun artarak devam ediyor. Şimdi de Mersin'i sel aldı.

Yağışlar bu ülkede sıklıkla sellere neden olur evet ama şehir merkezlerinde bu denli büyük boyutlara ulaşmazdı. Artık şehir merkezinde dahi ölümler yaşanıyor; bu kısmı düşündürücü.

Yakın zamanlarda yaşanan seller ve sonrasında yaşanan afet görüntülerine ilişkin çok şey söylendi. Nedenleri uzun uzun anlatıldı. Her seferinde yetkili ağızlardan nakarat gibi tekrarlanan, olağanüstü yağışların etkisi ve benzeri açıklamaların da günü geçiştirmek dışında bir anlamı olmadığı da yazıldı çizildi. Sonuç Mersin'in hali. Değişen bir şey yok! Değişen sadece hasarın boyutunun artışı.

Ama artık sellerin şehir merkezlerinde dahi insanların can güvenliğini tehdit eden boyutlara ulaşmasının nedenlerini gerçekçi bir biçimde ele almanın, buna yol açan politikaları sorgulamanın zamanı gelmedi mi?

Elbette geldi ve geçti. Ama neden yapılamıyor ya da yapılmıyor. Soru bu. Sorun da bu.

Konuyu Mersin özelinde irdelemenin gelinen noktada artık bir anlamı yok. Daha önce başka kentlerde, bugün Mersin'de; yarın başka bir kentte. Hepsinin özelinde bir takım farklı ne-

denler elbette vardır. Ama oraya takılıp kaldığında, tümünün ortaklaştığı ana nedenler; bunlara yol açan ve afete dönüşmelerine yol açan yanlış politikalar ve bu politikalar sürdükçe afetlerin kaçınılmaz olduğu gerçeği gözden kaçabiliyor. Daha doğrusu kaçırılabilir. Eğer çözüm aranmak isteniyorsa, sorununu genelleştirmekten başlamak gerekiyor. Kesin olan şu ki, bütün şehirlerimiz aynı riskleri farklı oranlarda taşıyor.

Artık olağan yağmurlarda bile büyük metropollerin merkezi caddelerinde derelerin oluşmasının nedenlerini bilmeyen var mı? Bunu bilmek için, çok değil, yaşadığı şehrin 5-10 yıl önceki halini hatırlayabilmek yeterli. Daha önceleri yaşadığımız az katlı yapıların, ormanlık alanların, doğal toprak tepelerin, şehirli çocukların futbol oynadığı mahalle arası toprak sahaların, mahallelerden akan derelerin ve yeşil alanların yerini nelerin aldığını görebilmek için anılarımızı anımsamak bile yeterince açıklayıcı.

Az katlı evlerimiz büyük apartmanlara, gökdelenlere dönüştü. Bahçelerimiz kat karşılığı verildi. Bahçesinde 3-5 ağacı olan gecekonduardan kurtulduğumuza sevindiğimiz günler çok eski değil. Derelerimiz daraldıkça daraldı, çoğunun üstleri kapatıldı, yatakları yapılaşmaya açıldı. Mahalle arası toprak sahalar ya yapılaşmaya açıldı, ya halıyla kaplandı. Toprak gördüğümüz tepeler artık yok. Hepsi bina yığını ile yok edildi.

Tarım ve hayvancılığın yok edilmesiyle yaşanan büyük şehirlere göçün yarattığı nüfus yoğunluğu, bunun getirdiği konut gereksinimi, yapılaşmanın kaçınılmaz sonucu betonlaşma arttıkça arttı. Sokaklarımız ve kaldırımlarımız artık toprak değil 'çok şükür' ama bu arada toprağımız da kalmadı.

Yanlış ulaşım politikaları sonucu; şehirlerin ortasından geçen otopanların, trafik yoğunluğu arttıkça genişlemek zorunda olan ve mücavir toprakları yutan caddelerin, alt geçitlerin, üst geçitlerin, ormanları yok eden köprülerin betonlaşmaya katkıları olağanüstü.

Gelişmiş ülkelerin büyük kentlerinde kişi başına düşen ye-

şil alan miktarı 30-40 metrekarelerde iken, bizim büyük kentlerimizde 4-5 metrekarelerde. O da şimdilik. Yeşil alanların insan sağlığı ile ilişkisini irdeleyen birçok bilimsel araştırmanın detaylarını bu yazıya sığdırmak olanaksız. Ama intihar oranı, doğal ölüm oranı ve kalp rahatsızlıklarına bağlı ölüm oranıyla yeşil alan miktarı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çok çarpıcı araştırmalar var. Yeşil alanların yok edilmesinin sellere yol açmasının ötesinde, daha büyük sorunlar doğurduğu, sağlığımızı da alıp götürdüğü çok açık ve çok acı bir gerçek.

Altyapıları ancak bir gecekondu yerleşiminden biraz fazlasına yetecek kent merkezlerimiz, gökdelenlerle, plazalarla, AVM lerle işgal edilmeye devam ettikçe; toplu taşıma seçeneklerini arttırmayı değil de, otomobil kullanımını özendiren politikalarda ısrar ettikçe; insanı ve çevreyi önceleyen anlayışları değil de, inşaat sektörünün günü kurtaran politikalarını çıkar yol olarak görmeye devam ettikçe bu afetler de yaşanmaya devam edecek!

Önüne çıkan her arsayı gördüğünde ciğer görmüş kedi misali saldıran yok ediciler, günlük çıkarları uğruna bu ülkenin geleceğini de yok ediyorlar. Onların kazandıkları rantlar, bizim geleceğimizden çaldıkları. Onların insafı yok. Ama bizim de gidecek başka bir ülkemiz yok.

Çıkar yol bellidir. Bilimin, tekniğin ve şehir planlamanın evrensel ilkelerine geri dönmek. Bizlere düşen ise yasa yapıcılara bunları anımsatmak, insanca yaşanacak bir ülke için çaba sarfetmek, bunun için mücadele etmek!...

Sürmene Yangınına Bakarken...

11 Ocak 2017

7 Ocak günü Sürmene'nin Çamburnu mevkiinde çıkan orman yangınında, 50 hektarlık sarıçam ormanının yaklaşık 20 hektarı büyük oranda yandı. Bu çok özel alanda çıkan yangın doğal olarak kamuoyunda büyük infial yarattı. Sosyal medyada yangının çıkış nedenine ilişkin birçok iddia ortaya atıldı. Yetkililer bunların asılsız olduğunu iddia ettiler. Bunların ayırtısına döneceğiz.

Öncelikli olarak söylemek istediğim; buna benzer olaylarda sığağı sığağına yazmayıp, bir süre gelişmeleri izlemenin ve sonrasında ortaya çıkan doğru bilgileri kullanmayı bir yöntem olarak belirlemenin çok yararını gördüm. Üstelik Sürmene yangını, üzerine hemen yazabileceğim bir konu olmasına karşın. Ayrıca bunun şöyle bir yararı da oluyor: Konu tam unutulmaya yüz tutmuşken tekrar kamuoyunun gündemine taşıyorsun. Unutturmuyorsun. Her ne kadar bazı olayların uzun süre bekleme opsiyonu olmasa da, bu dengeyi bir biçimde kurmak gerekiyor. Ama olayın sıcaklığı geçtiğinde kamuoyunun ilgisini yitirme riskini de göz ardı etmeden.

Sürmene yangınının elbette böyle bir riski yok. Çünkü yanan orman sıradan bir orman değil.

Elbette her ormanın kendine özgü özellikleri var, her ağaç çok değerli. Ama çok iyi bildiğim Çamburnu Ormanı, dünyada

sadece birkaç bölgede denize kadar ulaşabilen ve çok uzun zaman diliminde bu durumuna erişen sarıçam ormanı.

Karadeniz bölgesinin diğer değerli çamlarından da bu özelliği ile farklı. Yöre, Çamburnu adını da çamların denize kadar inen özelliğinden alıyor zaten. Ayrıca bu çamlar çok inatçı ve dayanıklıdır. Öyle her ateşe de kolay teslim olmazlar. Bu yangında da iyi direnmişler!

Özellikle son yıllarda, hızlı bir biçimde turizme açılan Karadeniz Bölgesi'nde, sahil yolu üzerinde olma özelliğiyle de artık herkes tarafından tanınan bu eşsiz doğal güzelliğin başına gelen bu felaketin infial uyandırması çok normal. Benim gibi Sürmeneli olanların, orada doğup, o ormanın denize ulaştığı yerde denizle ilk ilişkilerini kuranların yaşadığı üzüntünün tārifi ise olanaksız.

Yangının ilk anlarından başlayarak sosyal medyada durumu Katar Emiri'nin arzuları ile ilişkilendiren yorumların elbette haklı görülecek yanları var. Ama öncesinde duruma biraz daha geniş pencereden bakmakta yarar var. Katar sermayesinin, ya da yerli- yabancı herhangi bir sermayenin, o bölgedeki ormanlık alanlarda tesis, yatırım-adına ne dersenez deyin- yapması için orman yaktırmasına gerek yok. Ayrıca yatırım denince ne menem bir şey olduğunun uzun zamandır asla sorgulanmadığı bölgede, böyle bir yola başvurup dikkatleri çekmenin de bir anlamı yok aslında. "Yatırım" der yaparsın, "hizmet" der yaparsın. Hiçbir açıklama yapmadan da yaparsın. Daha önce yerli sermaye grupları tarafından yapılan ve o günlerde bir avuç insan dışında kimsenin karşı çıkmadığı, hatta desteklediği; sonrasında oluşan birçok doğa felaketinin sorumlusu; sahilleri, kumsalları, falezleri, balıkları ve hepimizin anılarını yok eden; yöre insanının denizle ilişkisini kesen sahil yolu gibi. Bugünlerde adına 'yeşil yol' denen, doğayı ve yaylaları katleden rant yolu gibi. Çamburnu'nun hemen güneyinde, kıyıda dört kilometre uzaklıktaki Kutlular'da 1990' larda işletmeye açılan bakır madeninden, hiçbir arıtmaya ve ağır metal çökelt-

me işlemine tabi tutulmadan dereye bırakılan ve oradan halkın yoğun kullandığı plaja akan ağır metal içeren sular gibi. Kutlular bakır madeni işletmesinde maden bittiğinde oluşan açık işletme çukurunun, oralı da olan Fatih Akın'ın orada çektiği ve Cannes'te ödül alan filmi "Cennetteki Çöplük"e dönüştürülmesi gibi.

Bu liste uzar gider. Meseleyi toparlamak da olanaksız hale gelir. Bu açıdan bakıldığında, Karadeniz bölgesinde sermayenin önünde uzun zamandır engel yok zaten.

Peki, neden duyarlı insanlar olayı ilk andan itibaren Katar Emiri ile ilişkilendirdiler. Çok haklı nedenleri var tabi. Bunu sadece Emir'in yer beğenme amaçlı olduğu söylenen helikopter gezisi bağlamında söylemiyorum. Uzun zamandır Karadeniz bölgesinde hayat, yurdun birçok yerinde de olduğu gibi inşaat faaliyetleri ile içe geçmiş durumda. Ekonomik dengeler şimdilik bu yolla tutturulabiliyor. Herkes bir biçimde bu gidişata eklenmiş durumda. Bu bağlamda, inşaat faaliyeti bölgenin olmazsa olmazı ve hayatın doğal akışı durumuna gelmiş. Ama Karadeniz'i diğer bölgelerden ayıran bir fark var. Uzun zamandır bölgeye bir Arap turist akını var. Yapılan binaların neredeyse tamamı zengin Araplara, bölge halkının ulaşamayacağı rakamlarla satılıyor. Bu da doğal olarak Arap sermayesinin ve yerli sermayenin iştahını kabartıyor. Artık bölgede isimleri de Arapça olan sadece Arapların oturduğu siteler oluşmaya başladı.

Yanlış anlaşılmasın. Herkesin her yerde oturma özgürlüğü var. Almanların ya da İngilizlerin Akdeniz ve Ege'de uzun zamandır yerleşmeleri nasıl normal ise, Arapların da Karadeniz'de yerleşmesi normal. Ama bu gidişat bir süredir, Karadeniz bölgesinin arsa sıkıntısı olan sahil kesimlerinde çok katlı yapılaşmanın ve korunması gereken ormanlık alanlarda yapılaşmanın önünü açmaya başladı. Artık neredeyse sadece Araplara hizmet veren doğa harikası Uzungöl örneğinde olduğu gibi betonlaşmayı ve Trabzon'un özellikle Yomra ve Sürme-

ne gibi sahil ilçelerinde ve Şana bölgesinde yüksek yapılaşmayı inanılmaz boyutlara vardırdı. İlçeler eski mimari özelliklerini ve kimliklerini yitirmenin ötesinde, yüksek yapılaşma ile nefes alamaz duruma gelmeye başladı. Birçok yerde eski yerleşimlerin, ucube sahil yolu nedeniyle uzaklaşan denizle ilişkisi artık tamamen kesildi. Sahil kenti özellikleri neredeyse yok edildi. Bu süreç inanılmaz bir yoğunlukla devam ediyor.

Görüldüğü gibi Karadeniz'e dalınca çıkmak kolay olmuyor. Biz yine konuya dönelim. Çok yakın zamanda, Doğa Koruma müdürlüğünün, Çamburnu Tabiat Parkında yapmayı planladığı üst yapı tesisleri projelerinin görücüye çıkarıldığı ve ilgili makamlarca onaylandığı da basında yer aldı. Üstelik orman alanında, yerli sermaye grupları tarafından yapılaşma başlamış bile. Geçtiğimiz aylarda, yeni tesisler yapılması amacıyla sahil yolundan ormana doğru başlayan tali yolun tetiklediği heyelan nedeniyle sahil yolunun bir tarafı kullanılmıyor. Bu gelişmeler Katar Emiri'nin 'yatırım' müjdeleri ve Trabzon'u bir Arap kenti yapma hayallerini saklamayan yerel yöneticilerin beyanlarıyla birleştiğinde, çevre duyarlılığı olan bir avuç insanın bu yangında midesinin bulanması gayet normal. Üstelik yangın, orada yaşayan çok yaşlıların bile bu ölçekte bir yangın anımsamadığı bölgede ve özellikle son yıllarda ranta açılmaya başlanan Sürmene- Çamburnu Ormanında olunca! Aynı bölgede geçmişte de yangın olmuş fakat küçük alanları etkilemiş.

Bu arada yangının bu mevsimde olmasına ilişkin yaşanan kafa karışıklığına da değinmek gerekiyor. Yangın sonrası bazı bilim insanlarının da değindiği ve benim gibi orada doğup büyüyenlerin de bildiği bazı ayrıntıların söylenmesinde yarar var. Doğu Karadeniz bölgesinde nemin en az olduğu aylar Kasım-Aralık- Ocak ve Şubat aylarıdır. Karadeniz'de orman yangını çok az olur ama olursa da kışın olur. Yani kış yangını olur. Eğer o günlerde olduğu gibi sıcaklıklar da bir süre mevsim normallerinin üstünde seyrederek güneyden esen sıcak rüzgarlarla desteklenirse, Çamburnu'nda olduğu gibi, toprak örtüsü üze-

rinde o mevsimde çokça biriken kuruyan yaprak, eğrelti otu, diken, çalı, ot ve sarmaşıklarla yaygınlaşan yüzey –örtü yangını mümkün hale gelir. Ama bu elbette kendiliğinden değil, ya sehven, ya da kasıtlı, mutlaka bir insan faaliyeti sonucu tetiklenir, bu parametrelerle de birleşince böyle bir yangına dönüşür. Örtü yangını şeklinde ilerlediği için de farklı bölgelerden çıkmış gibi gözlenebilir. Ormanı yaksanız bile bu koşullar yoksa, yangının bu ölçekte yaygınlaşması mümkün değildir.

Yangın sonrası iyi niyetle başlatılan yeniden ağaçlandırma kampanyalarına ilişkin de uzmanların uyarıları var. Bir süre bölgeye dokunulmaması ve ormanın kendisini yenilemesine olanak tanınması gerektiğini ısrarla söylüyorlar.

Yangına ciddi anlamda müdahale edilmemesi ve sabah yağacak yağmurdan medet umulması da sorgulanması gereken bir durum. Aslında üzerinde durulması gereken ve kamuoyunun da incelemesi gereken, bu tip özellikte ormanların ya da benzeri önemde yerlerin, herhangi bir nedenle yok olduğunda yerine bir daha koyamayacağın değerlerin korunmasına ilişkin anlayışlar. Bu özellikte yerlerin elbette gezilip görülmesi normaldir. Ama siz Çamburnu Ormanı gibi, milli park ya da belki çok daha özel statüde korunması gereken bir yeri, tabiat parkı ismiyle, denetimsiz ve kontrolsüz bir biçimde turizme açtığınızda, göstermelik bir bekçiniz dahi olmadığında, şimdi varlar mı bilmiyorum ama birkaç yıl öncesinde olduğu gibi orman içine taş masalar ve mangal yerleri yapıp günlük kullanıma sunduğunuzda, bir gün böyle bir olayla karşılaşmanız kaçınılmaz olur. Böyle bir durumda fail aramaya gerek var mı?

Bütün bunlara rağmen bir yangın çıkmadıysa ve rant amaçlı çıkartıldıysa ki bu da bir olasılıktır, bekleyip göreceğiz. Gerçeğin bir gün mutlaka ortaya çıkma gibi bir huyu olduğu bilinir. Yangının ilk günü attığım bir Tweetteki gibi “Çamburnu yangını. Rivayet muhtelif. Göreceğiz. Katil bir gün mutlaka cinayet mahalline dönecektir. Yeter ki o günlerde konuyu unutmamış olalım!..”

Doğru, Bizim Beynimiz Yıkanmış!

10 Şubat 2017

Gençlik yıllarımızda ne zaman bir memleket meselesine dair fikrimizi söylesek, karşı çıksak yapılan yanlışlığa, haksızlığa, alacağımız cevap hiç değişmezdi mukteditlerden: “Sizin beyninizi yıkamışlar”.

Çok sinirlenir, meramımızı anlatabilmek için kırk argüman sıralardık, yine de işe yaramazdı!

Biz, kendimizi iyi ifade edemediğimizi sanır, başka yol ve yöntemler bulmaya çalışırdık. Çok safmıyız. Oysa cevap çok basitmiş. Evet, yıkanmış. Pırıl pırıl olmuş. Kendimiz yıkadık, bilerek isteyerek!..

Öyle yıkamışız ki beynimizi; sizden farklı düşünüp farklı yorumlamayı düstur edinmişiz. Yaptıklarınıza itiraz etmek zorunluluğa dönüşmüş hayatımızda. Bir kez bile ortak dil tutturamamışız sizinle. Kâh ‘vatan haini’ olmuşuz, kâh düzen düşmanı, kâh sermaye düşmanı. Nush ile uslanmayınca düşman bellemişsiniz bizi. Asmış, kesmiş, sürmüşsünüz ama yine de yok edememişsiniz. Neslimiz hiç tükenmemiş...

Aslında niye kızıyorlar ki. Nasılsa yıkanmaya alışkın beyinler. Siz de yıkayın gitsin değil mi? Yo öyle olmuyor işte. Bunu başaramıyorlar. Çok yöntem denediler, çok zaman harcadılar, olmadı. Zamanında öyle bir maddeyle yıkanmış ki bu beyinler, artık kir tutmuyor. Maddeyle de değil sadece, maddecilikle

de. Bunun çözümü yok işte. Ne yapsan nafile. Maddiyatçılık varken maddecilik de ne ola ki değil mi!

Bu yüzden hayatımız, sizin yalanlarınızı, halk düşmanı, doğa düşmanı politikalarınızı engellemeye çalışmakla geçiyor. Aslında siz huzur vermiyorsunuz bize. Her şeyi sınırsızca sömürmek, çıkarlarınızı için yok etmek elbette genel karakteriniz, bunu biliyoruz. Ama bunları yaparken uyguladığınız politikaları, uydurduğunuz yalanları ve elinizdeki büyük sermaye birikimi ile yaptığınız dezenformasyonları açığa çıkarmak kolay olmuyor.

“Barışçıl nükleer teknoloji” bile icat edebilecek yetenektesiniz! Tıpkı bizim “iyiliğimiz” için özgürlüklerimizi sınırlandırdığınız gibi. Bunun için, sizin çıkarlarınıza hizmet edecek en küçük bir düşünce kısıntısı taşımayan tertemiz beyinlere gereksinim var. İyice yıkanıp, tertemiz olmuş. Kirden pastan arınmış, bütün lobları işlevsel. Bu beyinler elbette size huzur vermeyecek. Ama kendisinin de huzur bulacağı şüpheli...

Dünya ölçeğinde, yüzyıllardır sürdürüyorsunuz bu zalim politikaları. Sovyetler Birliğinin itibarını düşürmek için uydurulan emperyalist yalanların aslı astarı olmadığı sonradan anlaşıldı ama neye yarar. Hiç unutmam, Sovyetlerin ardından Romanya da teslim olurken kapitalizme, dünyanın egemenleri siyah beyaz televizyonlarından Devlet Başkanı Nikolay Çavuşesku'nun 'toplu mezarlarını' servis etmişlerdi bütün dünyaya. Görüntüleri izlerken bunlar normal ölümler, hepsinde otopsi izleri var demiştim de, bir ay sonra Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü de aynı saptamayı tüm dünyaya açıklayınca huzura kavuşabilmişim. Sana ne oysa elin komünistlerinden! İşte huzur bulamamak böyle bir şey. Bakmayacaksın arkasına olayın. Ne verirse alacaksın, sorgulamayacaksın. Görüneni gerçek bilip huzur bulacaksın. İşin çok zor yoksa.

Günümüzde de buna benzer sayısız örnekle karşılaşıyoruz her an. İşleri bu! Bu yüzden düşünen, sorgulayan nesiller yetişmesin diye uğraşıyorlar. Bu yüzdendir bilimle, sanatla alıp

veremedikleri; okur yazar düşmanlıkları; evrimi inkar edişleri. Biz yıkayıp temizledikçe, hurafelerle doldurmak içindir onların bütün çabaları. Günümüzde ele geçirdikleri güç ve iktidarla, bütün dünya nimetlerini ve doğayı, bir avuç azınlığın çıkarı için hoyratça tüketen anlayışlara kafayı takarsan, itiraz edersen, yıkanmış beyninin direktiflerine uyarsan yani, işin zor dostum.

Oysa Adam Smith' in liberal mottosu : "Laissez faire, laissez passer/bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" boşuna mı söylendi. Sen de uy huzur bul. Karnın doymaz belki ama huzurun olur. Hep anlatılmadı mı bize; "Bakma ülkenin en zengini olduğuna, sağlığı hiçbir şey yemesine elvermez. Paranın ne önemi var, mühim olan sağlık."

İnan ve sağlığının kıymetini bil değil mi! Bırak isteyen isteği gibi kazansın. Hem kefenin cebi de yok nasılsa!..

İyi de bunlar kazanırken benim yaşam alanımı daraltıp, yok ediyorlar. Bu berbat koşullarla dahi yaşamamıza izin vermiyorlar. Sağlığımızla oynuyorlar, yaptıklarıyla hayatı hepimize zindan ediyorlar, nefes alamıyoruz artık demeye kalksak, yine o bildik argümanlarla saldırıya geçip, haddimizi bildiriyorlar; sizi gidi beyni yıkanmış , iflah olmaz sermaye düşmanları....

Bir gün Karadeniz'in yaylalarından geliyor haber, bir gün Ege'nin ovalarından. Bir gün Trakya havzasında başlıyor saldırı bir gün Mezopotamya ovalarında. Bitmiyor, Kuzey Ormanlarından sonra Maçka Parkı da alıyor nasibini talandan. Sırada Ayder Yaylası. Sonu gelmiyor zulmün, yok ediciliğin. Bütün güçleriyle yok ediyorlar bir bir yaşam alanlarımızı, doğal zenginliklerimizi, çocuklarımızın geleceğini..

Her gün yeni bir saldırı süreciyle baş etmeye çalışmaktan yorgun düşen, ama yine de umudunu yitirmeden direnen insanların durumu sadece beyinlerinin yıkanmış olmalarıyla açıklanabilir elbette. Özel bir maddeyle; iyilik, güzellik, kardeşlik, adalet, eşitlik ve özgürlük hammaddesiyle; doğayı, ağacı, hayvanı, bilimum canlıları sevdiren bir karışımla. Bunun

başka izahı yok. Yoksa küçük bir itirazın, büyük bir sorunu çözenin başlangıcı ve ateşleyicisi olabileceğine dair inanışların bunca yıldır hayat bulabilmesi nasıl açıklanabilir; sevgiyle elbette. Yaşama ve insanlığın güzel gelecek günlerine dair beslenen inançla. Bize sunulan ve sorgulamamız istenen fermanlara hayır demenin de böyle sonuçlar doğuracağına olan güçlü inancın açıklaması da budur. Kolay gelsin bu ülkenin sorgulayan güzel insanlarına....

Ankara'nın Asbestle İmtihanı

5 Mart 2017

Ankara'da bir süredir tartışılan, Havagazı Fabrikası'nın söküm işlemi sırasında havaya yayılan asbest konusunun daha kolay anlaşılabilmesine katkı sunabilme adına, biraz uzunca sayılabilecek bilimsel içerikli bir giriş yapmak zorunluydu. Okuyucunun affına sığınarak.

Ankara Havagazı Fabrikası sökümü

Jeolojik ortamlar bir yandan canlı yaşamının devamlılığı için ekosistemler içindeki dengeyi sağlarken bir yandan da yan etki olarak sayılabilecek bazı olumsuz şartları da ortaya çıkarır. Canlılar yaşamlarını sürdürmek için jeolojik ortamdan yoğun olarak yararlanır. Ayrıca insanların yaşamlarını sürdürmek üzere yaptıkları başta su ve yiyecek üretimi olmak üzere, maden, enerji, tarım vb. üretim faaliyetleri, evsel, endüstriyel ve tıbbi atıklar su, hava ve topraklarda istenmeyen kirliliklere neden olmakta ve canlı yaşamını olumsuz etkiler. Dolayısıyla hem doğal jeolojik faktörler hem de insanlığın çevre ve halk sağlığı üzerinde ciddi sorunlar oluşturan olumsuz etkileri tüm dünyanın çözmesi gereken ortak bir problem olarak karşımızda duruyor.

Yaşanılan ortamdaki element ve minerallerin insan sağlığı üzerinde etkileri binlerce yıldan beri biliniyor. Kodiak'da (Alaska) Karluk Arkeoloji sahasında 7000 yıl önce yaşamış ve günümüze kadar korunmuş olarak gelebilen yaşlı bir insan saçındaki civa (Hg), kadmiyum (Cd) ve selenyum (Se) miktarları ölçülmüş, bu işlemler yapılırken ölçümler sırasında geçen zaman içerisinde bazı elementlerin içeriğinde eksilme ve yükselme olabileceği dikkate alınmış. Ayrıca kurum ve toz tanelerinin en az 5000 yıl önce yaşamış Tyrelean buz adamının korunmuş akciğer dokusundaki kurum ve kuvars kristalleri içeren tozları solunumla aldığı ve bu nedenle rahatsızlandığı belirlenmiş. 2400 yıl önce Hipokratlar ve eski Yunan yazarlar, insan hastalıklarının coğrafik dağılımlarını, çevresel faktörlere bağlı olarak tanımlamışlardı. İ.Ö. 300 yılında ise Aristo, madencilerde Pb-zehirlenmelerini (kurşun zehirlenmesi) not etmişti.

Başta kanser olmak üzere solunum yolu, cilt ve diş hastalıkları ile ilgili birçok tıbbi rahatsızlığın belirli bölgelerde daha yaygın ortaya çıkması nedeniyle yaşanan çevre ve hastalıklar arasında ilişkiler araştırıldığında; insanların yaşadıkları çevrenin jeolojik özellikleri ile bu hastalıklar arasında ciddi ilişkiler olduğu ortaya konuldu. Dünyada guatr, diş ve iskelet floro-

zisleri, akut anemi (kansızlık), metal zehirlenmeleri, endemik körlük, solunum sistemi, cilt, mide, barsak ve kolon kanserleri gibi jeolojik faktörlerden kaynaklanan pek çok endemik hastalık ortaya konuldu. İçme ve kullanma suları içinde bulunan yüksek arsenik nedeniyle Tayvan ve Bangladeş'te 29 milyon, Hindistan'da 6 milyon, Çin'de 5,6 milyon ve Arjantin'de yaklaşık 2 milyon kişide kanser gözlemlendi.

Ülkemizde ise 1950'li yıllardan itibaren jeolojik ortamlarla (tıbbi jeolojik etkiler) ilintili çok sayıda problem tanımlanmaya başlandı. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Sağlık Bakanlığı verilerine göre; Ülkemizdeki başlıca ölüm nedenleri kalp-damar sistemi hastalıkları (yüzde 44), kanser hastalıkları (yüzde 22) ve diğerleri (yüzde 34) biçiminde sıralanıyor. Kanser ölümlerinin yaklaşık yüzde 40'ını solunum ve sindirim sistemi hastalıkları oluşturuyor ve bunların büyük ölçüde çevresel sorunlar ile doğrudan ve dolaylı ilişki içinde bulunduğu biliniyor. Türkiye'de tıbbi jeolojik nedenlerle ortaya çıkan akciğer, cilt, mesane, kolon, prostat ve karaciğer kanserlerinin yanı sıra endemik florozis, sulardaki yüksek arsenik kaynaklı kanser ve kardiyovasküler hastalıklar, alüminyum kaynaklı, nörolojik ve sinirsel hastalıklar, madencilik ve giyim sektöründe silikozis, kronik asbest ve eriyonite maruz kalma sonucu asbestosis ve mezotelyoma olarak sayılabilir. Yapılan jeolojik, çevre ve halk sağlığı araştırmalarına göre Türkiye'de tıbbi jeolojik açıdan riskli bölgeler oldukça yaygın olmasına rağmen ulusal mevzuatımızda "tıbbi jeoloji" kavramı; tıbbi jeolojinin çalışma konuları içinde yer alan olan toz hastalıklarından "asbest" ve "silikozis" ile ilgili yetersiz düzenlemeler ve imar planına esas çalışmalardaki nasıl yapılacağı belli olmayan "jeomedikal risk" değerlendirmesi dışında herhangi bir düzenleme mevcut değil.*

Tüm bu veriler ışığında; Ankara'nın en merkezi yerinde, kontrolsüz bir biçimde sökülen Havagazı Fabrikası'ndan solu-

duğumuz havaya karışan asbest meselesine bakarsak, insan sağlığının ülkemizde ne kadar ucuz olduğu gerçeğiyle bir kez daha karşılaşmış oluruz. Sökümü yapanların maskeli görüntüleri de bunun tuzu biberi olur ancak. Sorunu, sadece sökenlerin 'güvenliği' bağlamında algılayan bilimsel sığılı bir yana bırakırsak, Ankara'da yaşayan insanların güvenliğinin kimlere emanet olduğu gerçeği bir kez daha tüm çıplaklığıyla kendini gösterir.

Asbest lifleri. Tarayıcı elektron mikroskobunda (SEM) elde edilmiş görüntü.

Konuyla ilgilenen tüm bilim insanlarının bildiği gibi; havaya karışan lifsi (iğnemsî) yapıdaki asbest partikülleri, hava koşullarına bağlı olarak büyük alanları etkileyebilmektedir.

Yaşam alanlarının tam orta yerinde yapılan bu işlemin ortaya çıkarabileceği riskin, binaya örtülen branda marifetiyle önleildiğinin açıklanmasına ise diyecek bir şey yok!

Bu arada sağlığımızla ilgili bakanlık da konuyla ilgilendiğini gösteren bir açıklama yaptı! Bütün önlemlerin alınmış olduğunu ve korkuya mahal olmadığını söyledi. Tıpkı yıllar önce çayda radyasyon olmadığını açıklayıp, televizyonda çay olduğu belgelenemeyen bir sıvıyı içen bakan gibi. Üstelik o

günlerde mühendis odası olarak; uranyum arama dedektörleri ile raflardaki çay paketlerinden, uranyumlu arazilerde alınan sinyallerin aynısını aldığımızı basına açıklamamıza rağmen!

Ama gerçeklerin halka ulaşmasının önündeki engeller, bugün olduğu gibi, o günlerde de 12 Eylül darbesinin olmazsa olmazıydı. Bedelini yıllardır canımızla ödedik. Daha kaç kuşak ödeyecek belli değil!

Hep inanmışımdır; insan eliyle doğaya verilen zararların bir kısmını doğa zamanla düzeltmeseydi, insan neslinin devamı çok daha sıkıntılı süreçlere gebe olabilirdi. Ama bu hoyratlıklarla başa çıkmaya çalışan doğa da yoruluyor artık. Uzun evrim süreçlerinde kendi çözümünü bulacağı tartışılmaz bir gerçektir ama, yaşadığımız çağın savunmasız insanlarına bulacağı çözümler her zaman yeterli olmayabilir. Ama o yine de üzerine düşeni yapıyor. Ankara'da başlayan sağanak bahar yağmurları belki havayı kısmen temizleyecek, partikülleri yere indirecek, bir kısmını yeniden toprağa gönderecek ama bu seferde önüne toprağı kalmayan, betonlaşan şehir engel olarak çıkıyor. Enkazın taşınma yöntemlerinin yarattığı güncel riske ve malzemenin döküleceğı alanların yıllara yayılacak riskine ise doğanın kısa vadede yapabileceğı bir şey yok!

Ankara'da yıkımın durdurulmasına ilişkin bir mahkeme kararı çıktı geçtiğimiz günlerde. Ama olan olmuştu artık. Oysa fabrikanın yıkılmaması; kültürel bir miras olarak kalması için yıllardır süren yargı süreçlerinin varlığına rağmen.

Elbette doğanın da bir mahkemesi var. Üstelik yargıçları da milyarlarca yıllık deneyime sahip. Önemli olan onların vereceğı karar. Ben daha o mahkemede, doğaya karşı işlenen bir suçun affedildiğini görmedim. Böyle biline!..

Rize-Artvin Havaalanı: Her Şeyin 'Hayır'lısı...

20 Mart 2017

Öldüğünde heykeli dikilen ve kaidesine: "Denizi kara, karayı para yapan adam" yazılan Rize eski belediye başkanını yazmıştık daha önce. Başkan'a ölümünden sonra huzur vermiyor gibi olabiliriz ama amacımız bu değil; bak adını bile yazmıyoruz, yine de affetsin bizi!

Başkan'ın dolgu Rize'si bu arada batan şehir unvanı aldı ama neyse ki o bunu bilmiyor. Her şeyi paraya çeviren anlayışlar sonraları daha da gelişti, kök saldı. Ülke ekonomisini 'idare edebilmenin' yegâne yol ve yöntemine dönüştü. Bütün hızıyla da devam ediyor. Önüne çıkan her yeşilliğe, her akan suya, her boş arsaya bakarken para görenlerin ülkesinde bu da elbette yetmeyecekti. Özellikle arsa sıkıntısı yaşanan sahil kentlerinde. Ama demokrasilerde çare mi tükenir! Elbet oralarda da para edecek bir şeyler bulunur. Dereleri var, yaylaları var, olmadı denizleri var. Koskoca Karadeniz, doldur doldur bitmez. Sahibi de yok, kapanın elinde kalır misali.

2015 yılından bir haber: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Rize Belediyesi öncülüğünde projelendirilen 'Büyük Rize Projesi'nin yapımı için ön görülen üç bin dönümlük deniz alanının doldurularak karaya katılması kapsamında hazırlanan Dolgu İmar Planı'na onay verdi. Şehir merkezinin yüzde yetmişlik kısmı

deniz dolgusu üzerinde bulunan Rize’de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı üç bin dönüm deniz alanının daha doldurulması için onay verdi. Rize’nin kıyı kenar çizgisini ve haritasını değiştirecek proje ile ilgili bugün tanıtım toplantısı düzenlendi. Proje, on yedi farklı kurumdan elli beş kişinin on aylık bir çalışma neticesinde hazırladı. Projenin dolgu imar planı bin yüz elli sayfadan oluşuyor. Projenin birinci etabında, Cami-küllüye, Kütüphane, Müze, Çay Çarşısı, Stadyum, Teleferik ve Üniversite Rekreatif Alanı oluşturulacağı belirtildi. Projenin birinci etabının üç yüz dönümlük bir alanda inşa edileceği ikinci etapta ise toplamda üç bin dönümü kapsayan deniz alanının doldurulacağı kaydedildi.

Yaklaşık altmış yıl önce Rize’de denizi doldurup kara, onu da para yaparak başlayan denize büyük düşmanlığımız, sonrasında Artvin’den Sinop’a kadar uzanan ve bütün kıyının doğallığını, özgün yapısını ve farklılığını yok ederek, çirkinlikle eşitleyen Karadeniz Sahil Yolu ile zirve yaptı. Sonra ihtiyaca binaen(!) Ordu-Giresun Havaalanı, Trabzon Akyazı (Ş. Güneş) Stadı ve şimdilerde hızlanan Rize-Artvin Havaalanı projesi ile devam ediyor. Bu süreç elbette orada da sonlanmayacak; paranın tedavülden kalkıp; yeniden, bir kilo buğdayın ancak yarım kilo pirinçle ya da üç-beş yumurta ile değiştirildiği saf insanlığın mübadele yöntemi günlerine dönülene kadar devam edecek. Burası elbette şaka ama gerçek olan şu ki; para yaşadıkça, bir şeyler hep ölmek zorunda!..

Rize- Artvin Havaalanına döneceğiz ama öncesinde bazı mühendislik yaklaşımları hakkında birkaç şey söylemek zorunlu. Ola ki bu konularda bazı dersler çıkarmamıza bir faydası olur.

1999 İzmit Depremi’nin hemen sonrasında imar yasasına ilişkin tartışmalarda; geçmişte yapılaşmaya açılmış olan ve jeolojik anlamda zemin özelliği taşımayan; deprem hasarının en fazla hissedildiği ve binaların alt katlarının, sıvılaşma nedeniyle yitip giden zemin yüzünden toprağa gömüldüğü

Adapazarı gibi alüvyonal arazilerin yapılaşmaya açılmaması görüşümüze, bir inşaat profesörü itiraz etmişti. Ona göre, mühendis dediğin her zemine yapı kurmanın bir yolunu bulmalıydı. Bilimin ve tekniğin çözüm bulan yönü bağlamında doğru gibi duran bu görüş, ülkemiz gerçekliği göz önünde bulundurulduğunda tam bir aymazlık örneğidir. Elbette ülkemizde en sakat zemine de yapı kurabilecek mühendislik birikimi mevcuttur. Ama bırakın ülkemizin deprenselliğini; doğayla inatlaşmanın da bir ölçüsü olması gerektiğini; rantabilitesini sadece gevşek zeminde ucuza temel mantığından sağlamaya çalışan rantçı yaklaşımlara cevaz verebilecek bu anlayışların, ülkemiz pratiklerinde yeri olmamalıdır.

Konuyu biraz dağıtmış gibi olduk ama bazı deneyimleri söylemediğinde eleştirinin havada kalma gibi bir riski de var. Örneğin Karadeniz Sahil Yolu imalatının yeni başladığı günlerde, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde yapılan geniş katılımlı bir Karadeniz Kurultayı'nda; deniz dolgusunun mahsurlarını içeren bir kitapçığı da dağıtarak yaptığımız itiraza verilen tepkileri anımsatmak gerekiyor. İsimlendirmeyi hiç sevmiyorum ama bazen zorunlu oluyor. Kürsüde TMMOB adına konuşurken, 'Yol'un Bakanı Yaşar Topçu ve dönemin bir MHP Trabzon Milletvekili (şimdilerde AKP Beşikdüzü Belediye Başkanı), "İndirin bu vatan hainini kürsüden" diye koro halinde bağışlardı.

Topçu söz isteyip; "Bu hainler 1. Boğaz Köprüsüne de karşı çıkan hainlerin devamıdır" demişti. Dönemin milletvekili, şimdilerin AKP'li Beşikdüzü Belediye Başkanı ise 21 Eylül 2016 da Beşikdüzü sel sonucu sular altında kalıp, insanlar hayatlarını kaybedince : "Bunun nedeni, ilçenin önünü Çin Seddi gibi kesen Sahil Yoludur" diyerek 'hain' saflara geçmiş olmadı ama en azından bir bakıma 'hainlerden' özür dilemiş oldu. Darısı diğerlerinin başına diyeceğim ama ne önemi var, olan ülkemize ve geleceğimize oluyor bu arada...

Tekrar havaalanı konusuna dönelim. Dünyada deniz dolgusu üzerine ilk havaalanını Japonlar yaptı. Osaka Körfezinin

beş kilometre açığındaki Kansai Havaalanı. Toprağı olmayan Japonya'da ihtiyaca binaen gözükmemesine rağmen, yapımı büyük protestolara neden oldu. Yapımından bir süre sonra, o zamanki bütün teknikler kullanılmasına rağmen zeminde, yüz elli metre derinliğe kadar olan kısımdaki yüzde kırk su içeren çökel kayalarda öngörülemeyen oturmalar oluştu. Üst yapı büyük tehdit altında kaldı. Önlem olarak; Amerika'da mühendislik ödülü de kazanan 'Kansai Kaldıraç Sistemleri Projesi' ile sorunu çözdüler. İtibarlarını şimdilik kurtardılar. Yoksa bu yüzden kültürleri gereği birçok Japon'un intihar etmesi gerekecekti!

İkinci deniz dolgu havaalanını biz yapmışız; Ordu- Giresun Havaalanı. Onbeş-onyediy metre su derinliğinde, zemin iyileştirilmesi yapılmadan sadece kırk milyon ton taşın denize yuvarlanmasıyla ve üzerinin asfaltlanmasıyla oluşturulan havaalanının ve terminalinin güvenliğinin, Kansai Havaalanı ile kıyaslanması elbette eşyanın tabiatına aykırıdır.

Sadece Rize'de değil, bütün deniz kıyılarında, on bin yıldan beri (Holosen Çağı) derelerin denize taşıdığı çökeler henüz tam olarak taşlaşmamış gevşek kil, kum ve çakıllardan oluşmaktadır. Yaklaşık on metre kalınlığında, deniz tabanının en üst seviyesini oluşturan bu tür zeminler bünyelerinde yaklaşık yüzde yetmiş oranında su bulundurmaktadır. Dolgu için öngörülen yüz milyon ton taş zemin iyileştirilmesi yapılmadan bu tür zemin üzerine dökülerek deniz doldurulursa zeminde ve üst yapılarda önemli oturmalar kaçınılmazdır. Çünkü sulu zeminde, taneler arasındaki su, üsteki yükün sıkıştırması sonucunda kaçarak zeminin hacimce azalmasına ve böylece zemin oturmasına neden olur.

Peki, on metreden daha derinlerde neler oluyor? Japonya'da bu görüldü. İşte Doğu Karadeniz sahilinde yapılan dolgu sahalarında ve onun üzerindeki yapılarda dikkate alınmayan son derece önemli konu budur. Şimdi Rize- Artvin Havaalanı yapımına başlanırken, elbette HAYIR! Üstelik örnek alacağımız

yapı beş kilometre açıkta yapılan Kansai değil de, hemen yolun kenarına yapılan Ordu- Giresun Havaalanı iken!

Bu havaalanının ihtiyaç olup olmadığı konusuna bile hiç girmeden; daha bu yüz milyon ton dolgu kayasının Karadeniz topoğrafyasından, tonlarca ton patlayıcı ile sökülmesinin yaratacağı hasara; neden olacağı doğa felâketlerine, tetikleyeceği sel ve heyelanlara; yaratacağı görsel ve tıbbi kirliliklere; ve nihayet yeşilden kopardığıyla maviyi öldürmesine elbette hayır demek gerekir! Yeşil için de HAYIR, mavi için de! Tüm renkler için de HAYIR, gelecek güzel günler için de!...

Son sözü Kazım Koyuncu söylesin:

“Bu arada; hiç başımızdan eksik olmayan gökyüzüne, günün karanlık saatlerine, ara sıra kopsa da fırtınalara, bir gün boğulacağımız denizlere, eski günlere, neler olacağını bilmesek de geleceğe, kötülüklerle dolu olsa bile tarihe, tarihin akışını düze çıkarmaya çalışan tüm güzel yüzlü çocuklara, Donkişotlara, ateş hırsızlarına, Ernesto Che Guevara'ya, yollara-yolculuklara, sevgililere, sevişmelere, sadece düşleyebildiğimiz olamamazlıklara, üşürken ısınmalara, her şeyden sıcak annelere, babalara ve tadımı bütün bunlardan alan şarkılara kendi sıcaklığımızı gönderiyoruz...”

Sürmene: Yangın Sadece Ormanda Değil!

16 Mayıs 2017

Aynı konuları yazmak elbette yazan için de sıkıcı, okuyanlar için de. Ama yapacak bir şey yok; meselenin özü anlaşılmanınca yeniden yazmak zorunlu oluyor.

Beş ay önce Sürmene Çamburnu sarıçam ormanında çıkan yangın, kamuoyunun büyük ilgisine mazhar olmuştu. Ülkenin en değerli arazilerinin, üretmeyen, hazırdan yiyen ekonominin ihtiyaç duyduğu sıcak para nedeniyle, Arap sermayesine haraç mezat peşkeş çekildiği günlere denk gelmesiyle de ilişkili olan bu duyarlılık elbette önemliydi. Hatta bu duyarlılık Karadeniz'e ilişkin olunca iki kat daha önemli. Bu elbette Karadeniz bölgesinin diğer yerlerden daha özel olduğu anlamına gelmiyor. Ama gerçek olan şu ki; bölge uzun yıllardır sahipsiz ve hangi nedenle olursa olsun, her karşı çıkış özel bir ilgiyi hak ediyor.

Konu, geçtiğimiz günlerde ormanlık alanda artık görünür hale gelen yapılaşma nedeniyle tekrar gündeme geldi. Yangın zamanındaki duyarlılık dozunda değildi ama önemli.

Bu yazıyı Sürmene'den yazıyorum. Açıkçası yangın, ormanlık alanın denize en yakın kısmında bir anlamda gizlice süren yapılaşmayı ortaya çıkarmış, takke düşmüş, kel görünmüş!

Son günlerde gazetelerde ve sosyal medyada yer alan konu,

yangın öncesi başlayan ve o günlerde henüz su basman düzeyinde olan bu yapılaşmanın, şimdilerde ete kemiğe bürünmüş hali. Ormanın yanan bölümüne çok yakın, yani aynı orman içinde. Zaten 50 hektarlık bir orman. Buradaki yapılaşmanın, ileride, yanan bölümde de sürdürüleceğini söylemek kehanet olmaz.

Bu yapılaşmanın yapıldığı alan, dünyada sadece birkaç yerde denize kadar inen sarıçam ormanı olma özelliği ile yerel bir takım rant gruplarının çapını aşacak özellikte. İzni veren kurumun adında “doğa koruma” ibaresi var! En karasından mizahi bir durum. “Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma Genel Müdürlüğü”. Kuzuya kurda emanet etsen bu kadarını yapmaz!

Bu yapılaşma nedeniyle ormanda açılan yolun neden olduğu heyelan, ormanın denize ulaşan bir bölümünü yok etti. Karadeniz’de doğaya böyle bilinçsiz müdahalelerin yol açtığı sayısız örnekten biri. Ormandaki yapılaşmanın ileride başka heyelanları tetikleyeceği kesin.

Burada garip olan şu ki; yanan alan yapılaşmaya açıldı itirazı yapılırken, ormanı dünya ölçeğinde özel kılan denize kadar ulaşması özelliğini yok edercesine, denize en yakın kesimde süren yapılaşma itiraz bağlamında gerekli ilgiyi görmüyor. Ha yanan alanda, ha bitişğinde! Sorun, böyle bir ormanı yapılaşmaya açmak.

Oradaki yapılaşmanın tartışılan biçimiyle, villa ya da bungalov olması neyi değiştirir. El değmemesi ve o haliyle korunması gereken bir değeri, yapılaşmaya açarak turizmin hizmetine sunmak(!) asıl tartışılması gereken konu.

Kamuya ait olan çok özel bir alanı, bir doğa harikasını, konaklama amaçlı bir rant anlayışıyla sermayeye peşkeş çekmenin gelecekteki karşılığı şu: Orman kapısında güvenlikler, içerde mahremler. Orada kalmayana kapalı bir alan. Bölgenin gidişatı bu minvalde.

Geçmişte yapılan (yıkılan demek belki daha uygun) örneklerde de görüldüğü üzere Karadeniz bölgesinde yapılaşma için orman yakmaya gerek yok.

Mevcut yapılaşma örneğinde olduğu gibi. Ne menem bir şey olduğu henüz anlaşılamayan politikalar bölgeyi hızla tüketmekte. Ayrıca “turizm yatırımı” denince akan suların durduğu bir ülkede (Gerçi HES projeleri nedeniyle bölgede akan su da kalmadı ya! Her dere yatağında sekiz-on HES arz-ı endam ediyor!), ‘yatırıma aç’ Karadeniz’de ormanın, derenin, yaylanın elbette esamisi okunmaz.

Bölgenin en az bu konu kadar önemli bir sorunu daha var. Her geçen daha da büyüyen çöp depolama alanı.

Karadeniz Bakır İşletmeleri’nin yıllar önce aynı ormanın devamında açtığı açık işletme alanına, Trabzon ve Rize’nin bütün belediyeleri yıllardır katı atıklarını döküyorlar. Vahşi bir depolama ile artık dolmuş olan açık işletme alanının çevresi de hiçbir ÇED sürecine tabi olmadan yüzeysel olarak çöp depolama alanına dönüşmüş durumda; girilip fotoğraf çekilmesi de yasak.

Sürmene- Kutlular çöp depolama alanı

Yerleşim yerlerinin hemen yakınında yapılan bu işlem yüzünden yayılan koku bir yana, bölgenin klimatolojik özellikleri gereği, yer altı sularının geleceği büyük bir tehdit altında.

Bölgedeki dere, yıllardır bakır işletmesi nedeniyle oluşan oksidasyon ve asit kaya drenajı sonucu asidik, sapsarı suyuyla bölgeyi ve yöresel tarım arazilerini zehirlemeye devam ediyor. Buna, çöp alanının yeraltı sularını kirleten etkisi de eklemleince, ne karayemişin ne de karalahananın can güvenliği kalmış durumda!

Bölge genelinde çok katlı yapılaşma ise ayrı bir zulüm. Yöre mimarisinden çoktan vazgeçtik. Kalanı bile korumak neredeyse imkânsız. Sahil yolu ucubesiyle denizle ilişkisi kesilen bölge insanı, sahillerin devamında ki yükseltilerde yüksek yapılaşmayla doğasından da uzaklaşıyor. Birçok yerde yeşil gözüküyor artık.

Ne denizi, ne deresi, ne de doğası kalan bir Karadeniz'i ne tür bir turizme açmayı düşünüyorlar orası belli değil. Ama belli olan bir şey var. Bu talan sonucu sadece yağmurlarımız kaldı inadına yağan, bir de isyanını sürdüren hırçın dalgalarımız!..

Güncel Not: 10 köyün ortasına çöp tesisi kuruldu. Sürmene ilçesine bağlı Çamburnu-Kutlular Mahallesi'nde faaliyet gösteren çöp depolama tesisinde kapasitesini tamamlamasının ardından Araklı ilçesinde faaliyete başlayan Taşönü Katı Atık Entegre ve Bertaraf Tesisine tepkiler sürüyor. Trabzon'da "vahşi çöp depolama" tepkisi. Trabzon'un Araklı ilçesi Taşönü Mahallesi'ndeki katı atık entegre ve bertaraf tesisinde vahşi depolama yapıldığı iddia eden yöre halkı, tesisi protesto etti. (Yerel basından-2021)

Ege Depremleri Bize Ne Söylüyor?

14 Haziran 2017

Depremler insanlık tarihinde büyük acıların yaşanmasına yol açan en önemli doğa olaylarının başında geliyor. Bu özelliğiyle de hepimizi korkutuyor. 12 Haziran tarihinde Ege Denizi'nde (Karaburun'un 25 km. kuzeyinde) meydana gelen depremler, bir deprem ülkesi olduğumuz gerçeğini bir kez daha anımsattı. Başta İzmir-Manisa ve Balıkesir olmak üzere bütün kıyı Ege'de ve Trakya'da hissedilen deprem, doğal olarak bölge insanını ciddi paniğe sürükledi. Artçı sarsıntılar bir süre daha sürecek diyor uzmanlar.

Zaman zaman doğa bizi bu gerçeğe yüzleştiriyor, uyandırıyor. Nasıl yağmur yağıyorsa, kar yağıyorsa, depremler de olacak. Bundan kaçış yok! Sorun, ne yapmamız, nasıl davranmamız gerektiğinin bilincine varabilmek. Akılla üstesinden gelebilmek.

Son depremin ortaya çıkardığı, gözümüze soktuğu bilimsel bir gerçek var ki bu çok önemli ve bize ne yapmamızı, daha doğrusu neleri asla yapmamamız gerektiğini bütün açıklığıyla gösterdi. Eğer bu bilimsel gerçeklere gözümüzü kapar ve hiç yokmuş gibi davranmaya devam edersek bedelini bütün ülke olarak ağır bir şekilde öderiz. Bu da deprem gerçeği gibi açık bir gerçeklik!

Bu bağlamda, Karaburun açıklarında 6.2 büyüklüğündeki depremin, kıyı yerleşimlerinde 7 şiddetinde hissedilmesinin üzerinde önemle durmak gerekiyor. Bu durum bölgenin jeolojik özellikleriyle yakından ilgili. Kıyıları gevşek, doğal anlamda zayıf tutturulmuş, doğal çimentosu sağlam olmayan, alüvyonal arazilerden oluşmakta. Bu durum depremin daha büyük hissedilmesine yol açan en önemli faktör. Ege Bölgesinin jeolojik yapısı gereği yer altı su seviyesinin yüksek olduğu biliniyor. Bu yüzden olası bir depremde, zeminin sıvılaşp (Adapazarı Depremi örneği) hasarı büyütmesi beklenen bir durumdur.

Yeri gelmişken, Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Yasa Tasarısı adıyla, kıyıların, meraların, zeytinliklerin sanayileşme ve madencilğe, doğal olarak yapılaşmaya açılmasına; kıyılardaki yüksek yapılaşmalara; denizlerdeki havaalanı, stadyum benzeri büyük üst yapılara bu bağlamda da bakmak gerekiyor. Tüm bu yapıların, ülkemiz deprem gerçeğiyle ne kadar uyumsuz olduğu ortada.. Alüvyonal kıyı bölgelerinde yapılan büyük üst yapıların, oturacağı gevşek zemine yükleyeceği yükün, zemin özelliği bile olmayan, yüksek oranda su içeren bu jeolojik birimlerde ilerde büyük sorunlara yol açabileceğini; bu sorunun, deprem anında oluşabilecek sıvılaşma ile birleştiğinde daha da büyük boyutlara varabileceğini konunun uzmanları yıllardır söylüyor. Ama ne yazık ki bu imalatlar bütün hızıyla sürüyor!

Dünyanın her coğrafyasının kaderi aynı değil maalesef! Varlıklı kesimlerle yoksulların 'kaderinin' de aynı olmadığı gibi. Bizim coğrafyamızın tarihinde çok acılar var. Asya coğrafyalarının, Ortadoğu halklarının, bizim batımızda ama Avrupa'nın en doğusundaki Yunanistan'ın, ezcümle bütün yoksulların yaşadığı bölgelerin, doğa olaylarından, depremlerden çektiğini, Kıta Avrupa'sı aynı ölçekte yaşamadı ve yaşamayacak da. Elbette bunun, bölgelerin jeolojik yapısı ile sıkı sıkıya ilişkisi var. Ama bütünüyle bir deprem ülkesi olan Japonya örneği bize bunun bir kader olmadığını göstermiyor mu? Bilime

veril(mey)en değerle, yaşanan hasar ve ölümler arasındaki can alıcı ilişki daha çarpıcı nasıl açıklanabilir ki?

Gelişmişlik büyük yapılar yapmakla değil, insana verilen değerle ölçülen bir kavram. İnsanlarını korkusuz bir geleceğe ve huzurlu bir yaşama hazırlayan ülkeler gelişmiş olarak kabul ediliyor. Yarınından endişe eden bir toplumda, bozulan ruh sağlığı ile iyi bir gelecek kurgulamak da, yarınları oluşturacak sağlıklı nesiller yetiştirmek de olanaksız. Günü yaşayan politikalarla varacağımız geleceğin bize mutluluk getirmeyeceği çok açık!

Doğa olaylarının afete dönüşmesini önlemenin bazı maliyetleri var elbette. nceliklerinize bağlı bir durum. 1999 Kocaeli Depremi'nden sonra oluşturulan Ulusal Deprem Konseyi, 2007 Yılı'nda lağvedildi. Herhangi bir ekonomik külfet gerektirmeyen, bağımsız ve bilimsel anlamda yol gösterici önemli bir kurum olan ve konunun gerçek uzmanlarından oluşan bu konseyin uyarıları rant çevrelerini rahatsız etti. Tez zamanda defteri dürüldü. Peki, on beş milyon insanı, dört milyon konutuyla, beklenen büyük İstanbul depremine hazır mıyız? İstanbullular bir gün evlerinden çıktıklarında, çevrelerine bir de bu gözle baksınlar. Bir deprem anında kendilerini güvende hissedecekleri, çadır kurabilecekleri kaç yeşil alan kaldı!

17 Kasım 2015'te yazdığım "Depremi Bekle(me)yen İstanbul" yazımda: *"Aslında yeni bir şey de söylemeye gerek yok. Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı'nın başkenti olmuş, 2 bin 600 yıllık tarihiyle, Dünya'da iki kıta üzerine kurulu tek şehir olan İstanbul'un, ormanları, sahilleri, su havzaları, vadileri, dere yatakları, Boğazları, Adaları, dağları-tepeleri yağmalanarak, beton bloklarla doldurularak, 1950'lerden günümüze kadar, çıkarılan imar aflarıyla ve kaçak yapılarla da desteklenen bir süreçle, binlerce yıllık tarihinde görmediği bir yıkıma tanık olduğu çok söylendi. Belki de depremin bile yıkamaya-cağı kadar!..*

Daha yakın zamanda, Kocaeli depremi sonrasında alınan kararla İstanbul'da, deprem sonrası toplanma alanı olarak belirlenen 493

yerin 300'ünün imara açıldığını ve yerlerine alışveriş merkezi ve gökdelen yapıldığını görmedik mi? Muhtemelen deprem sonrasında halkın bu alanlara ulaşması zaten mümkün olmayacak diye gereksiz bulunduğu düşüncesiyle!" diye yazmışım. Bu süreç bütün hızıyla sürüyor.

Şimdilerde bu yüksek yapılaşma trendi, zemin özellikleri daha olumsuz olan İzmir'de boy göstermeye başladı. Son deprem bu konuda önemli bir uyarıydı. Dikkate alınacağına dair bir umut taşımasam da söylemek boynumuzun borcu.

Tarihsel kayıtlarda, arkeolojik kazılarda; kıyılarda, sulak arazilerde, alüvyonal bölgelerde kurulmuş birçok uygarlığın izlerine rastlıyoruz. Birçoğu büyük afetlerle yeryüzünden silinmişler. Bu pratiklerden dersler çıkararak insanlık, daha sağlam kayalık zeminlerde yerleşmenin, nesillerinin devamını sağlamanın yollarını aramış. Pratiği teoriye ve yeniden pratiğe dönüştürmeyi başarabilenler bu günlere ulaşabilmiş.

Reçete belli. Ya bilimin ve tekniğin yol göstericiliğinde büyük insanlık serüvenimizi sürdürmeyi başaracağız ya da uzun insanlık tarihinin acı deneyimleriyle tekrar tekrar yüzleşeceğiz!..

Hafriyat Kamyonlarının İstanbul'u

4 Temmuz 2017

Son yıllarda kentsel dönüşüm ve mega projeler bağlamında yapılan kontrolsüz çalışmalar, yeni bir “terör aygıtı” yarattı: Hafriyat kamyonu. Gazete ve televizyonlarda her gün buna ilişkin haberleri görüyoruz. Bazılarının hikayesini sosyal medya aracılığıyla öğrenebiliyoruz ancak. Bir türlü önlenemiyor ve gündend güne boyutları büyüyor.

Yazıyı yazmaya başladığım saatlerde Pendik'te yeni bir hafriyat kamyonu cinayeti yaşandı ve 2016 yılından bu yana bu katliamlarda yaşamını yitirenlerin sayısı yirmi dokuz oldu.

Ne kadar kolayca sayıyoruz değil mi? İstatistiki bir veri gibi!

Ya onların yaşanmamış hayatları. Umutları, beklentileri. Çocuklar, yaşlılar, üniversite öğrencileri daha ömrünün en güzel yıllarında. Kamyonlar genç, yaşlı, hamile ayırmıyor. Parkta, kaldırımında buluyor, öldürüyor. Geride kalanlara dayanılmaz acılar yükleyerek. Yaşamlarının geri kalanının anlamını yok edip hiçsizleştirerek.

12 Mayıs 2016 da Kurbağalı Dere'den balçık taşıyan İBB kamyonu, Kadıköy Yoğurtçu Parkı'nda üniversite öğrencisi Şule İdil Dere'nin yaşamına son verdi. Ailesi o gündend beri hukuk mücadelesini sürdürüyor.

Aile, gerçekte sorumlular olan belediye görevlilerinin hala

yargı önüne çıkartılmamasına isyan ediyor.

Yazıyı yazdığım sıralarda, Pendik'te yaşanan ve bir kişinin daha yaşamını yitirdiği kamyon terörüne ilişkin attıkları tweeti buraya aynen alıyorum. 2016 dan bu yana yaşamını yitirenlerin isimleri bir kez daha kayda geçsin bu vesileyle. İsimleri bile belli olmayanlar var listede. Onlar da kayda öyle geçsin!

Şule İdil Dere @SuleldiDere · 5 dk.

Can alan #HafriyatKamyonu trafikten men edilmezse, şoför serbest bırakılırsa, iş-araç sahibi caydırıcı ceza almazsa can almaya doymayacaklar

HAFRIYAT KAMYONLARI!			
CAN ALMAYA DEVAM EDİYOR!			
2016 DA 20 CAN!			
İSTANBUL			
<u>ADI SOYADI</u>	<u>YAŞ</u>	<u>TARİH</u>	<u>OLAY YERİ</u>
CEKİK SAĞŞAN	36	14.Mar.16	Pendik-Kurthöy
HÜSEYİN ÖZBUDAK	78	20.Mar.16	Kadıköy Minibüs Yolu
ŞULE İDİL DERE	23	12.May.16	Kadıköy Yoğurtçu Parkı
Suriye uyraklı 2 çocuk (Adları bilinmiyor)	-	6.Ağu.16	Davutpaşa
AŞE ALTIN	50	15.Haz.16	Kadıköy Suadiye
ÖZGE KANDEMİR	21	7.Eki.16	Kadıköy Moda
MEHMET DEMİRKAYA	66	21.Eki.16	Kadıköy Erenköy
ZEHNEP ÇAKIR	85	26.Eki.16	Üsküdar
HACER YILMAZ	38	10.Kas.16	Ümraniye
ÜÖR CELEP	-	29.Eyl.16	Kartal
2 kişi (Adları bilinmiyor)	-	2.Kas.16	Eyüp
İSA ÖZTÜRK VE HASAN ERBOY	-	Mar.16	Ataşehir
NURTTİN SECİL	80	25.Kas.16	Ümraniye
İSİMSİZ EMİLE BİR KADIN	-	Ara.16	Fatih - Edirnekapı
YARIN ALUÇ	5	12.Ara.16	Sarıyer
NTV Haberine göre 2 kişi (Adları bilinmiyor)	-	-	-
İSTANBUL			
2017			
MERVAN BULDU(sarıyeli)	7	5.Oca.17	Esenyurt
FATİH CAN	38	31.Oca.17	Gebze
AREFE ÇAKIR	62	29.Mar.17	Fatih Vatan Caddesi
NERİMAN ALLANVERDİAN	41	31.Mar.17	Sultangazi/Edirne Asfaltı
NERHAT ZAMANIS(kamyon şoförü)	-	15.May.17	Beykoz
ARZUN İREM ÇAMAK	19	16.Haz.17	Kağıthane
BERFİN KANTARCIAN	17	16.Haz.17	Arnavutköy/Sultangazi
SELİN KARAKUŞ	17	20.Haz.17	Eyüp/Ödayeri Köyü
MUSTAFA AKPINAR	-	3.Tem.17	Pendik

Sözcü Gazetesi, TC İstanbul Valiliği, Kadir Topbaş ve diğer 4 kişi

Hukuk mücadelesine devam eden Dere ailesinin twitter sayfası

Son günlerde neredeyse her gün hafriyat kamyonları yaralanmalı veya ölümlü 'kazaya' karışıyor. Bu yüzden yaşananları kaza olarak tanımlamak gerçeklikle örtüşmüyor. Yazı yayına girene kadar listede yazılmayan muhtemelen başkaları da eklenecek!

İstanbul'un son fetih töreninde 3. Havalimanı şantiyesinde çalışan 1453 hafriyat kamyonu ile yapılan Guinness rekoru denemesi ise hala hafızalarda. İstanbul'un Hafriyat kamyonları tarafından yeniden fethedilmesi bundan daha iyi anlatılamazdı. Düşünenlerin aklına sağlık! Kamyonların Alman üretimi olması elbette Guinness rekoruna engel değil, yerli üretim şartı yok. Ama yerli üretimimiz olan trafik cinayetlerinde rekorumuzun da tescile ihtiyacı yok!

Sorunu, hafriyat kamyonu şoförlerinin dikkatsizliğine bağlamak hafife almak olur. Sefer başına prim alınması ve bu nedenle hız yapılması elbette bir neden ama sorgulanması gereken bizatihi bu sistemin kendisi. Bunca ölümlü olaydan sonra hala aynı sistemin devam ettirilmesi. Devam eden mega projelerin ve kentsel dönüşüm uygulamalarının daha uzun yıllar devam edeceği düşünülürse, bu yöntemle daha çok hafriyat kamyonu cinayetine tanık olacağız demektir.

Ülkemizin trafik terörü sicili uzun zamandır bozuk. 2 Ekim 2015'te yazdığım '*Kaldırımlarında Öldük Ey Garip Ülkem...*' başlıklı yazımda kazaların ana nedeninin arka planında ulaşım politikalarımızın yattığını söylemiştim. Bu nedenle ayrıntısına girmeyeceğim. Ama insan hayatının bu kadar değersizleşmesini açıklamak için ulaşım politikalarına ek başka faktörler de aramak gerekiyor. Aklıma ilk gelen de daha fazla kâr, daha fazla rant!

İstanbul'da yaşanan hafriyat kamyonu terörünü, Karadeniz Sahil Yolu yapımı yıllarından biliyoruz. Aynı yöntemlerle, koca koca kayalar üstü açık bir şekilde kamyonlarla normal trafik akışı içerisinde taşındı. Birçok ölümlü 'kaza' gerçekleşti. Gerçek sorumlular asla yargılanmadı. Yerel mahkemeler konuya gereken önemi vermedi. Memleketin büyük bir meselesi halledilirken olurdu böyle münferit şeyler!

Hafriyat kamyonlarının doğaya verdikleri zarar ise işin başka bir boyutu. Her gün İstanbul'un başka bir ormanından geliyor görüntü. Döküm yeri ücreti ödememek ve bir an önce yani

bir sefere yetişebilmek için ormanlık alanda boşaltıyorlar molozları. Kilometrelerce moloz yığınları görüntülere yansıyor. Yakılan, yapılaşmaya açılan, otoyollara kurban edilen ormanların kalanı da molozlarla yok ediliyor. Ama yeterli önlem yok. Büyük memleket sorunları çözülürken olacak bazı sıkıntılar diyor ülkeyi yönetenler sanırım.

Birileri kısa sürede çok kazanacak diye bütün ülkenin geleceği karartılıyor. Zamana karşı bir yarışa dönüştü bu kazanç hırsı. Dur durak bilmiyor. Önüne çıkanı, engel olanı ezip geçiyor. Zulmünü her geçen gün katlıyor. Yeniden, yeniden fethediyor İstanbul'u bütün güzelliklerini yerle yeksan ederek!

Güncel Not: İstanbul'un Fethi devam ederken hafriyat kamyonlarının terörü de aynı hızla devam ediyor...

İstanbul'un Doğal Olmayan Afetleri...

1 Ağustos 2017

Ülkemizin afet gündemine yetişebilmek ve sıcaklığına bir şeyler yazmak benim gibi ara sıra yazarlar için artık iyice zorlaştı. Tam yazmaya koyuluyorsun, arkasından daha büyüğü oluyor ve diğeri gündemden düşüyor. Hepsini yazmaya kalksan, o kadar kopya afetler ki tekrara düşüyorsun. Yıllardır söylediklerimize yeni şeyler ilave etmek gerekiyor ki bu da o kadar kolay değil. Çünkü nedenler hemen hemen aynı; bilime ve tekniğe aykırı uygulamalar; uzmanların uyarılarına kulak tıkayan iktidarlar; halkını ve ülkenin geleceğini düşünen değil, bir avuç vurguncuyu zengin etmeye çalışan yöneticiler. Liste aynı minvalde uzayıp gider...

18 Temmuz ve 27 Temmuz'da üst üste yaşanan İstanbul afetlerinin doğal afet olmadığı artık herkesin malumu. Sadece şehri yönetenler aksini savunuyor. 2009 yılında otuz bir cana mal olan sel henüz hafızalardan silinmedi. Halkalı'da yedi kadın işçi servis aracında sel sularında, İkitelli TIR garajında araçlarında uyuyan on şoför, araçları içinde boğularak yaşamını yitirdi. İstanbul'un birçok bölgesinde sel sularına kapılan insanlar, şehrin merkezi yerlerinde hayattan koştular. Kaybolan insanlar oldu.

Dereleri betonlaşmayla kurutulan, ormanları yapılaşma ve yollarla yok edilen İstanbul, artık insanların yağmuru korku

ve endişeyle beklediği, her şiddetli yağmur uyarısında sokağa çıkmaktan korktuğu bir metropole dönüştü. Afet sonrası görüntüler korku filmlerine rahmet okutacak cinsten. Neredeyse, beklenen büyük İstanbul depremi bile vaka-i adiyeden kabul edilecek! Ama gelin görün ki; hiçbir yönetici, hiçbir yetkili, bu konularda en ufak bir sorumluluk belirtisi içerecek tavır göstermiyor, aksine olayları doğalmış gibi gösterebilmek için savunmaya geçiyor. Kimi başka ülkelerde de afet olmasına sığınıyor, kimi yüz yıldır, kimi bin yıldır böyle yağmur yağmadığından dem vurup, olmayan kayıtlara gönderme yapmaya, nasılsa kayıt tutulmamış olmasının rahatlığına sığınmaya çalışırken, doğa bir hafta sonra bu saçmalıkları yüzlerine çarpıyor; al sana dokuz günde iki afet!

İstanbul'un betonlaşmasının aynı zamanda yok olmasına giden bir süreci başlattığını, bunun sadece görsellikle ilişkili bir durum olmayıp, halkın güven içerisinde yaşayabileceği ortamları da geri dönüşsüz bir biçimde yok ettiğini yıllardır söylüyoruz.

Eskiden uzun periyotlarda yaşanan afetlerin artık sıklıkla yaşanmaya başlanmasının nedenleri sıradan değil. Yıllardır meslek ortamlarımızda yazdığımız raporlar bir yana, son iki-üç yıl içerisinde ülkenin çeşitli yerlerinde yaşanan sellere ilişkin internet gazetelerinde çok sayıda yazı yazdım. Hepsini oluşturan etkenler ve afete dönüştüren kafa yapısı aynı. Ders çıkarmayı, önlem almayı, sorumluluk duymayı değil; günü kurtarmayı ve talanı sürdürmeyi düşünen çağdışı zihniyet!..

Çarpık kentleşme ve yüksek yapılaşma sonucu oluşan nüfus yoğunluğunun da etkisiyle hasarın ve ekonomik kayıpların boyutları her olayda biraz daha büyüyor. Oluşan her afet bir öncekinden daha korkutucu ve zarar verici. Klimatolojik verileri ve gelişmeleri yeterince dikkate almayan, dünyada bu konularda geleceğe yönelik yapılan tahminlerden bihaber, sadece popülist yaklaşımlarla büyük üst yapılara öncelik veren bilim dışı bu yönelimler insanlarımızın güvenliğini sağlamaktan ve

güvenli bir geleceğe hazırlamaktan oldukça uzak. Başka alanlarda alınmayan önlemler, metro, tünel gibi büyük yapılarda şimdiden insanların güvenliğini tehlikeye atmaya başladı bile. Bu çarpık kentleşmenin sonuçlarının ileride bu yapılarda nelere yol açabileceğini düşünmek bile ürkütücü. Bu işin şakası yok! Bir an önce bilimin yol gösterici ilkelerine dönmek gerekiyor.

Bu bağlamda, “Kanal İstanbul” gibi doğanın milyonlarca yıllık evrimine aykırı projelerden vazgeçmek gerekiyor. Doğanın dengesine bu ölçüde büyük müdahalelerin, ileride nelere yol açabileceğinin çoğunun şimdiden bilinmesine karşın, hepsini kestirmek olanaksız. Planlanan başka büyük üst yapıların, bilimsel veriler gözden geçirilerek yeniden düşünülmesi, aceleyle getirilmemesi, bir deprem ülkesi olduğumuz gerçeğinin bütün planlamalarda göz önünde bulundurulması kesin zorunluluk içeriyor.

Bu arada kısa bir süreliğine gittiğim Bodrum’da ilk gece önemli bir depreme tanıklık ettim. Son yirmi yılda oluşan büyük depremlerin yıkımlarını ertesi günü gözlemleme rağmen, bir jeolog olarak deprem gerçeğini bu büyüklükte ilk defa yaşadım. En yakın bölge olan Gümbe’tte olmam nedeniyle, kıyıda yaşanan hasarı gözleme şansım oldu. Fayın kırılma mekanizmasının özelliği nedeniyle, koca tekneleri üst üste bindiren, onlarcasını iskeleleriyle, tonozlarıyla alıp açıklara sürükleyen, kıyıdaki otellerin giriş katlarını suyla dolduran, bir deniz hareketliliği yaşandı. Fayın düşen bloğu nedeniyle önce deniz çekildi, sonra yüksek bir enerjiyle kıyılara ilerledi. Deprem yine de çok ucuz atlatıldı. Daha doğrusu Gökova Fayı’nın üretebileceği maksimum büyüklüğe erişmediği için, Bodrum’un sağlam zemininin ve az katlı yapılaşmasının da etkisiyle yıkıcı bir etki oluşturmadı. Ama deprem ülkesi olduğumuz gerçeğini bir kez daha anımsattı. Kıyılardaki yapılaşmaların ne denli sakıncalı olduğunu, ama buna rağmen Bodrum’un denize uzanan tepelerinde, koylarında yapılaş-

manın hızla sürdüğünü de belirtmeden geçmeyeyim. Bu bağlamda seksenli yıllarda, Gökova Körfezi deprem bölgesidir, bu nedenle Gökova'ya santral kurulmamalı dediği için MTA'daki işine son verilen ve artık aramızda olmayan Odamızın Bilimsel Teknik Kurul eski üyesi Prof. Dr. Aykut Barka'yı da saygıyla anıyorum.

Yine yeri gelmişken, deniz dolgusu üzerine yapılan otoyol, havaalanı, stadyum, şehir hastanesi, AVM gibi büyük üst yapıların ileride yaratabileceği güvenlik sorunlarına da dikkat çekmek ve bundan sonrası için yeniden düşünmek gerektiğine de bir not düşelim.

Bu arada ormanlara da bir parantez açmak gerekiyor. Yağmurların büyük küçük bütün yerleşimlerde afete dönüşmesine, sellerin kentleri teslim almasına neden olan en önemli etken, azalan toprak ve orman varlığı. Bu artık, son yıllarda yaşadığımız bütün afetlerde çok açık bir biçimde görüldü. "Bir musibet bin nasihatten iyidir" demeye de dilim varmıyor ama desem de anlayan yok! Bin musibet bile fayda etmeyecek gibi yeşile düşman, gözünü para bürümüş rantiyecilere!..

Yaşananlardan ders çıkarmak ve geleceği buna göre planlamak sadece gelişmiş toplumların özelliği değildir. Üstelik gelişmişliğin doğa ile ilişkisi, sömürü bağlamında, ilkel toplumlara göre çok daha sorunludur. İnsanlık tarihinin her döneminde, yaşanan her olaydan bazı dersler çıkarıldı ve buna göre önlemler alınmaya çalışıldı. Çıkarılan dersin oranı ölçüsünde sonuç alındı. Bazılarında başarılı olundu, bazılarında ise büyük acılar tekrar tekrar yaşandı. Ama insanlık, uzun serüveninde deneyimlerini biriktirdikçe doğayla savaşmanın değil, onunla uyumlu yaşamının kesin çözüm olduğunu kavramaya başladı. Marx, o günün koşullarında: "*İnsan bedeninin kendisi olmayan doğa, insanın organik olmayan bedenidir*" demişti. Haddimiz olmayarak, belki yadsımanın yadsınması olacak ama gelinen noktada insanlığın, insan bedeninin doğanın organik bir parçası olduğunu içselleştirmeden neslini devam ettirebilmesi olanaksızdır...

Yaylanın Çimenine

2 Ekim 2017

Doğu Karadeniz bölgesi son yıllarda sık sık medyanın gündemine geliyor. Geliyor gelmesine de buna sevinemiyoruz ne yazık ki; seller, heyelanlar, HES'ler, doğa katliamları... Hayırlı bir vesileyle gündeme geleceği günler de olacak elbette diyerek umudumuzu sürdürmeye devam ediyoruz...

Karadeniz bölgesinin sahil kesimlerinde uzun zaman önce başlayan yoğun ve yüksek yapılaşmanın, bölgenin özgün mimarisini yok etmesinin yanında; denizle, yeşil topoğrafya arasında oluşturduğu set bağlamında da kabul edilebilir hiçbir yanı yok. Tüm kıyı boyunca birbirine çok yakın yerleşim özelliği nedeniyle bir kıyı kenti bütünlüğünde olan bölgenin; böyle bir süreçle çok yakında, kilometrelerce kesintisiz devam eden bir beton yığına dönüşeceğini söylemek kehanet değil! Sahil yolu nedeniyle denizle ilişkisi sakatlanan bölgenin, yüksek yapılaşmayla da yeşille ilişkisi koparılıyor. Sahilden bakıldığında birçok yerden yeşili göremiyorsunuz artık!..

Doğu Karadeniz'de son yıllarda inşaat sektörünün, bölge ekonomisinin ne yazık ki 'motoru' olduğunu birçok defa yazdık. Günü kurtarma politikalarının doğal sonucu olan bu gidişatın, zamanla yaylalara sıçraması ve yüksek, çirkin yapılaşmanın oraları da esir alması kaçınılmazdı. Özellikle son on

yılda yoğunlaşan bu yapılaşmayla yaylalar, özelliklerini büyük ölçüde yitirdi. Sosyal medyaya her gün yansıyan görüntüler, çirkinliğin vardığı boyutu bütün açıklığıyla gözler önüne seriyor. Bölgenin eski zamanlarını bilen benim gibileri için ise gelinen nokta tam anlamıyla fecaat!

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, 30 Eylül günü bölgede muhtarlarla yaptığı bir toplantıda bazı itiraflarda bulundu. Pek de alışık olduğumuz bir durum olmadığı için dikkatlere mazhar oldu haliyle. Konuşmasından bir bölümü alıntılıyorum:

“Bu yıl turizmde ciddi gelişmeler yaşandı. Bu yıl gecelememiz yüzde 45 artı. Gelen insan sayımız da yüzde 35 arttı. Büyük bir travmadan geçmemize rağmen hemen kendimize geldik ve hedeflerimize adıma adım gitmeye başladık. Muhtarları dinledik. Sorumluluğumuzu yerine getirmeye çalışıyoruz. Bakın hiç de iyi olmayan bir rakam vereceğim. Bu da aslında İçişleri Bakanlığı’nı da iyi yapamadım anlamına gelir. Bu sene 1 Ocak 2017’den itibaren bizim yaylalarımızda kaçak bin 750’nin üzerinde yapı yapıldı. Ya bu normal bir şey değil. Vallahi değil. Bunu tek tek tespit ettirdik. Yaylalarımız bize bırakılan miraslardır. Burada 4, 4.5 katlı hangar gibi bir yapıyla karşılaşılacak. Bu doğru bir şey değil. Bütün bildiklerimizi unutmaya başladık. Evet, zenginleşiyoruz ama bunu doğru bir istikamette yönetmemiz gerekir. Paramızı da çar-çur etmememiz lazım. İşin doğrusu budur. İnsanların buradan gittiği zaman yaylarda da bu estetiği görebilmelidir. Biz şikayetlenme mekanizması değiliz. Doğrudur. Biz çözüm mekanizmasıyız. Ama bir gecede orada bir katlı ertesi gece de iki katlı binayı dikeyiyor, kendi olmayan arazisini başkasına satıyor. Bir de yaylanın kendi otantiğine aykırı olmayan bir şekilde etrafını tel örgüyle çeviriyor. Yayla dediğimiz açık arazidir. Kendimize ait yeni işler icat etmeye başladık. Bunlarla ilgili tüm tespitler yapıldı. 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren yapılan yapılar yıkılacak hiç kimse kusura bakmasın. Biz burayı geçmişten aldığımız emaneti kirleterek geleceğe bırakamayız. Kimse kusura bakmasın bunlar tek tek yıkılacaktır. Bundan sonra da buralarda bir planlama yapılmadıktan sonra da ki onun için de çaba sarf ediyoruz. Çok güzel yapılısın, destinasyonumuz genişle-

sin, gelişsin. Bu bin 750 rakamını aldım. İnanın ben kendimi sorgulamaya başladım. Demek ki biz terörle uğraşırken başka işleri biraz ihmal etmişiz. Kendi kendime kabahat buldum.

Geçen Orman ve Su İşleri Bakanımız geldi. Kadıralak ve Hıdırnebi yaylaları tabiat parkı haline getirildi. Arkasından 'Buraya farklı şeyler yapacaklar' dediler. Anlamıyor musunuz, ismi tabiat parkı. Üzülüyorum sadece (...) Trabzon'un turizm ve tabiatının korunması için tabiat parkı ilan edildi. Ne yapılışın yani. Gitsin oraya birileri istedikleri gibi bir şey yapma fırsatı mı yakalasin?"

Biraz uzun bir alıntı oldu evet ama her satırı önemli. Ama gel gelelim bu konuşmayı bir nedamet getirme olarak anlamamıza, eski tecrübelerimiz engel teşkil ediyor maalesef! Bu bağlamda düşüncelerimizi söyleyelim:

Yaylalarda yapılaşma uzun zamandır devam ediyor. Önce-leri yörede yaşayan vatandaşlar tarafından yapılan bu çirkin ve yoğun yapılaşma, son yıllarda 'turizm amaçlı' nitelik de-ğiştirdi. AKP hükümetleri de oy kaygılarıyla buna hep seyirci kaldı. Karşılığını aldıklarını da söyleyebiliriz! Şimdilerde so-run olarak dile getirilmesinin altında yatan nedenleri anlamak için, bölgenin son yıllardaki turizm hareketliliğine ve gelen turistlerin niteliğine bakmak gerekiyor. Gelinek noktada, yo-ğun olarak Arap turizmüne açılmaya çalışılan bölgenin doğal güzelliklerinin, yaylalarının, yöre halkı tarafından "çar-çur" edilmesine elbette izin verilemez! Bundan, oralara ilişkin daha büyük projelerinin olduğu sonucunu çıkarmak mümkün. Eğer öyle olmasaydı; bütün Karadeniz yaylalarında bina ve nüfus yoğunluğunu artıracak olması kesin olan 'Yeşil Yol' projesi ha-yata geçirilmezdi.

Anlaşılan o ki, bölgenin yeni sakinleri de sevmedi bu yoğun yapılaşma meselesini. Bina görmek istesek Dubai'ye giderdik değil mi! Ayrıca o kadar uzaklardan kafa dinlemeye gelmiş-ken, bölge insanıyla aynı ortamları paylaşmak hiç de cazip de-ğil. Bunun mahremi var, na mahremi var!

Soylu, Kadıralak ve Hıdırnebi Yaylalarını korumak için

tabiat parkı statüsüne aldıklarını söylemiş. Peki o zaman sormazlar mı; on ay önce büyük bölümü yanan-yakılan, Orman Bakanlığı Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne bağlı tabiat parkı statüsündeki Sürmene-Çamburnu sarı çam ormanının yanmayan denize en yakın bölümünde neden yapılaşma var? Üstelik, koruması görevi olan kurumlar tarafından yapılan projelerle!

Yerel basından:

“Doğa Koruma ve Milli Parklar 12. Bölge Müdürlüğü Trabzon Şube Müdürü Akif Umuzer,7 Aralık 2016 tarihinde KTÜ Orman Fakültesi’nde yaptığı sunumda, Çamburnu Tabiat Parkı’na yeni tesisler yapılması için planların yapıldığını belirtti. Yapılan planlara göre tabiat parkına; 15 adet Orman Köşkü, Kır Lokantası, Mescit, Yağmur Barınağı, 3 adet Yöresel Ürün Satış Birimi, Giriş Kontrol Noktası ve 29 Adet Kamelya yapımı için çalışmaların başladığı aynı sunumda yer alıyor.”

“Çamburnu Tabiat Parkı’nda işletmecilik ihalesiyle bir vatandaşımıza ihale ile 29 yıllığına bu tabiat parkının işletmeciliğini verdik. Yatırım yapma karşılığı verilmiştir. Bu yatırımı yatırımcı yapıp, süreç bitince devletimize devredecek. Alanı bitirip, vatandaşlarımızın hizmetine sunacağız. Projemizin ikinci etabında metruk durumdaki üstü açık yağmur alanlarının yerine kamelyalarımızı yerleştireceğiz. Başka örnekleri Türkiye’de 40 yerde var. En yakın Rize Hamdüzü Tabiat Parkımız var. Onun yanında Artvin’de Altınparmak Tabiat Parkı var. Aslında biz turizmin altyapısını oluşturmaya çalışıyoruz. Karadeniz’in turizm altyapısına destek olmaya çalışıyoruz.”

Demek ki neymiş; tabiat parkı statüsü günümüzde korumaya değil, yapılaşmaya uygun alan anlamına geliyor! Tabiat parkını yatırım yapma karşılığında kiralamışlar! Denize kadar ulaşma özelliğiyle dünyada sadece iki yerde bulunan sarı çam ormanını yapılaşmaya açmanın adını da turizm altyapısına destek olmak koymuşlar! Sen aklımıza mukayyet ol yarabbi!

Kaçak Madende Ölüm; Bu Kez Şırnak...

19 Ekim 2017

Şırnak'taki maden ocağında yedi kişi toprak altında kaldı şeklinde verildi haber önce. Sonrasında altı kişinin cesedine ulaşıldı denildi. Ertesi gün yedinci kişiye de ulaşıldı diye verdiler haberi. O kadar sıradan, o kadar alışılmış bir tarzda!

Yedi yoksul insan daha madencilikte ölüm istatistiklerine eklendi böylece. Yetkililer, işletmenin ruhsatsız ve kaçak olduğunu açıkladılar sıcağı sıcağına. Sanki ruhsatlı ve izinli sahalarda böyle kazalar olmaz havasında! Sanki, kaçak ve ruhsatsız maden ocağı işletilebilmesinin sorumlusu kendileri değilmiş; bunlarının denetlenmesi kendi sorumluluklarında değilmiş gibi!

Soma (301 kişi), Ermenek (18 kişi), Şırvan (16 kişi) maden sahaları ruhsatlı sahalardı. Dahası da var sayıca daha az ölümlerin olduğu. Ama bu kadarı bile yeterli meselenin anlaşılması için. Sadece üç ruhsatlı (izinli) sahada 335 maden emekçisi yaşamını yitirdi son bir kaç yılda.

Şırnak'ta aynı ocakta, üç yıl önce beş maden emekçisi daha yaşamını yitirmişti. Son yıllarda, madencilikte ölümler, inşaat sektörüyle yarışır hale gelmiş. İnsan hayatı ucuzlamakla kalmamış; değersizleşmiş. Ama ülkeyi yönetenlerin öncelikleri farklı. Sorunun nedenlerini araştırmak, çözüm bulmak, ölümleri engellemek için uzmanların, mühendis odalarının uyarıla-

rını dinlemek değil öncelikleri. Alelacele açıklamalarla zevahiri kurtarmaya çalışmak!

Gelin görün ki, saha izinsiz de değilmiş. 2017 Mart ayında devlet tarafından ihaleyle verilmiş. Çıkan kömür, devlet daireleri dahil yasal olarak satılıyor. Yani neresinden bakarsanız bir tutarsızlık, bir çarpıtma! Bir iş bilmezlik hali! Belki de tam iş bilirlik, kim bilir!

Madencilik sektörü, deneyim gerektiren ciddi bir iştir. Karar vericilerin, sektörle ilgili kurumların üst yöneticilerinin, yasa ve yönetmelikleri hazırlayanların, deneyim sahibi olmaları olmazsa olmaz koşuldur. Son yıllarda madencilikle ilgili kurumlarda ehil olmayan, belirli birikime sahip olmayan yönetici atamaları had safhadadır.

Yasa ve yönetmeliklerdeki, uzun yılların birikimi ve deneyimleriyle yer almış maddeler, son yıllarda yerlerini, doğayı ve insan yaşamını gözardı eden; kaynakların sermayeye aktarımını kolaylaştıran düzenlemelere bırakıyor. Daha az yatırımla daha çok kar mantıksızlığı, maden cinayetlerini arttırıyor, doğaya geri dönüşsüz zararlar vermeye devam ediyor.

Şırnak asfaltit sahası, özellikleri bilinmeyen bir saha değil. Jeolojisi bütün ayrıntılarıyla ortaya çıkarılmış, işletme yöntemleri bilimsel birçok makaleye konu olmuş, en bilinen maden sahalarından biri. Bu bağlamda, maden sahasına ilişkin bilimsel bazı verileri çok detaya girmeden paylaşmak, sorunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. 1983-84 yıllarında, bu sahanın benzeri Silopi-Harbul ve Uludere- Roboski asfaltit sahalarında Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü (MTA) adına jeoloji mühendisi olarak 1 yıl ben de çalıştım. Sahalar, linyit sahası özelliğinde değildir. Kökeni ve yataklanma özellikleri farklıdır. Şırnak'taki asfaltit sahaları ve onlardan biri olan Avgamasya Filonu, Silopi deki sahalarla aynı özelliktedir. 1964-1983 yılları arasında Avgamasya sahasında aralıklı olarak 208 sondaj yapılmış, 8 milyon 154 bin ton asfaltit rezervi saptanmıştır. Şırnak-Silopi Bölgesinde toplam 81 milyon ton asfaltit rezervi mevcuttur.

Asfaltitler, petrol kökenlidirler. Bölgedeki tektonik hareketlere bağlı olarak oluşan derin çatlaklara, dipteki petrolün yerleşmesi sonrasında, petrolün, ısı ve basınç etkisiyle metamorfizma geçirmesi ve katılaşması sonucu oluşurlar. Bu nedenle yapılanmaları genellikle dik veya oldukça eğimlidir. Yüzlerce metre derinlere kadar devam ederler. Facianın yaşandığı Avgamasya asfaltit filonu da yaklaşık 200 metre kadar dik olarak, sonra da yüksek eğimli olarak devam eder. Bu nedenle işletilmesi son derece riskli maden sahası özelliğindedir.

Avgamasya sahasının yapısal özellikleri nedeniyle, belirli derinlikten sonraki bölümünün kapalı işletme yöntemiyle işletilmesi gerektiği birçok teknik raporda belirtilmiştir. Son yıllarda kontrolsüz olarak sürdürülen işletmede, olay sonrası görüntülerden de anlaşıldığı üzere açık işletme yöntemiyle yüksek şevler oluşturulmuş, bu da faciayı kaçınılmaz kılmıştır. Sahada son yıllarda, derin kuyular açılarak, yüzeyden halatlarla 15- 20 metre derinliğe sarkıtılan işçilerle, bilim ve teknolojiye aykırı, çok riskli yöntemlerin denendiği de bilinmektedir. Bu kuyulara dolan yüzey ve yer altı sularının, oluşan gazların içerdiği yüksek risklerin ve oksijensiz ortamların, çalışanların yaşamını ne denli tehlikeye attığını söylemek beyhude biliyorum! Elbette, bu çağdışı uygulamaların, insana verilmeyen değerlerin bir göstergesi olduğunu bu ülkede yaşayan herkes benim kadar biliyor artık!

Şırnak'taki sahalara, bir süre devlet kurumu olan Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) tarafından işletildikten sonra, 1998 yılında özelleştirme politikalarıyla özel sektöre devredilmişti. Hiçbir madencilik deneyimi olmayan yerel madencilere devredilen bu sahalarda, o günden sonra resmi olmayan sonuçlara göre 200 yoksul emekçi yaşamını yitirdi.* Bu yanlış politikaların bu sonuçları doğurması elbette kaçınılmazdı.

* Bünyamin Aygün "Kara Köleler" – Milliyet, 7 Temmuz 2014. Aynı haberde "yörede işsizlik had safhada olduğu için, ocaklar kapatılmasın diye, kuyularda ölümlerin kamuoyundan saklandığı" bilgisi de yer alıyor.

Daha önceki katliam gibi kazalardan sonra, bu acımasız uygulamalar sürdükçe, bu ölümlerin de artarak süreceğini defalarca söyledik. Riskli bir sektör olan madencilikte; bilimin ve tekniğin gerekleri eksiksiz yerine getirilmeden; gerekli yatırımlar zamanında yapılmadan; olmazsa olmaz denetimler uzman kişilerce gerçekleştirilmeden, ölümler önlenemez.

Yaşamı ve insanı önceleyen anlayışları değil de, yatırım yapmadan yüksek kârı önceleyen anlayışları sürdürenler, bu uygulamalarıyla doğayı acımasızca tüketenler, bu ülkenin geleceğini de yok ediyorlar!

Gerçek olan şu ki; yoksulluğu yok edemediğimiz sürece, bu tür maden ocaklarında çalışacak yoksullar hep olacaktır. Bu döngü sürececek, bu ölümler artacaktır.

Bu ülkede yıllardır toprak altından çıkarılamamış madenler var. Onlar unutuldu! Biz unuttuk onları. Televizyonlarda, son katliamda yaşamını yitiren yoksul emekçilerin acı hikayeleri yayınlanıyor şimdi. Onları da unutacağız bir süre sonra! Zonguldak'ta, Afşin-Elbistan'da, Soma'da, Ermenek'te, Şırvan'dakileri unuttuğumuz gibi! Biz unutabiliriz. Ama tarih unutmayacak. İnsanlık tarihi unutmayacak!..

Karadeniz'de Akla Ziyan İşler

12 Aralık 2017

Uzun zamandır Karadeniz Bölgesine ilişkin gözlemlerimi, Bölgeye giderek yazıyorum. Her gidişimde, bölgenin bir önceki yıla oranla kimliğini daha büyük ölçüde yitirdiğini; doğaya verilen geri dönüşsüz zararların artarak sürdüğünü; buna karşın, yoksulluğun daha da arttığını gözlemliyorum. Doğadan elde edilen rantın, doğal kaynakların asli sahibi olan halkın refah düzeyini arttırmadığı; sermaye gruplarının elinde toplandığı açıkça görülüyor.

Tarım ve hayvancılığın, uygulanan politikalarla bitme noktasına gelmesi; işsizliği ve yoksulluğu arttırarak, kırsal nüfusun kentlere akın etmesine yol açarken; şehir merkezlerinde artan nüfus yoğunluğu, büyük sorunları da beraberinde getiriyor. Konut sorunu yapılaşmayı tetikleyerek kentleri betonlaştırırken; kent merkezlerinde trafik yoğunluğu nedeniyle ulaşımda ciddi sorunlar yaşanıyor. Daha birkaç yıl önce 10 dakikada gidilen yerlere, 30-40 dakikada gidilebiliyor. Hastanelere ulaşımda ciddi sorunlar var. Uygulanan sağlık politikaları, bölgenin ilçe hastanelerini körelterek, illerdeki hastanelerde ciddi yığılmalara neden olmuş.. Artvin, Rize, Giresun, Gümüşhane ve Bayburt'ta yetersizlik nedeniyle herkes Trabzon KTÜ Tıp Fakültesine gitmek zorunda. Hastaneler tıklım tıklım. Sefalet

diz boyu. Kanser vakalarında gözle görülür bir artış var. Genç ölümleri artmış. Bölge can çekişiyor!

Ülke ortalamasına göre her şey çok pahalı. Bunu Ankara'dan gidince hemen hissediyorsunuz.

Hayvancılık bitmiş, Trabzon'da inek kalmamış; dolayısıyla süt yok ama Türkiye'nin her yerinde Trabzon Tereyağı var! Oysa ben Sürmene'de gerçek tereyağı bulabilmek için epeyi uğraştım.

Tarım kalmamış, bu yüzden yerel mısır unu bulmayı başaramadım! Oysa çocukluğumuz, sahile kadar uzanan mısır tarlalarında geçti. Çocukken mısır püskülünden sigara yapardık. Annelerimiz doğum tarihlerimizi; ekin ayı, biçin ayı, kalandar diye hatırlarlardı. Ben mesela biçin ayında doğmuşum; yani mısırlar biçilirken.

Bölgede çok katlı yapılaşma ve HES yapımı ise bütün hızıyla sürüyor.

Karadeniz doğasında para getirecek ne varsa, vahşi bir saldırı ile karşı karşıya. Sadece Trabzon'da 100 ün üzerinde HES projesi var; çoğu faaliyette, bir kısmı da inşa ve proje aşamasında. Tüm Bölgede, HES'lerin yapım aşamasında ortaya çıkan hafriyatlar, dere yataklarının zeminini doldurmuş. Bu yüzden akış rejimleri değişmiş; normalin biraz üzerinde yağışlar, hemen sellere neden olabiliyor. İlçeler son yıllarda, tarihlerinde hiç yaşamadıkları kadar sel felaketi ile karşılaşılıyor. Karadeniz Sahil Yolu'nun oluşturduğu set etkisiyle de su baskınları yaşanıyor. İlçe merkezleri balçık çamurla doluyor

HES'lerin olumsuz etkilerini her dere yatağında gözlemlemek mümkün. 37 km. uzunluğundaki Sürmene- Manahoz Deresi üzerinde faaliyette olan yedi adet HES var. Derenin debisi oldukça azalmış. Akifer (gözenekleri tamamen su ile dolu ve kuyulara, kaynaklara yeterli miktarda su iletebilen ve kendisinden ekonomik olarak yararlanılabilen jeolojik formasyon) özelliğinde olan Manahoz deresi yatağında Sürmene'ye içme suyu sağlayan dört adet sondaj kuyusu var. Geçirgen özellik-

teki jeolojik yapı nedeniyle, Akiferin, HES'lerin suda yarattığı tahribattan etkilenmesi kaçınılmaz.

Oysa; İçme Suyu Temin Edilen Akifer ve Kaynakların Koruma Alanlarının Belirlenmesi Hakkındaki Tebliğe göre:

MADDE 4 – (1) İçme suyu olarak yeraltı suyu temin edilen kuyu, kaynak, kaptaj, tünel, galeri ve benzeri yapılar, 17/2/2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik ve Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik hükümleri gereğince korunur. (...) (5) İçme suyu temin edilen, akarsu yataklarının bulunduğu vadilerdeki akiferlerde, açılan kuyular için mutlak koruma alanı ilan edilir. Mutlak koruma alanı dışındaki faaliyetler için ilave tedbirler gerekli görülürse DSİ tarafından belirlenir. **(Resmî Gazete Tarihi: 10.10.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28437)**

HES'lerin olumsuz etkilediği diğer önemli sorunlardan biri de doğal balık popülasyonları ve yöredeki kültür balıkçılığı. Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi, Trabzon Merkez ve İlçeleri İç Su Ürünleri Tarımsal Üretici Birliği Başkanlığının yazısına yanıt olarak ayrıntılı bir rapor yazmış ve HES'lerin kültür balıkçılığına zararlarını şöyle sıralamış:

- Suyun Debisi ve Hızı
- Suyun Sıcaklığı ve Oksijen İçeriği
- Suda Renk ve Koku Değişimi
- Askı Yük ve Bulanıklık
- Biyolojik ve Kimyasal Oksijen İhtiyacı
- Kimyasal Maddeler

Doç. Dr. Nadir Başçınar'ın, üstteki maddeleri ayrıntılandırılan raporunun sonuç bölümünde:

“Akarsulardan su alınarak yapılan kültür balıkçılığının sürdürülebilir olması, özellikle su kalitesinin bozulmamasına bağlıdır. Son yıllarda ulusal yazılı ve görsel basında yer aldığı gibi HES inşaatları öncesinde ve sonrasında birçok doğal balık popülasyonları ve alabalık işletmeleri yukarıda bahis konusu edilen nedenlerden dolayı sorun yaşamaya başlamıştır. Dolayısıyla kültür balıkçılarının sürdürülebilir

faaliyet göstermeleri mümkün gözükmemektedir'' deniyor .

Nitekim, Bölgede HES faaliyeti olan birçok derede, artık kültür balıkçılığı yapılamamaktadır. Doğal balık popülasyonlarının ise, su debisi azalan derelerde devam etmesi olanaksızdır.

Bütün bu zararlar bilimsel olarak ortada iken, şimdi Bölgede akla ziyan başka bir iş yapılıyor. Araklı ve Sürmene İlçelerine içme suyu sağlamak üzere, Yılan Taşı denilen bölgeden çıkan doğal kaynak sularını iletecek boru hatları 2-3 yıllık bir çalışma ile döşenmiş durumda. İletim hatları yapılmış olmasına karşın su verilmiyor. Bunun nedeni ise, iletim hatlarına bağlanacak doğal kaynakların bir kolunun üzerine inşa edilen HES projesi. Projeye göre; HES'ten bırakılacak kuyruk suyu, içme suyunun sağlanacağı ana dereye bağlanacak. Gerçekten akla ziyan bir proje; önce HES'te kullan, sonra insanlara içir!

Oysa mevcut yasalarımıza göre bile su tahsis önceliği ;

1- İçme ve kullanma suyu

2- Tabii hayat için gerekli su

3- Sulama suyu

4- Enerji

5- Sanayi suyu, su ürünleri, maden, turizm, rekreasyon, ticaret olarak sıralanmaktadır.

Karadeniz'in doğasına ve doğal yaşamına verilen bunca zararın, halka en küçük bir getirisinin olmadığı anlaşılıyor. Aksine, yaratılan çevresel sorunlar, halkın ruh sağlığını da olumsuz etkilemiş. Gençlerin gelecekte beklenmesi kalmamış; iltica projeleri tavan yapmış! Tek faydası, işsiz gençler kemençe çalmaya ve horon öğrenmeye başlamış! Hayra alamet midir yoksa!...

Bizans'ın Palamutu Odessa'nın Hamsisi'ne Ne Oldu?

23 Aralık 2017

“Son yüzyıla kadar, Karadeniz insanlara devasa bir bolluk yeri olarak görünmüştür. Derinliklerindeki karanlık zehiri kimse bilmez. Yüzeyden yüz metre itibaren, oksijensiz sınırları belirleyen ‘haloklin’ ve ‘oksilin’ çizgisinin üstünde, Denizde yaşam kaynamaktadır. Som balığı ve dev mersin balıkları-mersin morinası bazen küçük bir balinanın uzunluk ve ağırlığına ulaşabilir- yumurtlamak için büyük ırmak ağzlarında kaynaşır(havyar 14. Yüzyıl Bizans’ında o kadar boldur ki fakir yiyeceğidir). Karadeniz’in kıyılarında ve kuzey batı alçak düzlüğünde, çoğu sualtı Zostera deniz-otu çayırlarından beslenen dikenli kalkan, çaçabalığı, vatoz, has kefal, mezigitler yaşamıştır.(..) Strabon, Haliç’te, Boğaz’ın İstanbul surlarının dibine uzandığı koyda, palamudun çıplak elle yakalandığını yazar.

Açık sularda, yunus ve domuz balığı kolonileri arasında, iki tür Karadeniz’i dolaşan yavaş, daire biçiminde bir göç yolu izler, neredeyse tarifeli bir gemi gibi düzenli bir biçimde yol alırlar. Bunlardan biri palamuttur; yiyecek ve ticaret açısından Bizans paralarına resmi yapılacak kadar önem taşıması olan uskumru ailesindedir. Diğeri hamsi; Karadeniz ançuezidir. Soyunu sürdürüp bugüne kadar kalabilen hamsi sürüleri, Temmuz veya Ağustosta Odessa Körfezinde yumurtlar

ve saat yönünün tersine olan göçlerine Ağustosun son haftası ile Eylül başlarında devam ederler. Günde yirmi kilometre kadar kat ederek, bugün bile her birinin ağırlığı 20.000 tona ulaşan sürülerle Tuna deltasını geçer, Romanya ve Bulgaristan açıklarından doğuya yönelir ve Anadolu kıyılarına ulaşırlar. Kasım başlarında sürü İstanbul'la Sinop arasında, birkaç yüz kilometre doğudadır. Balık ağırlaşmıştır ve daha yoğun gruplar halinde daha yavaş hareket ederek Trabzon'un balıkçılık sahasına girer. Sonunda, Yeni Yıldı, hamsi Karadeniz'in güney doğu köşesine, Batum çevresine ulaşır. Burada ikiye ayrılırlar: Bir bölümü Gürcistan, Abhazya kıyılarından kuzeye yönelip ayrılma noktalarında bir daire çizer; ötekiler Sinop'a dönüp Karadeniz'i kısa yoldan geçerek tekrar Odessa Körfezi'ne gelirler. 1980'lerde balık türlerinin canına okuyan aşırı avlanma döneminden önce yapılan bir tahmine göre, her yıl bu hac ziyaretini yapan hamsi varlığı bir milyon tona ulaşmaktaydı.

Karadeniz'i tarihe sokan balıktır. Elbette başka etkenler de vardır: Başka mükemmel yiyecek ve zenginlik kaynakları(..) Ama bütün bu sonsuz görünen doğal yaşam zenginlikleri içinde en önemlisi balık olmuştur.”*

Uzun yıllardır denizlerimize verdiğimiz zararları gördükçe, bu denizler bize hala balık veriyorsa bu doğanın bir mucizesidir der; herkese, buldukça balık yemeyi salık veririm. Ne olur, ne olmaz; bu mucize sonsuza kadar sürmeyebilir diye! Henüz sonuna gelmedik ama fazla da zamanımız kalmadı gibi; bu hoyratlık böyle sürerse!

Avlanma yöntemleri üzerine çok şey söylendi; kısmen yasaklamalar getirildi ama sorun çözülemedi. Bu yüzeysel önlemlerle çözülmesi de beklenemezdi zaten. Yaklaşık elli yıldır, her açıdan acımasız bir süreç yaşandı Karadeniz'de; avlanma yöntemleri ile sınırlı değil. Hasar, sanıldığından daha fazla ve kalıcı. Şimdi kaçınılmaz son yaklaştıkça, bir şey yapmak gerekiyor noktasına gelindi belki ama bu arada balıklar bitti.

* Karadeniz, Neal Ascherson / Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları-Mayıs 2001

Elbette sorunun çok boyutu var. Küresel ısınma önemli bir faktör. Özellikle Tuna Nehri Kaynaklı uluslararası kirlilik büyük boyutlarda. Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde bilimin iflas etmiş olması bir diğer önemli bir faktör. Bütün Ukrayna ve Güney Rusya sahilinde, Odessa'dan Sivastopol ve Kerç'e kadar, bir zamanlar deniz biyolojisi ve oşinografi enstitülerinin görkemli zinciri vardı. Karadeniz hakkında bilgi söz konusu olduğunda, hiçbir ülke, Sovyet bilim insanlarının çok uzun zamana dayalı birikimleriyle kazandıkları uzmanlıkla karşılaştırılamazdı.

Ama bu yazının konusu; bizim bu olumsuz gidişata etkilerimizin, bazı büyük üst yapı projeleri ve birkaç yerel örnek özelinde irdelenmesi.

Karadeniz Sahil Yolu ile milyonlarca yılda oluşan kıyı topoğrafyası kayalarla doldurulup yok edilirken, aynı zamanda kıyılardaki balık üreme alanları ve sığınma bölgeleri de yok edildi. Doğal kayalıklar balıkların sığınma bölgesi, denizin verimli veya plankton yoğunluğunun zengin olduğu kıyı bölgesi ise üreme alanıdır. Yumurtadan çıkan larvalar ve genç balıklar, beslenmek amacıyla ilk hayat dönemlerini kıyısız sığlık alanlarda geçirirler. Bu alanlar tüm dünyada büyüme bölgeleri olarak bilinir. Balıkların beslenme alanları olan bu bölgelerin yok edilmesi ya da türler arasında dengesizlik oluşması, bazı türlerin ortamı terk etmesi veya yok olmasıyla sonuçlanır. Örneğin, 1986 yılından beri Karadeniz ve Marmara Denizi'nde orkinos avcılığı yapılamamaktadır. Çünkü bu türün beslendiği türler bu denizlerimizde yok olmuştur.

Karadeniz'i besleyen derelerinin halini çok yazdık. Yine yazalım. Derelerden artık planktonlar değil, ağır metaller ve kimyasal atıklar geliyor. Maden işlemlerinden çıkan ağır metallerin ve zenginleştirmede kullanılan kimyasalların kontrolsüz olarak derelere bırakılması; alüvyon bölgelere, dere yataklarına kurulan sanayi bölgelerinin zehirli atıkları; evsel atıkların, kanalizasyonların etkisi yetmezmiş gibi, şimdilerde bir de nur topu gibi HES'lerimiz oldu. Zulüm katmerlendi. Son gidişimde balıkçı teknelerini Sürmene-Manahoz Deresi önlerinde gör-

düm. Hepsi orada toplanmıştı; son çare! Açıklarda balık yok; yakında orada da olmayacak!

Antroposen Çağı (Nobel ödüllü bazı bilim insanları, jeolojik Holosen Çağı'nın bittiğini, insan faaliyeti sonucu oluşan kirlilikle Antroposen Çağı'nın başladığını savunuyor) hükmünü icra ediyor! Bu 'Yeni Çağa' bizim katkımız olağanüstü!

Son yıllarda Ülkemizde de antropojenik kirlilik konusunda akademik çalışmalar yapılmaya başlandı.

*"Sanayileşme, fosil yakıtların kullanımı, kontrolsüz tarım ve buna benzer insan faaliyetleri her geçen gün artmakta, bu faaliyetler sonucunda doğada bir takım değişiklikler ve antropojenik kirlilikler meydana gelmektedir. Bu çalışma kapsamında, Marmara'da İzmit Körfezi (IZC-01), Karadeniz'de Sürmene (SC-01) ve Hopa (HC-01) kıyılarından alınan karot örnekleri, antropojenik kirliliğin varlığının araştırılması adına, litolojik, sedimantolojik, paleontolojik ve jeokimyasal açıdan incelenmiş, her bir karottan 15 numune olmak üzere toplamda 45 örneğin As, Ba, Pb, Cd, Cr, Ni, Ti ve Zn gibi ağır metal konsantrasyonları değerlendirilmiştir. Karot örneklerindeki As, Ba, Pb, Cr, Ni, ve Zn elementlerinin analiz sonuçları kullanılarak hesaplanan PLI (Kirlilik Yükü İndeksi; Pollution Load Index) kirlilik değerleri, İzmit Körfezi için 3.255, Sürmene ve Hopa'da sırasıyla 2.195 ve 1.706 olarak ölçülmüştür. Hesaplanan PLI değerleri sonuçları, İzmit Körfezi'nin kabul edilir kirlilik seviyesinin üzerinde, Sürmene ve Hopa'nın ise kirli olmalarına rağmen nispeten daha az kirli olduğunu göstermektedir. Bunun yanında EF (Zenginleşme Faktörü; Enrichment Factor) değerleri, İzmit Körfezi'nde As, Ni ve Cr elementlerinin belirgin bir zenginleşme, Pb ve Zn elementlerinin ise orta derecede zenginleştiğine işaret eder. Sürmene ve Hopa lokasyonlarında ise As, Ba ve Cr gibi elementler yetersiz zenginleşme gösterirken, Ni, Pb ve Zn elementlerde belirgin bir zenginleşme olduğu gözlenmiştir. Marmara karotu özelinde kirliliğe bağlı gelişmiş jips kristalizasyonu da dikkat çekicidir".**

* Marmara ve Karadeniz Kıyılarındaki Güncel Sedimanlar İçinde Antroposen'in Varlığına Ait Yeni Bulgular. Akın Alak, Ökmen Sümer. Dokuz Eylül Üniversitesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü / Jeoloji Bülteni-60/2017.

Bu bilimsel çalışmada elde edilen veriler, beni biraz gerilere götürdü. 1986-1992 yılları arasında Sürmene’de Karadeniz Bakır İşletmeleri yani devlet tarafından işletilen Kutlular Bakır Sahasına. O günlerde yaptığımız itirazların, şimdilerde bilimsel çalışmalarla ispatlanmasına sevinemiyoruz!

Bu saha, tenörü(cevher yüzdesi) yüzde 2.52 bakır, yüzde 1.5 çinko ve yüzde 0.04 kurşun olan masif sülfür bir yatak idi. Sülfürlü minerallerin bünyesinde bulunan demir, su ve oksijenle reaksiyona girdiğinde demir oksit ve sülfirik aside dönüşür; oksitlenme oluşur. Bu da yüzey sularını asidik yapar. Yörede alınan ve tarım arazilerine akan su örneklerinin metal içeriği, insan sağlığı açısından tolere edilebilecek değerlerin çok üzerindedir.

Kutlular Bakır Madeni çevresinden alınan su örneklerinin kimyasal analizleri

Örnek No	Uzaklık (m)	pH	Cu (ppm)	Pb (ppm)	Zn (ppm)	Fe (ppm)
Kut-1	0	2,9	12	1,6	48	102
Kut-2	250	3	6	1,2	26	35
Kut-3	500	4,8	1	0,7	6,5	0,6
Kut-4		3,1	3	0,8	17	5
Kut-5	1250	3,6	2,7	1	11	3
Kut-6	2500	4,6	1,2	0,8	6	1,4
Tolere edilebilen üst sınır değer		6,5 – 8,5	1,3	0	5	0,3

İşletme sırasında, flotasyon (zenginleştirme) tesislerinde (çıkarılan kayaktan, kimyasallar kullanılarak cevherin ayrıştırılması) sadece bakır ayrıştırılmıştır (teknolojik yetersizlik nedeniyle bakırda da kaçak oranı yüksek olmuştur). Ayrıştırma işleminde fire verilen bakır ve ayrıştırılmayan kurşun ve çinko ise hiçbir arıtma işlemi yapılmaksızın Sargona Deresine bırakılmıştır. Oradan da Çamburnu Plajına yani Karadeniz’e.

Buna can dayanır mı; ne balık ne de insan! Bizans’ın palamutu ve Odessa’nın hamsisine ne olduğu sanırım biraz anlaşılmıştır! Bu metal kirlenmesi nedeniyle geriye kalan türlerin

(özellikle dip balıkları açısından) ne kadar sağlıklı olduğu da ayrı bir araştırma konusudur.

Görüldüğü üzere, hepsi bir arada olmuyor. Ya doğaya yapılan bu barbarlıklara evet diyeceğiz ya da balığı unutacağız. Yok öyle, hem cam kenarı, hem yirmi beş kuruş!

Çocukluğumuzda Sürmene'de, denize daldırıp hamsi ile doldurduğumuz fanilalarımızı eve götürdüğümüzde, annelerimizden azar işitirdik. Kayalıklardan; karagözleri, vatozları, kofanaları izleyip, oltaya yem takmaksızın azman istavritlerle kovaları doldurduğumuz günler elbette bir daha geri gelmeyecek! Yeni nesiller, yüzlerce balık türünden, canını kurtarıp neslini sürdürebilen birkaç türle idare edecekler! O da şimdilik!

Düşünsenize, iyi ki Denizcilik Bakanlığımız var! Ya bir de olmasaydı nice olurdu halimiz! Denizleri doldurup, şehir, yol, havaalanı, stadyum yaptıkları yetmedi; şimdilerde deniz dolgu golf sahası trendi başladı. Oldu olacak, doldur gitsin Rusya'ya kadar! Araya, ortak iki-üç nükleer santral de koydun mu, değilme keyfimize!

Söyleyeceğiz, Başka Yolu Yok!

13 Eylül 2018

Osmanlı'nın vergi memuru, Trabzon- Maçka köylerinde vergi toplamaya çıkar. Akşam olunca konaklamak için Sümela Manastırı'na uğrar; Papaz ahabıdır. O gece orada kalıp sabah uzak köylere gidecektir. Sabah hava günlük güneşliktir ama Papaz: Bugün gitme der, öğleden sonra çok yağmur var. İnanmaz memur. İddiaya girerler. Öğleden sonra inanılmaz yağmurlar yağar. Vergi memuru bir camiye sığınır. Geceyi orada geçirip sabah işine devam edecektir. Sabah hava güzeldir ama o yine de imama sorar: Hava bugün nasıl olacak İmam Efendi? Valla ben bilmem Allah bilir der İmam. Çok sinirlenen vergi memuru: Elin papazı biliyor da sen neden bilmiyorsun diye haşlar imamı. Ne yapsın gariban imam; o yıllarda Sümela manastırında iki adet barometre vardır. Papaz'ın işi kolay tabi. Bu hikayeyi de yıllar sonra Maçka Ortaokulu'nda o barometreleri kullanan bir dostumdan dinledim.

Bu hikayeyi neden anlattım? Ülkemizde son yıllarda ardı ardına yaşanan afetlerle sıkça karşılaşmaya başladık. Her basit doğa olayı afete dönüşüyor. Her gün bir sel, su baskını haberi geliyor. Dere yataklarına ve taşkın bölgelerine kurulan organize sanayi bölgelerini sular basıyor. Yollar ve köprüler yıkılıyor, metropollerde evler su altında kalıyor. Kentler ve insanlar; ar-

tan nüfus ve bina yoğunluğunun doğal sonucu betonlaşmaya paralel olarak daha büyük bedeller ödüyor, canından malından oluyor. Kent merkezlerinde, alt geçitlerde biriken sulara mahsur kalıyor. Ülkeyi ve mega kentleri yönetenler, küresel ısınmanın sonucu diyerek işin içinden sıyrılmaya çalışıyor: “İstanbul’un altyapı sorunu yok ama küresel ısınma var maa- lesef “, “selin nedeni yapılaşma değil küresel ısınma, beş yüz yıldır böyle yağmur yağmadı”, “otoyolun çökmesinin, köprü- nün yıkılmasının nedeni küresel ısınma”, “trenin devrilmesi küresel ısınma, 145 yıldır böyle yağmur yağmadı”, “HES lerin bir suçu yok, derelerin kuruma nedeni küresel ısınma”, “or- manların yanma nedeni küresel ısınma”. Anlayacağınız bu günlerde küresel ısınma her derde deva!

Gerçek olan şu ki; bizdeki afetlerin büyük kısmının küresel ısınmayla hiçbir ilgisi yok. Bilinen bilimsel ve teknik basit ön- lemlerle engellenebilecek her türlü olay bizim ülkemizde afete dönüşüyor. Her şeye kâdir olan ünlü politikamız sağ olsun; ya- raları sarıp yolumuza devam ediyoruz! Ama yaralar iyileşmi- yor, aksine her gün yenisi açılıyor. Sorumluluğu üzerine alan kimse yok; hayat eskisi gibi devam ediyor!..

Evet, küresel ısınma bir gerçeklik ve insanlığın geleceğini tehdit ediyor. Ama küresel ısınmanın önüne geçmek için Nisan 2016’da 197 ülkenin ortak kararı olan Paris İklim Anlaşması’nın gereklerini yerine getirelim; sıcaklık artışının en büyük etkeni olan fosil yakıtlardan vazgeçelim, termik santral kurmayalım dediğinizde, işte orada dur! 179 ülke taraf olurken, biz taraf olmayan 18 ülke arasındayız. Üstelik, yerli- milli kaynaklar meselesi, enerjide dışa bağımlılık, gelişmekte olan ülke vb ge- rekçelerle daha fazlası yapıyor.

Geçmişte bütün itirazlara karşın yapılmış olan birçok pro- jenin yanlışlığı bu gün anlaşılıyor ama iş işten geçiyor. Olan ülkenin kaynaklarına oluyor.

Örneğin Rize’de denizin doldurulup kent yapılması... Şim- di Rize çöküyor ve kentin taşınması tartışılıyor.

Örneğin denizi doldurarak yapılan Karadeniz Sahil Yolu; her yağmurda yaşanan felaketlerin ana nedeni. Kentlerin önünü kesip, kentlerin su altında kalmasına neden oluyor. Köprüler yıkılıyor, yollar çöküyor. Yıllara yayılacak büyük bir ekonomik maliyetin kaynağı durumunda. Güzelim kıyılarımızdan olduğumuza mı üzülelim, giden ve gidecek olan milyarlarca dolara mı?

Denizi doldurarak yaptığınız ve yapmakta olduğunuz havalimanları var bir de. Japonların 1994 yılında Osaka-Kansai'de yaptığı dünyanın ilk deniz dolgu havalimanında yapıldıktan birkaç yıl sonra çökme meydana geldi. Dünya mühendislik ödülünü de alan hidrolik sistemle havalimanını dengeye aldılar ve sorunu şimdilik çözdüler ama 4 Eylül 2018'de tayfun nedeniyle yine sular altında kaldı. Bilim insanlarına göre Kansai Havaalanı tamamlanmasından bu yana on bir metre battı ve 2050'li yıllarda deniz seviyesinin altına düşme riski var.

Yapmakla iş bitmiyor anlayacağınız. Her birinin dolgusu için kullanılan 100 milyon ton kayanın koparıldığı coğrafyanın bozulan dengesi, artan sel ve heyelanların da nedenlerinden biri ayrıca.

Karadeniz coğrafyasının her yerinden kuruyan dere görüntüleri geliyor artık. Ama HES inşaatları da olanca hızıyla sürüyor. Kuruyan dere yataklarındaki yapılaşmalar hızla artıyor ve imar aflarıyla yasallaşılıyor. Coğrafyanın normal yağışlarının bile sele dönüşmesinin başlıca nedeni yapılaşma. Derenin tarihsel yatağının dikkate alınmaması. Taşkın bölgesi kavramının umursanmaması. Derelerin akış rejimini değiştiren HES uygulamaları.

Diğer yandan büyük kentlerde suyu absorbe edecek toprak kalmadı. Sular beton yollardan büyük bir hızla akışa geçiyor. Her yağmurda hayat felç oluyor ama yapılaşma ve betonlaşma devam ediyor. Kopya afetler birbirini izliyor. Yeni oluşan afet, eskiyi unutturarak istatistiki veriye dönüşüyor. O kadar sıklıkla oluyor ki artık, olayları TV'lerden izleyen halk, yeni olayı

eski, bayat haber sanıyor. Çünkü her afetin ardından aynı demeçler veriliyor. Benzine, kısa aralıklarla aynı oranlarda zam yaparak, eski haber havası yaratılması kurnazlığı gibi.

Bir de çılgın projeler var Kanal İstanbul gibi. İleride yaratacağı çevresel, jeolojik büyük sorunlar uzmanlar tarafından sıkça dile getiriliyor ama dikkate alınmıyor. Aynı şekilde 3. Havalimanının zemin sorunları da yazılıp çiziliyor ama dinleyen olmuyor.

Yanılmak istiyoruz ama Papazın barometresi çalışıyor. O vergi memurundan sakladı belki, ya da söyledi de memur inanmadı bilmiyoruz. Ama biz yıllardır açık açık söylüyoruz. Bu ülke hepimizin ve doğru bildiklerimizi söylemek de görevimiz. Bekleyip göreceğiz diyeceğim ama bilimin yanılması da olası değil.

Ölen Burdur Gölü mü Sadece?

23 Eylül 2018

Bazı haber kanallarında izlemişsinizdir; Burdur Gölü öldü haberini. Sıradan bir ölüm haberi!

Gerçekten şaka gibi! Ama hakkını da verelim Kanal'ın; Belediye Başkanı Ali Orkun Ercengiz'e de bağlandı. Başkanın bu konuda söylediklerini uzun zamandır izliyorum ve çevreye duyarlı yaklaşımlarını biliyorum. Derdini uzun zamandır anlatmaya çalışıyor; sanki sadece onun derdiymiş gibi...

Ama sonuçta Burdur orası; sıkça askerlikle anılan ve tatile giderken geçilen bir yer! Son zamanlarda diğer bir gölü, doğa harikası Salda ile gündem olabilen...

Belediye Başkanı; uzmanlara göre artık geri dönüşü olmayan bir yola girildiğini söylüyor ve en azından yok olma sürecini yavaşlatacak bazı önlemlerin alınması için imdat çağrısı yapıyor! Bu süreç böyle devam ederse gölün on yıllık ömrü kaldı diyor.

Ben de 1982 yılında dört aylık askerliğimi yaptığım Burdur'da, hafta sonu izinlerinde gittiğimiz Burdur Gölü'nün, Burdur için ve gölü mesken tutmuş canlılar için ne kadar önemli olduğunu gözlemlemiştim. O yıllarda az sayıdaki mermer ocağının etkisi henüz görülüyordu. Daha sonraki yıllarda gittiğimde ise çevresindeki çok sayıda ocağın ve başka faktörlerin de devreye girmesiyle, gölün hızlı bir şekilde yok oluşa doğru gittiğini üzümlere görmüştüm!

Burdur Gölü çevresindeki taş ocakları

Gölün canlı yaşamına ilişkin veriler devlete ait siteden:

Burdur Gölü'nün fauna açısından asıl önemini kuşlar oluşturmaktadır. Burdur Gölü kuş varlığı bakımından Türkiye'nin en önemli göllerinden birisidir. Sığı alanların çok kısıtlı olmasına rağmen her yıl sonbahar ve kış mevsimlerinde 100 binden fazla su kuşunu barındırmaktadır. Bazı yıllar bu sayı 300 bini aşar. Göl çok tuzlu olması nedeniyle kış aylarında donmadığından sakarmeye, ördek ve batağanlar kalabalık topluluklar oluştururlar. Tür sayısı çoğu zaman 100'ü aşar (Çevre Bakanlığı, 1998). Gölde balıkçılık yapılmaması ve

turizmin çok sınırlı olması nedeniyle çok az sayıda tekne bulunması ile geniş ve açık su yüzeyi, burada kışlayan kuşlar için güvenli bir ortam sağlamaktadır. Gölün güneybatı ve kuzeydoğu uçlarındaki sığ kesimler ve kıyılardaki çamur düzlükleri ise zengin besin varlığı ile kuşların beslenmesine olanak vermektedir. Burdur Gölü karaboyunlu batağan ve sakarmeke için hem sonbahar göçü esnasında hem de kış aylarında önem kazanmaktadır. 1997 yılı Ekim ayında gölde 26 bin75 karaboyunlu batağan ve 252 bin 726 adet sakarmeke sayılmıştır. Göç sırasında çok sayıda kara sumru ve flamingo konaklamaktadır. Mahmuzlu kızkuşu, angıt, taş bülbülü ve kızılkiraz kuşu gölde üreyen önemli türler arasındadır. Ayrıca, mahmuzlu kızkuşu, suna, sakarmeke, uzunbacak ve bahri de kuluçkaya yatmaktadır (www.burdur.gov.tr/files/burdur.htm).

Bu bilgilere sahibiz de koruyor muyuz? Havzada gölü besleyen en büyük akarsu gölün güneybatısındaki Bozçay'dır. Diğer akarsular ise Kıravgaz, Kurna, Çerçin, Lengüme dereleri ile kuzeydoğuda Keçiborlu'dan gelen Adalar Çayı'dır. Bu akarsularla beraber gölü besleyen diğer birçok küçük akarsu üzerinde geçtiğimiz yıllarda kamu kuruluşlarınca gölet ve baraj yapılmıştır. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu meselesi.

Burdur Belediye Başkanı, sulama amaçlı barajlar ve yanlış su kullanımı nedeniyle göle su girişinin engellendiğini, bu nedenle gölün kapladığı alanın yüzde 40'ını kaybettiğini, gölden sondajlarla çekilen suyun ve gölü besleyen yeraltı sularının aşırı kullanımının da önemli faktörler olduğunu söylüyor. Su seviyesinin düşmesi sonucunda, tuzluluğun iki katına çıkacağı, bunun göldeki canlı yaşamını sona erdireceği ve gölün tabanında bulunan ağır metallerin tozlaşma ile insan sağlığını ve doğal yaşamı etkileyeceği uzmanlarca söylenmekte.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın birkaç yıl önce açıkladığı acil eylem planının bir işe yaramadığı görülüyor. Neye önlem aldıklarını bilemiyorum ama; yaklaşık kırk yıldır su kaybeden göle önlem almak için geç kalındığını gölde kışlayan dikkuyruk ördek ve gölün endemik balık türü olan *Aphanius Burduricus* da biliyor artık!

1971 yılında birçok ülke tarafından imzalanan Ramsar Sözleşmesi sulak alanların korunması yönünde atılmış önemli bir adımdır. Tüm sulak alanların korunmasına birincil öncelik sağlanması, sulak alan ekosistemlerindeki biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi yönünde gerekli önlemlerin alınması bu görüşmeler sonucunda karara bağlanmıştır. Türkiye Ramsar Sözleşmesi'ne 1993 yılında imza atarak belirlediği sulak alanları koruma altına almaya karar vermiştir. Bu bağlamda, Türkiye'de 19'u önemli olmak üzere 250'yi aşkın sulak alan sözleşme kapsamına alınmıştır (wetlands.org). Burdur Gölü Türkiye'de Ramsar Sözleşmesi kapsamına alınan 19 önemli sulak alandan biridir

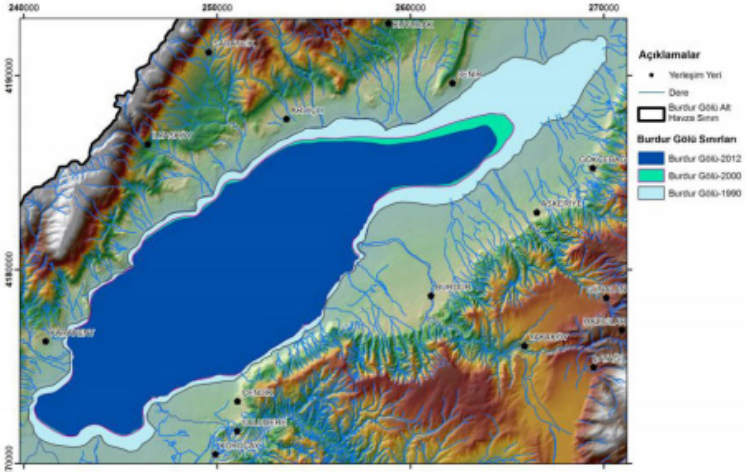
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, 2014 yılında yöre halkının talebi üzerine kalabalık bir uzman grubuyla yaptığı çalışma sonucunda, çok ayrıntılı 'Burdur Gölü Havzası Mermer Ocakları Raporu' yayınlarak gölü bekleyen tehlikeye dikkat çekmişti. Raporun sonuç bölümünden:

Burdur Gölü havzası su bütçesine ilişkin hesaplamalar; havzadaki barajlar ve göletler, sulama, içme suyu vb. amaçlı yüzey ve yeraltı suyu kullanım miktarı ile birlikte havzanın jeolojik-meteorolojik süreçlerinin de gölün su bütçesi üzerinde olumsuz etkide bulunabileceğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle Göldeki seviye düşüşünün acilen engellenebilmesi ve göldeki su dengesinin sağlanması amacıyla; Havzadaki yüzey ve yeraltı suyu potansiyelinin belirlenmesi, Havzadaki mevcut su tüketimlerinin tespit edilmesi, Havzadaki sektörel su taleplerinin göle zarar vermeden ne şekilde karşılanacağını belirlenmesi için kapsamlı bir jeolojik, jeofizik, hidrolojik ve hidrojeolojik araştırma çalışmasının yapılması gerekmektedir.

Burdur göl ekosisteminin devamlılığının havza bütününde korunmasına bağlı olduğu gerçeğinden hareketle, alanın etkin yönetimi için havza düzeyinde planlama yapılmalıdır. Entegre Havza Yönetimine geçiş sağlanmalıdır.

Bölgeye yönelik olarak hazırlanan tüm planlarda, bölgenin uluslararası önemde doğa koruma statüsüne sahip olmasının

gerekçesi olan göl ekosistemi ve bu ekosistemin sunduğu biyolojik özellikler nedeniyle; doğal ekosistemin devamlılığının sağlanması, bölgenin kalkınmasında turizm potansiyelinin değerlendirilmesi, tarımsal faaliyetlerde, sanayi kullanımında Burdur Gölü ve çevresinin korunması için çevresel etkilerin önlenmesine yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Hiçbir plan kararında sulak alan koruma bölgelerinde madencilik faaliyetine izin verilmemiştir. Bölgenin sulak alan niteliği nedeniyle, özel kanuna tabi olan kısmı için, koruma amacıyla üst ölçekli planlarda arazi kullanım kararı getirilmemiş sulak alan yönetim planına atıf yapılmıştır. Buna karşılık sulak alan yönetim planında herhangi bir hüküm olmamasına karşın madencilik faaliyetlerine izin verilmesi yönetim planına ve diğer planlara aykırıdır. Halen yürürlükteki plan kararlarına aykırı olarak, havzada uygulandığı biçimde kontrolsüz, katma değeri düşük, yöre halkının can güvenliğini tehdit eden, bölge ve ülke ekonomisine gerçek katkı sunamayan, doğal çevrede geri dönülmez tahribata yol açan madencilik faaliyetlerine son verilmelidir.

Küçülen Burdur Gölü'nün güncel sınırı

Şimdi bütün bu söylenen ve bilinenlere karşın ortaya çıkan tabloya sürpriz diyebilir miyiz? Önümüzdeki yüzyılda yaşayacak olanlar, bütün bu hoyratlıklara rağmen insan nesli, yok olan binlerce türe eklenmez de devamlılığını sürdürebilirse eğer; bu zamanlarda yapılan bu saçmalıkları nasıl becerdiğimizi anlayabilmekte zorlanacaklar. Onlara bir ipucu vereyim. En azından bizim hikayemiz şu (resmi tarih kitaplarında anlatılan her şeyin yalan olacak hali yok ya!): Orta Asya'dan göller kurduğu için göç ettik. Küresel ısınma henüz mevcut değildi ama göller nedense kurudu! Biz de yeni göller bulmak için yollara düştük!

Güncel Not: Türkiye Tabiatını Koruma Derneği Bilim Danışmanı Dr. Erol Kesici, son 60 yılda Türkiye'deki 240 gölden 186'sının tamamen kurduğuna, geriye kalanların da kuraklık ve kirlilik yaşadığına dikkat çekti. (16 Eylül 2024)

Zamansız Bir Deprem Yazısı

17 Kasım 2018

Bu deprem konusunu yazmaktan hiç hoşlanmıyorum. Son yirmi yıldır Türkiye'nin yaşadığı büyük depremleri, bütün yıkımları ve dramatik hikayeleriyle bizzat gözlemlemiş ve de bunları defalarca yazmış biri olarak; birçok deprem mağduru insana kötü anılarını anımsatmak, birçok çaresiz insanı ise huzursuz etmekten öte bir işe yaramayacağını düşünmek bunun nedeni olabilir. Ama belirli aralıklarla konunun gerçek uzmanlarının yaptığı uyarıcı nitelikte açıklamaların, konunun muhatapları tarafından ne denli kulak arkası edildiğini görünce, konuyu gündemde tutmanın bile bir görev olduğunu düşünüyor insan.

Özellikle beklenen İstanbul depremi üzerinden yapılan bu uyarıların; bırakın ülkemizin birçok büyük kentini, İstanbul ölçeğinde bile yeterince dikkate alındığını söylemek olanaksız.

2000 yılında 7 kişilik bir ekiple, 120 sayfalık, "17 Ağustos 1999, 12 Kasım 1999 – Doğu Marmara Depremleri ve Türkiye Gerçeği" adlı bir rapor hazırlayarak yaşanan sorunların nedenleri ve çözüm önerilerini sıralamıştık. Geçen yaklaşık yirmi yıldır da dikkate değer bir ilerleme olmadı.

Oysa geçen yüzyılın başından bu yana, ülkemizde büyüklüğü 6'nın üzerinde 80 deprem yaşandı. Bunların 14 tanesi ise 7'nin üzerinde: **1912** – Mürefte (Tekirdağ), **1930** – Türkiye –

İran sınırı, 1939 – Erzincan, 1942 – Erbaa (Tokat), 1943 – Ladik (Samsun), 1944 – Çerkeş – Gerede (Bolu), 1953 – Yenice (Çanakkale), 1957 – Fethiye (Muğla), 1957 – Abant (Bolu), 1964 – Manyas (Balıkesir), 1970 – Gediz (Kütahya), 1976 – Muradiye (Van), 1999 – Gölcük (Kocaeli), 1999 – Düzce, 2011 – Van.

Resmi kayıtlara göre son yüzyılda bu depremlerde yüz bine yakın insan yaşamını yitirdi. O yılların nüfus ve bina yoğunluğunu düşünürseniz, aynı depremlerin yakın zamanda olması durumunda kaybın varacağı boyutları tahmin edebilirsiniz. Örnek olarak sadece 1999 Kocaeli depreminde resmi rakamlara göre 18 bin kişi yaşamını yitirdi. Gerçek sayının ise çok daha fazla olduğu biliniyor. Bu da gösteriyor ki büyük kentlerin, bina yoğunluğuna bağlı olarak büyük risk altında olduğu tartışmasız bir gerçek.

1976 Muradiye (Van) Depremi ve 1999 Gölcük Depremi arasındaki 23 yıllık ara haricinde, 7'nin üzerindeki depremlerin tamamı takip eden ilk on yıl içerisinde gerçekleşti. Son büyük deprem 2011 Van Depremiydi. Bu da demek oluyor ki, Türkiye tam anlamıyla bir deprem ülkesi ve bu gerçekle yakın zamanlarda yeniden yüzleşeceğiz.

1-3 Kasım 2018 tarihleri arasında Çanakkale 18 Mart Üniversitesinde Aktif Tektonik Araştırma Grubu 22. Çalıştayı gerçekleştirildi. Türkiye'nin en önde gelen tektonik uzmanlarından olan Dr. Fuat Şaroğlu'nun aşağıdaki uyarıları çok önemli:

“Özellikle yıkıcı deprem üreten fayların deprem tekrarlanma periyotlarının 250 – 300 sene ile 10 bin sene arasında değiştiği fakat deprem tehlike haritalarında son 100 yıla ait deprem bilgilerin kullanılması tartışmalıdır. Bu tip çalışmalarda tarihsel deprem verilerinin de kullanılması son derece önemlidir. Uluslararası tanımlara göre son 13 bin yılda en az bir kere hareket ettiği bilinen faylar, diri fay olarak kabul edilmektedir. Bu verilerin elde edilemediği faylarda Türkiye'nin jeodinamiği gereği Kuwaterner'den beri hareket ettiği saptanan faylarında deprem tehlike analizinde kullanılması çok daha gerçekçi sonuçların elde edilmesini sağlayabilirdi. Maalesef bu hari-

ta hazırlanırken bu durum göz ardı edilmiştir. Ayrıca yeni deprem tehlike haritası hazırlanırken deprem – diri fay ilişkileri doğru kurulmadığı için bazı bölgelerin deprem tehlikesinde de hatalar mevcuttur”.

Kamuoyunda konunun genellikle İstanbul bağlamında tartışılması bizi yanlış yönlendirmesin. Beklenen büyük İstanbul depremi, periyodik verilerin ve bilimsel bulguların ışığında kaçınılmaz olarak yaşanacak. Bunun için öngörülen tarih yaklaşık otuz yıl içerisinde herhangi bir zaman olarak açıklanıyor uzmanlarca. Ülkemizin deprem istatistiklerine göre ise bu zaman diliminde başka bölgelerde deprem meydana gelme olasılığı mevcut. Bu bağlamda Ülkemizin bütününe dikkate alan politikalar geliştirmek durumundayız. Elbette İstanbul’un önceliğini hiç unutmadan.

Matematikçiler, çözüm yoksa problem de yoktur derler. Biz ise çözemediğimizde -elbette doğrusu çözmek istemediğimizde olacak- problem yok diyoruz ve yan gelip yatıyoruz! Oysa problem orta yerde duruyor ve çözüm bekliyor. Ülkenin saygın deprem bilimcileri artık sözlerini tüketti. Birçoğu artık konuşmaktan imtina ediyor. Felaket tellallığı ile suçlanmak bir yana; çözüm önerileri değil, yaklaşık tarih vererek yapılan açıklamalar; olacak veya olmayacak gibi kesinlik içeren ifadeler haber değeri taşıyor. Medyatik tarz bu alanda en geçerli akçe!

Son büyük depremlerden gerekli dersleri çıkardığımızı söyleyebilir miyiz? Sıcağı sıcağına verilen umut dağıtan demeçlerin ve alelacele çıkarılan yasaların elle tutulur bir sonucu görülebildi mi? Artık huzur içerisinde ve güvenle yaşar hale geldik mi? Bu olamadıysa bile deprem anında sığınacak, toplanacak güvenli bölgelerimiz arttı mı? Ne yazık ki hiç birine evet diyemiyoruz! Zemin etüdü yapan meslektaşlarıma göre; yeni çıkarılan bina deprem yönetmeliğine hakim olan anlayışla üretilecek zemin etüt raporlarıyla güvenli binaların yapılabilmesi mümkün değildir.

Ekonomiyi döndüreceğiz diye bütün kentleri beton yığınlarıyla nefes alınamaz hale getirdikten sonra yatay yapılaş-

mayı hatırladık! Ama bunu da dikkate alan olmuyor. Kentsel dönüşümü, kentlerin geri dönülmez bir noktasında uygulamaya koymayı akıl edebildik ama onu da rantsal bir anlayışla amacından saptırdık. Bunca yıldır kağıt üzerinde kalsa bile denetim anlamındaki birçok mevzuatın, imar aflarıyla defteri dürüldü. Bir araştırmaya göre, Türkiye’de kişi başına düşen çimento miktarı, gelişmiş ülkelerin birkaç katı. Ama ne hikmetse biz hala gelişemedik! Ben bildim bileli gelişmekte olan ülkeyiz!

Bilimin tek amacı insanın çilesini hafifletmektir demiş Bertold Brecht. Depremler kadar insanlığa çile yaşatan başka bir doğa olayı yoktur. Yoksul canını kurtarsa bile daha da yoksullaşır. Evet, deprem zengin fakir ayırmaz ama en çok yoksulları vurur. Genellikle depreme dayanıksız eski yapılarda onlar yaşar; ne zemin etüdü ne de güçlendirme yaptırarak paraları vardır. Belki de bu yüzdendir egemenlerin duyarsızlığı. İzlenen sosyal, ekonomik ve siyasal politikaların kendileri bir deprem ya da fay hattı oluşturuyorsa, bunları değiştirmekte bizim elimizdedir.

Unutursak...

16 Aralık 2018

Bu ülkede yazmak için konu aramaya gerek olmadığı hep söylenir; konu sizi bulur zaten. Özellikle 12 Eylül 1980 öncesinde en iyi mizahın üretildiği ülke olmamızın (Aziz Nesin öyküleri ve Gırgır Dergisi başta olmak üzere) tesadüfi olmadığı gibi, absürt işler ve bunların doğurduğu sonuçlar bakımından da konu bulmanın en kolay olduğu ülkede yaşıyoruz.

Bu sonuçların, mazlum ve yoksul kesimlerin ödediği büyük bedeller ve acılara dönüşmesi çok can acıtıcı olsa da; bütün bu yaşananların kara mizah tarihinin en çarpıcı örnekleri olduğuna hiç şüphe yoktur.

Uzay Ajansının kurulduğunun ilan edildiği günde, Ajansın kurucularından birinin, basit bir sinyalizasyon eksikliği nedeniyle tren kazasında yaşamını yitirmesi; yetkililerin sinyalizasyonun zorunlu olmadığına dair açıklamaları veya Dicle Barajının kapaklarından birinin kopmasının aşırı yağışlara bağlanması başka nasıl izah edilebilir!

Konuyla çok ilgili olmamasına karşın, birkaç gün önce geç saatlerde izlediğim bütçe görüşmelerinde yapılan bir konuşmayı, üstteki paragrafı doğrulaması bağlamında yazmadan geçmeyeyim. Bir futbolcu eskisi milletvekili, yine aynı statüde bir milletvekilinin davranış biçimini savunmak için mealen şöyle dedi:

“Biz yarım kiloluk topa, 70-80 km hızla gelirken, yirmi yıl kafa attık; bu yüzden bizim bazı davranışlarımızı mazur görün.” İsimleri bilerek yazmadım çünkü bir önemi yok. Bu konuşmanın da o kadar önemli olmadığını biliyorum.

Ama bu konuşmanın, TBMM’de; Adalet Bakanlığı bütçesinin, dolayısıyla ülkedeki adaletin ve o gün yaşanmış olan Ankara tren katliamına ilişkin düşüncelerin sıkça dile getirildiği; bu tür katliamların son yıllarda sıkça yaşanmasının nedenleri üzerine yoğun tartışmaların yapıldığı bir ortamda yaşanması ve ülkenin geleceğine karar veren kişilerin birikimlerini göstermesi bağlamında kayda değer olduğunu düşünüyorum.

Asli konumuza dönecek olursak, son Gürcistan depremleri üzerine yapılan çalışmaların, Karadeniz faylarının aktif olduğunu ve gelecekte, her an bir büyük deprem üretme olasılığı taşıdığı tezleriyle bağlantılı olarak; Bölgede deniz dolgu alanları üzerinde yapılan büyük mühendislik yapılarını gelecekte bekleyen tehlikeler üzerine yazmayı düşünüyordum.

Bu konulara, yapıların oturduğu sağlam olmayan zeminler dolayısıyla birkaç yazımda değinmiştim. Karadeniz içindeki fayların yeterince araştırılmadığı bilim insanlarınınca kabul edilen bir gerçeklik ve aktif oldukları üzerine yoğun tartışmalar olan bu faylarının bu zeminlerde yaratacağı sivilaşma etkisini yeniden konuşmak gerekli diye düşünüyorum. Kıyılardaki ve dolgu alanlarındaki bütün yapı stokunu göz ardı etmeden, yeni yapılan büyük projelerin, bu bağlamda yeniden ele alınıp değerlendirilmesi gerekli.

Bunlara onlarcası eklenebilir elbette. Bu işler neden hep bizi buluyor diye düşünmeden edemiyor insan. En güvenli ulaşım sistemleri nasıl oluyor da en riskli hale dönüşebiliyor? Onlarca insan yaşamdan koparılıyor; geride kalanların hayatları anlamını yitiriyor! Daha bir olay açıklığa kavuşturulmadan üstüne bir başkası geliyor! Bunca olaydan ders alınmıyor ve asla bir sorumlu hesap vermiyor! Bilimin ve tekniğin gerekleri değil de, günlük siyasetin popülist yaklaşımları hükümünü sürdürüyor.

Oysa demiryolu hikâyemizin tarihi büyük başarılarla dolu. 1934 yılında dönemin Bayındırlık Bakanı'nun dayatması sonucunda, Devlet Demiryollarının ray siparişi Kırıkkale'de kurulan fabrikamıza verilmek zorunda kalınır. Türkiye'de ilk ray bu dönemde yapılır. Devlet Demiryolları yöneticileri, rayın niteliklerini Almanya raylarıyla kıyaslamak üzere İsviçre'ye gönderir.

Sonuç; bizim rayların Almanya rayından dört kat daha dayanıklı olduğu şeklindedir. Bu gelişme, 1923'te 1.378 km olan demiryolu uzunluğunun, 1943'te 7.000 kilometreye ulaşması sonucunu doğurmuştur.

Sonraki yıllarda komünist icadı diye gözden düşürülen demiryolları, emperyalist dayatmalarla karayolu tercihinin yönlendirilen ülkemizde çağın çok gerisinde kaldı. Son yıllarda yoğun olarak ulaşım sistemimize entegre edilmeye çalışılan hızlı trenler; yıllara yayılan dengeli ve bilimsel bir sürecin değil de, gerekli alt yapı yatırımlarının eksikliğine rağmen, günlük siyasetin argümanı durumuna getirildiğinde bu faciaları yaşama devam edeceğiz.

Ekim 2015'te Ankara'da yaşanan ve kaldırımda bekleyen on iki insanımızı öldüren otobüs katliamına ilişkin; *'Kaldırımlarında öldük ey garip ülkem'* yazımı aşağıdaki paragrafta bitirmiştin:

"Ulaşım politikalarımızı sorgulamayıp, olayı otobüs şoförünün dikkatsizliği veya otobüsün bakımı ile ilişkilendiren görüşler mutlaka söylenecek. Yazıyı yazarken TV de konuşan bir belediye yetkilisi şoförün sekiz yıllık olduğunu söyleyerek savunmaya geçmişti. Bir muhalif milletvekili otobüs bakımlarının gereği gibi yapılmadığını söyleyerek muhaliflik görevini yapıyordu. Neyse ki şoförün bu kez herhangi bir sağlık sorunu yoktu. Kalp krizi de geçirmemişti. Bu yüzden bir tuhaflık vardı. Araştırılıp sonuç kamuoyu ile paylaşılacaktı. Bekleyelim bakalım. Belki de ülkemizin ulaşım politikalarını sil baştan değiştirmek gerekir diye bir sonuç çıkar! Kim bilir!"

Elbette öyle bir sonuç çıkmadı. Hepsi unutuldu gitti. Acıları yaşayanlar hariç, kimse olayları bile hatırlamıyor. Bu facia da

unutulacak. Neleri unutmadık ki? İnsan yaşamının her geçen gün değersizleştiği günlerden geçiyoruz. Ama güzel günlere dair umudu da yitirmemek gerekiyor...

Diren Salda Gölü!

17 Şubat 2019

Sanayileşen kapitalizm ile başlayan süreçte, endüstriyel ve teknolojik gelişmeler; nüfus artışı ve buna bağlı olarak beliren ihtiyaçlar gerekçe gösterilerek doğaya ve kaynaklarına dönük yoğun bir saldırı olduğunu görüyoruz. Egemenlerin daha çok kâr odaklı ve bu bağlamda da hoyrat yaklaşımıyla doğaya ve gezegenimize geri dönülmez zararlar veriliyor. Ülkemiz de özellikle son 20-25 yılda, artarak süren bir ivme ile bu süreçlerden nasibini aldı ve almaya devam ediyor.

Çok yazıldı ve söylendi; ayrıntılar bu yazının konusu değil. Kısaca; denizler doldurularak yapılan büyük üst yapılar (Karadeniz Sahil Yolu, Ordu-Giresun ve Rize-Artvin Havalimanları v.b), maliyeti halka bindirilen gereksiz köprüler, yaşamsal önemdeki derelere yapılan HES'ler; yapımı artarak süren termik santraller; yapımına başlanılan nükleer santraller; yok edilen ormanlar; doğayı tahrip edip yaşamı yok eden maden işletmeleri; turizme açılan yaylalar; beton yığınınına döndürülen kentler; kurutulan göller; betonlaşma ile yok edilen tarım arazileri ve ovalar; turizme kazandırma denilerek yapılaşmaya açılan tabiat parkları ve en çılgın olanı; binlerce yıllık su döngüsü ve dengesini alt üst ederek, asla geri döndürülemez sonuçlara yol açma potansiyeli taşıyan ama yapılacağı ilan edilen Kanal İstanbul.

Geçen hafta sıranın Salda Gölü'ne geldiğini öğrendik; Çevre ve Şehircilik Bakanı, Salda Gölünün kıyısında millet bahçesi yapılacağını açıkladı: *“Salda Gölü özel çevre koruma bölgesi ilan edilecek. Yaklaşık 300 bin metrekarelik alanda Millet Bahçesi yapacağız. Bu bir ilk olacak. Vatandaşımız bungalov evlerde, kafeteryalarda dinlenecek. Her türlü festivalin yapılabileceği alanlar olacak”*.

İlk olacağına şüphe yok! Böyle bir yeri yapılaşmaya açmak aklın alacağı bir şey değil çünkü! Bırakın yapılaşmayı, özel olarak koruma altına alınması gerekir ama gerçek anlamıyla bir koruma; ülkemizde çokça örneğini gördüğümüz türden değil! Bu yapılmazsa, milyonlarca yılda oluşmuş ve zamanın hoyratlıklarına direnemeyerek varlığını sürdürememiş birçok doğal jeolojik miras gibi Salda Gölünü de kaybedeceğiz. Burdur'un Yeşilova İlçesinde yer alan gölün kaderi de son kırk yılda kapladığı alanın yüzde kırkını kaybeden ve artık geri döndürülemez bir sürece giren Burdur Gölü'nün kaderini paylaşacak. Kuruttuğumuz göllere bir yenisini ekleyeceğiz!

Birkaç yıl önce gazeteci ve yazar Yusuf Yavuz, gölü besleyen en önemli kaynak olan Düden Çayı üzerinde DSİ tarafından yapılan göletlere ilişkin yöre halkının açtığı davaları gündeme taşımıştı. Mahkeme, üç kişilik bilirkişi heyetinin düzenlediği rapora dayanarak, gölet yapımında bir sakınca görmemiş ve hukuka uygun bulmuştu! Bilirkişi heyetine karşı yapılan itirazlar kabul edilmedi. Dava Yargıtay'a taşındı. Göle ulaşan suyu tutacak gölete ilişkin tepkiler dinmeden, DSİ tarafından Kayadibi Köyünde ikinci bir gölet projesine daha başlandı. Üzerine gölet yapılan ana besleyici Düden Çayı dışında, mevsimsel akış gösteren Doğanbaba, Köpekçayı, Karanlıkdere, Kuruçay ve Kayadibi dereleri yaz aylarında kuruyor.

Tarım Orman Bakanlığı Burdur 6. Bölge Müdürlüğü sitesinden: *“Salda Gölü 184 m. derinliği ile Türkiye'nin en derin gölü olup, temiz, oligotrofik özellikte, az tuzlu, yüksek alkalın değerine sahip, Dünyada Mars gezegeninin yüzey özelliklerini taşıyan iki bölgeden biridir.*

Salda Gölü

Tabiat Park içinde üç familyaya ait dört balık türü bulunmaktadır. Bunlar; sazan, Ot Balığı, Salda Yosun Balığı'dır.

Tilki, yaban tavşanı ve yaban domuzu Tabiat Parkı'nda yaşayan başlıca memeli hayvanlarıdır.

Yapılan araştırmalarda ve literatür kayıtlarında 61 familyaya ait 301 sucul ve karasal bitki türü belirlenmiştir. Bu türler içinde en önemlisi alana endemik olan Verbascum Dudleyanum (Salda bataklık sığırkuyruğu) ve diğer endemik tür olan Verbascum Flabellifolium türleridir.

110 kuş türü Tabiat Parkı içinde yayılış göstermektedir. Bu türlerden 62'si ötücü, 38'i su kuşu, 9'u gündüz ve 1'i ise gece yırtıcıdır. Dikkuyruk ördek, Elmabaş Patka, Flamingo, Gri balıkçıl başlıca kuş türleridir."

Salda Gölü sıradan bir yer değil; bir laboratuvar. Ev sahipliği yaptığı canlı yaşamı dışında, jeolojik gelişimini sürdüren ve yaşayan bir canlı. Gelecek kuşaklara aktarılması gereken önemli bir jeolojik miras. Ülkemiz bilim insanları da son yıllarda Salda Gölü'nün jeomikrobiyolojisini araştırıp önemli bulgulara ulaştılar.

"Salda Gölü'nün jeomikrobiyolojisi araştırılarak, göldeki güncel stromatolit oluşumlarına etkisi moleküler ekolojik, mikrobiyolojik ve

jeokimyasal bilim dallarını içeren multidisipliner bir yaklaşımla incelendi. Yerküre'nin en yaşlı fosili olarak tanımlanan Stromatolitler, ilk kez 3.45 milyar yıl önce Arkeen döneminde oluşmuş, Proterozoyik (2.5 milyar-550 milyon yıl) döneminde miktarca çoğalmış ve Fanerozoik (yaklaşık 541 milyon yıl) döneminde ise azalma göstermişlerdir (Pratt, 1982; Dupraz vd., 2009; Petryshyn vd., 2012; 2016). Günümüzde bu fosillerin yaşayan örnekleri olan modern stromatolit oluşumları birkaç lokasyonda gözlenmektedir. Dünyadaki en önemli örnekleri Shark Bay (Batı Avustralya), Exuma Sound (Bahamalar), ülkemizde ise Van Gölü ve Salda Gölü'dür (Kempe vd., 1991; Braithwaite ve Zedef, 1994; 1996; Burns vd., 2010; Balci vd., 2016.) Sonuç olarak, Fosil stromatolitler üzerinde ilk defa yapılan petrografik incelemeler, canlı izleri olan filamentlere işaret etmektedir. Salda stromatolitleri, belirli bir dengedeki kimyasal, biyolojik, fiziksel ve iklimsel koşulların ortak bir ürünü olarak gelişmektedir. Yerkürenin erken döneminde yaygın olarak oluşan yaşamın ortaya çıkış ve gelişim süreçlerine ışık tutacak bu yapıların detaylı araştırılması jeolojik kayıtlarda ki yaşam izlerinin tayini için önemli veriler üretecektir. Salda Gölünde güncel olarak oluşan hidromanyezit içerikli stromatolitlerin Mars'ta ki karbonat içerikli kayalara benzerlik sergilediğinin önerilmesi ile bu yapılar Yerküre dışı yaşam izlerinin araştırılması için uygulama alanı bulmuştur. (Williams ve Zimbelman, 1994 Russell vd., 1999; Braithwaite ve Zedef, 1994; 1996; Edwards vd., 2005; Shirokova vd., 2013; Kaiser vd., 2016). Russell vd.,")*

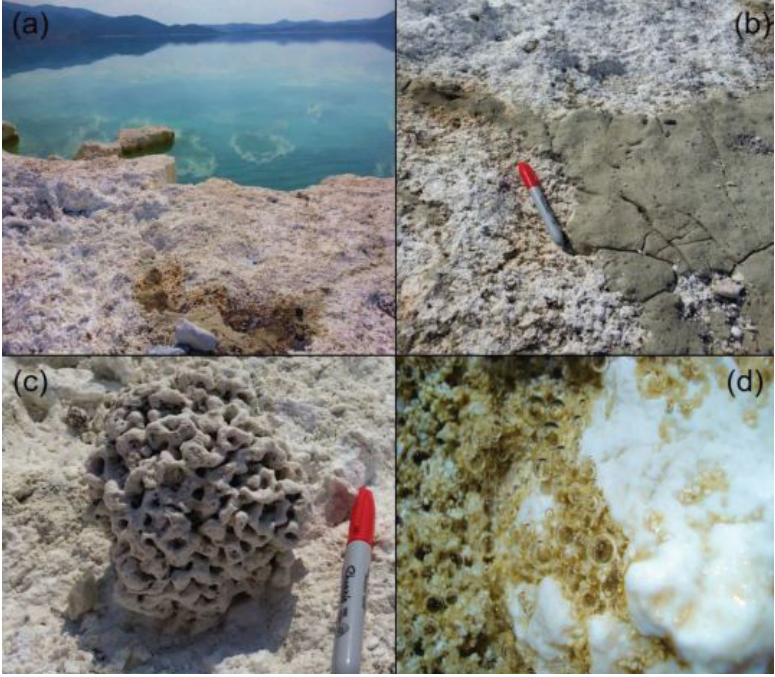
"Salda Gölü, güncel manyezit oluşumlarının sonucu olan bembeyaz kumsalları ve turkuaz rengi ile tektir. Bu tatlı su ortamındaki Mg kaynağı gölün çevresinde bulunan ileri derecede altere olmuş serpan-

* Yerbilimleri, 2018, 39 (1), 19-40 Hacettepe Üniversitesi Yerbilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Bülteni Bulletin of the Earth Sciences Application and Research Centre of Hacettepe University Salda Gölünün Jeomikrobiyolojisi ve Güncel Stromatolit Oluşumunda Mikrobiyal Etkiler Geomicrobiology of Lake Salda and Microbial Influences on Present-Day Stromatolite Formation NURGÜL BALCI *, CANSU DEMİREL1,2, MEHMET ALİ KURT3 1 İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü, 34467, İstanbul. 2 University of Oklahoma, School of Geology and Geophysics Norman, OK, USA. 3 Mersin Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi-Çevre Mühendisliği Bölümü, 33343, Mersin. Geliş (received) : 29 Ekim (October) 2017 Kabul (accepted) : 02 Şubat (February) 2018

tinitlerden ve bu serpantinlerin çakıllarını bulunduran alüvyal deltalardan geçerken Mg ve Ca bakımından zenginleşen yüzey sularıdır. Bu meteorik sular aracılığıyla göl ortamına taşınan Mg, mavi-yeşil algler olarak bilinen siyanobakteri ve diatom florası tarafından fotosentez yoluyla hidromanyezit olarak çökeltilir. Göl suyunun yüksek alkali değeri hidromanyezit çökelişi için uygun koşullar oluşturmaktadır. Bu stromatolit çökelimleri gölün güneybatısında adalar oluşturmuş ve gölün özgülünü artırıştır. Ayrıca bu tür oluşumların fotosentez yoluyla yeryuvarı atmosferinde serbest oksijenin artmasına neden olması ve yeryuvarında canlı yaşamına katkıda bulunması gölün önemini daha da artırmaktadır.. Güncel stromatolit oluşumu ile dünyadaki sayılı yerlerden biridir. Burada hidromanyezit/manyezit ve stromatolit oluşumlarının tüm aşamaları gözlenebilmektedir ve eğitim potansiyeli çok yüksek olan jeolojik miras niteliğindedir. Salda gölü bilimsel araştırmalar açısından oldukça önemli bir yerdir ve korunarak gelecek kuşaklara aktarılması önemlidir.”

Bir tarafta, yaşamın izlerini araştıran ve insanlığın geleceğine ışık tutmaya çalışan bilim insanları, diğer tarafta bu bulguları yok sayan ve de yok etmeye çalışan anlayışlar. Aynı çağda yaşanıyor olmaları dışında hiçbir ortak noktaları yok. Kısacası, en kolay kar alanı olarak görülen doğa ve kaynakları hiçbir bilimsel kriter gözetilmeden tüketilmek ve sermayenin hizmetine sunulmak isteniyor. Bütün bunlar, doğanın milyarlarca yıllık evrim süreçleri, kendi iç dinamikleri ve hassas mekanizmaları yok sayarak yapıyor. Araştırmalara göre dünya, 15-20 milyar yıl önce uzayda meydana gelen büyük bir patlamadan sonra diğer yıldız ve gezegenlerle birlikte pek çok aşamadan geçerek bugünü haline gelmiştir. Bu süreçlere doğa kendi me-

* Salda Gölünün Jeomikrobiyolojisi ve Güncel Stromatolit Oluşumunda Mikrobiyal Etkiler (Geomicrobiology of Lake Salda and Microbial Influences on Present-Day Stromatolite Formation), Nurgül Balcı (İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü), Cansu Demirel (University of Oklahoma, School of Geology and Geophysics Norman, OK, USA), Mehmet Ali Kurt Mersin Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi-Çevre Mühendisliği Bölümü, Geliş (received) : 29 Ekim (October) 2017 Kabul (accepted): 02 Şubat (February) 2018

Salda Gölü ve hidromanyezit çökelmelerinden genel görünüşler ve gaz çıkışları. Balcı vd.

Salda Gölü güncel çökelimleri. (Yüksek lisans tezi, mühendis Burak Sezer.)

kanizmalarını kurmuş, bir anlamda yasalarını oluşturmuştur. Doğanın yasalarına aykırı uygulamaların ağır bedellerinin ortaya çıkması, biyolojik zamanda hemen olmayabilir. Ama jeolojik zamanlara ilişkin uzun süreçleri beklemeyeceği de unutulmamalıdır.

Kapitalist talanla doğanın acımasızca sömürülmesinin yol açtığı ekolojik ve iklimsel krizler, kapitalizm ortadan kalksa dahi sürecek boyutlarda. Bilim çevrelerinde süren çalışmalar henüz egemenlerin küresel politikalarına etki edemiyor. 2000 yılında Nobel Kimya Ödülü sahibi Hollandalı atmosferik kimyager Paul J. Crutzen ve deniz bilimleri uzmanı Eugene F. Stoermer ortak yazdıkları makaleyle tüm bu yaşanan gelişmelerin atmosfer ve gezegen üzerinde yarattığı değişiklikleri ve tüm bulguları inceleyerek insan etkinliğinin, jeoloji ve ekoloji üzerinde yol açtığı tahribatları gözler önüne serdiler. Vardıkları sonuç iç açıcı değildi. İnsan etkinliğinin rolüyle yaşanan jeolojik çağın Antroposen kavramıyla nitelendirilmesi gerektiğini söylediler. Bu, insan eliyle gerçekleşen yeni bir çağın başladığı anlamına gelmekteydi. İşin vahameti de buradadır. 1750'lerden başlayan tarihlendirmenin başlangıcı, sanayi devrimine ve kapitalist modernitenin dünya ölçeğindeki tüm canlı ve cansız varlıkları hoyratça çıkarlarına malzeme yapmasına denk geliyordu.

Ülkemizde de güncel denizel kıyı çökellerinde yapılan son araştırmalarda, bu adlandırmayı destekleyen bulgular bulundu. Özellikle yoğun sanayi atıklarının ve maden işletme atıklarının denize ulaştığı bölgelerde, ağır metal atıklarının yoğun olduğu güncel jeolojik katmanlar saptandı. Ama Antroposen adlandırması uluslararası alanda henüz tam olarak kabul görmüş değil. İtiraz edenler, bunun için daha büyük ölçekte kanıtlar gözlenmesi gerektiğini ileri sürüyorlar. Ama bence esas tartışılması gereken; bu kanıtlar adlandırmaya yetecek ölçülere vardığında, bu gezegende insan neslinin varlığını sürdürecektir koşulların kalıp kalmayacağı!..

Yaşam alanlarına ve atmosfere ilişkin yaşanan tüm olumsuz gelişmelerin etkisiyle, günümüzde bir sürü melanetle karşılaşır; fiziksel çöküntüye uğrarken, beyinsel ve dolayısıyla düşünsel fonksiyonlarımızın da bundan etkilenmesi kaçınılmaz. Eğer öyle olmasaydı; bize bahşedilen 'büyük projeler' in, yaşam alanlarımıza verdiği geri dönüşsüz zararlar karşısında bu

derece edilgen bir durumda olur muyduk? Milyonlarca yıllık bir evrim sürecinin birikimlerini günlük çıkarlar için tüketilmesine ortak olmayı içimize sindirebilir miydik? Bir parçası olduğumuz doğa tükenirken, bizim de birlikte tükenmekte olduğumuz gerçeğinden bu denli bihaber olabilir miydik? Ezcümle insanın, doğayı ve tüm canlı yaşamını yok ediciliği karşısında, hala daha 'insan' olarak kalabildiğimize inanmakta ısrarcı olabilir miydik?

Binlerce yıllık insanlık tarihinde, doğanın bu ölçekte ve bu denli sistematik yok edilmesine ilişkin olmasa da, yaşanmış büyük doğa felaketleri ve toplumsal mücadeleler bağlamında daha karanlık ve umutsuz dönemler yaşandı ve aşıldı. İnsanlık, bir yolunu bulup uzun yürüyüşünü sürdürdü. Bedeller ödedi ama deneyim biriktirdi. Aynı hataları daha az yapar oldu. Belki bir gün hiç yapmamayı da öğrenecek. Bütün bu tükenmişlik, çaresizlik ve umutsuzlukla çepeçevre kuşatılmışlığın bünyesinde aynı zamanda, daha güzel yaşanacak bir dünyanın tohumlarını da yeşerten ve büyüten, umudu besleyen damar hiç eksik olmadı olmayacak da; tıpkı doğadaki gibi. Bu diyalektiğin de temel yasasıdır. İşte yapılması gereken, sadece insanlığı değil, tüm canlı yaşamı ile birlikte gezegenimizi de kurtaracak olan bu damarı beslemek ve büyütme.

Epikuros'un aydınlık düşüncelerine, kendi aydınlık düşüncelerini de ekleyerek, materyalist felsefenin günümüze ulaşan en temel bilgilerini oluşturan ve **De rerum natura** adlı eserinde: **"hiçten hiçbir şeyin çıkmayacağı"** ve **"hiçbir şeyin ortadan kaldırılamayacağı"** ilkelerini ortaya koyan Romalı şair ve filozof **Lucretius'a** (M.Ö 99- M:Ö 55) buradan bir selam gönderelim...

Güncel Not: Salda Gölü, Jeoloji Mühendisleri Odası'nın başvurusu üzerine IUGS tarafından yapılan değerlendirme sonucu, dünyanın ikinci 100 en iyi jeolojik miras alanı içine alındı. Salda Gölü ayrıca Mars'ın yeryüzündeki temsilcisi olarak belirlendi.

Neyin Afeti Bunlar

20 Eylül 2020

Son yıllarda ülkemiz bir afet ülkesi görünümüne büründü. Her gün yeni bir afet korkusu ile yaşar olduk. İnsanlar yağmurdan korkar oldu. Özellikle Doğu Karadeniz başta olmak üzere, olağanın biraz üzerinde yağın yağmurlar, ülkenin birçok kentinde sellere neden oluyor. Bölgenin jeolojik yapısı uygunsa, sellere zaman zaman heyelanlar da eşlik ediyor. Doğu Karadeniz jeolojik yapısı gereği bütünüyle potansiyel bir heyelan bölgesi. Bir kazma vururken bile kırk kez düşünmeniz gereken bir yer. Tarihi, büyük can kayıplarına yol açmış heyelanlarla dolu. Çoğunun temelinde doğaya yapılan bilinçsiz müdahaleler var.

Örneğin 1988 yılında Trabzon-Maçka-Çatak'ta bir yol yapımı nedeniyle oluşan heyelan, önce küçük bir kayma ile başlamış, sonrasında büyük bir kütle hareketine dönüşmüş ve 64 yurttaşımız yaşamını yitirmişti. Doğal dengeye yapılan müdahalenin bedeli ağır olmuştu. Diğer birçok örnekte de benzerlikler var; açılan taş ocaklarının tetiklediği heyelanlar. Son olarak Ağustos ayında Giresun ve ilçelerinde yaşanan selde 15 yurttaşımız yaşamını yitirdi. Bu, özellikle Doğu Karadeniz bölgesinde yaşanan onlarca eski örneğin benzeri bir durumdu. İlk olmadığı gibi, son olmayacağı da bilimsel bir gerçeklik. Daha önce yaşanan olaylarda son olmayacağını söylemiştik. Bu bugün de geçerli.

Seller ve heyelanlar, depremler gibi bir doğa olayı. Zaman zaman olmaları kaçınılmaz. Dünyanın oluşumundan bu yana da olmaktadır ama tarihsel dönemlerde bu kadar can ve mal kaybına yol açmıyorlardı. Sorun da burada zaten. Dünyanın nüfusunun artmasına paralel olarak, doğaya daha fazla müdahale edilmeye başlandı. Doğaya yapılan, rant amaçlı, bilim ve tekniğe aykırı müdahaleler hem sel ve heyelanları hem de zararlarını arttırdı.

Yakın geçmişte yaşanan benzer afetler sonrasında, bu doğa olaylarını afete dönüştüren uygulamalar ve politikalar konusunda ne yazılmadık yazı ne söylenmedik söz kaldı. Gelin görün ki, aynı olaylar artarak devam ediyor ve ülkeyi yönetenler en ufak bir ders çıkarmıyor. Her olaydan sonra, ya vatandaşın cehaletine bağlıyorlar ya da “böyle bir yağış beş yüz yıldır görülmedi” yalanını piyasaya yeniden sürerek sorumluluktan kurtulmaya çalışıyorlar. Devletin ilgili kurumlarında öyle bir kayıt bulunmaz ve yüz yıl öncesine bile simülasyonla gidilirken, böyle bir söylemi tekrarlayıp duruyorlar.

Peki ne oluyor aslında? Neden olağandan biraz fazla yağmur sele yol açıyor ve afete dönüşüyor? Belli başlı nedenleri yeniden sıralayalım:

Yapılan yasal düzenlemelerle, dere yatakları, derelerin daha önceki yatakları olan taşkın alanları, heyelanlı bölgeler ve fay hatları, imar rantı için kullanıma açıldı. 1950’den bu yana yapılan ondan fazla imar affı ile bu alanlardaki kaçak yapılaşmanın önü açıldı.

Dere yataklarına çok sayıda plansız HES yapıldı. Bunlar yapılırken hassas doğal dengelere müdahale edildi. Bu nedenle, derelerin önüne katıp getirdiği malzeme miktarında büyük artışlar oluştu.

Dere yatakları ya değiştirildi ya da daraltıldı. Dereler beton duvarlar içine hapsedildi. Tekniğe aykırı menfez ve köprüler yapıldı. Olağan dışı bir yağışta dereler eski yatağını bulamaz oldu.

Doğu Karadeniz özelinde, Karadeniz Sahil Yolu ile derele-
rin önüne set çekildi. Dereler denize özgürce ulaşamaz oldu.
Yol imalatı nedeniyle, kot olarak daha aşağıda kalan yerleşim
yerlerini sular basmaya başladı.

Deniz dolgusu üzerine Karadeniz Sahil Yolu, havaalanı,
stadyum, şehir hastanesi gibi büyük üst yapılar yapıldı. Bu
dolgular için çok sayıda taş ocağı açıldı. Taş ocakları, potansi-
yel sel ve heyelan bölgesi olan Doğu Karadeniz'de doğal den-
geye büyük zarar verdi. Buna yoğun madencilik faaliyetlerini
de ekleyebiliriz.

Yine Doğu Karadeniz özelinde, Samsun'dan Artvin'e kadar
bütün yaylaları birbirine bağlayacak 'Yeşil Yol' projesi ile doğal
stabilite bozuldu. Biriken hafriyatlar nedeniyle, yaylalardan
yağışlarla birlikte akışa geçen taş, toprak gibi malzeme mikta-
rında artışlar oldu. Bu malzemeler derelerle sahillere taşındı.

Yoğun yapılaşma sonucu yağmur sularını absorbe edecek
toprak miktarı azaldı.

Ormanlık alanlar kökü olmayan tarım arazilerine dönüştü-
rülerek erozyona yol açıldı.

İmar, planlama, yapı üretim ve denetimi, kentsel dönüşüm,
çevre, orman, tabiat varlıklarını koruma gibi kanunlarda yapı-
lan değişikliklerle, kentler, doğa kaynaklı afetlere karşı koru-
naksız hale getirildi. Doğa kaynaklı afetlere karşı herhangi bir
koruma düzenlemesi yapılmadı.

Bütün bu yapılanlar ya da yapılmayanlar, sadece son yıl-
ların ürünü değil. Yaklaşık 1950'den beri bu tür uygulamalar
sistematik olarak yapılıyor. Son yıllarda ise katmerlendi, do-
ğadan rant elde etme anlayışı zirve yaptı. Bilim insanları, mü-
hendis odaları sürekli uyardı ama dinleyen olmadı. Aslında
devletin birçok kurumunun yaptığı çalışmalarla, dereler ve
taşkın alanları haritalanmış durumda. Tarihsel dere yatakları
belli. Heyelanlı bölgeler belli. Bunları da göz önüne alan yok.
Yaraları sarma politikaları ile ya da afet bölgesinde kepçenin
üzerinde poz vermekle çözülmüyor sorun. Başta doğaya say-

gı duyacaksın, sonra bilim ve tekniğe önem vereceksin. Uzun döneme yayılan planlamalar yapacaksın, yerleşim yeri seçimlerinde bilimsel verileri dikkate alacaksın. Çok zor işler değil bunlar ama günlük popülist politikada geçer akçe değil. Para, insan canından daha kıymetli görüldüğü sürece bunları yaşamaya devam edeceğiz, bizden söylemesi!

Samos'tan İzmir'e Aynı Acı...

1 Kasım 2020

Samos Adası merkezli ve İzmir'i de vuran 6.9 ya da 7.0 büyüklüğünde bir depremle Cuma günü sarsıldık. Rivayet muhtelif şimdilik! 6.6 diye ısrar ediyor AFAD. Her ne olursa olsun büyük deprem kategorisinde bir deprem bu; şiddeti 9 civarında. İzmir'in belirli bölgelerinde büyük hasara yol açtı. On dört bina tamamen yıkıldı. Hasarlı bina sayısı şimdilik belli değil. Eski deprem tecrübelerine dayanarak söylersek, hiçbir zaman da belli olmayabilir. İzmir'de Cumartesi gecesine kadar yirmi sekiz kişi, Samos'da iki kişi yaşamını yitirdi. İzmir'de sayı sürekli artıyor. Enkazlarda insanlar var hala. Bu çağda, tarihsel deprem bölgesi İzmir'de, bu büyüklükteki bir depremin bu kadar cana mal olmasının utancı hepimize yeter!

Hasarın en çok olduğu bölge Bayraklı. Bu, sürpriz değil; Tarihi Smyrna'nın kurulduğu bölge. Roma Dönemi'nde sık aralıklarla yaşanan depremlerde defalarca yerle bir olmuş. Asla bina yapılmaması gereken bir bölge burası. Zemin özelliği yok. Gevşek, sağlam bir çimentosu olmayan, sıvılaşmaya yatkın çökel ortamı. Gelin görün ki, yüksek kuleler de burada yapılıyor. Son depremde yaşanan ulaşım sıkıntısını düşünürsek, bu bölgelerdeki yüksek kulelerin sağlam mühendislik özellikleri barındırması, depreme dayanıklı olması anlamsızlaşıyor. Kent-

leşme bir bütündür ve her yönü ile ele alınması gerekir. Diğer bir bölge Bostanlı- Mavişehir. Bu iki bölge de aynı kötü zemin özelliklerini barındırıyor. 1886'da Fransızlar tarafından, Körfeze alüvyonal malzeme taşıyıp, gemi geçişlerini engellediği için yatağı değiştirilen Gediz Nehri'nin eski deltası. Bugünlerde yapılaşmanın en yoğun olduğu bölgelerden biri aynı zamanda.

Yılan hikayesine dönen kentsel dönüşüm meselesinden önce, bu tür bölgelerde yapılaşmayı engelleyecek kararlar almak gerekiyor. Amaç, dönüşüme giren binaların yerine daha yükseklerini yapmak olmamalı. Hele de sağlam zemin özelliği olmayan bölgelerde kazanılan bu alanların rekreasyon alanlarına dönüştürülmesi zorunluluk. Dönüşümden anladığımız yerine yenisini yapmakla sınırlı maalesef! Deprem büyüklüğü 1-2 birim artığında bu sağlam gözükken binaların, zemin sıvılaşması nedeniyle ne olacağını kestirmek şimdilik zor ama korkulu rüya görmeye ne gerek var! Hani Anadolu'da bir söz vardır; sen eşeğini sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a emanet et!

İzmir'deki dört hastanenin boşaltılmak zorunda kalması da ayrı bir dramatik durum. Tarihi depremlerle dolu bir kentte, daha hastaneleri güvenli hale getirememişiz. İzmir gibi ulaşım alternatifleri kısıtlı bir kentte kocaman şehir hastaneleri yapmak, durumu daha da içinden çıkılmaz bir noktaya taşır. Farklı semtlerdeki hastaneleri güçlendirmek en akıllı çözüm yoludur. Son depremde, Ege Üniversitesi Acil Servisi'nin ilk anlardaki yoğunluğu bunun kanıtı. Daha büyük bir depremde bu gerçeklik kendini daha acı bir şekilde gösterebilir.

12 Haziran 2017'de Karaburun açıklarında yaşanan 6.2 büyüklüğündeki deprem uyarıcı olmadı! Şimdi 6.9'la bir kez daha uyarıyor doğa.

Bir deprem ülkesinde, bu konularla ilgilenecek yerbilimleri fakülteleri iş olanakları yüzünden artık gençler tarafından tercih edilmiyor. Birkaç üniversite dışında tamamen boş kaldılar. Bu acı bir durumdur. Bu gelecekte daha güvensiz bir ülkede yaşayacağımız anlamına geliyor.

Bu depremden hiç olmazsa bazı dersler çıkartalım. Öncelikle, İzmit Depreminden sonra kurulan ama daha sonra kaldırılan “Ulusal Deprem Konseyi”ni acilen kuralım. Yerbilimcilere gereken önemi verelim. Kaynakları kısıtlı ülkemizde, deprem riskini daha da artıracak büyük üst yapı projelerini bir kez daha düşünelim. Örneğin Kanal İstanbul’dan hemen vazgeçelim. Yapı denetim meselesini yeni baştan ele alıp rant kapısı olmaktan çıkaralım. Kentsel dönüşüm meselesini sil baştan yeniden ele alalım. Toplanma alanlarının önemini kavrayalım. Buraları ranta kurban etmeyelim. Yüksek yapılaşmalara izin vermeyelim. Alüvyonal arazileri imara açmayalım. Yeni yerleşim yerleri kurarken, zemin etüdü ile yetinmeyip bölgesel etütlere öncelik verelim. “Fay Yasası”nu bir an önce çıkartıp deprem üretme potansiyeli olan fay hatları boyunca yapılaşmaya izin vermeyelim. Büyük kayıplar çok küçük mühendislik maliyetleri ile önlenabilir. Ezcümle bilime ve bilim insanlarına kulak verelim.

Son olarak, aynı anda Samos ve İzmir’de ölümlere neden olan depremden bir mesaj çıkarmak gerekiyor. Faylarla birbirine bağlı iki komşu ülke deprem kardeşidir. Türkiye ve Yunanistan’ın acıları ortaktır. Halklar bu acıları derinden hissediyor. Daha büyük acılar yaşamadan, her santimetresi faylarla dolu Ege’yi savaşın değil, barışın ve kardeşliğin denizi yapalım!..

Deprem Ülkesindeki İşsiz Mühendisler

5 Kasım 2020

Hepimizin canını yakan, daha henüz hiç yaşamamış küçük çocukları yitirdiğimiz, birçoğunu da annesiz babasız bırakan depremin öncesinde, ülkemizdeki yerbilimi eğitimi hakkında yazmayı düşünüyordum. Deprem yazısı için erteledim. Yılların kangreni bir konu biraz daha bekleyebilirdi. Deprem sonrasında, işsiz jeoloji mühendisi gençlerin sosyal medyada çılgınlıklarını görünce, bu konuda yazmanın zamanıdır dedim. Çünkü sorun sadece işsizlikle sınırlı değil. Daha güvenli bir ülkede yaşayabilmemizle de bire bir ilişkili.

Bu işsizlik sorunu, diğer yerbilimi dalı jeofizik mühendisliği mezunları için de geçerli olduğu gibi, uzun zamandır aslında tüm mühendislik dallarında yaşanan bir durum. Son üniversite yerleştirmelerinde, birkaç köklü üniversite dışında jeoloji ve jeofizik bölümleri boş kaldı. Birçoğu sıfır çekti. Birçok üniversitede bu bölümlerin çoğu atıl duruma düştü. Sınavlarda yüksek puan alan gençler, gelecekte iş kaygısı nedeniyle temel bilim dalı olan yerbilimlerini tercih etmez oldu. Oysa, meslek hayatımda, 60'lı yıllarda tıp ve hukuk fakültelerini bırakıp jeoloji bölümüne geçen çok sayıda insanla tanıştım. Popüler bir meslekti bir zamanlar. Yıllar sonra gelinen bu nokta nasıl izah edilebilir! Her 10 yılda bir 7 ve üzerinde yıkıcı bir depremle

karşılaştığımız tarihsel bir deprem ülkesinde, yerbilimleri alanında yaşanan yoğun işsizlik sadece ve sadece bilime ve tekniğe inanmamakla izah edilebilir! Liselerde artık jeoloji dersi yok. Belki de dünyanın yedi gecede yaratılmadığını anlattığı içindir; kim bilir!

Uzun zamandır kamusal olarak yürütülen birçok mühendislik hizmeti, özelleştirmeler sonucu piyasa koşullarına terk edildi. Hem yapılan işin niteliği olumsuz etkilendi hem de mühendisler çok düşük ücretlerle çalışmak durumunda bırakıldı. Birçok iş, gerekenden daha az sayıda mühendisle görülür oldu. Kamusal denetim mekanizmaları sakatlandı. Mühendislik hizmetlerinin önemi göz ardı edildi, ekstra maliyet olarak görüldü. Her şey, bilime ve tekniğe değil, piyasa koşullarına uyarlandı. Oysa, iş ölçeğinde çok küçük denebilecek mühendislik maliyetlerinin, yaşanan büyük kayıpları önlemedeki etkisi düşünülürken gidilen yolun yol olmadığı ortada!

Bu yaklaşımların bedelini her olayda bütün ülke olarak yaşıyoruz. Daha hiç yaşamamış çocuklarımızı yitiriyoruz, birçoğu annesiz babasız kalıyor küçücük yaşlarında. İnsanlar yıllardır yaptıkları birikimleri bir anda kaybediyorlar. Yarınlarda daha güvenli kentlerde yaşayabilme umudumuzu kaybediyoruz. Hepimizin psikolojisi ağır bir darbe alıyor; tükeniyoruz!

Peki bu işsiz mühendisler bu ülkede neler yapabilir, neleri engelleyebilir, ülkeye nasıl katkı sağlayabilirler? Sadece güncel durumla ilgili birkaç ana başlıkta kısaca değineyim:

Bölgesel ve lokal zemin etütleri yaparak, daha güvenli bölgelerde zemini yapılaşmaya uygun olan binalarda oturmamızı sağlarlar.

Potansiyel kullanım haritaları yaparlar; heyelan, taşkın ve sel alanlarını tespit ederek, yerleşime açılmasına engel olurlar.

Jeoloji haritaları yaparlar, fayları güncellerler ve aktif fay bölgelerinde yapılaşmanın olmaması için uğraşırlar.

Kaynakları kısıtlı bir ülkede, bu çalışmalarla, yaşanabilecek olası can ve mal kayıplarını önlemek önemsiz bir ayrıntı mı-

dır? Yetişmiş bu insan kaynağı hangi akılla heba edilir? Birkaç bin mühendisin kamuda bu konularda istihdam edilmesi ülkeyi mi batırır? 2020’de dünyada depremde ölen 193 kişinin 155’inin ülkemizde olması tesadüf müdür? Yazık değil mi!

Yeri gelmişken, son deprem nedeniyle kamuoyunda tartışılan “Fay Yasası”na da değineyim. Amerika, Japonya ve Yeni Zelanda gibi deprem ülkelerinde yürürlükte olan bir yasa. İTÜ’den Prof. Dr. Okan Tüysüz’ün tespitlerine göre Türkiye’de yıkıcı deprem üretme potansiyeli olan bilinen 500 fay var. 22 il, 110 ilçe ve 500’den fazla köy doğrudan aktif fay hatları üzerinde.

Böyle bir yasa çıkar ve altı da bilimsel bir yaklaşımla doldurulursa, ileride yaşanabilecek birçok depremin daha az can kaybıyla atlatılması mümkün olabilecektir. İlgili mühendislik disiplinlerinin ortaklaşacağı bir çalışma zaman geçirilmeden başlatılmalıdır.

Yasa kapsamında, bu faylar üzerinde yapılacak olan yeni çalışmalarla, yakın tarihlerde deprem üretme potansiyeli olan fay bölgelerinde acil önlemler alınabilir. Bu yerleşim yerlerinin geleceği hakkında sağlıklı kararlar vermek mümkün olabilir. Böyle bir çalışma geçtiğimiz dönemlerde yapılabilmiş olsaydı örneğin, 1999 Bolu Depreminde fayın 2.5- 3 metre atım yaptığı ve büyük hasar gören Kaynaşlı orada kurulmayabilirdi.

Depremde çöken Bolu Tüneli ve darbe alan viyadüklerin güzergahı farklı olabilirdi. Belki de bitmek üzere olan Ayaş Tüneli iptal edilmez, Ankara- İstanbul yol güzergahı değiştirilmeyebilirdi. İçinden sürekli su akıntısı gelen Zigana Tüneli farklı düşünülebilirdi. Havaalanı, stadyum, karayolu gibi deniz dolgusu üzerine yapılan çok sayıda büyük mühendislik yapısı yapılmayabilirdi.

Mikro bölgeleme haritaları yapılarak, zemin olmayan alüvyonol arazilerde yapılaşmalar engellenebilirdi. Belediyeler, bu mikro bölgeleme çalışmaları ile yeraltı su seviyesi yüksek ve zemin büyütme katsayısı belli bir değerin üzerinde olan böl-

gelerde yapılaşmaya izin vermeyebilirdi. Elbette bunlar siyasi kararlar. Başka alanlarda sıklıkla görüldüğü üzere, yasa her zaman engellemeye yeterli olamıyor. Yasa koyanlar, yasaları da deliyor. Yine de olsun, yasa yoksa neye sığınacağız!

Salda Gölü'nden Mars'a

23 Şubat 2021

ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA, yedi aylık bir yolculuk sonunda Perseverance adlı robotu sorunsuz olarak Kızıl Gezegen Mars'ın, jeolojik yapısı gereği su bulunma olasılığı yüksek olan Jezero Krateri'ne indirdi. İlk anlardan itibaren de gezegenden görüntüler almaya başladı. Son indirdikleri bu robot, sondajla numuneler alarak, jeolojik birimlerin dünyadaki benzer jeolojik yapılarla ilişkilendirilmesini sağlayacak ve Kızıl Gezegende yaşamın izleri sürülecek.

52 yıl önce Apollo 11'in Ay'a ilk insanı götürmesinden bu yana gelişen uzay teknolojisinin vardığı bu aşama, insanlığın geleceğine ışık tutması için de çok önemli. Gerçi bizim Uzay Projesi ile aynı günlere denk gelmesi, iki projeden hangisinin talihsizliğidir siz karar verin ama Perseverance'nin Mars'a inişine bizim malum medyamızın gerekli ilgiyi göstermemekte haklı olduğunu söyleyebilirim! Zamanı mıydı şimdi Mars'ın!

Bizim çocukluğumuzda "Eller aya biz yaya" tekerlemesi çok meşhurdu. Ülkenin geri kalmışlığını vurgulamak için çok sık kullanılırdı. O günlerde, aslında Ay'a gidilmediği, bunun bir Amerikan aldatmacası olduğuna inananların sayısı da az değildi. Hâşa böyle bir şey caiz değildi. Bugün bile inanmayan çok sayıda kişi bulabilirsiniz. Sonrasında Sovyetler Birliği de gidince durum biraz daha inanılır hale gelmişti.

Şimdilerde biz bile Aya gitmekten bahseden bir ülke olduk; bak şu gelinen aşamaya! Gerçi, biz mi gideceğiz yoksa bizi birileri mi götürecektir konusunda rivayet muhtelif henüz, resmi söylemde bu konu netleşmedi! Bu iş için ayrılan kaynaklara bakınca, bir uzay aracında rezervasyon yaptırılacağı fikri daha ağır basıyor. Biraz fazla kar yağdığında 17 saat kapanan İzmir – İstanbul Otoyolu'na yapılan masrafın yarısıyla insanlar Mars'a gitti ama ne yapalım kardeşim, biz daha şu yol mevzusunun bir çıkamadık ki.

1950'lerde onlar uzay çalışmalarına başlarken, bize, karayolu yapımına harcamak koşuluyla Marshall Kredilerini verdiklerinde uyanacaktınız desen ne faydası var! O yıllardan beri her dönemin en çok kazananın yol müteahhitleri ve bu ülkeyi otomobile boğan yabancı şirketler. Bu arada Ay'a çıkmadan önce şu yerli otomobili de hayırlısı ile bir bitirebilseydik!

Neyse bu mevzunun sonu yok, biz yine konumuza dönelim. NASA, Jezero Krateri ile jeolojik benzerliği nedeniyle Salda Gölü'nün önemini vurgulayıp, karşımıza ne çıkacağını Salda Gölü sayesinde az çok tahmin edebiliyoruz deyince, şahsen benim biraz yüzüm kızardı. Göl çevresini yapılaşmaya açanların, oradan kum taşıyanların kızardı mı bilemem!

Bu konularda daha önce yazdığım yazılarda, Salda Gölü'nde yapılan bilimsel çalışmalardan alıntılar yapmıştım: "İlkel yaşam formlarına ve çevresel koşullara dair önemli veriler içerdiği düşünülen stromatolitlerin oluşum mekanizmaları ile bu süreçleri kontrol eden jeobiyolojik faktörlerin anlaşılması yalnızca yerkürede yaşamın başlangıcına dair önemli bilgiler sunmayacak, aynı zamanda yerküre dışında yaşam izlerinin ortaya konması için önemli ipuçları sağlayacaktır. Bu çalışmaya konu olan Salda Gölü stromatolit oluşumları ilk defa Russell vd.,'nin 1999'da yaptıkları çalışma ile dikkat çekti. Salda Gölü'nde güncel olarak oluşan hidromanyezit içerikli stromatolitlerin Mars'taki karbonat içerikli kayalara benzerlik sergilediğinin önerilmesi ile bu yapılar yerküre dışı yaşam iz-

lerinin araştırılması için uygulama alanı buldu. Sonuç olarak, Salda stromatolitleri, belirli bir dengedeki kimyasal, biyolojik, fiziksel ve iklimsel koşulların ortak bir ürünü olarak geliyor. Yerkürenin erken döneminde yaygın olarak oluşan yaşamın ortaya çıkış ve gelişim süreçlerine ışık tutacak bu yapıların detaylı araştırılması jeolojik kayıtlardaki yaşam izlerinin tayini için önemli veriler üretecektir.”

Gölün jeolojisi ve minarolojik yapısı, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından yapılmış çalışmalarla uzun yıllardan beri biliniyordu. Göl, güncel çökelimlerle jeolojik oluşumunu devam ettiren yaşayan bir canlı gibi. 1990'lardan sonra yerli ve yabancı bilim insanları Salda Gölü'nde çok önemli çalışmalar yaptı. İki yıl önceki yazılarımda çalışmalarından alıntılar yaptığım ve 2007'den beri bu çalışmalarda yer alan İstanbul Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim üyesi Prof. Dr. Nurgül Çelik Balcı, basına yaptığı açıklamada bu projenin önemini şöyle anlatmış:

“Perseverance’ın ana misyonu astrobiyoloji yani yaşamın izlerini aramak. Bu robot çok iyi bir jeolog. Göl tabanını oluşturan sedimanlardan örnekler alacak. İnsanlığın tarihinde ilk defa bir başka gezegenden kayaçları toplayıp bununla başka bir çalışma yapılacaktır. Bu çok önemli ve heyecan verici. İlk defa başka bir gezegende yaşam olma ihtimaline bu kadar yakınız. Bir zamanlar Mars’ta antik yaşam var olduysa neden devam etmediği sorusu da bilim insanlarını heyecanlandıracaktır.”

Jezero Krateri ile Salda Gölü'nün yapılarının benzer olması nedeniyle uzun yıllardır çalışmaların sürdüğünü ifade eden Prof. Dr. Balcı, “Jezero krateri de bazı kriterler göz önüne alınarak seçildi. Salda Gölü'nün sediman ve minorolojik yapılarının benzer olması, Salda Gölü'nün de bir fluval sistemle besleniyor olması gibi benzerlikler nedeniyle bütün bilim camiasında öne çıktı. Salda Gölü, Jezero Kraterinde yaşam arayışında bir anahtar niteliği taşıyor.

Salda Gölü'nün çevresini kaplayan beyaz karbonat oluşumlar mikroorganizma oluşumlar vasıtasıyla oluşmuş. Yani bir bakıma mikrobiyal manifestosu Salda Gölü'nün. Mikrobiyal yollarla oluş-

muş bir alanı takip eder ve izlerini anlayabilerseniz Jezero kraterinde nereye gittiğinizde bu yaşamın izlerini bulabilirsiniz, bunun için bir kılavuz görevi görüyor. Bu açıdan Salda'da yapılan çalışmalar çok önemli ve önemi de artacak. Salda Gölü, bir bakıma Mars'ın ve erken yer kürenin 3,5 milyar yıl önceki halini gösteriyor olabilir."

Evrendeki canlı yaşamının historik jeolojik geçmişi söz konusu olan. Geleceğe ışık tutması bağlamında çok çok önemli. Oysa ülkemizde insanlar, özellikle son yıllarda, böylesine önemli bir jeolojik yapıyı, Salda Gölü'nü koruyabilmek için mücadele vermek zorunda kalıyor.

Daha önce de yazmıştım: Düzenli beslenemeyen Salda Gölü, yakın bir gelecekte, son kırk yılda üçte biri kuruyan ve geri döndürülemez bir sürece evrilen Burdur Gölü ile aynı kaderi paylaşacak, Orta Asya'dan beri gölleri kurutarak sürdürdüğümüz kutlu yürüyüşümüz devam edecek. İrili ufaklı kaç göl kurduğumuzun çetelesini tutanlar vardır elbette ben bilmiyorum. Salda Gölü henüz o aşamada değil ama son günlerde göl içinde bazı adacıkların oluştuğu basında yer aldı. Gerçekten çok üzücü bir gelişme. Gölü besleyen su kaynaklarının ve akarsuların drenaj sistemlerinin, yeraltı ve yüzey sularını göle ulaştıran doğal su kanallarının korunmaması bir yana, göl yakınlarında yapılan gölet, bina, taş ocağı gibi faaliyetlerin böyle sonuçlara yol açacağı bilim çevrelerince çok söylendi. Milyonlarca yıllık doğal dengelere, hele de böyle benzersiz bir yerde müdahale edilmesi aklın alabileceği bir şey değil! Umarım bu son gelişmeler, aklın ve bilimin galebe çalmasına bir nebze olsun katkı sağlar!

Doğanın Talanında Sıra İkizdere'de

28 Nisan 2021

Uzun zamandır ülkemizin doğası ağır bir saldırı altında. Her gün başka bir bölgeden doğa katliamı haberleri geliyor. Üretmeyen sistem ve kapitalistler için en kolay ve ucuz kaynak, doğa. Ne zaman sıkışsalar, akıllarına ilk olarak doğayı sömürmek geliyor. Yatırım yapmaksızın büyük karlar elde ediyorlar. Orada yaşayan canlıların geleceği, doğanın dengeleri, bu dengelerin bozulmasının yol açacağı sonuçlar, zerre kadar umurlarında olmuyor. Kar hırsı her itirazı ezip geçiyor. Yasalar el vermez ise kılıfına uyduruyorlar, olmadı yeni yasa çıkarıyorlar. Hukuka uygun olması gerekmiyor; amaçlarına ulaşmak için her yolu mübah görüyorlar. Machiavelli'yi bile mezarında ters döndürüyorlar!

Bu vahşi müdahalelerin olumsuz sonuçlarının ortaya çıkması artık uzun süreler gerektirmiyor. Uzun süredir bu saldırılara direnmeye çalışan doğa artık yoruldu; kısa sürede tepki veriyor. Günümüzde yaşanan birçok garip afet bunun göstergesi.

Sıradan doğa olayları afete dönüşüyor (olağandan biraz fazla yağmur örneği). Betona boğulan kentlerde yağmur suları toprakla buluşamıyor, sel olup akıyor. Doğa katledilerek yapılan büyük üst yapı projeleri afetin kaynağı oluyor (Karadeniz Otoyolu örneği). Dereler denizlere kavuşamıyor, kentleri

su basıyor. Deniz dolgusu ile kentler büyütülüyor. Sonrasında şehirler çöküyor(Rize örneği).

Bütün ormanlar büyük projeler için kurban ediliyor, yaşam alanları, su havzaları yok ediliyor (İstanbul Kuzey Ormanları örneği). Bütün ülke, acımasız bir madencilik anlayışıyla yerle yeksan ediliyor. Yeraltı suları zehirleniyor, tarım ve hayvancılık yok ediliyor; insanlar köylerini, topraklarını terke zorlanıyor. Yaylalar imara açılıyor, mülkiyetler el değiştiriyor (Karadeniz yaylaları örneği). Yaylalara rant uğruna yollar yapılıp sel ve heyelanlara davetiye çıkartılıyor (Bütün Karadeniz'in yaylalarını birbirine bağlayacak ve adına da 'Yeşil Yol' denilen saçmalık örneği).

Deniz dolgusu ile hava limanları, stadyumlar yapılıyor (Ordu- Giresun, Rize-Artvin Havalimanları, Trabzon Stadı örneği). Bütün bu dolgular için gereken milyonlarca ton kaya, Karadeniz coğrafyasında açılan taş ocaklarından sağlanıyor. Güzelim coğrafya madenlerle delik deşik ediliyor. Doğaya geri dönüşsüz darbeler vuruluyor. Geleceğimiz karartılıyor; rant uğruna, kar uğruna.

Bütün bu örnekler sayfalarca çoğaltılabilir. Bu konularda, özellikle Karadeniz'e ilişkin onlarca yazı yazdım.

Sıra şimdilerde İkizdere Vadisi'ne geldi. Güzelim vadi taş ocağına kurban edilmek isteniyor. Yöre halkının karşı çıkışı, devlet güçleri tarafından zor kullanılarak engelleniyor. İnsanlar cansiperane bir şekilde doğalarını ve yaşam alanlarını savunuyor. Çocuklarının, torunlarının geleceği için kendini ortaya atıyor. O kadar içten, o kadar sahici. Bıçak kemiğe dayandı diyorlar! Ölmek var dönmek yok diyorlar!

Karadeniz Bölgesi'nin jeolojik ve topoğrafik yapısının özgünlüğü bilinen bir gerçek. Bozuşmuş volkanik kayalar bir denge durumunda durur. Bu denge herhangi bir nedenle bozulduğunda heyelan oluşur. Samsun'dan Artvin'e kadar bütün bölge potansiyel heyelan bölgesidir. Her yerde her istediğinizi yapamazsınız. Bu denge durumu doğal olarak da bozulabilir.

Aşırı yağışlarla doygun hale gelen ve kütle ağırlığı artan araziler, jeolojik birimlerin özelliğine bağlı olarak eğim yönünde harekete geçer. Ama orman alanlarının yok edilmesi, ve bu stabil duruma yol yapımı gibi müdahalelerle heyelanlar tetiklenir. Bölgede yıllardır meydana gelen heyelanların çoğu, bu doğal dengeye yapılan müdahaleler sonucu gelişti. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde bu konuda yapılmış yüzlerce çalışma vardır.

Şimdilerde İkizdere Vadisi'nde açılmak istenen taşocağı, bütün bu risklere açıktır. Yıllar önce Trabzon DSİ Bölge Müdürlüğü, vadilerde gelişen taşkın olaylarına karşı, belirli bölgelerde acil müdahale için kaya stoklama projesi yapmış ve İkizdere Vadisi'nde küçük bir taş ocağı yeri araştırmıştı. Sadece dağların tepesinde meşhur İkizdere granitlerinde uygun yer bulabilmişler, sonra bu proje rafa kalkmıştı. Öyle canınızın her istediği yerde taş ocağı açamazsınız.

Jeolojik ve topoğrafik yapı uygun olacak, tarım arazisi olmayacak, yerleşim yeri olmayacak vs. Gelin görün ki son yıllarda çıkarılan 'Acil Kullanım' gibi düzenlemelerle bu zorunluluklar baypas edilerek sermayenin önü açıldı. Belirli kesimler, yaya uygun ama hukuka ve bilime uygun olmayan ayrıcalıklar elde etti. Doğanın, orman alanlarının talanı hızlandı.

Bu talan ve yok ediciliğe karşı ülkenin her bölgesinde insanlar mücadele ediyor. Köylerde, yaylalarda, derelerde, ormanlarda süren kıyasıya bir kavga bu. Uzun süre de süreceğe benzer. Artık sermayenin işi o kadar kolay değil. Bu ülkenin sahipsiz olmadığını gösteren örnekler coğrafyanın her yerinden sürgün veriyor! Yaşanacak bir ülke mücadelesi ete kemiğe bürünüyor! Kadınlar bu mücadelelerde hep en öndeler. Dünya tarihinde kadınların başı çektiği mücadeleler hep zaferle sonuçlanmıştır. Karadeniz kadınları da artık sopayı eline aldı! Hadi bakalım hayırlısı!

Marmara Ölüirse Hepimiz Ölüyoruz...

3 Haziran 2021

Marmara Denizi bu günlerde yaşanan musilaj (deniz salyası) nedeniyle çok konuşuluyor. İleriki günlerde daha yoğun olarak gündemi belirleyeceğini söylemek mümkün. Bu belki bir işaret fişeğiydi; denize ve havzaya ilişkin buna benzer çok daha kritik ve yaşamsal konuları konuşabilmek ve denizi kurtarabilmek için. Doğal ve de doğal olmayan birçok açıdan ağır bir saldırı altında olan Marmara Denizi'ni ileride daha büyük tehlikelerin beklediği bilinen çıplak bir gerçeklik. Yıllardır deniz bilimciler ve farklı alanlardan uzmanlar, bu konularda yüksek sesle uyarılar yapıyorlar ama ülkeyi yönetenler duymuyor, duymak istemiyor! Duysunlar diye her gün söylemek yazmak gerekiyor. Bu sadece Marmara Denizi'ne karşı değil, bütün insanlığa; geleceğe karşı sorumluluğumuz.

Çok uzun zamandır, Hacettepe Üniversitesi emekli öğretim üyesi deniz bilimci Prof. Dr. Cemal Saydam, Kanal İstanbul bağlamında daha büyük tehlikelere dikkat çeken uyarılar yapıyor. Marmara'yı, Karadeniz'le Akdeniz'in astımlı çocuğu olarak tanımlıyor ve ileride Marmara'yı bekleyen hidrojen sülfür gazı(H₂S) tehlikesine işaret ediyor. Kanal İstanbul yapılırsa, on yıl sonra sadece Marmara Denizi'nin değil, dip akıntıları nedeniyle Boğaz'ın ve de bütün İstanbul'un çürük yumurta kokusu

solumaya başlayacağını söylüyor. Ülkeyi yönetenler bir kez olsun çağırıp bu dünyaca ünlü deniz bilimcinin fikrini sormadı. Duymamaları mümkün değil çünkü yıllardır söylüyor. Sosyal medyada onlarca videosu var. En son İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Kanal İstanbul Çalıştayı'nda bu fikirlerini ayrıntıları ile açıkladı. Bu konuda ben de 13 Şubat 2016 tarihinde "Kanal İstanbul: Şaka mı bu?" yazımda bu konunun ayrıntılarına değinmiştim; burada tekrar yazmayacağım.

Marmara Denizi bu duruma bir sabah uyanığımızda gelmedi elbet. Bir iç deniz olan Marmara, uzun yıllardır Avrupa Kıtası'nın sanayi atıklarının, özellikle Tuna Nehri'nin taşıdığı ağır metallerin kirlettiği ve aynı zamanda dünyanın en büyük hidrojen sülfür gazı deposu haline gelen Karadeniz'den üst akıntıyla gelen ağır bir kirliliğin baskısı altında. Planlama ilkeleri gözetilmeden, su yolları ve dünya pazarlarına ulaşım kolaylığı gibi daha fazla kar öncelikleri gözetilerek ülke büyük sanayisinin yarından fazlası Marmara kıyılarında konumlandırılmış durumda. Bizim ülkemizde sanayi aynı zamanda dene-timsizlik, kuralsızlık ve sonunda kirlilik anlamına da geliyor maalesef! Başka bir ülke olsa kendi iç denizine bu kadar acımasız davranır mı diye düşünmeden edemiyor insan.

Bu konuya bir örnek olsun diye geçmişten bir olayı aktarayım. 8 Haziran 1998'da SEKA Fidanlığı, otomobil fabrikası için Ford-Koç otomotive bedelsiz olarak devredildi. Ülkenin kağıt üretiminde çok önemli bir yer tutan fidanlık, bataklık arazisi denilerek yabancı sermayeye peşkeş çekildi. 18 Temmuz 1998'de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği yönetim kurulu olarak, İzmit Kent Konseyi üyeleri ile birlikte İzmit Vapur İskelesi'nde toplanarak teknelerle SEKA Fidanlığı önüne gitmiş ve bir basın açıklaması yaparak özetle: "Çok uluslu şirketlerin, çevre kirlenmesine yol açan teknolojik yatırımlarını, kendi ülkelerinde çevre bilinci ve eylemliliğin gelişmesi nedeniyle yapamadıklarını, az gelişmiş ülkelere kaydırduklarını biliyoruz. Bölgenin akciğeri sayılan SEKA orman arazisindeki binlerce

ağacın yok edilmesi; tüm canlı türlerinin ortadan kaldırılmasına, doğal dengenin bozulmasına yol açacak ve yaşamımızı tehdit altına sokacaktır. Daha çok para, daha çok kar uğruna alınan bu kararlar ülkemizi felakete biraz daha yaklaştırmakta, geleceğimiz ipotek altına alınmaktadır” demiştik. İzmit çevre örgütleri; Marmara Denizi’nin artık kendini temizleyemediğini, bu fabrikanın hem kendisinin hem de deniz yoluyla ürün nakliyatının Marmara’ya fazladan ağır bir yük bindireceğini söylemiş, yüksek sesle itiraz etmişlerdi.

O günlerde sesimizi duyan olmuş muydu? Elbette olmuştu! İlk duyan dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: “ Bu çatlak seslere kulak asmayın, yabancılar yatırım yapacaksa ben Çankaya Köşkü’nün bahçesini de veririm” demişti. Aynı gün dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz ise: “ Bu yatırıma karşı çıkanlar vatan hainidir” diyerek cepheden saldırmıştı. Alışkındık bu vatan hainliği meselesine taa Nazım Usta’dan beri. Onların vataniyle bizim vatanımız hiç aynı olmadı, olamadı; vatan sevgisinden ne anladığımız da!

Bütün bu gelişmeler Gabriel Garcia Marquez’in “Kırmızı Pazartesi” isimli kitabı gibi. Marmara yavaş yavaş ölüyor ama kimse kılını kıpırdatmıyor. Karadeniz’e göre daha sığ olan Marmara’nın dip akıntıları artık kendini temizleyemiyor. Bazı yerel yönetimlerin girişimleri bu gidişatı önlemeye yetecek güçte değil. Çok daha büyük ölçekte kararlar alınmalı. Marmara’ya bindirilecek en ağır yük olma potansiyeli taşıyan Kanal İstanbul’dan acilen vazgeçmek gibi. Bölgeye ilişkin uzun dönemli planlamalar yapılmalı, nüfus yoğunluğunu artıracak politikalarından, düzensiz kentleşmeden vazgeçilmeli, büyük sanayi tesislerinin o bölgeye sıkıştırılması uygulamasına son verilmelidir. Uzun yıllardır bütün boruların ucu Marmara Denizinde. Arıtma tesisleri çalışmayan fabrikalar var. Endüstriyel deşarjlar sonucu, son yıllarda yapılan birçok çalışmada ağır metal birikimlerinde ciddi artışlar görüldü. Fabrika atıkları ve evsel atıkların en kolay boşaltılacağı yer olmaktan bir an önce

çıkartılması gerekiyor. Gemi trafiğinin yoğunluğu ve yarattıkları kirliliğin katı kurallarla önlenmesi gerekiyor. Dünyada bu denetimleri başarabilen onlarca ülke var. Bilim insanlarına ve bilime kulak vermekten geçiyor bütün çözümler. Ülkemizde bu konularda çok saygın bilim insanlara var. Dinleyecek olan birileri de bulunursa sorunlar çözülebilir!

Hep söylüyoruz, doğaya şans tanımak lazım. Bir süre kendi haline bırakılan her doğa parçası kendi doğal süreçleri içerisinde kendini yenileyebilir. Ama gelin görün ki Marmara Denizi'ne yıllardır bindirilen yük, kendini yenileme dinamiğinin çok çok üstünde. Artık süreç tersine işlemeye başladı. Gelinen aşama artık kendi haline bırakılsa bile geri dönülemez bir noktaya doğru gidiyor. Acil müdahale edilmesi gereken bir noktada. Bırakın gelecek nesillere yaşanabilir bir ülke bırakmayı, bir geleceğimiz bile olmayacağını anlamak durumundayız. Marmara ölürse hepimiz ölürüz!

Güncel Not: Marmara Denizi'ndeki kirlilik üzerine araştırma yapan Prof. Dr. Mustafa Sarı: Marmara Denizi'nde müsilaj 5-25 metre arasında büyük bulut kümeleri haline geldi. Diğer taraftan Güney Marmara'nın tamamına yayıldı. Atık yükünü azaltmadıkça hepimizi zor günler bekliyor. (Erdek Körfezi (6 Kasım 2024))

Marmara: Hal-i Pürmelalimiz!

12 Haziran 2021

Ülkenin gündemi çok hızlı değişiyor. Sosyal medya ve tv programları hızıyla bir konuyu ele almak ve güncelle ilişkin değerlendirmeler yapmak çok zor. Siz yazdığınız anda gündemden düşmüş olması mümkün. Yine de güncel gibi görünen ama aslında süreklilik arz eden konular var: Ülkemizin son yıllarda sellerle boğuşur olması gibi, sürekli kendini hatırlatan ama gerekli önlemler bağlamında kulak arkası edilen depremler gibi, doğanın sistematik talanı gibi, ekolojik sorunların artarak devam etmesi gibi; bunlara odaklanmak gerekiyor. Marmara'nın yavaş yavaş ölmesi de güncel gibi gözüküyor ama aslında yılların ihmal ve hoyratlığının dışı vurumu; artık kaldırılamayan ağır yükün ortalığa saçılması. Sanayi atıklarının, büyük miktarlarda azot ve fosfor deşarjlarının devam ettiği süreçte, palyatif tedbirlerle çözülemeyecek ağır bir tablonun ete kemiğe bürünmüş hali. İç denizimiz diyerek göz ardı edemeyeceğimiz, bütün insanlığa karşı sorumlu olduğumuz vahim bir durum bu. Bir müsilaj bin nasihatten iyidir diyeceğim ama dilim varmıyor...

Ülkenin siyasi gündemi de ışık hızında değişiyor. Ortaliğa dökülen karanlık ilişkiler başka bir konunun gündemde kalmasına izin vermiyor. Adeta, gündemi meşgul etmek olarak görülüyor, ilgi çekmiyor. Oysa hepsi yaşamsal ve geri dönüşsüz riskler içeriyor. İktidarlar gün gelir gider ama verilen hasarlar kalıcı oluyor.

Geçtiğimiz aylarda ülkenin en değerli alanları, milyonlarca yıllık bir süreç sonunda oluşan yaylaların statüsü değiştirildi; turizme açma adı altında rant çevrelerine peşkeş çekilecek. Beraberinde, yüzyıllar boyunca oluşmuş bir kültür de böylece yok edilmiş olacak; hayvanlarıyla, insanlarıyla, türküleriyile, horonlarıyla yaşatılan bütün gelenekler tarih sahnesinden silinecekler. Bu statü değişikliğinin ileride başka alanlar için de ilan edileceğini söylemek kehanet olmaz. Karadeniz Bölgesinin on yedi ilini, yaylalardan birbirine bağlayacak olan ve adına 'yeşil yol' denen doğa katili yol bunun için planlanmıştı ve bütün itirazlara rağmen sürdürülüyor. 'Yoğun gündem' içerisinde konuşulmuyor artık!

Ülkenin en bakir koyları, dereleri, kıyıları, yaylaları yağmalanıyor, yapılaşmaya açılıyor. Bu haberler vaka-i adiyeden sayılıyor artık! Yeni bir yağma diğerini gündemden düşürüyor. Yaşam alanlarını savunan insanlar, köylerine sahip çıkmaya çalışan köylüler uzun hukuki mücadele süreçlerinde bitiyor, tükeniyor!

Son yıllarda İzmir ve çevresinde meydana gelen depremler de konuşulmaya muhtaç bir konu. Deprem bilimciler, İzmir'de 7 büyüklüğünde bir depremin ayak seslerinin duyulduğunu ısrarla söylüyor. Ege Denizi uzun zamandır huysuz; faylar hareketli; beklentiler bilimin yol göstericiliğinde oldukça gerçekçi. Historik jeolojik veriler tartışma gerektirmeyecek kadar açık.

Bu veriler ışığında beklenen büyük İstanbul Depremi ülkenin kaderini etkileyecek kadar önemli. Depremın gerçekliğini fay haritaları ile sürekli ispat edebilme çabaları herkesi yordu. Konuyu, bilimsel ortamlarda konuşulması gereken fay tartış-

malarından çıkarıp, bir an önce alınması gereken önlemlere yoğunlaşmak gerekiyor. Bunun için bilim çevreleri ve mühendis mimar örgütleri ile ortaklaşmak ve rant kokan ne idüğü belirsiz kentsel dönüşüm politikalarını terk ederek bilim ve teknolojinin rehberliğine dönmek gerekiyor! Bu konuda yetmişmiş insan gücünün kullanılması gerekiyor. Şehirleri hızla, deprem sonrasını göz önünde bulundurarak her açıdan uygun hale getirmek gerekiyor! Polise, bekçiye değil, mühendislere gereksinimi var ülkenin!

Kanal İstanbul'u sürekli gündemde tutmak gerekiyor. Şakaya gelir yanı yok! Geriye dönüşü yok! Risklerinin boyutu bile henüz tam olarak bilinmeyen ama bilinenleri bile insanı dehşete düşüren bir proje! Yedi bin yıllık su döngüsüne, milyonlarca yıllık jeolojik evrime, bilimsiz, bilinçsiz bir müdahale!

198 ülkenin imzalamış olduğu Paris İklim Anlaşmasını meclisinden geçirmeyen altı ülkeden biri oluşumuzu da konuşmak gerekiyor. Diğer onaylamayan ülkeler; İran, Irak, Libya, Yemen, Eritre. Trump'ın, kömür lobilerinin çıkarları uğruna ABD'yi anlaşmadan çektiğinde en çok sevinen ülkelere biriydik. En büyük yatırımlarımızı kömür ve termik santral sektörüne yapmıştık. Kırk iki termik santral kullanımında. Yirmi kadar termik santralin yapımı ve planlanması sürüyor. Paris İklim Anlaşması gereğince, 2020 'de imzacı ülkelerin taahhütlerine uyup uymadığı kontrol edilecekti. Trump'un tutumu yüzünden uygulanamadı. Biden Paris Anlaşmasına geri döneceğini ilan etti. Gereğini yapar mı bilemem ama yaparsa biz ne yapacağız şimdi! Anlaşmanın handikaplarından biri olan ve gelişmekte olan ülkelere bir süreliğine tanınan ayrıcalığın uzun süre kullanılamayacağı açık. Biz oldum olası hep gelişmekte olan ama ne hikmetse hiç gelişemeyen bir ülke diye sürekli ayrıcalıklı olacağımız yok elbette! Şimdilerde TÜSİAD ve TOBB da, anlaşmayı imzalamazsak Avrupa ticaretinin dışında kalacağız diyor. Kaygılarının çevre değil ticari kârları olduğu ortada!

Dünyamız ağır bir yükün altında. Artan nüfus ve doğanın hoyratça sömürülmesi, daha önceleri çok sık görmediğimiz doğa olaylarını sık aralıklarla görmemize neden oluyor. Bu bağlamda çok sayıda bilim insanı, son jeolojik çağ olan Holosen'in bittiğini, insan faaliyetleri sonucu değişen doğa dengeleri bağlamında dünyanın artık geri döndürülmesi çok zor bir sürece girdiğini ve yeni bir çağın; Antroposen çağının başladığını ileri sürüyor. Süreci çok önceden başlatan bilim insanları olmasına karşın, sanayi devriminden bu yana sürecin hızlandığı genel kabul gören bir tespit. İlk olarak İtalyan jeolog Antonio Stoppani 1873 yılında, insanların dünya ekolojisi üzerinde giderek artan etkisine değinerek, "Antroposen Çağı" deyimini ortaya attı. Bu öneri uzun zaman görmezden gelindi ve unutuldu. Ancak, Stoppani'nin ölümünden 99 yıl sonra, 1990 yılında Paul J. Crutzen yeni jeolojik dönemin adının antropozik olmasını yeniden önermiştir. .

2002'de Nature dergisindeki makalesiyle Antroposen terimini literatüre sokan Crutzen'e göre Antroposen; içinde bulunduğumuz jeolojik devir olan Holosen'den çıkılmakta olduğuna ve bu çıkışının büyük ölçekte insan etkileri sebebiyle; yani insanın küresel çapta belirleyici gücü olan, biyolojik, kimyasal ve jeolojik bir aktör haline gelmesi sebebiyle gerçekleştiğini öne sürdü.

Ülkemiz üniversitelerinde de son yıllarda bu konuda birçok akademik çalışma yapıldı. Marmara Denizi ve Karadeniz kıyılarında güncel tortul tabakalarında yapılan sondajlı araştırmalarda, madencilğe ve sanayileşmeye bağlı ağır metal çökellerinin katmanlaştığı saptandı. Gidişat iyi değil vesselam!

Ülkemizin yaşadığı büyük sorunlar, bütün insanlığın ortak geleceğini etkiliyor ve daha da belirgin bir şekilde etkileyecek. İnsanca yaşanabilecek bir dünya ve ülkemizin geleceğini yakından ilgilendiren tüm bu konular enine boyuna konuşulmayı gerektiriyor. Bilimden başka bir çözüm yok ve ülkemizin bilimsel birikimi bu sorunlara çözüm bulabilecek düzeyde. Doğru uzmanları dinlemek gerekiyor; denizbilim-

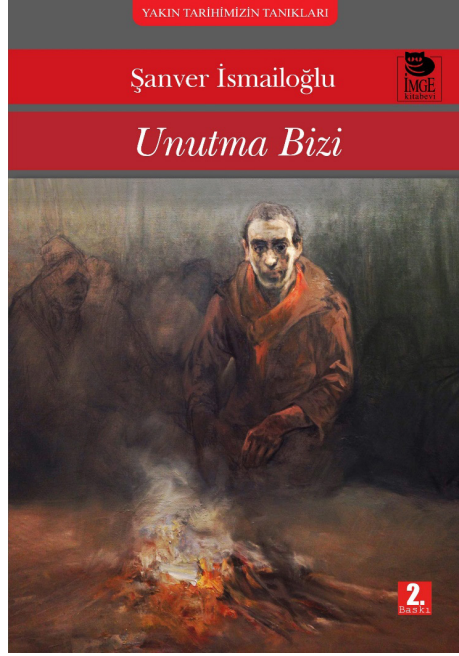
ci Prof. Dr. Cemal Saydam gibi, jeoloji mühendisi Prof. Dr. Okan Tüysüz gibi, Prof. Dr Osman Bektaş gibi, hidrobiyolog Levent Artüz gibi...

Gelin görün ki bu sorunların çözümü için en çok gereksinim duyduğumuz zamanlarda, akla ilk gelen bilime yaslanmak değil saldırmak! Ülkenin en gözde üniversitelerinin başında gelen Boğaziçi Üniversitesi'ne yaşatılanlar ortada. Öğretim üyelerinin iradesi yok sayılıyor! Öğrencilerin itirazı şiddetle bastırılıyor! Kamuoyunun hissiyatı dikkate alınmıyor!

İkizdere'de köylülerin bütün itirazlarına karşın taş ocağı çalışması sürüyor; yaşam alanları ellerinden alınıyor! Bütün ülke coğrafyasında vahşi madencilik uygulamaları ile ülkenin doğası katledilmeye, dereler HES'lerle kurutulmaya devam ediyor! Ne uğruna? Sermayenin daha çok kârı için! Yazıktır bu ülkeye, gerçekten yazık!

1935 Yılında Enstitü olarak kurulan, 1983 Yılında ise adı Genel Müdürlük olarak değiştirilen MTA'nın; petrol, kömür, metalik madenler ve endüstriyel ham madde kaynaklarını bularak; henüz ayakları üzerinde durmaya çalışan genç Cumhuriyet'in sanayileşme hamlesine katkısını; bu süreçlerde yer alan mühendislerin zorlu çalışma koşullarını da anlatan bu kitap; yine o koşulların en zorlarından birinde,

1984 Yılında Silopi, Uludere- Roboski Kamplarındaki anılardan oluşmaktadır. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında karanlık günlerinde, yokluk ve yoksulluk içinde yaşamaya çalışan köylülerin gördüğü baskı ve zulme tanıklık ederken, kendileri de farklı baskılara uğrayan; MTA yani devlet adına kamp açmaları bile askeri yetkililerce engellenmek istenen ve bu nedenle aylarca can güvenliği kaygısıyla çalışan mühendislerin de hikayesidir bu kitapta anlatılan...

SÖYLEYECEĞİZ BAŞKA YOLU YOK!

ŞANVER İSMAİLOĞLU

Bu kitapta yer alan yazılar, ülkemizin yakın tarihinde yaşanan ve afete dönüşen depremler, seller ve heyelanlar gibi doğa olayları, doğayı ve çevreyi geri dönüşsüz biçimde yok eden madencilik faaliyetleri, çevreyi ve canlı yaşamını olumsuz etkileyen termik santraller, ülkemizin akarsularını yok eden ve o bölgeleri yöre insanı ve tüm canlılar açısından yaşanmaz hale getiren hidroelektrik santralleri(-HES) ve özellikle son yıllarda mühendislik bilgi ve birikimine aykırı olarak planlanan şehirler, otoyollar, köprüler; deniz dolgusu üzerine yapılan havaalanları, stadyumlar gibi büyük mühendislik yapıları konularında; afete dönüşen doğa olaylarının hemen akabinde; bilime ve tekniğe aykırı büyük projeler gündeme geldiklerinde “sıcağı sıcağına” değişik basın ve yayın organlarında yazılmış yazılarımın bir bölümüdür.

“Doğa da bir yandan mücadelesini kendi çapında sürdürecektir. Milyonlarca yıllık birikimlerini savunacak, kaybettiklerinin yerine yenilerini koymak için önünde uzun zamanlar var, onları başka uygarlıklarla paylaşacak. Onlar için de var olmaya devam edecek. Tarih ise hükmünü elbette bütün yaşananlara ve yaşatanlara bakarak verecek.”

Kapak Foto: Şanver İsmailoğlu “Karadeniz Sahilyolu İlk Dolgular”

tmmobjmo

tmmobjmo

jeolojimuhendisleriodasi

tmmob-jeoloji-muhendisleri-odasi

www.youtube.com/c/JeolojiMuhendisleriOdasi